

มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study And Support Foundation

ธรรมเตือนใจ

เล่ม ๑

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์

สารบัญ

หน้า

ขณะที่สติเกิดต่างกับขณะที่หลงลืมสติ	๑
ธรรมะทั้งหมดเพื่อละการยึดถือความเป็นตัวตน	๑
ทรงมอบพระธรรมให้พุทธบริษัท ๔	๑
การฟังธรรมเพื่อให้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง	๑
กรรมที่ได้กระทำแล้ว แก้ไม่ได้เลย	๒
กรรมเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิด	๒
ผู้ที่ละเอียดรอบคอบจึงเข้าใจพระธรรมได้	๒
ถ้าไม่เห็นความติดข้อง ละโลภะไม่ได้	๓
ความคิดเป็นเรื่องที่ห้ามไม่ได้	๓
กรรมทำให้สังสารวัฏยาวนานออกไป	๓
ฟังธรรมจนเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง	๔
จิตที่อนุโมทนาในกุศลเป็นกุศลจิต	๔
ชีวิตดำรงอยู่เพียงชั่วขณะจิตเดียว	๕
ขณะที่ว่างเป็นโมหะ ความไม่รู้	๕
คิดเรื่องพระไตรลักษณ์ แต่ไม่รู้ลักษณะของพระไตรลักษณ์	๕
กิเลสเกิดขึ้นแม้เพียงคราวเดียวแก้หลุดได้ยาก	๖
ไม่ตระหนี่ ไม่หวงแหน	๖
การรู้เป็นปัญญา การไม่รู้เป็นอวิชชา	๖
ศึกษาธรรมะโดยละเอียด โดยรอบคอบ	๗
ผู้ที่เข้าใจพระธรรมจะมีความทุกข์น้อยลง	๗
หลายท่านสนใจเครื่องประดับ	๗
จะทำสมาธิหรือจะฟังพระธรรมให้เข้าใจมากขึ้น	๘
เห็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น	๘
อตตสัญญาทรงจำยึดมั่นสิ่งที่เห็น	๘

สารบัญ

หน้า

ในฝันไม่เห็นแต่จำเรื่องหรือคิดถึงสิ่งที่เห็น	๘
เราอยู่ในโลกของความคิดนี้ตลอด	๙
ไม่มีใครทำให้สุขทุกข์ นอกจากความคิดของเราเอง	๙
สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การอบรมเจริญปัญญา	๑๐
ได้ยินเสียงที่ไม่ดี เป็นผลของอกุศลกรรม	๑๐
กรรมไม่ได้ให้ผลเฉพาะในชาตินี้	๑๐
ไม่เป็นปาณาติบาต เพราะไม่มีเจตนาทำ	๑๑
กว่าจะรู้ ต้องค่อย ๆ รู้ขึ้น	๑๑
พุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เชื่อตาม	๑๑
ถ้าจิตเป็นกุศล ขณะนั้นไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ	๑๑
เวลาที่นึกถึงคำที่สวด ก็น้อมระลึกถึงความหมาย	๑๒
เห็นพระคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า	๑๒
กุศลสำเร็จแล้ว อุทิศได้ทั้งหมดทุกอย่าง	๑๒
รับการอุทิศกุศลด้วยจิตที่อนุโมทนา	๑๓
อุทิศส่วนกุศลไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาบาลี	๑๓
กรรมเป็นสมุฏฐานให้เกิดตา หู จมูก ลิ้น กาย	๑๓
ถ้ายังมีกิเลส ก็ยังต้องเกิดอีก	๑๔
ฟังธรรมจะต้องรู้ว่าเข้าใจแค่ไหน	๑๔
ฟังธรรมะเพื่อให้เข้าใจ	๑๔
ขณะที่เห็นเป็นผลของกรรม	๑๕
ทำความดีไม่ใช่เพื่อตนเอง	๑๕
มันคงในกรรมและผลของกรรม	๑๕
อดทนฟังให้เข้าใจ	๑๖
อย่าใช้เพียงคำ แต่ให้เข้าใจด้วย	๑๖

สารบัญ

	หน้า
ไม่มีใครเกิดมาแล้วไม่ทุกข์	๑๖
เริ่มแก้ไขที่ตนเองก่อน	๑๗
เมตตา คือ ความหวังดี ปราบปรามดี	๑๗
พระธรรมเปรียบเหมือนกระจกเงา	๑๗
เป็นผู้ตรงต่อปัญญาตนเอง	๑๘
ผู้มีปัญญา มีศีล สมาธิด้วย	๑๘
แม้ติดข้องนิดหน่อยก็เป็นอกุศล	๑๘
ชาติที่มีบุญได้ฟังพระธรรมประเสริฐสุด	๑๙
ต้องมีความเข้าใจสภาพธรรมก่อน	๑๙
ติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส	๑๙
ทุกคนมีทั้งกุศลจิตและอกุศลจิต	๒๐
ปฏิบัติเป็นการอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้	๒๐
ไม่ต้องรอรวันรเวลา	๒๐
เป็นผู้ไม่ประมาทในการฟังพระธรรม	๒๐
โลกวุ่นวายเพราะอวิชชา ความไม่รู้	๒๑
ศึกษาโดยละเอียด มิฉะนั้นจะปฏิบัติผิด	๒๑
เว้นไม่คบคนพาล	๒๑
การศึกษาธรรมะเพื่ออะไร	๒๒
ธรรมเตือนใจแก่คุณประมาท	๒๒
จริงใจในการเผยแพร่พระธรรม	๒๒
ฟังธรรมแต่ไม่ประพฤติตาม	๒๓
กายวาจาส่งไปถึงความเข้าใจ	๒๓
ควรคบบัณฑิตแม้ไม่เชื่อเชิญ	๒๔

สารบัญ

	หน้า
แม้แต่คำว่ามิตร	๒๕
มิตรที่คอยเตือน	๒๕
ต้องเห็นโทษจึงละโทษได้	๒๖
จะพึงใคร	๒๖
มันคงว่าเป็นธรรม	๒๗
ฟังด้วยความเคารพ	๒๘
กว่าจะเข้าใจนัตตา	๒๘
ใครไม่มีอกุศลบ้าง	๒๙
การบูชาสูงสุด	๓๐
เป็นศัตรูกับใครหรือเปล่า	๓๐
โกรธมีประโยชน์ไหม	๓๑
ไหน ๆ จะตาย ควรทำดี	๓๒
ตายไปเอาอะไรไปไม่ได้	๓๒
แค่นี้ทำไม่ได้ก็ไม่ถึงนิพพาน	๓๓
เป็นเพียงแขก	๓๔
ยิ่งอยาก ยิ่งแย	๓๔
เป็นธรรมโดยไม่ต้องเรียกชื่อ	๓๕
แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป	๓๖
ดีหรือชั่ว ก็ผ่านไปแล้ว	๓๖
ชั่วก็เป็นธรรม ละชั่วก็เป็นธรรม	๓๗
ชอบความจริงหรือชอบความลวง	๓๘
ตรงและจริงใจตามธรรม	๔๐
ฟังในฝัน	๔๑
มะเร็งช่องท้องอยู่ที่ไหน	๔๒

สารบัญ

	หน้า
ทำไมวันนี้จึงต่างจากเมื่อวานนี้	๔๓
อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด... เอาตัวรอดกันดีกว่า!	๔๔
ส่วนสุด ๒ อย่าง	๔๕
ภัยใหญ่ที่รอดยาก	๔๖
ทางรอดจากภัยใหญ่	๔๗
อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด เพราะมือที่มองไม่เห็น	๔๘
รูปนั้นสำคัญไฉน	๔๘
รักตัวเองด้วยอะไรกันแน่	๕๐
ฟังเพื่อรู้ความลึกซึ้งของธรรม	๕๑
ปัญญามีค่ายิ่งกว่าทอง	๕๒
ความดีที่ทำได้ไม่ยาก	๕๔
ขอเพียงเข้าใจธรรม	๕๔
โปรยกิเลสเข้าไปในใจ	๕๕
เปิดจิตได้ จะเจออะไร	๕๕
กำไรชีวิต	๕๗
ฉนวน ๒ อย่าง	๕๘
สมาธิที่มั่นคงมีประโยชน์	๕๙
อวิชชาก็มาก โลภะก็ฉลาด	๖๐
ความดีทำได้ทุกโอกาส	๖๒
ปุณฺณชนไม่ฟังสิ่งที่ควรรู้	๖๒
นิพพานไกลหรือใกล้	๖๔
รักษาจิตให้พ้นจากอาสวะ	๖๕
หลังคาภิเลส	๖๖

สารบัญ

	หน้า
นกรู้ปรมาตถ์ได้ไหม	๖๗
กิเลสตัวแม่ – กิเลสตัวพ่อ	๖๘
เอาเงินไปให้สูง ฐิตะอย่างไร	๗๐
พูดมากหรือพูดน้อยดี	๗๑
ผู้ให้กำเนิดที่ต้องถูกฆ่า	๗๒
อยู่คนเดียวด้วยปัญญา	๗๔
งานดีที่ต้องอดทน	๗๔
ข่าวดีที่ควรฟัง	๗๖
สมบัติมีในมหรสพ	๗๘
คำเตือนเรื่องความตรง	๗๙
ที่พึ่งที่แท้จริง	๘๐
ความติดข้องในรูป	๘๑
มนุษย์กับธรรมะ	๘๓
วิชาทางโลก – วิชาทางธรรม	๘๕
จะอยู่ได้อย่างไร	๘๗
วิตกด้วยปัญญา	๘๘
พละในอยู่ในหลักจะขึ้นได้อย่างไร	๙๐
ธรรมะที่เป็นหนทาง	๙๑
กิเลสท่วมใจยิ่งกว่าภัยน้ำท่วม	๙๓
สำคัญที่ใจ	๙๕
รู้คุณของความดี	๙๕
กว่าจะสละความยึดถือในสภาพธรรม	๙๖
ใส่ใจในความดีหรือความชั่ว	๙๙
เหตุต่างกัน ผลจึงต่างกัน	๑๐๐

สารบัญ

	หน้า
ก้าวแรกของการศึกษาธรรม	๑๐๑
คำแรกและคำสุดท้ายที่ต้องศึกษา	๑๐๓
เสียงธรรมจากธัมมเมกสถูป	๑๐๕
งานอดิเรกที่ดีที่สุด	๑๐๗
พระคุณอันประเสริฐสูงสุด	๑๐๙
มีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งหรือยัง	๑๑๑
เบิกบานอยู่บนกองขยะ	๑๑๒
ความดีที่สมบูรณ์แบบ	๑๑๓
ชีวิตชั่วคราว	๑๑๕
สงสารเข้าไป	๑๑๗
ไม่มีศัตรูเพราะเมตตา	๑๑๙
ประโยชน์ที่ถึงสันติสุข	๑๒๐
ความดีคือการสละ	๑๒๓
ภาระหน้าที่ที่ประเสริฐ	๑๒๔
น้อมเข้ามาในตน	๑๒๗
นายที่มองไม่เห็น	๑๒๙

ขณะที่สติเกิดต่างกับขณะที่หลงลืมสติ

พระธรรมต้องเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งและมีอยู่ แต่การที่จะรู้ ไม่ง่าย เพราะเหตุว่าต้องเข้าใจถูกต้องจริง ๆ และจะต้องรู้ขณะที่สติสัมปชัญญะเกิด ว่าต่างกับขณะที่หลงลืมสติ

ธรรมะทั้งหมดเพื่อละการยึดถือความเป็นตัวตน

อย่าลืม ธรรมะทั้งหมด ทั้งพระไตรปิฎกและอรรถกถา เพื่อให้เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะชัดเจนขึ้น เพื่อจะได้มีเครื่องปรุงสำหรับปัญญา ที่จะละการยึดถือสภาพธรรมที่กำลังปรากฏว่า เป็นเราหรือว่าเป็นตัวตน

ทรงมอบพระธรรมให้พุทธบริษัท ๔

แม้ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพานนั้น พระองค์ก็ได้ทรงเห็นความสำคัญของพุทธบริษัททั้ง ๔ ไม่ได้มอบหมายพระธรรมไว้กับพุทธบริษัทส่วนหนึ่งส่วนใดโดยเฉพาะ หรือว่าเพศหนึ่งเพศใดโดยเฉพาะ

การฟังธรรมเพื่อให้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริง

ถ้ามีการฟังพระธรรมเพิ่มขึ้น ๆ และรู้จุดประสงค์ของการฟังว่า เพื่อให้ปัญญารู้สภาพธรรมะตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพื่อเหตุอื่นเลยสักประการเดียว ทั้งการฟังธรรม การแสดงธรรม และกุศลทุกประการ เพื่อให้ปัญญาเจริญขึ้น เกื้อกูลเป็นสังฆารมณ์ปรุงแต่งให้สามารถพิจารณา ละการยึดถือสภาพธรรมะที่ปรากฏว่า เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตนได้

กรรมที่ได้กระทำแล้ว แก้ไม่ได้เลย

กรรมที่ได้กระทำแล้ว สำเร็จแล้ว พร้อมแล้ว ให้ผลแล้ว จะแก้อย่างไร แก้ไม่ได้เลย นอกจากสะสมกรรมดี เพื่อที่จะไม่ให้อกุศลวิบากซึ่งเป็นผลของกรรมเกิดอีกเท่านั้นเอง จะใช้วิธีอื่นได้อย่างไร มีวิธีอื่นไหม ไม่มี

เพราะว่าเหตุดี ต้องให้ผลที่ดี กรรมดีก็คือ ให้ผลที่ดี ทำอกุศลกรรมแล้ว ไปสะสมเคราะห์ แล้วก็ทำอกุศลกรรม อกุศลกรรมที่ทำแล้ว ไม่ให้ผลหรือ

กรรมเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิตเกิด

แล้วแต่กรรมจะเป็นปัจจัยให้ปฏิสนธิจิต ซึ่งเป็นผลของกรรมเกิดที่ไหน อย่างผู้ที่เกิดเป็นมนุษย์ เราก็เห็น ขณะนี้ก็มีคนเยอะแยะ ที่ต่าง ๆ รูปร่างหน้าตาต่าง ๆ อธิษาศัยต่าง ๆ แต่ไม่ใช่มีแต่มนุษย์ สัตว์เดรัจฉานก็มี

ก็รู้แน่ว่า ไม่ว่าจะเกิดเป็นสัตว์ประเภทหนึ่งประเภทใดก็ตาม เป็นผลของอกุศลกรรม ซึ่งใครจะรับรองได้ว่า จากโลกนี้ไปแล้วเราจะเกิดที่ไหน เพราะเรามีทั้งกุศลกรรมและอกุศลกรรม แต่ว่าที่แคล้วคลาดมาเกิดเป็นมนุษย์ได้ ก็เพราะผลของกรรมหนึ่งที่ได้กระทำแล้ว แต่ต้องเป็นผู้ที่ไม่ประมาทเลย

ผู้ที่ละเอียดรอบคอบจึงเข้าใจพระธรรมได้

ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดรอบคอบจริง ๆ จึงสามารถเข้าใจพระธรรมได้ ต้องเป็นเรื่องของการพิจารณา ไตร่ตรอง และพิสูจน์ธรรมะด้วยตนเอง ไม่ใช่เพียงแค่เชื่อว่าเป็นข้อความในพระไตรปิฎก หรือว่าท่านผู้นี้กล่าว หรือว่าท่านผู้นั้นคงจะเป็นท่านผู้รู้กล่าว แต่ว่าต้องฟัง และพิสูจน์

และการจะรู้ความจริง ต้องรู้ความจริงของสภาพธรรมะที่มีจริง ๆ ที่กำลังปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ว่าตรงตามความเป็นจริง ก็เป็นคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จนกว่าจะหมดความสงสัย

ถ้าไม่เห็นความติดข้อง โลภะไม่ได้

ข้อสำคัญ รู้ ดีกว่าไม่รู้หรือเปล่า ถ้าไม่รู้ นี่ไม่ละเลย เช่น โลภะ ความติดข้อง ถ้าไม่เห็นจริง ๆ ว่าเป็นความติดข้อง จะไม่ละเลย แต่พระธรรมทั้งหมด เพื่อไม่ให้มีโลภะ หรือให้ถึงภาวะที่ไม่มีโลภะเลย

“อัปปิฉกถา” เพื่อให้ถึงความไม่มีโลภะ แสดงให้เห็นว่า เราควรเห็นโทษของโลภะ และควรเข้าใจว่า ขณะไหนยังเป็นโลภะอยู่ เพื่อที่ว่าขณะนั้นปัญญาจะได้ค่อย ๆ ละคลายความติดข้อง ซึ่งละยากมาก ผู้ที่ละหมดก็คือ พระอรหันต์

ความคิดเป็นเรื่องที่ห้ามไม่ได้

เรื่องความคิดเป็นเรื่องที่ห้ามไม่ได้เลย แล้วแต่ใครจะคิด เพราะฉะนั้นก็จะรู้ว่า ตราบใดที่เรายังมีความไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมะ ก็จะมีความคิดต่าง ๆ เป็นกุศลบ้าง เป็นอกุศลบ้าง

กรรมทำให้สังสารวัฏยาวนานออกไป

ควรที่จะได้ทราบเรื่องความสลับซับซ้อน ความมากมายของกรรมในสังสารวัฏ ซึ่งยังติดตามให้ผลแม้ในปัจจุบันชาตินี้ได้ โดยที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่สามารถจะรู้ได้เลยว่า แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับท่าน ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายกุศลวิบาก หรืออกุศลวิบากนั้น เป็นผลของกรรมใด ในชาติใด

เพราะเหตุว่าแม้ในชาตินี้เอง แต่ละท่านต่างก็ได้ทำกรรมไม่น้อยเลย ทั้งที่เป็นกุศลกรรมและอกุศลกรรม เฉพาะในชาตินี้ชาติเดียว เมื่อรวมในชาติก่อน ๆ ย้อนไป

ย้อน ๆ ไปอีก ก็จะได้เห็นว่า กรรมยังมีอีกมากมายเหลือเกินที่จะทำให้สังสารวัฏยาวนานต่อไป

ฟังธรรมจนเป็นความรู้ความเข้าใจของตนเอง

การฟังธรรมะ ต้องฟัง จนกระทั่งเป็นความรู้ความเข้าใจของเราเอง นั่นเป็นประโยชน์ แม้ว่าจะทองแดงไว้ในพระไตรปิฎกมากมาย แต่เป็นปัญญาของผู้ที่ตรัสรู้ทั้งนั้น

ตั้งแต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงพระอรหันต์ทั้งหลาย ซึ่งได้ทำสังคายนาสืบต่อพระธรรม จารึกเป็นพระไตรปิฎกมาถึงเรา ก็เป็นปัญญาของท่านเหล่านั้นที่ท่านรู้แล้ว

เพราะฉะนั้นเมื่อศึกษาธรรมะ ก็ต้องพิจารณา จนกระทั่งเป็นความรู้ เป็นความเข้าใจของเราเอง แม่นยำนิด แต่ก็เป็นการเข้าใจที่ถูกต้อง และความเข้าใจที่ถูกต้อง ก็จะเพิ่มขึ้น ๆ รู้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย

เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่ฟังธรรมะ ขอให้เข้าใจคำ ที่ได้ยินได้ฟัง ให้ชัดเจน

จิตที่อนุโมทนาในกุศลเป็นกุศลจิต

การอุทิศกุศล เวลาที่เราทำบุญกุศล แล้วอุทิศส่วนกุศลให้คนอื่น ไม่ใช่เรารับกุศลของเราเอาไป ไม่ใช่ในลักษณะของไปรษณีย์ แต่ต้องหมายความว่า เมื่อผู้หนึ่งรู้และเกิดกุศลจิตของตัวเองที่อนุโมทนาในกุศลของคนอื่น จิตที่ผ่องใสที่อนุโมทนาในกุศลในคุณความดีของคนอื่น ขณะนั้นเป็นกุศลจิต

เพราะฉะนั้นการที่ถามว่า ได้บุญไหม ไม่ได้บุญไหม จะถึงผู้หนึ่งไหม ถึงผู้นี้ไหม ไม่ใช่ถึงเหมือนกับหยิบยื่นให้ แต่เพราะเขารู้ และเขาอนุโมทนา หรือไม่อนุโมทนา ถ้าเขาไม่อนุโมทนา เขาก็ไม่เกิดกุศลของเขาเอง แต่ถ้าเป็นปัจจัยให้กุศลจิตของเขาเกิด

อนุโมทนาเมื่อไร เมื่อนั้นก็เป็นกุศลของเธอ ซึ่งเมื่อมีกุศลเกิดขึ้น ต่อไปก็จะมีผลของกุศลเกิด

ชีวิตดำรงอยู่เพียงชั่วขณะจิตเดียว

ถ้าเราเข้าใจชีวิตว่า ชีวิตดำรงอยู่เพียงชั่วขณะจิตเดียว พຼ່ງนี้ไม่ทราบจะอยู่ที่ไหน หรือเย็นนี้ก็ไม่ทราบอยู่ที่ไหน หรือแม้แต่เพียงขณะหนึ่งขณะใดต่อไป เราก็ยังไม่ทราบว่าอะไรจะเกิดขึ้น ก็ยอมได้

เพราะฉะนั้นขณะที่รู้ว่า ขณะนี้ถ้าจะมีปัญญา ก็มีปัญญาขณะนี้ได้ ถ้าจะมีความสงบ ก็มีความสงบในขณะนี้ได้

ขณะที่ว่างเป็นโมหะ ความไม่รู้

ยังจะปฏิบัติอีกหรือเปล่า บางคนก็อาจจะอยู่ว่าง ๆ ไม่ทราบจะทำอะไร ก็คิดว่าอยากจะลองทำดู บางคนก็เป็นอย่างนั้น แต่ให้ทราบว่า ถ้าไม่เกิดปัญญาแล้ว ก็ไม่ใช่การเจริญปัญญา และถ้าไม่เกิดปัญญาแล้ว ก็ไม่ใช่ความสงบ

เราเรียกเองว่า “ความสงบ” เพราะว่างเฉย ๆ ไม่ได้คิดอะไร ก็เข้าใจว่า นั่นคือสงบแล้ว แต่ขณะนั้นไม่มีปัญญาเกิดร่วมด้วย เพราะฉะนั้นก็จะเป็นความสงบไม่ได้ ขณะนั้นเป็นโมหะ เป็นความไม่รู้

ถ้าว่าง ก็คือ ไม่รู้ ไม่ใช่ปัญญา

คิดเรื่องพระไตรลักษณ์ แต่ไม่รู้ลักษณะของพระไตรลักษณ์

คิดเรื่องพระไตรลักษณ์ แต่ไม่ใช่รู้ลักษณะของพระไตรลักษณ์จริง ๆ คิดทั้งวันได้แน่ ๆ แต่ไม่ได้ประจักษ์การเกิดขึ้นและดับไปของสภาพที่กำลังเกิดดับในขณะนี้

กิเลสเกิดขึ้นแม้เพียงคราวเดียวก็หลุดได้ยาก

ในอรรถกถา พันธนาคารชาดกที่ ๖ มีข้อความสั้น ๆ ว่า
“กิเลสเกิดขึ้นแม้เพียงคราวเดียว ด้วยอำนาจตัณหาและโลภะ ย่อมแก้หลุดได้ยาก”

สั้น ๆ เพียงเท่านี้ แต่ก็เตือนทุกครั้งทีโลภะเกิดว่า โลภะมีอันตรายแค่ไหน กิเลสเกิดขึ้นแม้คราวเดียว ด้วยอำนาจตัณหาและโลภะ ย่อมแก้หลุดได้ยาก

ยังจะให้แก้ยาก ๆ ต่อไป หลุดยาก ๆ ต่อไปอีก หรือ เริ่มระลึก ลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏทันที เพราะนั่นเป็นหนทางเดียวจริง ๆ ที่จะละโลภะได้นอกจากนั้นแล้วไม่มีทางอื่นเลย ที่จะละอกุศลธรรมทั้งหลายได้

ไม่ตระหนี่ ไม่หวงแหน

ข้อความในอรรถกถา อุปาหนชาดกที่ ๑ มีข้อความว่า

“พระโพธิสัตว์ทั้งหลาย เมื่อจะบอกศีลปะ ย่อมไม่ปิดบังวิชา ให้ศึกษาวิชาตามที่ตนรู้มา โดยไม่มีเหลือ”

ทุกคนเป็นอย่างนี้หรือเปล่า ไม่ตระหนี่ ไม่หวงแหน ถ้ายังมีโลภะอยู่ ก็จะเสียประโยชน์ใหญ่ แทนที่จะทิ้ง ๆ ไปอกุศลทั้งหลาย เพื่อที่จะได้ประโยชน์ใหญ่ คือ กุศล

แม้แต่การบอกศีลปะ ย่อมไม่ปิดบังวิชา ให้ศึกษาวิชา ตามที่ตนรู้มา โดยไม่มีเหลือ

การรู้เป็นปัญญา การไม่รู้เป็นอวิชา

การรู้ เป็นปัญญา การไม่รู้ เป็นอวิชา หรือโมหะ เพราะฉะนั้นถ้าขณะใดที่ไม่รู้ ขณะนั้นเป็น อวิชา โมหะ ไม่สามารถที่จะรู้ได้ ต่อเมื่อใดปัญญาเกิด ปัญญารู้ แต่ถ้าปัญญายังไม่เกิด ก็ไม่รู้

ศึกษาธรรมะโดยละเอียด โดยรอบคอบ

ศึกษาธรรมะโดยละเอียด โดยรอบคอบ โดยไม่ให้ผิดพระพุทธพจน์ มิฉะนั้นแล้ว ก็ไม่ได้แสดงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง แต่เป็นการแสดงความ คิดเห็นของตนเอง

ผู้ที่เข้าใจพระธรรมจะมีความทุกข์น้อยลง

ต่างคน ต่างใจ ต่างคน ต่างความคิด ถ้าเราจะมองดูชีวิตของเรา และความคิดในทางธรรมะ ก็อาจจะเป็นประโยชน์ เพราะเหตุว่าถ้าเราไม่มีหลักใน ความคิดเลย เราก็อาจจะเชื่อมั่นในความคิดของเรา

แต่ถ้าเราคิดว่า ความคิดของคนอื่นก็คงจะรับฟังได้ หรือถ้าเป็นความคิดซึ่งเป็น แนวทางของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้ ผู้ประเสริฐสุด ซึ่งคำสอนของ พระองค์ไม่เคยนำความทุกข์มาให้ใครเลย ถ้าเราเข้าใจคำสอนของพระองค์มากเท่าไร และสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตามได้มากเท่าไร เราก็จะเป็นผู้ที่มีความทุกข์น้อยลง

หลายท่านสนใจเครื่องประดับ

ขันติเป็นเครื่องประดับของผู้สามารถครอบงำผู้อื่นได้ หลายท่านสนใจ เครื่องประดับ แต่ลืมว่า ถึงแม้ว่าจะประดับเครื่องประดับสวยงามสักเท่าไร แต่ถ้ากาย วาจาไม่ดี ไม่สวยเลย แม้ว่าเครื่องประดับจะสวยในขณะนั้น

ตรงกันข้าม ความไม่โกรธ หรือขันติ เป็นเครื่องประดับของผู้สามารถครอบงำ ผู้อื่นได้ ไม่ต้องมีเครื่องประดับเลย แต่ยิ่งงามกว่าผู้มีเครื่องประดับ แต่ว่าไม่มีขันติ เพราะเหตุว่ากายวาจาไม่งาม

จะทำสมาธิหรือจะฟังพระธรรมให้เข้าใจมากขึ้น

ยังมีท่านที่คิดจะทำสมาธิอะไรอีกบ้างไหม จะไปสู่สำนักหนึ่งสำนักใดทำสมาธิ หรือจะฟังพระธรรม ให้เข้าใจยิ่งขึ้นในลักษณะของธรรมะทั้งหลาย ที่ปรากฏทุกวัน ตามปกติ

เห็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตาเท่านั้น

แต่ความจริง เห็นสี หรือ เห็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตา จะเห็นเกินกว่านี้ไม่ได้เลย เพราะฉะนั้นเห็นจริง ๆ เพียงเห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา เท่านั้นเอง

ถ้าตาอยู่ตรงนี้ ข้างหลังก็มีแสงสว่าง ข้างหลังก็มีสีตั้งเยอะ แต่ไม่มากระทบตรง จักขุประสาท เพราะฉะนั้นการเห็นก็ไม่เกิด

สีสนั่วนั้นต้องมากระทบกับจักขุประสาท การเห็นจึงเกิดเห็นขึ้นมาได้อย่างเร็ว มาก เพราะฉะนั้นเห็นจริง ๆ เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา นี่คือ ความรู้ถูกต้อง และหลังจาก เห็นแล้ว จึงคิด

อัตตสัญญาทรงจำยึดมั่นสิ่งที่เห็น

คิดถึงสิ่งที่กำลังปรากฏทางตา เราก็บอกว่า เราเห็นคน ทั้ง ๆ ที่ขณะนั้น เรา คิดถึงรูปร่างสีสันทของสิ่งที่ปรากฏ

เพราะฉะนั้นจริง ๆ แล้ว เรามีอัตตสัญญา ความทรงจำ ยึดมั่นในสิ่งที่เห็น ในความจำของเราว่า ต้องเป็นคนที่เราเห็น แต่แท้ที่จริงแล้ว ถ้าจะวิจย วิเคราะห์ ออกไปอย่างละเอียดแล้ว เห็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตา แล้วนึกถึงสิ่งนั้น เท่านั้นเอง

เราว่า เราเห็นคน แต่ความจริง เห็นสิ่งที่ปรากฏทางตา

ในฝันไม่เห็นแต่จำเรื่องหรือคิดถึงสิ่งที่เห็น

ในฝัน ไม่ได้เห็น แต่จำเรื่อง คิดถึงเรื่อง คิดถึงสิ่งที่เคยเห็น เท่านั้นเอง ไม่ใช่

เห็นอย่างนี้ นี่เป็นสิ่งที่เราแยกได้ว่า ผัน คือ ไม่ใช่เห็นเดี๋ยวนี้ เราผันหรือเปล่าเวลานี้ แต่เวลาที่เราผัน สีสันวัตถุนั้นไม่ได้กระทบตา เรานอนหลับตา แต่ใจเรานึก เหมือนเห็น แต่เป็นเพียงนึก

เพราะฉะนั้นขณะนี้ก็เหมือนกัน ต่างกันกับผัน คือ มีสิ่งที่ปรากฏจริง ๆ ให้เรารู้ว่า เราไม่ได้ผัน เพราะว่ามีสิ่งจริง ๆ ปรากฏ

เราอยู่ในโลกของความคิดนึกตลอด

ธรรมะเป็นเรื่องจริง ที่ปัญญาจะค่อย ๆ รู้ความจริงว่า เราอยู่ในโลกของความคิดนึกตลอด สิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นของจริงอย่างหนึ่ง ส่วนความคิดนั้น เป็นอีกอย่างหนึ่ง อีกขณะหนึ่ง

เสียงมากระทบหู เราก็คิดแต่ในเรื่องของเสียงที่กระทบหู เป็นเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ แต่สร้างเรื่องมหาดล สุข ทุกข์ก็มาจากการปรุงแต่งจากสิ่งที่กระทบหู แล้วก็หมดไป

เพราะฉะนั้นปัญญาของเราจะเริ่มรู้ปรมัตถธรรม คือ สิ่งที่มีจริง ไม่ต้องเรียกชื่อก็ได้ เรียกก็ได้ แต่สิ่งนั้นมีจริง ๆ

ไม่มีใครทำให้สุขทุกข์ นอกจากความคิดของเราเอง

ก็เป็นแต่เพียงความคิดของเราเอง ถ้าทราบที่เราเหมือนเล่นกับความคิดของเรา ปรุงแต่งคิดไปต่าง ๆ นานา ให้สุข ให้ทุกข์ จะเห็นว่า ไม่มีใครทำอะไรเราได้เลย นอกจากความคิดของเราอย่างเดียว จะคิดสุข ก็ได้ จะคิดทุกข์ ก็ได้ จะคิดให้คนโน้นรักเรา คนนี้เกลียดชังเรา ก็แล้วแต่เราจะคิดไป ทั้ง ๆ ที่คนนั้นอาจจะไม่เป็นอย่างนั้นเลยก็ได้

นี่คือ ปัญญา ที่เริ่มค่อย ๆ เกิด และ เจริญขึ้น ถ้าฟังแล้วเข้าใจขึ้น

ถ้าฟังสิ่งที่ถูกต้อง ปัญญารู้ถูกต้อง นั่นคือ ปัญญา

สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ การอบรมเจริญปัญญา

สิ่งสำคัญ คือ การอบรมเจริญปัญญาให้รู้สภาพธรรมะตามความเป็นจริง ไม่ถูกใครหลอกเอาสิ่งที่ไม่จริงมาบอกว่าจริง ซึ่งในพระธรรมได้อุปมาไว้ไพเราะมากกว่า คนตาบอดแสวงหาผ้าขาว ก็มีคนหนึ่งเอาผ้าดำไปให้เขา แล้วบอกว่านี่ผ้าขาว คนตาบอดนั้นก็แสนจะดีใจ คิดว่าตัวได้ผ้าขาว ความจริงก็เป็นผ้าดำ

เพราะฉะนั้น คำสอนที่ไม่ตรงตามความเป็นจริง แล้วเราหลงเชื่อ เราก็คิดว่าสิ่งที่เราเชื่อนั้นเป็นความถูกต้อง หรือเป็นพระธรรมที่ทรงแสดง แต่ต่อเมื่อใดที่เราตาดี เราก็รู้ว่า นี่ผ้าดำ ไม่ใช่ผ้าขาว แต่ต้องอาศัยการฟัง

เพราะว่าคำว่า “สาวก” คือ ผู้ฟัง สาวโก คือ ผู้ฟัง ถ้าไม่ฟัง ไม่มีทางที่เราจะคิดเองได้

ไฉนเสียงที่ไม่ดี เป็นผลของอกุศลกรรม

ที่เราได้ยินเสียงที่ไม่ดี ขณะนั้นเป็นผลของอกุศลกรรม แต่เวลาเราคิดว่า เขาว่าเรา จิตอะไรที่คิด ขณะนั้นเป็นเหตุใหม่

และเราคิดถึงเขาด้วยเมตตา หรือด้วยอกุศลจิต จิตที่ดีเกิดขึ้น หรือจิตที่ไม่ดีเกิดขึ้น แล้วจิตที่ไม่ดีจะสะสมไปเรื่อย ๆ

กรรมไม่ได้ให้ผลเฉพาะในชาตินี้

ไม่มีใครยังรู้ถึงอดีตกรรมในแสนโกฏีกับ กรรมไม่ได้ให้ผลเฉพาะในชาตินี้ กรรมก็เหมือนต้นไม้ บางต้นก็ออกดอก ออกผลเร็ว บางต้นก็ออกดอก ออกผลช้า

เพราะฉะนั้นกรรมที่ให้ผลในชาตินี้ก็มี กรรมที่ให้ผลในชาติหน้าต่อจากชาตินี้ก็มี หรือกรรมที่ชาตินี้ไม่ให้ผล ชาติหน้ายังไม่ให้ผล ชาติโน้น ๆ จนถึงชาติสุดท้ายที่เป็นพระอรหันต์ก็ให้ผลได้ แม้พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเอง ก็ยังได้รับผลของอดีตกรรม เวลาที่ทรงพระประสงคร

ไม่เป็นปาณาติบาต เพราะไม่มีเจตนาทำ

ไม่ใช่อกุศลกรรม ไม่ใช่ปาณาติบาต เพราะไม่มีเจตนาฆ่า

ถ้าเป็นอกุศลกรรมบถ คือ การฆ่าสัตว์ ทำลายชีวิต หมายความว่า เจตนาฆ่า ถ้าไม่ใช่เจตนาฆ่าแล้ว ไม่ใช่อกุศลกรรมบถ แต่ขณะนั้นเป็นอกุศลจิต เพราะไม่ใช่เป็นไปในทาน ไม่ใช่เป็นไปในศีล

และเวลาที่ระลึกขึ้นมาได้ ก็ยังไม่แน่ว่า เป็นจิตประเภทไหน เป็นอกุศลก็ได้ เป็นกุศลก็ได้ เพราะว่าจิตเกิดดับเร็วมาก

กว่าจะรู้ ต้องค่อยๆ รู้ขึ้น

ถ้าปัญญายังไม่รู้ ก็ค่อย ๆ พิจารณา จนกว่าจะรู้ขึ้น ถ้าเราไม่รู้ จะกลายเป็นความไม่รู้ไม่ได้ แต่กว่าจะรู้ ต้องค่อย ๆ รู้ขึ้น เหมือนความชำนาญ ตอนแรก ๆ จะให้ชำนาญทันทีไม่ได้ ต้องค่อย ๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อย จนในที่สุดพอเราชำนาญแล้ว ก็ไม่มีการสงสัยเลย

พุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เชื่อตาม

เรื่องธรรมะ เป็นเรื่องต้องคิด ต้องไตร่ตรอง เพราะเหตุว่าเป็นปัญญาของเราเอง พระพุทธศาสนาไม่ได้สอนให้เรางมงายหรือทำให้เชื่อตาม ถ้าคนบอกว่าถูก คนบอกว่าดี คนบอกว่าจริง แต่เราเองไม่ได้พิจารณาว่า เป็นอย่างนั้นจริงหรือเปล่า อันนั้นก็ไม่ใช่ผู้มีเหตุผล

ถ้าจิตเป็นกุศล ขณะนั้นไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ

ถ้าเป็นกุศล จะทราบได้ว่า ขณะใดก็ตามที่ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ ไม่มีโมหะ ที่ว่าเป็นกุศล คือ เป็นจิตใจที่ดีงาม เพราะฉะนั้น เราก็จะพิจารณาจิตใจของเราละเอียดขึ้น

ว่า เราโลภไหม เราโกรธไหม เราริษยาไหม เราหวังร้ายต่อคนอื่นไหม ถ้าขณะ
เหล่านั้นแล้ว ก็ต้องเป็นอกุศล

เวลาที่นึกถึงคำที่สวด ก็น้อมระลึกถึงความหมาย

เวลาที่นึกถึงคำที่สวด เช่น นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัส
สะ ในขณะนี้ก็น้อมระลึกถึงความหมาย นะโม ตัสสะ คือ ถวายความนอบน้อม
ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ แต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ซึ่งแม้แต่คำว่า “พระอรหันต์” เราก็ต้องรู้ความหมายว่า เป็นผู้ที่หมดกิเลส พระ
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่ใช่พระอรหันต์ธรรมดา แต่เป็นพระอรหันต์ผู้ตรัสรู้ด้วย
พระองค์เอง แล้วทรงแสดงพระธรรมเพื่อประโยชน์แก่สัตว์โลก

เห็นพระคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาที่น้อมระลึกถึงพระคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วกราบพระ
สวดมนต์ จะเห็นได้ว่า ต้องเป็นกุศลจิตมาก เพราะเหตุว่าวันหนึ่ง ๆ เราจะไม่ค่อยคิดถึง
พระคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาที่เราสนทนาธรรมกัน หรือแม้ในขณะนี้
เราก็จะค่อย ๆ เห็นพระคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

ในขณะนี้เราก็ไม่ได้กราบพระ เราก็ไม่ได้สวดมนต์ แต่จิตก็เป็นกุศล
เพราะฉะนั้นในขณะที่เรากราบพระ แสดงให้เห็นว่า กายก็มีกิริยาอาการที่อ่อนน้อม
แล้วใจขณะนั้น ก็ระลึกถึงพระคุณ

กุศลสำเร็จแล้ว อุทิศได้ทั้งหมดทุกอย่าง

ขณะใดก็ตามที่เป็นกุศลสำเร็จแล้ว อุทิศได้ทั้งหมด ทุกอย่าง ซึ่งขึ้นกับผู้นั้นว่า

พร้อมที่จะอุทิศใหม่ เพราะอย่างเราสนทนาธรรมกัน เวลาที่จบแล้ว เราก็อุทิศส่วนกุศลได้

กุศลทั้งหมด ให้เถอะ คนอื่นเต็มใจรับ ที่เต็มใจรับนี้ไม่ได้หมายความว่ารับเป็นวัตถุ แต่รับโดยอนุโมทนาในคุณความดีที่คนอื่นกระทำ

รับการอุทิศกุศลด้วยจิตที่อนุโมทนา

กุศลทั้งหมด ทุกคนเต็มใจรับ คือ พร้อมที่จะรับด้วยจิตใจที่อนุโมทนา เพราะฉะนั้นถ้าเป็นผู้ที่สิ้นชีวิตแล้ว และสามารถจะล่วงรู้ เกิดอนุโมทนา ขณะนั้นจิตเขาเป็นกุศล

ที่ว่าอุทิศ ไม่ได้หมายความว่า ส่งให้ แต่หมายความว่าให้เขารู้ และอนุโมทนา ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับเองว่า จะอนุโมทนา หรือไม่อนุโมทนา

เพราะฉะนั้นกุศลทุกชนิด อุทิศได้

อุทิศส่วนกุศลไม่จำเป็นต้องเป็นภาษาบาลี

ไม่จำกัดว่า กรวดน้ำต้องเป็นภาษาบาลี ไม่อย่างนั้นชาติไหนก็ต้องมาท่องภาษาบาลีกันหมด เวลาที่จะกรวดน้ำ และถ้าเราท่องผิด ก็มีปัญหาคือไปอีก ถ้าท่องผิดไปสักตัว สองตัว ก็จะลำบากแล้ว

เพราะฉะนั้นก็คือ จิตใจ ที่มันคงที่อุทิศให้สำคัญกว่า ต้องเป็นผู้ที่มีเหตุผลจริง ๆ

กรรมเป็นสมุฏฐานให้เกิดตา หู จมูก ลิ้น กาย

มีตา มีหู มีจมูก มีลิ้น มีกาย ถ้าเราไม่ศึกษา หรือไม่คิด ตั้งแต่เกิดมาเราก็คิดว่าเป็นของเรา เกิดขึ้นมามีเอง มีขึ้นมาเอง เป็นของเราเอง

แต่ความจริง ทั้งหมดนี้ กรรมเป็นสมุฏฐาน เป็นเหตุที่ทำให้เกิด แม้แต่ตา หู จมูก ลิ้น กาย เพราะฉะนั้นบางคนก็ตาบอด บางคนก็หูหนวก แล้วแต่กรรม บางคนก็พิการตั้งแต่กำเนิด อาจจะแขนไม่มี ขาไม่มี ก็เป็นเรื่องของกรรมทั้งหมด

ถ้ายังมีกิเลส ก็ยังต้องเกิดอีก

ถ้ายังมีกิเลส ก็ยังต้องเกิดอีก จำไว้แค่นี้เอง และถ้าเป็นพระอรหันต์ ตายแล้วจะไม่เกิดอีกเลย ที่เราใช้คำว่า “ปรินิพพาน”

ถ้าปรินิพพาน คือ ไม่มีการเกิดอีกเลย ดับหมดทั้ง ๕ ขันธ์ ใช้คำว่า “ขันธปรินิพพาน”

ฟังธรรมจะต้องรู้ว่าเข้าใจแค่ไหน

เราไม่ต้องไปคิดถึงเรื่องหรือชื่อของสติเลย แต่เราฟังธรรมะ เราต้องรู้ว่า เรามีความเข้าใจสิ่งที่เราฟังมากน้อยแค่ไหน ไม่ต้องไปคิดเรื่องสติ แต่ขณะนี้เราได้ฟังว่า ธรรมะคืออะไร ขณะนี้มีธรรมะไหม แล้วลักษณะของธรรมะนั้นเป็นอย่างไร

ถ้าเรามีความเข้าใจมากขึ้น สติสัมปชัญญะก็เกิด แต่ถ้าความเข้าใจของเรา น้อยมาก แล้วได้ยินเรื่องสติ เราก็อาจจะสงสัยว่า เวลาที่สติเกิด เป็นอย่างไร แต่ถ้าสติ ยังไม่เกิดจริง ๆ ในระดับของสติปัฏฐาน ก็ไม่มีทางที่จะเข้าใจลักษณะของสติได้ แต่เริ่ม สะสมความเข้าใจธรรมะไปเรื่อย ๆ

ฟังธรรมะเพื่อให้เข้าใจ

สบาย ๆ ธรรมะเป็นเรื่องที่ ฟังเพื่อที่จะให้เข้าใจ เท่านั้นเอง ไม่ใช่ฟังด้วยความ หันกอกหันใจว่า เราจะต้องไปพยายามหาคำถาม ถ้าไม่มีอะไรสงสัย ก็ไม่เป็นไร ไม่ต้องไปเป็นห่วงคิดที่จะถาม

ขณะที่เห็นเป็นผลของกรรม

ขณะที่เห็นเป็นผลของกรรม แล้วแต่ว่าจะเห็นดี เป็นผลของกุศลกรรม เห็นสิ่งที่ไม่น่าพอใจ ก็เป็นผลของอกุศลกรรม แต่ผู้ที่ยังไม่ได้ดับกิเลสเลย เห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส คิดนึก เรื่องราวต่าง ๆ มากมาย ขณะนั้นจิตเป็นกุศล หรือ อกุศล ถ้าไม่มีปัญญา รู้ไม่ได้เลย

และ ทำสิ่งใด ๆ ก็ตามด้วยอกุศลจิต จะดีกว่าทำด้วยกุศลจิต หรือว่า เมื่อจิตเป็นกุศล ก็ทำสิ่งที่ดีกว่าอกุศล

แต่คนเราที่ยังมีอกุศลอยู่ ที่จะไม่ให้อกุศลเกิด เป็นไปไม่ได้ แต่สามารถที่จะมีความเข้าใจถูก เห็นถูก

ทำความดีไม่ใช่เพื่อตนเอง

แม้ทำความดี ก็ยังไม่รู้เลยว่า ดีที่ทำไม โดยอะไร โดยมีตนเป็นใหญ่ เพื่อตัวเอง หรือมีโลกเป็นใหญ่ คือ คนอื่น หรือว่า มีธรรมะเป็นใหญ่

เพราะฉะนั้นก็เป็นสิ่งที่ลึกซึ้ง ถ้ามีความเข้าใจที่ถูกต้อง ความดีนั้นไม่ใช่เพื่อตัวเอง เพราะรู้ว่า ไม่มีตัวเลย เป็นธรรมะซึ่งต้องเกิดเมื่อมีเหตุปัจจัย เมื่อมีเหตุที่เป็นอกุศลกรรม ผลของอกุศลกรรม ต้องมี เมื่อมีเหตุที่เป็นกุศลกรรม ผลของกุศลกรรม ต้องมี

แต่แม้อย่างนั้น ก็ไม่ใช่ทำดี โดยมีตัวเองเป็นใหญ่ ต้องถึงการมีธรรมะเป็นใหญ่ คือ เพื่อธรรมะ ซึ่งไม่ใช่เพื่อตัวเอง หรือ เพื่อโลกคือ คนอื่น แต่เพื่อธรรมะ

มั่นคงในกรรมและผลของกรรม

ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัย ตามกรรม เพราะฉะนั้นถ้าเป็นผู้ที่มั่นคงในเรื่องกรรมและผลของกรรม และช่วยให้คนอื่นสามารถที่จะเข้าใจ ในเรื่องกรรมและผลของกรรม ทุกคนก็เกิดมา เพื่อที่จะทำกรรมดีเพิ่มขึ้น

อดทนฟังให้เข้าใจ

ความจริง คือ ไม่ใช่ของใคร ไม่ใช่ตัวตน เพราะฉะนั้นก็มีความอดทน มีวิริยะเจตสิก ซึ่งเป็นวิริยะบารมี ที่จะมีความมั่นคง ที่จะฟัง และพิจารณาเข้าใจขึ้น จนกว่าจะประจักษ์แจ้งความจริงของสภาพธรรมะ

ถ้าเข้าใจจริง ๆ แล้ว จะเปลี่ยนเป็นไม่เข้าใจได้ไหม จะเปลี่ยนเป็นความเห็นผิด การไปทำสิ่งผิด ๆ ได้ไหม ในเมื่อรู้ว่า นั้นไม่สามารถทำให้รู้ความจริงของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ

อย่าใช้เพียงคำ แต่ให้เข้าใจด้วย

อย่าใช้เพียงคำ แต่ให้เข้าใจด้วยว่า สติปัฏฐานคืออะไร ถ้าไม่รู้ว่าขณะนี้ เป็น ธรรมะ ซึ่งไม่ใช่ตัวตน สติจะรู้ลักษณะของสภาพธรรมะนั้นได้ไหม ก็ไม่ได้

เมื่อรู้แล้ว ก็แล้วแต่ว่า เป็นความคิดเรื่องธรรมะที่ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น หรือเป็นใน ขณะที่กำลังมีสภาพธรรมะปรากฏ แล้วรู้ลักษณะของธรรมะที่ปรากฏ

ที่ใช้คำว่า “ปัฏฐาน” ที่ตั้งของสติ เพราะเหตุว่า ขณะนั้นเป็นลักษณะของ ธรรมะที่ปรากฏ แล้วสติเข้าใจ รู้ลักษณะนั้น ปัญญาก็มีความเห็นถูกต้องในสภาพ นั้น จึงเป็นสติปัฏฐาน สิ่งนั้นจึงเป็นปัฏฐาน เป็นที่ตั้งของสติ

ไม่มีใครเกิดมาแล้วไม่ทุกข์

พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคตรัสสอนเป็นความจริงที่ว่า เมื่อเกิดมาแล้ว ที่จะไม่ มีความทุกข์นั้น ไม่มีเลย

แต่ว่าความทุกข์นั้นจะมาก และก็จะเพิ่มขึ้น ถ้าเราไม่แก้ทุกข์ตามพระธรรม และถ้าเราแก้ด้วยความไม่รู้ของเรา ตามแนวทางของเรา แทนที่จะมีทุกข์น้อยลง ก็อาจจะทำให้ความทุกข์นั้น เพิ่มขึ้นได้

เริ่มแก้ไขที่ตนเองก่อน

เริ่มแก้ที่ตัวของเราเอง เพราะเหตุว่าที่สังคมแก้ปัญหาไม่ได้ เพราะแต่ละคนพยายามไปแก้คนอื่น บางคนก็บอกว่า พระพุทธศาสนาดีมาก มีประโยชน์ เพราะฉะนั้นก็ควรที่จะศึกษาพระพุทธศาสนา

แต่ผู้ที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนามีประโยชน์มาก อาจจะยังไม่ได้เริ่มศึกษาพระพุทธศาสนาเลย เพียงแต่คิดว่า ต้องมีประโยชน์แน่ ๆ

ถ้าทุกคนเป็นอย่างนี้ ก็ไม่มีใครศึกษาพระพุทธศาสนา เพียงแต่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาดี แต่ถ้าดีจริง ต้องเริ่มศึกษา เพื่อจะได้รู้ว่า สมจริงอย่างที่เรากล่าวว่า พระพุทธศาสนาดี แล้วก็จะเห็นคุณของพระธรรมเพิ่มขึ้น และก็จะเห็นด้วยมากขึ้น ซึ่งก่อนที่จะศึกษา อาจจะมีความเห็นผิดหลาย ๆ อย่าง

เมตตา คือ ความหวังดี ปราบณาดี

อย่างเวลาที่เมตตาเกิด เมตตา คือ ความเป็นมิตร ความเป็นเพื่อน ความหวังดี ความปราบณาดี ถ้าเราเป็นเพื่อนกับใคร จะสังเกตได้เลยว่า เราคิดถึงแต่จะให้ประโยชน์กับเขา ไม่เคยคิดที่จะเบียดเบียนทำร้ายเลย นั่นคือลักษณะของเพื่อนจริง ๆ

ซึ่งความจริงแล้วก็เป็นสภาพของธรรมะชนิดหนึ่ง คือ เมตตา ในภาษาบาลี ซึ่งภาษาไทยก็ใช้คำว่า “มิตร” หรือ “เพื่อน” เพราะฉะนั้นเวลาไหนที่เราเกิดหวังดีต่อใคร ให้ทราบว่าคุณภาพธรรมนั้นเกิดขึ้นกำลังทำกิจหวังดี

พระธรรมเปรียบเหมือนกระจกเงา

เพราะฉะนั้นพระธรรมท่านอุปมาว่า เหมือนกระจกเงา ซึ่งติดตามเราไปตลอด สามารถที่จะส่องถึงใจของเรา ทันทีที่เราพูดหรือคิด ให้รู้ว่าขณะนั้น เป็นกุศลจิตหรือเป็นอกุศลจิต ทำให้เราต้องเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ จะเป็นอกุศลกรรมของบุคคลอื่นหรือ

อะไร ไม่ต้องคิดเลย เพราะเหตุว่านั่นเป็นโลกอีกใบหนึ่ง แต่โลกใบนี้ เป็นกุศลหรือเป็นอกุศลที่กำลังคิดอย่างนั้น

เป็นผู้ตรงต่อปัญญาตนเอง

เพราะฉะนั้นเรารู้ว่า ขณะใดหลงลืมสติ ขณะใดมีสติ ขณะใดปัญญายังไม่เพิ่มขึ้น ขณะใดปัญญาค่อย ๆ รู้ขึ้น เพราะฉะนั้นผู้นั้นเป็นผู้ที่ตรง เป็นผู้ที่อยู่ตัวเอง ไม่ต้องไปอาศัยคนอื่นมาบอกว่า เราได้ปัญญาขั้นนั้นขั้นนี้ เพราะนั่นไม่จริง คนอื่นจะมารู้จิตใจของเราไม่ได้ รู้ปัญญาของเราไม่ได้ แต่เราเอง เรารู้ว่า ขณะนั้นสติเกิดหรือหลงลืมสติ

และเมื่อสติเกิดแล้ว ปัญญารู้หรือยัง ถ้าปัญญายังไม่รู้ ก็ค่อย ๆ พิจารณาจนกว่าจะรู้ขึ้น ถ้าเรารู้ จะกลายเป็นความไม่รู้ ไม่ได้ แต่กว่าจะรู้ ต้องค่อย ๆ รู้ขึ้น เหมือนความชำนาญ ตอนแรก ๆ จะให้ชำนาญทันทีไม่ได้ ต้องค่อย ๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อย จนกระทั่งในที่สุด เวลาชำนาญแล้ว เราก็ไม่มีความสงสัยเลย

ผู้มีปัญญา มีศีล สมาธิด้วย

คนที่มีศีล แต่ไม่มีสมาธิ ไม่มีปัญญา ก็มี คนที่มีสมาธิ แต่ไม่มีปัญญา ก็มี แต่ผู้ใดที่มีปัญญา ผู้นั้นมีทั้งศีล สมาธิด้วย

แม้ติดข้องนิคฺคหน้อยก็เป็นอกุศล

แต่ถ้าติดข้องแม้นิคฺคหน้อย ขณะนั้นก็อกุศล แต่ว่าอกุศลที่เบาบางที่จางอย่างโลภะ ท่านใช้คำว่า “สมโลภะ” คือ ธรรมดา ๆ ในชีวิตประจำวัน ระดับยังไม่สูงจนกระทั่งมองเห็น

แต่ถ้าระดับที่ผิดจากปกติ ท่านใช้คำว่า “วิสมโลภะ” แสดงให้เห็นระดับที่เข้มข้น

ชาติที่มีบุญได้ฟังพระธรรมประเสริฐสุด

ชาติไหนที่มีโอกาสได้ยินได้ฟัง ชาตินั้นประเสริฐสุด เพราะว่าไม่ใช่ว่าทุกชาติจะได้ฟัง ถ้าเกิดเป็นสัตว์ แมว นก หนู ก็ไม่มีโอกาสเลย ถ้าเกิดในประเทศที่ไม่มีคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ก็ไม่มีโอกาสอีก ถ้าไม่มีบุญที่สะสมไว้ในอดีต ก็ไม่มีโอกาสได้ฟังแน่นอน

เพราะเสียงก็มีตั้งหลายเสียง แต่เสียงที่จะให้เข้าใจพระธรรม ต้องเป็นเสียงซึ่งบุญที่ได้กระทำมาแล้วเป็นปัจจัยทำให้ได้ยิน

ต้องมีความเข้าใจสภาพธรรมก่อน

ถ้าเสียงไม่กระทบกับหู ได้ยินเกิดไม่ได้เลย ฉันทใด ถ้าความเข้าใจสภาพธรรมะไม่มี แล้วสติจะเกิดขึ้น ปัญญาจะเกิดขึ้น ปฏิบัติกิจของสติปัญญา ย่อมเป็นไปไม่ได้

เช่นเดียวกับ ถ้าเสียงไม่กระทบหู จิตได้ยินเกิดไม่ได้ ถ้าความรู้ความเข้าใจเรื่องสภาพธรรมะไม่มี ก็จะมีการระลึก ให้เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะนั้น ๆ ไม่ได้เลย

ติดในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

ติดในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งติดมานานแสนนาน อย่างในวันนี้ เราติดหรือเปล่า และในวันนี้เรามีความเห็นผิดเกิดบ่อยกว่าหรือน้อยกว่า ความติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ

เพราะฉะนั้นถึงแม้จะละความติดข้องในความเห็นผิด แต่ก็ยังมีความติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ จนกว่าจะถึงปัญญาที่จะดับได้เป็นสมุจเฉท

ทุกคนมีทั้งกุศลจิตและอกุศลจิต

อกุศลจิตเกิด แล้วก็ดับ กุศลจิตเกิด แล้วก็ดับ เพราะฉะนั้นทุกคนมีทั้งกุศลจิตและอกุศลจิต เพราะฉะนั้นเราอนุโมทนาในกุศลจิตเป็นกาล ๆ คือ เฉพาะกาลที่กุศลจิตเกิด แต่หลังจากนั้นแล้ว ถ้าอกุศลจิตของคนนั้นเกิด เราจะไปรัก ไปชอบ ไปสรรเสริญ ก็ไม่ได้ เพราะเหตุว่าขณะนั้นเป็นอกุศล

ปฏิบัติเป็นการอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้

ก่อนอื่น อย่าเพิ่งปฏิบัติอะไรเลยทั้งหมด ทั้งความหมายที่เคยเข้าใจว่า ปฏิบัติ คือ “ทำ”

ให้เข้าใจว่า เป็นการอบรมเจริญปัญญา เพื่อรู้แจ้งลักษณะของสภาพธรรมะซึ่งมีจริง ๆ แต่ไม่เคยฟัง ไม่เคยเข้าใจ ไม่เคยรู้ จนกว่าจะค่อย ๆ รู้ ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น

ไม่ต้องรอรวันรอเวลา

ไม่ต้องไปรอรวัน รอเวลาทั้งนั้น ระลึกเมื่อไร ก็คือเมื่อนั้น ไม่ใช่ทำให้เรามา นั่งขัดสมาธิ และอยู่กันเที่ยงคืน ตีหนึ่ง ทั้งกลางวัน กลางคืน

ถ้าใครทำอย่างนั้นก็มีผิด เพราะไม่ใช่เรื่องทำ แต่เป็นเรื่องไม่ประมาทที่จะรู้ว่า สติ จะเกิดขึ้นไหนก็ได้ เดี๋ยวนี้ก็ได้ ซึ่งเป็นกลางวัน กลางคืนก็ได้ เมื่อไรก็ได้ ต้องรู้ถึงลักษณะที่เป็นอนัตตาดด้วย

เพราะฉะนั้นพอขึ้นชื่อว่า ความเพียร แล้วไม่ศึกษาให้ถูกต้อง ก็ปฏิบัติ และปัญญาก็ไม่เกิดเลย

เป็นผู้ไม่ประมาทในการฟังพระธรรม

สำหรับเรื่องความประมาทในการฟังพระธรรมและการอบรมเจริญปัญญา

ไม่ใช่มีแต่เฉพาะในสมัยนี้ เพราะเหตุว่าธรรมะทั้งหลายย่อมเป็นไปตามการสะสม ถ้าเป็นผู้ที่ประมาทในการฟังพระธรรม ก็เป็นไปตามกำลังของกิเลส ซึ่งไม่มีใครจะบังคับบัญชาได้ ทุกกาลสมัย แม้ในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน ทั้ง ๆ ที่บุคคลในสมัยนั้นมีโอกาสได้ไปเฝ้า ได้ฟังพระธรรมจากพระโอษฐ์ แต่ก็มีผู้ประมาท ไม่ไปเฝ้า เพื่อที่จะฟังพระธรรม

โลกวุ่นวายเพราะอวิชชา ความไม่รู้

แต่เพราะไม่รู้ ก็เลยยึดถือและติดว่าเป็นเรา เมื่อมีเราแล้ว มีใครบ้างที่ไม่รักตัวตน มีใครบ้างที่ไม่ทำอะไรเพื่อตัวตน เพื่อสิ่งที่คิดว่า เป็นของเรา เพราะฉะนั้นโลกก็ยังคงมีความวุ่นวาย มีความทุกข์ และมากด้วยอกุศล เพราะอวิชชา คือ ความไม่รู้

ศึกษาโดยละเอียด มิฉะนั้นจะปฏิบัติผิด

พุทธบริษัทจะชื่อว่า เป็นกตเวทิตบุคคฺค ต่อเมื่อศึกษาพระธรรมโดยละเอียด ให้เข้าใจจริง ๆ ปฏิบัติถูกต้องจริง ๆ จึงสามารถที่จะดับทิฏฐิได้ เพราะเหตุว่า ทิฏฐิและข้อปฏิบัติที่ผิด เป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาโดยละเอียด มิฉะนั้นแล้ว จะยึดถือในข้อปฏิบัติผิดนั้นได้

เว้นไม่คบคนพาล

แต่ความคุ้นเคย ที่ละเล็ก ที่ละน้อย นี้คือ พระธรรม ที่เป็นมงคลที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง ประการแรกที่สุด มงคลประการที่ ๑ คือ เว้นไม่คบคนพาล เพราะเหตุว่า ใครจะประมาทอย่างไรก็ตาม ว่าเก่ง ว่าเลิศ ว่าดี

แต่ อาศัยการสมาคม การคุ้นเคย ที่ละเล็ก ที่ละน้อย ในที่สุด แม้ความเห็นก็เปลี่ยนไปได้ การกระทำต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไปได้เหมือนกัน มิฉะนั้นจะไม่ทรงแสดงมงคลข้อที่ ๑ เลย คือ เว้นไม่คบคนพาล

การศึกษาธรรมะเพื่ออะไร

การศึกษาธรรมะ คือ การฟัง เพื่อที่จะให้เข้าถึงพระปัญญาของพระผู้มีพระภาคที่ได้ทรงตรัสรู้ และได้ทรงแสดงธรรมะ เพื่อให้คนอื่นมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่พระองค์ได้ทรงตรัสรู้ด้วย

เพราะฉะนั้นเป็นเรื่องที่ฟัง แล้วก็คิดไตร่ตรองว่า อะไรที่เราไม่รู้ และอะไรที่พระองค์ทรงตรัสรู้ จึงได้มีการฟัง เพื่อให้รู้ว่า ความรู้ของเราหรือความคิดของเรา ความเข้าใจที่เราคิดเอง จะต่างกับความจริงที่พระองค์ทรงตรัสรู้และทรงแสดงอย่างไร

ธรรมเดือนใจแก่คุณประมาท

ถ้าจะอุปมาเหมือนกับ ภพภูมิข้างหน้า เป็นอบายภูมิ พระธรรมและกุศลทั้งหลายในชาตินี้ เหมือนเชือกที่ทุกท่านกำลังจับอยู่ ที่จะไม่ปล่อยให้ตัวเองตกลงไปสู่อบายภูมิ แต่ถ้ากำลังที่จับนั้นอ่อนลง จนกระทั่งปล่อยมือจากพระธรรม ก็เป็นการแน่นอนซึ่งไม่มีทางที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรม และอกุศลธรรมที่ได้กระทำแล้วก็มีโอกาสที่จะทำให้ตกไปสู่อบายภูมิได้ โดยเฉพาะตกไปสู่เหวของอวิชชา ซึ่งยากแสนยากที่จะขึ้นมาได้ เพราะว่า เป็นเหวลึก

เพราะฉะนั้นทางที่ดีทางหนึ่ง ก็อย่าลืม อีกชื่อหนึ่งของทุกคน คือ คุณประมาท มีใครไม่ได้ชื่อนี้บ้างคะ

จริงใจในการเผยแพร่พระธรรม

บางท่านที่สนใจในการเผยแพร่พระธรรม ก็ใคร่ที่จะให้มีการประเมินผลการทำงานขององค์การกุศลต่าง ๆ แต่ว่าการประเมินผลที่แท้จริง ไม่ใช่อยู่ที่จำนวนคนฟังหรือไม่ใช่อยู่ที่กิจการต่าง ๆ ที่กระทำ

แต่อยู่ที่จิตใจของแต่ละท่านว่า ๑ ปีที่ผ่านมา ผลของการฟัง มีการประพฤติปฏิบัติตามดีขึ้นบ้างไหม นี่เป็นผลจริง ๆ

ถ้าจะพูดถึงการประเมิณผล ไม่ใช่เป็นการประเมินทางด้านจำนวนผู้ฟัง หรือจำนวนกิจกรรมต่าง ๆ แต่อยู่ที่สภาพจิตของผู้ที่ได้ฟังว่า เมื่อเข้าใจธรรมแล้ว มีความจริงใจ เป็นสัจจบารมี มีอธิษฐานบารมี คือ ไม่หวั่นไหวในจุดประสงค์ ที่จะละคลายกิเลส มั่นคงขึ้นเรื่อย ๆ

ฟังธรรมแต่ไม่ประพฤติตาม

อีกอย่างหนึ่ง หลายคนก็อาจจะบอกว่า คนที่ฟังธรรมะ แต่ความประพฤติในชีวิตประจำวันไม่เป็นธรรมะ ไม่สอดคล้องกับธรรมะ มีไหม หรือว่าไม่มี มีแน่นอน

เพราะฉะนั้น ผู้ที่ถึงแม้จะรู้มาก จำได้มาก แต่ไม่ได้เห็นประโยชน์ เห็นคุณค่าของพระธรรมว่า เพื่อศึกษา คือ ประพฤติปฏิบัติตาม การศึกษา ไม่ใช่ศึกษาเพียงเรื่องราวหรือคำ แต่ศึกษาด้วยการน้อมที่จะเข้าใจ เพื่อจะประพฤติปฏิบัติตาม

เพราะฉะนั้นบางคนเรียนมาก แต่ไม่เมตตา ก็เห็นได้เลยว่า เรียน เข้าใจเรื่องราว แต่ขณะนั้นระลึกได้หรือเปล่าว่า ทรงสอนเรื่องสภาพของจิต หรือธรรมะฝ่ายดี ซึ่งตรงกันข้ามกับฝ่ายอกุศล

เพราะฉะนั้นคนนั้นอาจจะอยากเรียนมาก ๆ อ่านหนังสือมาก ๆ ฟังเทปมาก ๆ แต่ไม่สนใจที่จะรู้ว่า “จรรยา” คือ ความประพฤติในชีวิตประจำวัน ชั้นศีล มีหรือเปล่า

ถ้ายังสามารถที่จะล่วงศีล โดยที่ไม่เห็นโทษ ไม่เห็นภัย และไม่เห็นประโยชน์ว่าเรียนทำไม ถ้ายังคงมีความประพฤติที่ไม่เป็นไปในทางฝ่ายกุศล คนนั้นก็จะมีแต่ความจำเรื่องราวของสภาพธรรมะ แต่ไม่ได้ประโยชน์ หวังอย่างเดียว คือ ให้สติปัญญาเกิด ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่จะให้สติปัญญาเกิด โดยที่จรรยาที่ยังไม่มี

กายวาจาสองไปถึงความเข้าใจ

ส. การเห็นภัยต้องตามลำดับของปัญญา การละทุจริตซึ่งเป็นภัย ก็ต้องตามระดับขั้นของปัญญา

อรรณ การที่จะรู้ภัย และพ้นจากภัยได้ ก็คือว่า ค่อย ๆ อบรมเจริญปัญญา ไปตามระดับขั้น ที่ต้องทำอยู่ทุกวันนี้ ก็คือ ฟัง สิ่งที่พระองค์ทรงตรัสรู้ว่า ธรรมคืออะไร และปัญญาก็จะค่อย ๆ ทำหน้าที่เข้าใจ ภัยที่ไม่เห็น ก็จะเห็นมากขึ้น

ส. มิฉะนั้นจะไม่รู้จักพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าแน่นอน ถ้าไม่เข้าใจ พระธรรมที่ทรงแสดง

ใช้คำว่า “ธรรมะ” เป็นสิ่งที่มีจริง และทรงแสดงว่า เป็นอนัตตา ไม่ว่าจะฟัง ก็มี ความเข้าใจที่ถูกต้อยิ่งขึ้นว่า ที่เคยไม่รู้ธรรมะ ไม่เคยเข้าใจธรรมะ ไปหาธรรมะ ก็คือ ขณะนี้ เป็นธรรมะ ที่ฟัง เพื่อเข้าใจธรรมะ

อรรณ เพราะฉะนั้นเมื่อทุกคนไม่รู้จักภัย อยากเกิด เมื่อเกิดแล้วก็ไม่ชอบแก่ ไม่ชอบตาย แต่ทุกคนก็ยังอยากเห็น อยากได้ยินสิ่งที่พอใจอยู่ ก็คือมีทางเดียวเท่านั้น คือ อบรมปัญญาให้เข้าใจความน่ากลัวของภัย เมื่อเห็นภัยจริง ๆ แล้ว มีปัญญาจึง สามารถละภัยนั้นได้

ส. ค่ะ แล้วค่อย ๆ เห็นการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นสังขารขันธ์ เมื่อเข้าใจธรรมะ เพราะฉะนั้น ใครที่ยังเต็มไปด้วยโลภะ โทสะ โมหะ และทุจริต ทางกายบ้าง ทาง วาจาบ้าง ทางใจบ้าง ก็ส่งไปถึงความเข้าใจธรรมะว่า มาก หรือน้อย

ควรคบบัณฑิตแม้ไม่เชื่อเชิญ

อรรณพ เพราะฉะนั้นผู้ที่เป็บัณฑิตทั้งหลาย ตั้งแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า พระสาวกทั้งหลาย ท่านเป็นบัณฑิต เป็นผู้ควรคบ แต่ถ้าเป็นคนพาล ชักนำมาซึ่ง ความเสื่อมเสีย ถึงเขาจะเชื่อเชิญให้เราไปคบกับเขา ควรไปไหม

ซึ่งเขาก็จะนำเราไปสู่ความวิบัติ ซึ่งปาปมิตร หรือมิตรชั่ว ท่านก็แสดงว่า เป็น ฐานะ หรือเป็นที่ตั้งแห่งความเห็นผิด ประการหนึ่ง ถึงแม้เขาจะเชื่อเชิญ ก็ไม่ควร แต่ผู้ที่เป็นบัณฑิตควรเข้าไปคบ ถึงท่านจะเชื่อเชิญ หรือไม่เชื่อเชิญ เราก็ควรคบกับผู้มี คุณธรรม ซึ่งท่านก็จะเกื้อกูลให้เราได้รับประโยชน์ต่าง ๆ ในทางธรรม ในประโยชน์ระดับ

ต่าง ๆ ได้ เพราะฉะนั้นในเรื่องของการคบมิตร หรือลักษณะของมิตรดี มิตรไม่ดี เป็นสิ่งที่สำคัญมาก

แม้แต่คำว่ามิตร

แม้แต่คำว่า มิตร ผู้ที่หวังดี ไม่ประทุษร้าย แค่นี้ครอบคลุมทุกอย่าง ทั้งหมดด้วย ทุกกาลด้วย แล้วยังหวังประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นด้วย จริง ๆ แล้ว รู้สึกว่าเราตั้งหน้าตั้งตาที่จะพิจารณาคำที่มีอยู่ในพระไตรปิฎก แต่ลืมว่าเป็นชีวิตประจำวัน อย่างที่นี้ มีมิตรเยอะไหม ไปอยู่ในพระไตรปิฎกหมดเลย

เป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ อุดหนุนคำที่อุดหนุนได้ยาก หรือบอกความลับ หรืออะไรทั้งหมด นั่นเป็นความละเอียด แต่ต้องเริ่มจากขณะนี้ ขณะนี้มีมิตรหรือเปล่า มองดูให้ทั่วเลย มีบ้าง ไม่มีบ้าง หรือมีหมด

ผู้ฟัง มีค่ะ

สุ. มีหมดหรือคะ

สุริย์ แล้วแต่เราจะพิจารณา

สุ. ไม่ใช่พิจารณาคณะอื่นค่ะ ตัวเอง ขณะนี้มีมิตรหรือเปล่า มิฉะนั้นจะไม่ประโยชน์เลยต่อการฟังธรรมะ

มิตรที่คอยเตือน

เพราะฉะนั้นต้องเป็นเรื่องของความเข้าใจจริง ๆ ที่จะขาดการฟังไม่ได้ เพราะเหตุว่าการฟัง ก็เหมือนมิตรที่เตือน ให้เห็นความจริงของสภาพธรรมะ ซึ่งเห็นยาก แม้จะได้ฟัง แล้วก็มีใจความเข้าใจว่า ไม่มีอะไรเที่ยงเลย ทุกอย่างเกิด แล้วก็หมดไป แต่ละขณะ โดยไม่รู้ตัว จนกว่าจะถึงขณะสุดท้าย คือ ขณะที่จากโลกนี้ไป

เริ่มเห็นว่า ไม่มีอะไร ที่ยังเหลืออยู่เลย แต่ก่อนจะตาย เห็นมี ก็หมดแล้ว คิดมี ก็หมดแล้ว เพียงแต่จิตที่เกิดตามการสะสมที่จะเป็นบุคคลนี้ สิ้นสุดเมื่อไร ก็ทำให้เกิดปฏิสนธิจิตต่อไป ไม่มีทางสิ้นสุด ความจริงต้องเป็นความจริง

เพราะฉะนั้นผู้ที่ตรงต่อความจริง เห็นประโยชน์ของความจริง แม้ความจริงนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ง่าย แต่สะสมได้ แต่ต้องรู้ตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพียงฟัง ถ้าเพียงฟังแล้ว ก็ยังคงไม่เป็นมิตรกับใคร

ต้องเห็นโลภะจึงละโลภะได้

เพราะเหตุว่า ไม่รู้ความจริง ด้วยความไม่รู้ ก็ทำให้คิดไป ต่าง ๆ นานา แม้แต่ จะปราบโลภะ จะพยายามทำให้โลภะไม่เกิด แต่ด้วยความไม่รู้อะไรเลย ขณะนั้นก็ด้วย โลภะนั้นเอง ที่มีความต้องการอย่างนั้น

เพราะฉะนั้น ถ้าไม่เห็นตัวโลภะด้วยปัญญาจริง ๆ ไม่สามารถที่จะละได้ และการละอกุศลต้องตามลำดับขั้น ละความเห็นผิดที่ยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นสิ่งหนึ่งสิ่ง ใดที่เพียงในขณะที่เห็น

ไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ปรากฏ แล้วจะไปละโลภะได้อย่างไร ไม่มีทาง เลย เรียกว่า “ข้าม” พยายามไปทำอย่างอื่น ซึ่งไม่ใช่หนทางที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ ความจริงซึ่งละเอียด คัมภีระ ลึกซึ้ง

เวลาที่โกรธ ต้องการอะไร

สกุญญา ก็ไม่ได้สิ่งที่พอใจ

ส. ต้องการไม่ให้โกรธ ใช่ไหมคะ

สกุญญา ใช่ค่ะ

ส. นั่นไม่ใช่รู้ลักษณะของโกรธ ซึ่งกำลังปรากฏว่า เป็นธรรมะ ไม่ใช่ เรา มีฉะนั้น แล้วเมื่อไรจะถึงการละคลายการยึดถือสภาพธรรมว่า เป็นตัวตนได้

จะฟังใคร

จะฟังใคร จะฟังลูก โทรมมา แล้วเราก็ตบใจ หรือว่าจะฟังอะไร ฟังโลภะได้ ไหม นำแต่ความทุกข์มาให้ พอหวังแล้ว ก็ต้องเป็นทุกข์แน่ ได้หรือไม่ ได้มาก หรือได้

น้อย ได้แล้วจะอยู่ตลอดไปหรือเปล่า ก็คือ มีความติดข้อง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ไม่เที่ยงอยู่แล้ว ไปหวังอะไรกับสิ่งที่ไม่เที่ยง เพราะฉะนั้นมีอะไรเป็นที่พึ่ง

ผู้ฟัง มีธรรมะ

ส. ค่ะ พระรัตนตรัย

ผู้ฟัง แต่พบว่าจิตรวดเร็วมาก ถึงแม้กำลังศึกษาอยู่ กำลังฟังท่านอาจารย์ สมนั่งฟังธรรมทั้งวัน พอกลับไปปุ๊บ จิตก็รวดเร็วมาก แต่ก็ดีขึ้น ในการมีความรู้ทาง ธรรมะ ทำให้ปรับลดลงไปกว่าเดิม

ส. ทั้ง ๆ ที่ได้ฟังว่า ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา ก็ลืม กำลังเป็นเห็น แล้วก็เป็นได้ยิน อยู่ที่นี่ แล้วก็กลับไปบ้าน

ทุกขณะ แสดงความเป็นอนัตตาว่า บังคับบัญชาไม่ได้เลย ยังไม่ต้องถึงบ้าน กำลังเห็น เดียวก็ได้ยินแล้ว เดียวก็คิดแล้ว แสดงความเป็นอนัตตา แต่ปัญญาไม่ถึง การเห็นความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมะ แต่ก็มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง มีฉะนั้นแล้ว จะไม่คิดอย่างนี้เลย

มั่นคงว่าเป็นธรรม

เราจำเรื่องอื่นไว้มาก แต่จำธรรมะที่ได้ฟังน้อย เราพูดถึงเรื่องโลกที่ปรากฏแต่ ละทวาร หมายความว่า ถ้าไม่มีจิตเกิดขึ้น โลกใด ๆ ก็ไม่ปรากฏ เพราะฉะนั้นขณะนี้ กำลังมีสีสน์ปรากฏก็เพราะ โลกของจิตเกิดขึ้นเห็น โลกหนึ่งแล้ว หหมดแล้ว หหมดเลย ไม่ต้องเอามาต่อกับอีกโลกหนึ่ง

เสียงปรากฏ เมื่อมีจิตเกิดขึ้น ได้ยินเสียงเท่านั้น แล้วก็หมดไป แค่ออกขึ้นทำ กิจการงาน และสิ่งต่าง ๆ ก็ปรากฏเพราะจิตเกิดขึ้น รู้ แต่ละขณะ เท่านั้นเอง ความจริง เป็นอย่างนี้หรือเปล่า ข้อสำคัญก็คือ มีความเข้าใจที่มั่นคงว่า เป็นธรรมะ แต่ละ ลักษณะที่ปรากฏ ตามเหตุ ตามปัจจัย

ฟังด้วยความเคารพ

การฟังพระธรรม จะฟังเมื่อไรก็ได้ แต่คำนึงถึงจิตที่ฟังว่า จิตที่ฟัง ฟังเพื่ออะไร บางคนอาจจะฟัง แล้วไม่ได้เข้าใจเลยว่า พระธรรมที่ได้ฟัง แม้พยัญชนะจะตื่น คือ เป็นภาษาหนึ่งภาษาใดที่สามารถจะเข้าใจในภาษานั้น แต่อรรถกลึกซึ้ง เพราะว่ากล่าวถึงสภาพธรรมะที่มีจริง ๆ ทั้งหมด ไม่เว้นเลย

ใครจะเกิดเมื่อไร สมัยไหน แต่ก็เป็นธรรมะที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ตามความเป็นจริง จากคนซึ่งไม่เข้าใจสิ่งที่มีจริง ๆ ขณะนี้เลย จนกระทั่งสามารถมีความเห็นถูกต้อง และละคลายกิเลส จนกระทั่งดับกิเลสได้หมด

เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่เคารพในพระธรรมอย่างยิ่ง คือ ฟัง แล้วก็รู้ว่าตัวเองมีความเข้าใจในสิ่งที่ฟังมากน้อยแค่ไหน และข้อสำคัญที่สุด คือ จิตที่กำลังฟัง ถ้าฟังด้วยความเคารพ จะไม่ใช่ตัวเราซึ่งเป็นผู้รู้ หรือเป็นคนที่ยากจะเข้าใจสิ่งนั้นสิ่งนี้

พอได้ยินภาษาบาลีสักคำหนึ่ง ก็อยากจะรู้ความหมายแล้ว แต่ไม่ได้เข้าใจสภาพธรรมะที่มีจริง ๆ ว่า แท้ที่จริงแล้ว ทุกคำที่กล่าวไว้ในพระไตรปิฎก กล่าวถึงสภาพธรรมะทั้งหมดที่มีจริง ๆ ทุกขณะนี้เอง เพียงแต่ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ก็ไม่สามารถเข้าถึงสภาพธรรมะที่เป็นอนัตตา

กว่าจะเข้าใจอนัตตา

เพราะคำว่า “อนัตตา” ตรงกันข้ามกับคำว่า “อัตตา” ถ้าแปลตรง ๆ อัตตาก็คือ สิ่งหนึ่งสิ่งใด รวมทั้งเราขณะนี้ ก็เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด รวมกันไม่มีการแตกดับ ไม่มีการเสื่อมสลาย ในขณะที่กำลังเห็น ในขณะที่กำลังคิดนึก แต่ผู้ที่ได้ตรัสรู้แล้ว ทรงแสดงว่า ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา ไม่ใช่ของใคร ไม่ใช่เป็นใคร ทั้ง ๆ ที่กำลังนั่งในขณะนี้

การฟังธรรมะด้วยความเคารพก็คือ ความจริงเป็นอย่างไร ความจริงธรรมะเป็น ธรรมะ เป็นอนัตตา แต่ว่าตราบใดก็ตามที่ยังไม่ได้เห็นอย่างนั้น ก็ต้องเป็นผู้ที่ตรงว่า แม้ขณะนี้ พระผู้มีพระภาคจะได้ทรงตรัสรู้และทรงแสดงพระธรรม โดยละเอียด

ทุกประการ โดยประการทั้งปวง เพื่อที่จะทรงอนุเคราะห์ให้ผู้ฟังค่อย ๆ เริ่มเห็นความเป็นอนัตตาของสภาพธรรมะ

แต่กว่าจะประจักษ์ความจริงของธรรมะได้ ก็จะได้เห็นว่า ประวัติของพระสาวกแต่ละท่าน ไม่ใช่เพียงฟังธรรมะครั้งเดียว แล้วสามารถที่จะรู้แจ้งธรรมะในขณะนี้ได้ แต่ต้องอาศัยความอดทน ขันติ เป็นตบะอย่างยิ่ง

ใครไม่มีอกุศลบ้าง

ใครไม่มีอกุศลบ้าง ไม่มี

ก่อนฟังธรรม มีอกุศลมากหรืออกุศลน้อย ก่อนฟัง บางคนบอกไม่มีอกุศล วันนี้ไม่ได้เบียดเบียนใคร ไม่อยากได้ของของใคร เพราะไม่รู้ว่ แท้ที่จริงอกุศลละเอียดมาก และการดับอกุศลจนหมด ทั้งอย่างหยาบ ซึ่งทำให้เบียดเบียนประทุษร้ายบุคคลอื่น จนกระทั่งถึงแม้ไม่เบียดเบียนใครด้วยกาย ด้วยวาจา แต่จิตขณะนั้น ก็แปดเปื้อนเศร้าหมอง ไม่สะอาด ด้วยอกุศลที่เกิดขึ้นในขณะนั้น

จนถึง ทำไม ขณะใดก็ตาม เกิดเห็น แล้วก็เกิดเป็นอกุศล เกิดได้ยินเรื่องราวต่าง ๆ แล้วก็เกิดเป็นอกุศล อกุศลเหล่านี้มาจากไหน อยู่ดี ๆ จะเกิดขึ้นมาได้ไหม โดยไม่มีเหตุ โดยไม่มีปัจจัย แต่ต้องทราบว่ ขณะใดก็ตามที่อกุศลเกิด สามารถที่จะรู้ลักษณะของอกุศลนั้นได้ แล้วก็เริ่มเข้าใจว่ เพราะสะสมอกุศลประเภทนั้น ๆ มา จนกระทั่งมีกำลังที่ทำให้จิตขณะนั้นเกิดขึ้นเป็นอกุศล

เพราะฉะนั้นในวันหนึ่ง ๆ ซึ่งทุกคนก็มีอกุศลจิตเกิดขึ้นมาก แสดงว่สะสมอกุศลที่มีกำลัง ที่จะทำให้เกิดเป็นอกุศลได้บ่อยในชีวิตประจำวัน

เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรมเพื่อประโยชน์ คือ เข้าใจถูก เพื่อที่จะละอกุศลทั้งหยาบ ทั้งกลาง ทั้งละเอียดที่สุด คือ ไม่ปรากฏ จนกระทั่งไม่สามารถที่จะเกิดอีกได้เลย นี่คือ พระมหากรุณาของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

การบูชาสูงสุด

ส. เพราะฉะนั้นแต่ละท่านที่มีโอกาสได้ฟังพระธรรม แล้วก็มีศรัทธาที่จะบูชาพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในวันนี้ คือ วันวิสาขบูชา การบูชาสูงสุด ก็คือ การฟังธรรมะ

เพราะว่าทรงบำเพ็ญพระบารมี เพื่อที่จะได้ตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้ และทรงอนุเคราะห์บุคคลอื่นให้มีความเห็นถูก มีความเข้าใจถูก ในสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏด้วย เพราะฉะนั้นผู้ที่เคารพในพระบรมศาสดา พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ต้องเป็นผู้ที่ไม่ประมาทในธรรมะ ที่ได้ยิน ได้ฟัง

เพราะว่าบุคคลอื่นไม่สามารถจะรู้ความจริงนี้ได้ด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นบุคคลหนึ่งซึ่งเลิศที่สุดในจักรวาล ไม่ใช่แต่ในมนุษยโลก เทวโลก หรือพรหมโลก แม้จักรวาลอื่น ๆ ก็จะมีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพร้อมกัน ๒ พระองค์ไม่ได้เลย

ด้วยการที่พระปัญญาคุณ เหนือบุคคลอื่นใดทั้งหมด เพราะฉะนั้นจะต้องมีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าในแต่ละกาลสมัย เพียงพระองค์เดียว และใครมีโอกาสที่จะได้ฟังพระธรรม ทุกคนก็ไม่ทราบว่าจะเกิดมาแล้วนานเท่าไร ๒,๕๐๐ กว่าปี อยู่ที่ไหน

แต่ ณ วันนี้ ก็ขออนุโมทนา ในกุศลของแต่ละท่าน ที่ได้สะสมมาแล้ว ที่ทำให้มีศรัทธา ที่จะได้รับฟังพระธรรม ด้วยความเคารพอย่างยิ่ง

เป็นศัตรูกับใครหรือเปล่า

ส. คุณเด่นพงศ์มีศัตรูหรือเปล่า

เด่นพงศ์ มีครับ

ส. ใคร

เด่นพงศ์ กิเลสครับ

ส. ขณะใดที่ไม่เมตตา เป็นศัตรูแล้วละ เพราะฉะนั้นไม่ว่าคนนั้นจะทำผิดอย่างร้ายแรง พระผู้มีพระภาคตรัสให้โกรธ ให้ทำร้าย หรือให้มีเมตตา

เด่นพงศ์ ให้มีเมตตาครับ

สุ. ค่ะ เพราะฉะนั้น ถ้าขณะใดก็ตามมีเมตตา ก็ไม่เป็นศัตรูแล้ว ไม่ใช่เราต้องอยากไม่เป็นศัตรูกับใคร หรือว่าไม่อยากเป็นศัตรูกับใคร แต่ต้องทราบจริง ๆ ว่า ขณะใดก็ตามที่อกุศลจิตเกิด ขณะนั้นเป็นมิตรหรือเปล่า เป็นมิตรกับจิตที่เกิดขึ้นกับอกุศลนั้นหรือเปล่า

ศัตรูอยู่ในใจ ใกล้เคียงมาก เอาไม่ออกเลย เกิดพร้อมจิต และดับไปพร้อมจิต แต่ที่ไม่ได้กำจัดศัตรูนั้น จะไปกำจัดศัตรูอื่น และจริง ๆ แล้ว ก็ลืมไปอีกแล้วว่า ธรรมะเป็นธรรมะ แล้วก็ป้อนัตตาด้วย

โกรธมีประโยชน์ไหม

และเวลาที่คนทำอกุศลกรรม จะเป็นด้วยความเห็นผิด หรืออะไรก็ตามแต่ เพราะตราบได้ที่ยังไม่รู้ว่าเป็นธรรมะเป็นธรรมะ ก็ยังคงมีอกุศลจิต และอกุศลกรรมได้ และถ้าเขาไปเกิดเป็นสัตว์ ได้รับทุกข์ทรมาน หรือเกิดเป็นมนุษย์ ป่วยไข้ได้เจ็บ ลำบากแสนสาหัส สงสารไหม

ผู้ฟัง อาจารย์เคยบอกให้รู้ณากับเขาเลย เห็นเขาฆ่าสัตว์ เจริญกรุณาได้เลยว่า เขาต้องได้รับผลของกรรมแน่นอน

สุ. หมายความว่าเราเข้าใจเรื่องกรรม เราก็มีเมตตา หรือกรุณาได้ แต่ถ้าเราไม่มีความเข้าใจในขณะนั้น

ผู้ฟัง แต่อกุศลก็เกิดคันครับ สลับกันอย่างรวดเร็ว

สุ. แน่นนอน ด้วยเหตุนี้จึงเห็นประโยชน์ของการฟังพระธรรม ไม่ได้บังคับให้อะไรเกิดได้ แต่ความเข้าใจยิ่งขึ้นก็จะค่อย ๆ ทำให้อกุศลเบาบางลง เพราะเห็นว่าไม่มีประโยชน์อะไรเลย จะโกรธใคร มีประโยชน์กับใคร แม้แต่ตัวเอง มีประโยชน์หรือเปล่า จิตเศร้าหมอง เพราะฉะนั้นปัญญาที่เห็นตามความเป็นจริง ก็จะมีเมตตาแทน

ไหนๆจะตาย ควรทำดี

จริง ๆ เกิดมาแล้วก็ต้องตาย เรื่องใหญ่ควรจะเป็นเรื่องความดี หรือว่าเรื่องใหญ่ควรจะต้องคิดถึงเรื่องความตาย ด้วยโลภะ หรืออยากจะทำอะไรที่ไม่ใช่คุณความดี

จริง ๆ แล้วเรื่องใหญ่ของคนที่เกิดมา ให้ทราบว่า การเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผลของกุศล ที่ได้กระทำแล้ว เกิดมาแล้วเป็นมนุษย์ มีสติปัญญาที่สามารถที่จะเข้าใจธรรมะได้ ในเมื่อในภพภูมิอื่น อย่างเกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เกิดในนรก เกิดเป็นเปรต พวกนี้ ก็ไม่สามารถอบรมเจริญปัญญา จนกระทั่งสามารถที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

แต่เมื่อเป็นผลของกรรมดี ทำให้เกิดเป็นมนุษย์ ควรจะทำความดี หรือควรจะคิดถึงความตาย แล้วก็ไม่ว่าจะทำอะไร นอกจากคิดถึงแต่ความตาย ๆ

ไม่ใช่ให้ทุกคนคิดถึงแต่ความตาย แล้วก็ไปอกุศล แต่ว่าไหน ๆ ก็จะต้องตาย แล้วอย่างไรรู้ก็ต้องตาย ทุกภพทุกชาติก็ต้องตาย และก่อนตาย จะทำอะไร

ตายไปเอาอะไรไปไม่ได้

ตั้งแต่เกิดมา ก็เป็นกรรมแต่ละอย่าง เกิด แล้วก็ดับไป เกิด แล้วก็ดับไป เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำว่า “อนัตตา”

คุณมนุษย์บงราไฟไม่สามารถเอาอะไรไปได้เลยสักอย่างเดียว ทรัพย์สมบัติทั้งหลาย เสื้อผ้า อาหาร อะไรทั้งหมด แต่กรรมก็ทำให้เกิด สืบต่อจากจิตขณะสุดท้ายของชาตินี้

เหมือนชาตินี้ ไม่ทราบว่าจากโลกไหนมาเกิดในโลกนี้ เป็นคุณมนุษย์บงราไฟฉันใด จากความเป็นคุณมนุษย์บงราไฟ ก็ไปสู่สภาพธรรมะซึ่งเกิด แต่ว่าจะเป็นใคร ก็ไม่ใช่คุณมนุษย์บงราไฟอีกต่อไป จะกลับมาเป็นคุณมนุษย์บงราไฟไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นชีวิตแต่ละชาติ ก็ชั่วคราวจริง ๆ แล้วแต่ว่ากรรมจะทำให้มีชีวิตอยู่นาน หรือสั้นแค่ไหน แต่ระหว่างนั้น ก็มีความเป็นไปในชีวิต ที่จะต้องเห็น ต้องได้ยิน

เพราะแต่ละคนก็เห็น ได้ยิน ไม่เหมือนกัน ลาก ยศ สรรเสริญ สุข ทุกข์ ก็ไม่เหมือนกัน ตามกรรม

คิดเป็นกุศลบ้าง อกุศลบ้าง ก็ไม่เหมือนกัน ก็สะสมไป เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระหว่างที่มีชีวิตอยู่ แล้วก็หมดสิ้นไป ไม่กลับมาอีกเลย ไม่เหลือเลยสักอย่าง แต่ละภพแต่ละชาติ

แค่นี้ทำไม่ได้ก็ไม่ถึงนิพพาน

และท่านก็ได้เล่าประสบการณ์ในชีวิตของท่านให้ฟัง เช่น ท่านผู้หนึ่งท่านก็เล่าถึงชีวิตของท่านว่า มีผู้ขอยืมเก้าอี้ท่านไปใช้ แต่ไม่ส่งคืนสักที ใจของท่านก็อยากใช้เก้าอี้ตัวนั้น เพราะเหตุว่า ท่านก็มีความจำเป็นจะต้องใช้

วันหนึ่งท่านก็อุตส่าห์ลงไปถึงชั้นล่างซึ่งเขาขอยืมเก้าอี้ไป และก็บอกว่าจะต้องใช้เก้าอี้แล้ว เพราะฉะนั้นก็ยกเก้าอี้จากชั้นล่างขึ้นชั้นบน ด้วยความเหน็ดเหนื่อย ร่างกาย และหนักใจด้วย เพราะว่าขณะนั้นเป็นอกุศลที่มีกำลัง เป็นความเร่าร้อนที่ต้องการที่จะได้ พอขึ้นไปเสร็จเรียบร้อยแล้ว ท่านก็นึกว่า ถ้าท่านปรารถนาพระนิพพาน และเพียงเท่านี้ก็ยังไม่ได้ สละไม่ได้ ท่านจะถึงพระนิพพานได้อย่างไร

คราวนี้ท่านก็ยกเก้าอี้ลงไปข้างล่าง ตัวเบา โล่งใจ จิตผ่องใส ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ขณะใดที่สติไม่เกิด อกุศลเกิด อกุศลก็ทำกิจของอกุศลเต็มที่ ที่จะคิด ที่จะชนะ ที่จะคิด ไม่เอื้อเฟื้อ ที่จะคิด ที่จะทำด้วยความรุนแรงต่าง ๆ มีการหอบหิ้วดังลากขึ้นไปด้วยความหนักความเหนื่อย

แต่พอนึกขึ้นได้ เบาหมด แล้วก็ยกเก้าอี้ลงไปให้ ให้เขาใช้ แล้วไม่เอาคืน เพราะท่านก็จะซื้อใหม่ ด้วยจิตใจที่ปลอดโปร่ง เพราะเหตุว่าถ้าเพียงเท่านี้ยังเกิดกุศลไม่ได้ แล้วจะถึงพระนิพพานได้อย่างไร

เป็นเพียงแขก

อีกท่านหนึ่ง ท่านก็มีบุตรที่กำลังเรียนหนังสือและป่วย ไปรักษาตัวที่โรงพยาบาล จากการวินิจฉัยและตรวจสอบของหมอ ผลสุดท้ายก็คือว่า บุตรของท่าน พิการ ท่านมีความทุกข์มาก จนไม่อยากจะมีชีวิตอยู่

แต่จากการฟังพระธรรม และได้พิจารณาสภาพธรรมะ หลังจากที่ท่านไม่ต้องการมีชีวิตอยู่ เพราะความเสียใจที่ท่านจะต้องมีภาระกับบุตรที่พิการของท่าน และคิดมากในเรื่องอนาคตต่าง ๆ

ผลจากการฟังพระธรรม ทำให้ท่านเห็นลูกเหมือนเห็นแขก เพราะเหตุว่าลูกนั้น จะมาจากชาติไหน เป็นใครก็ไม่ทราบ แล้วจะไปสู่ที่ไหนก็ไม่ทราบ เพราะฉะนั้นแต่ละคนก็มีกรรมเป็นของ ๆ ตน เพราะฉะนั้นขณะที่เห็นลูก ความรู้สึกของท่านก็เหมือนกับเห็นแขกจริง ๆ

ยิ่งอยาก ยิ่งแยะ

เพียงแค่ฟัง ได้ยินคำว่า นามธรรม รูปธรรม วิถีจิต และการเกิดดับ ก็อยากจะรู้เสียแล้ว ปัญญาที่กำลัง หรือไม่มีกำลังเลย เพียงแค่ได้ยิน ก็อยาก โลภะที่กำลัง แต่ปัญญาไม่มีกำลังเลย เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า กว่าปัญญาจะมีกำลังจริง ๆ อดทน มีความเพียร มีความมั่นคง ในการที่จะรู้ว่า สภาพธรรมะขณะนี้เป็นอย่างนี้ ซึ่งสามารถจะรู้ความจริงได้ มิฉะนั้นการฟังทั้งหมดไม่มีประโยชน์เลย

แม้แต่การที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงปฐมเทศนา ก็มีผู้รู้ความจริงนี้ จึงได้ตรัสว่า อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้ว ตามที่ได้ทรงแสดงตามความเป็นจริง และหลังจากนั้นมากก็มีผู้ที่ได้เคยฟังมานาน และก็มีศรัทธา ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น จนถึงกาลที่จะเข้าใจธรรมะ ในขณะที่ฟังธรรม ในยุคนั้นเป็นพระอริยบุคคลก็มีมาก

เพราะฉะนั้นความจริงนี้ปรากฏกับใคร ผู้ที่ต้องอบรมเจริญปัญญามาแล้ว และสำหรับผู้ที่จะเป็นพระอริยบุคคลได้ ก็จะต้องเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะตรงตามที่ได้ฟัง

แม้แต่ คำว่า ปัญญาที่มีกำลัง ก็เริ่มเห็นแล้ว ฟังแล้ว อยากรู้ อยากเห็น แสดงว่าอย่าพูดถึงเลย เรื่องกำลังของปัญญา เพราะเพียงเท่านั้น ก็แพ้แล้ว โลภะ มาแล้ว เยอะ ๆ มาก ๆ ไม่มีกำลังเลย

เป็นธรรมโดยไม่ต้องเรียกชื่อ

จริง ๆ เราคุ้นเคยกับชื่อมากเลย พอพูดถึงชื่อ ไม่สงสัยเลย แต่ตัวธรรมะที่ไม่มีชื่อ แล้วรู้ว่าเป็นธรรมะแต่ละอย่าง ๆ โดยไม่ต้องมีชื่อ ก็ต้องอีกนาน เพราะเหตุว่า เห็นเป็น สิ่งหนึ่งสิ่งใดมานานมาก โดยไม่ต้องเรียกชื่อเลย พอเห็นจำได้ทันที อย่างคุณอรอนพ พอเห็นก็จำได้ทันที ไม่ต้องเรียกคุณอรอนพก็ได้ เห็นดอกกุหลาบ ไม่ต้องเรียกกุหลาบ จำได้ เห็นดอกบัว ไม่ต้องเรียกชื่อ จำได้

เห็นไหมว่า เราจำความเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่ต้องเรียกชื่อ เพราะฉะนั้นที่จะ จำว่า เป็นธรรมะ โดยไม่ต้องนึกถึงชื่อ นั่นคือ การเริ่มที่จะเห็นว่า ทุกอย่างเป็นธรรมะ เพราะเหตุว่าสามารถจำได้ทันที เข้าใจทันที โดยไม่ต้องเรียกชื่อ

เพราะฉะนั้นการฟังธรรมะ จึงต้องละเอียด และสามารถรู้ความต่างที่เคย เป็นมาแล้ว คือ ความเป็นตัวตน กับที่กำลังค่อย ๆ ละสลม คือ การฟังให้เข้าใจ จนกว่า จะรู้จักธรรมะโดยไม่ต้องเรียกชื่อ เหมือนเห็นอย่างนี้ ช่วงขณะที่สี่ปรากฏ ก็จริงใช่ไหม ขณะนั้นคือ เห็น

ขณะที่มีเสียงปรากฏ ช่วงขณะที่เสียงปรากฏ คือ ได้ยิน แต่ไม่ต้องไปพูดอย่างนี้ หรือคิดอย่างนี้ แต่ขั้นต้น ๆ อัดคิดไม่ได้ เพราะว่าเป็นเรื่องเป็นราว ที่จำเรื่องราวมา มาก แต่เปรียบเทียบให้เห็นว่า ปัญญาที่สมบูรณ์ ที่สามารถรู้จักธรรมจริง ๆ โดยไม่ต้องเอ่ย ถึงชื่อเลย ก็เหมือนกับการที่เรารู้จักสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยไม่ต้องเรียกชื่อ

จากการที่เคยฟังว่า ทุกอย่างเป็นธรรมะ แต่ก่อนไม่เคยรู้ ตรงแข็ง แต่ทำไม ขณะนั้นตรงแข็ง มีแข็ง ขณะนั้นจริง ๆ แล้ว ไม่มีอย่างอื่นเลย ปัญญายังไม่พอที่จะ เข้าใจความเป็นธรรมะ ซึ่งเกิดขึ้นปรากฏเพียงเล็กน้อย แล้วไม่มีชื่อด้วย แต่เป็นธรรมะ แต่ละอย่าง ๆ เป็นธรรมะจริง ๆ

เพราะฉะนั้นก็ค่อย ๆ สะสม สังขารชั้นนี้ก็เป็นสังขารชั้นนี้ ไม่ใช่เรากำลังทำหน้าที่ของเจตสิกแต่ละประเภท แม้แต่มนสิการเจตสิก ที่เราชอบใช้คำว่า โยนิโส โยนิโส เรียกแต่ชื่อ แต่ความจริงเวลาที่ ความเห็นถูก ความเข้าใจถูก หรือกุศลเกิดเมื่อไร ไม่ใช่เรา แต่เราไปเรียกชื่อเขาว่า โยนิโสมนสิการ

เพราะฉะนั้นทั้งหมดเป็นเพียงชื่อ เพราะฟังจนกว่าลักษณะแต่ละลักษณะไม่ใช่เพียงชื่อ แต่เป็นความเข้าใจลักษณะนั้นว่า เป็นธรรมะ

นี่คือ การอบรมเจริญปัญญาที่จะรู้จักธรรมะจริง ๆ และเป็นปกติด้วย ไม่ต้องไปหวัง ไปคอยอะไรเลย เพียงเข้าใจ

สำคัญที่สุด คือ เข้าใจสิ่งที่มี ตรงตามความเป็นจริง

แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป

เมื่อเข้าได้ยินคำว่า “แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป” ปัญญาแค่ไหน แค่ว่า จริง เมื่อวานนี้ ไม่ว่าอะไร “แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป” นี่คือ นึก

แต่ถ้าทุกอย่าง คือ เดียวนี้ แต่ละอย่างเกิด แล้วดับ ปัญญาต่างกันไหม ที่จะกล่าวคำว่า “แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป”

นี้แสดงว่า คำพูดธรรมดา แต่ว่า แล้วแต่ปัญญา ที่เข้าใจคำนั้น แค่นั้น

ทุกอย่าง คือ เดียวนี้เป็นธรรมะ แต่ละอย่าง ซึ่งเกิด แล้วดับไป ก็เหมือนกับเวลาที่สภาพธรรมะก็ไม่ได้เกิดอย่างนี้ เพียงแต่นึกว่า ทุกอย่างเมื่อวานนี้ก็ผ่านไป เท่านั้นเอง

นี่คือ ความต่างกันของปัญญา ซึ่งเจริญขึ้นจริง ๆ ได้ ที่จะรู้ว่า คำนี้หมายความว่าถึงอะไร

ดีหรือชั่ว ก็ผ่านไปแล้ว

แต่น่าคิด ทุกอย่างก็ผ่านไปแล้ว และอะไรที่ผ่านไป ดีหรือชั่ว คิดบ้างหรือเปล่านั้นเป็นเหตุที่จะทำให้เกิดผล คือ มีการเห็นต่อไป มีการได้ยิน มีการได้กลิ่น มีการลิ้มรส รู้ถึงกระทบสัมผัส ยับยั้งไม่ได้ เพราะเมื่อเหตุมี ผลก็ต้องมี

เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่า แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป แต่สามารถเห็นความจริงใหม่ว่า ทุกอย่างที่ผ่านมาไป เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล

เพราะฉะนั้น ปัญญาที่สามารถที่จะทำให้เข้าใจถูกต้องว่า อกุศลเป็นโทษแน่นอน ในขณะที่เกิดทำร้ายใคร ทำร้ายจิต ที่กำลังเป็นอกุศลในขณะนั้น แล้วยังทำร้ายต่อไปอีก ถึงคนอื่นอีกมากมายตามกำลังของอกุศลนั้น ๆ

ชั่วก็เป็นธรรม ละชั่วก็เป็นธรรม

พุทธะ ทรงแสดงธรรมะ เพราะฉะนั้นให้ผู้ฟัง ขั้นต้นที่สุด มีความเข้าใจว่าเป็นธรรมะ เมื่อมีความเข้าใจธรรมะ จึงกล่าวอย่างที่คุณเผชิญกล่าว

อกุศลมากเหลือเกิน เป็นธรรมะที่เป็นฝ่ายไม่ดี เพราะรู้ว่าเป็นธรรมะ ซึ่งใครก็บังคับบัญชาไม่ได้ ต้องมีความเข้าใจลึกลงไปถึงว่า ไม่ใช่ที่เรามีอกุศล แต่อกุศลสะสมมามาก ประเภทต่าง ๆ ด้วย

เพราะฉะนั้นพระธรรมทั้งหมด ทั้งพระวินัย ตลอด ๔๕ พรรษา ไม่ใช่สอนให้เป็นคนดี ละทุจริต แต่ต้องเข้าใจธรรมะ จึงจะเห็นว่า “เรา” หรือ ที่เคย “เป็นเรา” เป็นอกุศลระดับไหน ให้รู้จักธรรมะตามความเป็นจริงว่า ขณะนั้นเป็นธรรมะฝ่ายอกุศลที่สะสมมาที่จะเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่เรา

เพราะฉะนั้น แม้แต่โอวาทปาติโมกข์ ละชั่ว ถ้าไม่รู้ว่าเป็นธรรมะ เป็นเราละ พระพุทธเจ้าจะสอนให้เราละหรือ หรือให้เข้าใจถูกต้องว่าเป็นธรรมะ เพราะการละชั่วไม่ได้มีแต่เฉพาะคำสอนของพระบรมศาสดาพระองค์เดียว ทุกแห่งที่มีศาสดา แต่ละศาสดาก็ไม่ได้สอนให้ใครทำชั่ว แต่สอนให้ละชั่ว

เพราะฉะนั้นต่างกันอย่างไร ระหว่างผู้ที่ละชั่ว และได้ฟังธรรมะ กับผู้ที่ละชั่ว แต่ไม่ได้เข้าใจธรรมะเลย

เพราะฉะนั้นผู้ที่ละชั่ว เหมือนกันหมด คือ ละชั่ว แต่ต่างกันที่ เข้าใจว่า ชั่วเป็นธรรมะ ซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย

เพราะฉะนั้นทุกอย่างในชีวิต ไม่ว่าดีหรือชั่ว ก็เป็นกรรมะซึ่งเกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ให้เข้าใจถึงความจริงว่า จะพูดว่า “ชั่ว” ก็คือกรรมะ จะพูดว่า “ละชั่ว” ก็คือกรรมะ ต้องมีความเข้าใจด้วยว่า เป็นกรรมะ จึงจะเป็นคำสอนของผู้รู้ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งรู้จริง ๆ ว่าเป็นกรรมะ ไม่ใช่ฝัน ๆ นี่ไง บอกให้ทำความดี เท่านั้น หรือ

ใครก็บอกให้ทำความดีได้ พ่อแม่พี่น้องครูอาจารย์ ก็รู้ว่าสิ่งใดควร สิ่งใดดี ก็สอนให้ทำดี แล้วเป็นกรรมะหรือ หรือเข้าใจกรรมะหรือ หรือจะต่างกับคำสอนของศาสดาอื่นอย่างไร หรือจะต่างจากคำสอนของครูบาอาจารย์คนไหน อย่างไร

นี่คือ ไม่รู้จักความเป็น “พุทธะ” ว่าทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นพระวินัย พระสูตร พระอภิธรรมหรือธรรมวินัย ก็คือ สอนให้เข้าใจว่าเป็นกรรมะ

แล้วให้เห็นความหลากหลายของกรรมะมากมาย ซึ่งไม่ใช่เรา อกุศลทั้งหลาย ไม่ใช่เรา ให้รู้ว่า เป็นกรรมะ

แม้แต่ ละ ก็ต้องเป็นการเห็นโทษของอกุศล แล้วรู้ว่า ละ ไม่ใช่ด้วยความเป็นเรา แต่ด้วยการสะสมกุศลเพิ่มขึ้น จนกระทั่งสามารถที่จะเข้าใจ จนกระทั่งชำระจิตให้บริสุทธิ์ได้

ไม่อย่างนั้น ก็ไม่ถึง เพียงแค่ ละทุจริต ละชั่ว แล้วก็ทำความดี โดยที่ไม่รู้ว่าเป็นกรรมะ แต่ที่นี้ความต่างของพุทธศาสนิกชนหรือพุทธบริษัท ก็คือ เข้าใจกรรมะว่าเป็นกรรมะ แม้แต่ในขณะที่อกุศลเกิด หรือในขณะที่ละอกุศล ก็เป็นกรรมะ

ชอบความจริงหรือชอบความลวง

ชีวิตก็เหมือนกับการหลับสนิท ตื่นชั่วคราวเพื่อเห็น ตื่นชั่วคราวเพื่อได้ยิน เพื่อคิดนึก แล้วก็ไม่มีอะไรเหลือ เพราะฉะนั้นถ้าไม่ได้เข้าใจความจริงอย่างนี้ ก็เข้าใจว่า มีตัวตน มีเรา คิดว่าจะทำอย่างนั้นก็ได้ อย่างนี้ก็ได้ ซึ่งตามความจริงแล้วก็คือว่า แม้แต่ตายและเกิด ใครเลือกได้ ใครทำได้

อย่างตายเดี๋ยวนี้ ทำอย่างไร ทำได้ไหม หรือว่าเกิดมาแล้ว จะให้เกิดเป็น
อย่างไรต่อไป ทำได้ไหม ก็ไม่ได้ แต่สามารถที่เข้าใจความจริงว่า มีแต่ธรรมะ ซึ่งเป็น
ธาตุแต่ละอย่าง ซึ่งจะเอียดมาก หลากหลาย เกินที่จะกล่าวถึงได้ เพราะแม้แต่ขณะนี้
เหมือนกับว่าในห้องนี้มีคนมาก แต่ละหนึ่ง ๆ แต่ละหนึ่งก็แยกเป็นอีกแต่ละหนึ่ง
ขณะจิต และแต่ละหนึ่งของรูป ซึ่งเกิดเพราะเหตุปัจจัย

เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีความเข้าใจอะไรเลย ก็จะต้องมีการเกิดอีก เหมือนที่เกิด
มาแล้วในชาตินี้ และจะต้องมีสุข มีทุกข์ เหมือนที่กำลังมีในชาตินี้ ไม่จบสิ้น

เพราะฉะนั้นการที่สามารถเข้าใจความจริง ไม่ได้เสียหายอะไรเลย รู้อะไร ก็รู้
ได้ แต่สิ่งที่รู้มาทั้งหมด จริงหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นแม้แต่ขณะนี้ จะพูดถึงคำอะไรก็ตามแต่ เข้าใจคำนั้นจริง ๆ หรือ
เปล่า พูดแต่ไม่รู้ว่ามีหมายความว่าอะไร เช่น ขณะนี้ มีจิตเห็น มีแน่ว ๆ กำลังเห็นด้วย
และก็พูดเรื่องนี้ด้วย แต่ว่ารู้ลักษณะของธาตุซึ่งเป็นธรรมะที่เกิด และกำลังรู้สิ่งหนึ่งสิ่ง
ใดที่กำลังปรากฏหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นแม้แต่สิ่งเดียวที่มีในขณะนี้ ก็สามารถที่จะกล่าวถึงโดยนัยประการ
ต่าง ๆ ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ถึง ๔๕ พรรษา ให้ผู้ฟังค่อย ๆ สะสม ไม่ใช่ว่าทำ
อย่างไร จะทำอะไร จะทำทำไม แต่ให้เข้าใจสิ่งที่กำลังมีในขณะนี้ ทีละเล็ก ทีละน้อย
ไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะถึงการไม่สงสัย และสามารถรู้ความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏ

มีใครไม่ต้องการความจริงบ้างไหม ชอบอะไรที่หลอกลวงหรือเปล่า ลวงให้เห็น
ว่าเป็นคน ลวงให้เห็นว่าเป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้ นั่นคือ ไม่ได้รู้ความจริง

แต่ถ้ารู้ความจริง ก็ลวงต่อไปไม่ได้ แต่เป็นปกติ คือ เคยเห็นอย่างไร ก็ต้องเห็น
เป็นอย่างนั้น แต่สามารถที่จะเข้าใจถูกต้องได้ว่า ที่เห็นเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่เรา แต่เป็น
ธรรมะ สามารถเกิดขึ้นรู้ คือ เห็น และก็คิดนึกต่าง ๆ ตลอดชีวิต

ตรงและจริงใจตามธรรม

ถ้าทุกท่านขณะนี้หลับตา เป็นผู้ที่ตรงและจริงใจ มีอะไรปรากฏ ตรงและจริงใจ
นี่คือคำตอบของการศึกษาทั้งหมด

หลับตา มีอะไรปรากฏ มีคนปรากฏหรือเปล่า มีเรา ที่กำลังนั่งอยู่หรือเปล่า

นี่คือคำตอบของธรรมะว่า ไม่มีอะไรเลย นอกจากธรรมะหนึ่งทีปรากฏ
แล้วทำไมเราจำไม่ลืมเลยว่า เป็นเรา และเป็นเขา เป็นวัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดตลอดเวลา
และกว่าจะค่อย ๆ เข้าใจพระธรรมว่า จริงอย่างที่ได้ทรงแสดงไว้เพราะการตรัสรู้
ก็แสดงว่ากำลังเดินทาง คือ อบรมปัญญา ที่จะให้ความจริงอย่างนี้ เป็นอย่างอื่นไม่ได้
เลย

เพียงแค่ว่าหลับตา ทุกคนเหมือนกันหมด ก็ไม่มีเรา ที่กำลังนั่งอยู่ที่นี่ ไม่มีเขา
ไม่มีอะไรเลย แล้วทำไมไม่เข้าใจให้ถูก

เมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ แล้วทำไมไม่เข้าใจให้ถูกว่า ไม่มีจริง ๆ จำไว้ทำไมว่า
ยังมีอยู่ นี่เห็นแล้วว่า กว่าเราจะเข้าใจจริง ๆ ว่า ธรรมะตรง แต่ขึ้นอยู่กับปัญญา

เพราะฉะนั้นไม่ได้เปลี่ยนอะไรเลยสักอย่าง ไม่ว่าหลับตาหรือลืมตา ธรรมะก็
เป็นธรรมะ ซึ่งเป็นอย่างนั้น แต่ความไม่รู้มากมาย จนกระทั่งทั้ง ๆ ที่ไม่มีอะไร ก็ยังมี
มีเราอยู่ที่นั่น ยังไม่ลืม และถ้าคนช่างคิดยังจำได้ แขนขาเป็นอย่างไร อยู่ตรงไหน ก็
ไปจำในสิ่งที่ไม่มี ไม่ได้ปรากฏ

เพราะฉะนั้นกว่าจะเข้าใจจริง ๆ ว่า ทุกอย่างเป็นธรรมะชั่วคราว เมื่อมีปัจจัยจึง
เกิด เป็นอย่างนั้นไม่เป็นอย่างอื่น อะไรก็ตามที่กำลังเป็นจริงขณะนี้ ปัญญาเท่านั้นที่
สามารถที่จะรู้ได้ว่า เป็นจริงอย่างนี้จริง ๆ ไม่ได้เป็นอย่างที่เราคิดเลยว่า ยังมีเรา หรือยัง
มีห้องนี้ หรือยังมีอะไร มิฉะนั้นแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะละการยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็น
สิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือเป็นเราได้

เพราะฉะนั้นก็ยังห่างไกลกับปฏิเวธ เพราะว่าขั้นนี้ เป็นขั้นปริยัติ เพียงฟังให้
เข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริง ที่กำลังปรากฏ แล้วก็ยังไม่ถึงปฏิบัติ หรือท่านผู้ใดจะ
ถึงก็ตามเหตุ ตามปัจจัย ไม่ใช่เพราะอยาก

เพราะหนทางนี้ เป็นหนทางละความติดข้อง ถ้ายังคงติดข้องอยู่ ก็บังหมดยกลายเป็นมีเรา ที่ต้องการจะรู้ แต่รู้ไม่ได้เลย เพราะขณะนั้นไม่ได้เข้าใจความจริงตามความเป็นจริง ที่ละเล็ก ที่ละน้อย

เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรม เพื่อสะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก จนกว่าจะถึงการประจักษ์แจ้งด้วยความเข้าใจ ในสิ่งที่มี เป็นปกติอย่างนี้เลย ไม่ว่าจะหลับตา หรือลืมตา ก็ละสักกายทิฐิ การจำว่ายังมีเรา หรือว่ายังมีสิ่งหนึ่งสิ่งใด

มิฉะนั้นก็จะไม่ถึงความหมายที่ว่า ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา สังขารทั้งหลายไม่เที่ยง เกิดและดับไป เมื่อดับแล้วจะเหลืออะไร ก็ต้องไม่เหลือ ความจริงเป็นอย่างนี้ จนว่าความไม่รู้ และความติดข้องจะค่อย ๆ คลาย ลดน้อยลง ความจริงก็จะปรากฏอย่างนี้ แต่เป็นปัญญาที่สามารถเข้าถึงความจริงด้วยความมั่นคงได้

ฟังในฝัน

ถ้าฟังมานาน นานมาก แสบกับ สงสัยไหม สิ่งที่กำลังปรากฏเกิดดับ อย่างท่านพระสารีบุตร ได้ฟังท่านพระอัสสชิ พูดถึงสิ่งที่กำลังมีในขณะนั้น แต่ถ้าไม่ได้สะสมความเข้าใจถูก แล้วแต่แต่ละท่านในขณะนี้ ก็จะมีรู้ด้วยตัวเองว่า ได้สะสมความเข้าใจเรื่องราว แต่ลักษณะของสภาพธรรมะจริง ๆ ก็ยังไม่ปรากฏ เหมือนยังไม่ตื่น

ได้ฟัง เหมือนฟังในฝัน หรือกำลังหลับ แล้วได้ยิน แต่ไม่ได้รู้ตรงลักษณะของสภาพธรรมะหนึ่ง สภาพธรรมะใด จะชื่อว่าตื่นหรือ ก็ยังคงเป็นเรื่องราวเหมือนเดิม ยังคงเป็นเราฟังธรรมะเหมือนเดิม ยังเป็นเราเริ่มจะเข้าใจธรรมะ

แต่ลักษณะของธรรมะจริง ๆ ที่ปรากฏ ขณะนั้นไม่ได้รู้เฉพาะที่ละอย่าง ไม่ได้ตื่นขึ้นมารู้แจ้ง ขณะหนึ่งในสังสารวัฏแน่นอน เพราะแข็งปรากฏ

ชอบ ก็เป็นขณะหนึ่ง ในสังสารวัฏ

ถ้าจะเข้าใจคำว่า “สังสารวัฏฏะ” ก็คือ การเกิดดับสืบต่อไม่มีระหว่างกัน วนเวียน เดียวเห็น เดียวได้ยิน เดียวได้กลิ่น เดียวลิ้มรส เดียวรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส จริงหรือเปล่า ก็คือ ฟัง แล้วค่อย ๆ เข้าใจขึ้น

เพราะฉะนั้นก็จะรู้ว่า จะไปทำอะไร ที่ไหน ไปคิดว่า จะรู้อย่างไร ก็นั่นคือคิด แต่ว่ามีสิ่งที่กำลังปรากฏ และฟังเพื่อจะเข้าใจให้มั่นคงจริง ๆ ว่า ขณะนี้ ชาติรู้ มีแน่ ไม่ใช่มีแต่เฉพาะสิ่งที่กำลังปรากฏให้เห็น เพราะชาติรู้ กำลังเห็น ชาติรู้ คือ ได้ยิน มีแน่ เพราะเสียงปรากฏ เสียงปรากฏเมื่อไร ต้องมีธาตุที่กำลังได้ยินเสียง ที่เป็นชาติรู้เสียง นั้น ไม่ใช่เสียงอื่น ในขณะนั้นรู้ลักษณะของเสียงที่ปรากฏ

ถ้าฟังแล้วเข้าใจ ก็จะรู้ว่า กำลังรู้เรื่อง แต่ไม่ใช่เข้าใจลักษณะที่กำลังได้ยิน หรือ ลักษณะของเสียง จนกว่านานเท่าไรก็ได้แล้วแต่ปัจจัย สามารถจะค่อย ๆ เข้าใจขึ้น จนกระทั่งเป็นความเข้าใจ ที่ไม่สงสัย สามารถที่จะละคลายการยึดถือว่าเป็นเรา

เพราะฉะนั้นกว่าจะถึงวันนั้น ก็คือ การสะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก ซึ่งถ้าชาตินี้ไม่มี ไปเอาความเห็นถูกนั้นมาจากไหน

เพราะฉะนั้นแต่ละชาติ ๆ ก็คือ สะสมอะไรบ้าง แล้วทุกอย่างก็ผ่านไป อะไรบ้าง ที่สะสมมา แต่ละขณะในชีวิตจริง ๆ ที่ผ่านไป ๆ

นี่ก็ทำให้สามารถค่อย ๆ เข้าใจธรรมะ ด้วยการละความยึดถือว่า เป็นตัวตน ไม่ใช่ด้วยความต้องการว่า เมื่อไรเราจะรู้แบบนี้ นั่นก็คือ ไม่ได้เข้าใจธรรมะ

มะเร็งช่องท้องอยู่ที่ไหน

มะเร็งอยู่ที่ไหน กำลังคิด เพราะฉะนั้นโลก ๖ โลก ถ้ายังไม่รู้ความจริงของโลกแต่ละโลก ทั้ง ๖ โลกก็รวมกันเป็นมะเร็งอยู่ในช่องท้อง แต่เมื่อก็ถามว่าเห็นอะไร ตอบว่า เห็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ ยังไม่ได้คิดนึกว่าเป็นอะไร

นี่คือ ความรวดเร็วของเจตสิก ๗ ที่เกิดกับจิต ๑ ขณะ ซึ่งทำกิจเห็น สามารถเพียงเห็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ แต่คิดไม่ได้ จะไปรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นอะไรก็ได้ เพราะว่า เป็นสภาพธรรมะต่างขณะกัน

ด้วยเหตุนี้เมื่อเห็นแล้ว สัญญาเจตสิกจำสิ่งที่เกิดดับสืบต่อเป็นรูปร่างสัญญาณ ก็รู้ว่า กำลังเห็นช่องท้องก็ได้ขณะนั้น หรือเห็นท้องก็ได้ ตามการนึกคิดของรูปร่างสัญญาณของสิ่งนั้น แล้วก็จำไว้

เพราะฉะนั้น ถ้าไม่คิดเลย ก็มีเพียงเห็นสิ่งที่ปรากฏ ไม่เป็นอะไรเลยทั้งสิ้น เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้ และเวลาที่ไดยินเสียงที่ยังไม่ได้คิด ก็คือมีธาตุที่กำลังได้ ยินเฉพาะเสียง แต่เวลาคิดก็ไม่ไช้เห็น ไม่ไช้ไดยิน

เพราะฉะนั้นในขณะนั้น คิด เพราะจำ แล้วก็คิดเรื่องต่าง ๆ เพราะฉะนั้นก็เป็น โลก แต่ละโลก ซึ่งเกิดดับสืบทอดกัน

ทำไมวันนี้จึงต่างจากเมื่อวานนี้

วันนี้ ต่างกับเมื่อวานนี้ เมื่อวานนี้ทุกข์บ้างไหม สุขบ้างไหม เฉย ๆ บ้างไหม แต่ ละครเวที แต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ใครทำ ไม่มีใครสักคนที่ทำ แต่มีเหตุปัจจัยที่จะเกิดขึ้น เป็นอย่างนี้แล้ว ไม่เป็นอย่างอื่น ห้วนไห้ไหม เพราะรู้ความจริงว่า เกิดแล้ว เป็นอย่าง นี้แล้ว ตามเหตุ ตามปัจจัย ถ้ามีความเข้าใจธรรมจริง ๆ ไม่เดือดร้อนเลย ปัญญาไม่ทำ ความเดือดร้อนใด ๆ เลยทั้งสิ้น แต่ทำให้มีความเห็นถูก มีความเข้าใจถูกว่า ชั่วคราว ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ยั่งยืน เพียงมีปัจจัยเกิดขึ้นปรากฏ แล้วก็หมดไป เป็นของธรรมดา

เพราะฉะนั้นอะไรจะเกิดอีก ก็เพราะมีปัจจัยให้เกิดขึ้นเป็นอย่างนั้น แล้วก็ไ้ยั่งยืน เกิดแล้ว ก็หมดไป เป็นของธรรมดา ถ้ามีความเข้าใจอย่างนี้ ไม่ว่าจะอะไรจะ เกิดขึ้นก็รู้ว่า ต้องเกิด เพราะอะไร เพราะมีปัจจัยที่เกิดขึ้นเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างอื่นไม่ได้ ก็เป็นผู้ที่ไม่ห้วนไห้ เพราะเข้าใจธรรมะ

เพราะฉะนั้นบางคนฟังเรื่องการเกิดดับของสภาพธรรมะ อยากจะประจักษ์การ เกิดดับของสภาพธรรมะ ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะกว่าสังขารขันธ์ จากการฟัง การเข้าใจ ทีละเล็ก ทีละน้อย ค่อย ๆ ให้เห็นความเป็นจริงว่า ธรรมะเป็นสิ่งที่ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร เกิดขึ้นต่าง ๆ นานา แต่ละขณะ ตามเหตุ ตามปัจจัย

ความเข้าใจอย่างนี้ ทีละเล็ก ทีละน้อย วันหนึ่งเกิดไม่ห้วนไห้ ก็จะได้รู้ว่า เพราะเราเริ่มเข้าใจในความจริงของธรรมะว่า ไม่เที่ยง ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของ ใคร แต่ตอนไต่อยากจะให้รู้ รู้ไม่ได้ แต่ตอนที่ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น ๆ จนถึงรู้ได้ ขณะนั้นก็จะรู้ ได้ว่า เพราะอะไร เพราะไต่เคยสะสมความเข้าใจมา ทีละเล็ก ทีละน้อย

เพราะฉะนั้นวันนี้ใครอยากจะประจักษ์การเกิดดับของสภาพธรรมะ ยังไม่ถึงเวลา คือ บัณฑิตไม่พร้อม แต่ถ้าไม่มีความเข้าใจเลย ก็ยิ่งนานออกไปอีก กว่าจะสะสมความเข้าใจ ซึ่งทำให้ละคลายความต้องการ และก็สมารถถึงเวลาจะรู้ได้จริง ๆ เพราะว่าได้สะสมความเข้าใจมาแล้ว

เพราะฉะนั้นขณะนี้ มีหน้าที่สะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก เท่านั้นเอง แล้วแต่ว่าจะถึงกาลที่จะสามารถรู้ความจริงของสภาพธรรมะระดับไหน อย่างไร ก็ต้องเป็นไปตามเหตุ ตามปัจจัย แต่ไม่ใช่เป็นความอยาก ความหวั่นไหว การต้องการหาวิธีที่จะประจักษ์การเกิดดับของสภาพธรรมะ ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลย เพราะไม่มีตัวตนที่จะไปทำอย่างนั้นได้

แต่การสะสมความเข้าใจทีละเล็ก ทีละน้อย ก็ทำให้สามารถเข้าใจขึ้นได้ จนถึงรู้ความจริงของสภาพธรรมะได้

อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด... เอาตัวรอดกันดีกว่า!

อะไรจะเกิด ก็ต้องเกิด ตามเหตุ ตามปัจจัย เพราะฉะนั้นถ้าสะสมปัจจัย คือ ความดีและความเข้าใจธรรมะ ก็เป็นที่ปลอดภัยอย่างยิ่ง เพราะเหตุว่าที่พึงจริง ๆ ก็คือ ความดี ทุกสิ่งทุกอย่างที่ดี ที่ได้รับในชีวิต ต้องมาจากกุศล กุศลกรรมเป็นปัจจัยที่ดี ที่จะนำมาซึ่งสิ่งที่ปรากฏทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งไม่เดือดร้อน ไม่เป็นทุกข์ แต่ผลของอกุศลกรรมเลือกไม่ได้ดีกว่า จะให้ผลชาติต่อไปหรือเปล่าที่จะทำให้เกิด

เพราะฉะนั้นที่ไม่ควรประมาทอย่างยิ่ง คือ ทำดี เป็นที่พึงอย่างเดียว พึ่งได้จริง ๆ คือ พึ่งกุศล และศึกษาธรรมะให้เข้าใจ

“เอาตัวรอด” พูดอย่างนี้ ชาวโลกก็บอกว่า “เห็นแก่ตัว” เอาตัวรอด แต่ความหมายที่นี้คือ “เอาตัวรอดจากอกุศล” อย่าลืม อกุศลมากมายเหลือเกิน เอาตัวรอด ไม่ใช่ให้เห็นแก่ตัว หรืออย่างอื่น แต่เอาตัวรอดจากอกุศล เพราะทำดี

ส่วนสุด ๒ อย่าง

การปฏิบัติผิดจากการเข้าใจสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ โดยการเป็นผู้ที่หมกมุ่นในเรื่องความสุขในกาม ขณะนั้นก็ไม่เห็นประโยชน์ของการเข้าใจธรรมะ และบางคนก็อาจจะคิดว่า นั่นเป็นหนทางที่จะทำให้พ้นทุกข์ เพราะว่านี่ เลี้ยงทุกข์ด้วยกาม คือ ความสุข ความติดข้อง

บางคนเวลานี้อาจจะเห็นว่า เป็นทุกข์ก็ไม่ใช่ไป เพลิดเพลินเสียจะได้หมดทุกข์ อย่างนั้นก็เป็นไปได้ และถ้ามีความเห็นผิดว่า นั่นเป็นหนทางที่จะหมดทุกข์ ไม่เผชิญทุกข์ ไม่รู้ทุกข์ตามความเป็นจริง แต่ว่าพอมีทุกข์ หรือคิดว่าจะมีทุกข์ ก็หาความสุขเพื่อจะไม่ให้เกิดความทุกข์ เพราะคิดว่านั้นเป็นหนทางที่จะพ้นจากทุกข์ นั่นก็พวกหนึ่ง

อีกพวกหนึ่งก็คิดว่า สุขมาก ก็คงจะไม่ได้เข้าใจสภาพธรรมะ ถ้าทรมานให้เกิดความทุกข์ ก็จะได้เห็นทุกข์ เพราะฉะนั้นบางคนเข้าใจว่า เมื่อลำบาก นั่นคือการทำให้เห็นทุกข์ ก็ไปทรมานตัว ตั้งแต่นอนบนตะปู เป็นต้น หรือถ้ามากหรือน้อยกว่านั้น ก็คือทำอะไรก็ตามแต่ ซึ่งไม่ใช่การเข้าใจลักษณะของสภาพที่กำลังปรากฏ โดยวิธีอื่น

เช่น เพียรเหลือเกินที่จะนั่งทั้งคืน เพราะได้ยินว่า ต้องเพียร ก็เลยคิดว่า เพียรนั่งพออรุณขึ้นก็จะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรม นั่นก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้เลย ทั้งลำบากด้วย นั่งทั้งคืน แล้วตั้งอกตั้งใจเหลือเกินที่อยากจะรู้ ก็รู้ไม่ได้ เพราะว่าไม่ได้เข้าใจสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ทรงแสดงหนทางผิด ไม่ว่าจะทางหนึ่งทางใด

พูดอย่างสั้นที่สุด คือ รู้ใหม่ว่า อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ จะดับทุกข์ ก็ต้องรู้ว่าทุกข์อยู่ที่ไหน ทุกข์เกิดจากอะไรถึงจะดับได้

เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าจะแสดงข้อความในบทนี้ ว่าอย่างนี้ แต่ข้อความอื่นก็มีอีกที่จะทำให้รู้ว่า การที่จะดับเหตุของทุกข์ ก็ต้องรู้ว่า ทุกข์นั้นอยู่ที่ไหน อะไรเป็นเหตุให้เกิดทุกข์

เพราะฉะนั้นทราบใดที่ยังไม่รู้ ว่าทุกข์เกิดจากอะไร ก็ไม่สามารถดับทุกข์ได้ แต่ที่ทุกคนทราบขณะนี้ ทุกข์เพราะกิเลสแน่นอน กุศลธรรมไม่ได้นำความทุกข์มาให้เลย

เพราะฉะนั้นทุกข์ ขณะใดที่เกิดให้ทราบว่า มีกิเลสเป็นมูลเหตุ ที่ทำให้เกิดทุกข์
อยู่ดี ๆ นั่งสบายๆ เป็นทุกข์ได้ไหม ได้ เพราะกิเลส

ภัยใหญ่ที่รอดยาก

ธรรมะเกิดแท้ ๆ เป็นธรรมะแต่ละขณะ ซึ่งเกิดแล้ว ก็ดับไป ก็ยังเข้าใจว่าธรรมะ
นั้นเป็นตัว และวันนี้ทั้งวัน หรือเมื่อวานนี้และวันก่อน คิดที่จะเอาตัวรอดหรือเปล่า
หรือไม่มีอะไรที่ต้องรอด ภัยอันตราย ก็ไม่มี จะต้องรอดไปไหน บางคนอาจจะคิดอย่าง
นั้น เวลาที่พูดถึง “รอด” หมายความว่ารอดจากภัยอันตราย ส่วนใหญ่จะคิดอย่างนี้ มี
ภัยเกิดขึ้นแล้วจะไม่เอาตัวรอดหรือ

ท่านผู้ฟังท่านหนึ่งได้เล่าให้ฟัง ถึงเหตุการณ์ที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในชีวิตของท่าน
บ้านเกือบถูกไฟไหม้ เพราะฉะนั้นขณะนั้นที่กำลังรู้อย่างนั้น จะเอาตัวรอดไหม แคร่รอด
จากภัย แต่สิ่งที่รอดยากกว่าภัยอันตรายที่มองเห็น ก็คือ **ภัยของกิเลส** ภัยของอกุศล
แต่ถ้าได้ฟังธรรมมาแล้ว นานมากด้วย และมีความเข้าใจด้วย เพราะฉะนั้นในขณะนั้น
ก็รอดตามกำลังของความเข้าใจ จากอกุศล

เพราะฉะนั้นส่วนใหญ่ไม่ได้คิดว่า วันทั้งวันเป็นอกุศลหรือเปล่า โลภะมีไหม
โทสะมีไหม และพอได้ยินคำว่า “กิเลส” จากสภาพจิตที่เศร้าหมองแปดเปื้อนด้วยอกุศล

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า เราเข้าใจคำว่า “กุศล” วันนี้ ทำหรือยัง ยังไม่ได้ทำ
กุศล แต่ก็ลืมว่า แล้วอกุศลทำหรือเปล่า ทางกาย ทางวาจา และยังละเอียดยิ่งไปกว่านั้น
อีก แล้วกิเลสมีไหม จิตที่แม้ไม่ได้ทำ แต่เศร้าหมองแล้วเพราะโลภะ แม้เล็กน้อยนิด
เดียวในขณะที่กำลังคิด

เพียงแค่คิด ยังไม่ได้ทำ จิตขณะนั้น ก็แปดเปื้อนเศร้าหมองด้วยกิเลสแล้ว

เพราะฉะนั้นตั้งแต่เข้ามา คิดที่จะรอดจากอกุศลและกิเลสหรือเปล่า

ทางรอดจากภัยใหญ่

ตั้งแต่เข้ามา คิดที่จะรอดจากอกุศลและกิเลสหรือเปล่า สำหรับคนที่ไม่ได้ฟังธรรมะ ไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรมเลย จะไม่คิดเลย ที่จะฟังพระธรรม เพื่อจะขัดเกลากิเลสที่เศร้าหมอง และทำความดีให้มากขึ้น จนสามารถพ้นจากอกุศลและกิเลสทั้งปวงได้

เพราะฉะนั้นท่านเหล่านั้นก็เป็นอีกโลกหนึ่ง ในโลกของความมืดสนิท ซึ่งไม่มีแสงสว่างเลย เพียงแค่ตาเห็น แต่หลังจากนั้นแล้วก็เต็มไปด้วยความคิดมากมาย เรื่องของกุศลและอกุศล แต่ว่าผู้ที่มีโอกาสได้ฟังธรรม ก็เริ่มรู้ถึงภัยใหญ่ ตั้งแต่เข้ามา กิเลสเท่าไร ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แล้วจะรอดได้อย่างไร เป็นภัยหรือเปล่า มากขึ้นเรื่อย ๆ

เพราะฉะนั้นทางรอดก็คือว่า ฟังพระธรรมให้เข้าใจ มีหนทางเดียว ขณะที่เข้าใจ เป็นกุศลแล้ว แล้วก็ยังจะนำมาซึ่งกุศลอื่น ๆ ซึ่งเกิดเพราะความเห็นถูก ความเข้าใจถูก ถ้าคิดถึงภัยของสังสารวัฏ เหมือนคนที่จมอยู่ในน้ำ ล้อมรอบด้วยน้ำตลอด คือ อกุศล และทางที่พ้นจากน้ำ ที่เป็นอกุศล ที่จะขึ้นจากน้ำได้มีไหม และจะต้องอบรมเจริญอย่างไร ด้วยความเพียร ด้วยความอดทนอย่างไร

เพราะฉะนั้นผู้ที่เห็นประโยชน์ของการฟัง ไม่ใช่ฟังเพื่อพຽ່งนี้จะเป็นพระอรหันต์ หรือจะประจักษ์การเกิดขึ้นและดับไปของธรรมะ แต่ฟังด้วยการเป็นผู้ตรง ขณะที่ฟังก็มีธรรมะปรากฏ แล้วเข้าใจตัวธรรมะที่ปรากฏแค่ไหน ซึ่งต้องอาศัยการฟังอีก ฟังอีก โดยที่ไม่ต้องหวังว่า วันไหน เดือนไหน ปีไหนเลย แต่เป็นความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นและมั่นคงขึ้นว่า ทุกอย่างเป็นธรรมะ ซึ่งเมื่อมีเหตุปัจจัย ก็เกิด เพราะฉะนั้นอะไรจะเกิด ก็ต้องเกิด

อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด เพราะมือที่มองไม่เห็น

อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด โดยเฉพาะเกิดแล้วให้เห็น จากที่ยังไม่เกิดเมื่อกึ่งนี้เป็นเกิดแล้วเดี๋ยวนี้ คือ อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด เมื่อเกิดก็ทราบว่ามีปัจจัยที่ทำให้เกิดขึ้นเป็นอย่างนี้ แม้ในขณะนี้

เพราะฉะนั้นถ้ามีความมั่นคงในเรื่องธรรมะ และในเรื่องของเหตุและผล คือกรรมซึ่งเป็นเหตุ และวิบากซึ่งเป็นผลของกรรม จะเด็ดร้อนไหม

ระยะนั้นที่มีผู้เล่าให้ฟัง ก็มีเหตุการณ์หลายเรื่องที่เกิดขึ้นกับท่าน แล้วแต่อะไรจะเกิด ก็ต้องเกิดทั้งนั้น แต่ท่านก็ผ่านพ้นมาได้ แม้แต่โรคภัยซึ่งเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เพราะการรับประทานยาผิด

นี่ก็แสดงให้เห็นว่า อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิด โดยเฉพาะท่านผู้คนที่เข้าใจพระธรรมก็มีความมั่นคง เมื่อถึงกาลที่อกุศลกรรมจะให้ผล มือที่มองไม่เห็น ทำได้ทุกอย่าง ทั้งฝ่ายดี และฝ่ายชั่ว อะไรที่จะเกิดก็ต้องเกิดตามเหตุ

เพราะฉะนั้นก็ทำให้เป็นผู้ที่เข้าใจธรรมะขึ้น เมื่อรู้เรื่องเหตุและผล ก็จะค่อย ๆ คลายการยึดมั่นว่าเป็นเรา เพราะความจริงแล้วไม่มีเราเลย ไม่ว่าจะเป็นขณะไหนทั้งสิ้น เห็น ก็เป็นเห็น เกิด แล้วดับไป ได้ยิน ก็เป็นได้ยิน เกิด แล้วดับไป คิด ก็เป็นคิด เกิด แล้วดับไป สุข ก็เป็นสุข เกิด แล้วดับไป หายไปไหนหมด ไม่เหลือเลย ก็เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ เป็นธรรมะซึ่งมีจริง ๆ เพราะมีเหตุปัจจัยทำให้เกิดขึ้น แล้วดับไป

รูปร่างสำคัญใจ

มีคนถามว่า แล้วทำไมต้องพูดเรื่องรูป มีความสำคัญอะไร

รูป หมายความว่าสิ่งที่จริง แต่ไม่ใช่สภาพรู้ เพราะฉะนั้นสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตามซึ่งปรากฏให้เห็นได้ เช่น สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา มีจริง ๆ แต่สิ่งนั้นไม่รู้อะไรเลย เพียงมีจริง ปรากฏ เมื่อมีจิตเห็นเกิดขึ้น แล้วดับไป นี่ก็คือ รูป ๆ หนึ่ง

เสียง ก็มีจริง เกิด ปรากฏ เมื่อจิตได้ยินเกิด ก็ปรากฏเสียง แล้วก็หมดไป เพราะฉะนั้นตลอดชีวิตก็มีรูป ไม่ใช่มีแต่เพียงสภาพธรรมะที่เป็นนามธาตุหรือ นามธรรม แต่แม้สิ่งใดที่มีจริง เช่น รูป ก็สมควรจะรู้ เพราะว่าเราติดข้องในรูปหรือเปล่า ด้วยความไม่รู้ว่าเป็นเพียงธรรมะที่ปรากฏ แล้วหมด

เมื่อวานนี้เห็นอะไร เมื่อคืนนี้เห็นอะไร ตามความเป็นจริงก็คือ สิ่งนั้นเกิดกระทบ จักขุประสาท คือ ตา แล้วก็จิตเห็นเกิดขึ้น แล้วก็ดับไป

นี่คือ ธรรมะ ที่ต้องพิจารณาจนเข้าใจจริง ๆ ว่าเป็นความจริงอย่างนี้ และความ เข้าใจสิ่งนี้ในวันนี้ ก็คือ ตามที่ได้ฟัง และอบรมไป เข้าใจไป ทีละเล็ก ทีละน้อย จนกว่าคลายความติดข้อง เพราะเข้าใจเพิ่มขึ้น

มีรูปที่ตัวแน่ ๆ ที่เราบอกว่า “ร่างกาย” แต่ถ้ากระทบสัมผัสผุสดู ก็จะเย็นบ้าง ร้อน บ้าง อ่อนบ้าง แข็งบ้าง ตึงบ้าง ไหวบ้าง ไม่ว่าจะกระทบวันไหน เมื่อไร เวลาใด จะมีดี หรือสว้าง เวลากระทบกายที่เป็นรูป ก็เป็นสิ่งที่เพียงอ่อนหรือแข็ง เย็นหรือร้อน ตึงหรือ ไหว เป็นธาตุซึ่งมีจริง

ไม่ใช่แต่ที่ร่างกาย ที่อื่น ก็มีธาตุชนิดนี้ แต่เวลาที่ธาตุชนิดนี้เกิด ที่เราเรียกว่า เป็นรูปร่างกาย ก็เหมือนกับว่า เป็นร่างกายของเรา แต่ถ้าพิจารณาจริง ๆ เพื่อที่จะได้รู้ ความจริง ก็คือว่า รูปทุกรูปเกิด แล้วดับ เร็วสุดที่จะประมาณได้

เวลานี้รูปใดปรากฏ มีหรือเปล่า ที่กาย มีรูปใดปรากฏไหม ถ้ามี เพราะรูปนั้น เกิด แล้วก็ดับ แล้วรูปอื่นที่ว่าเป็นกายของเรา ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ทำไมไม่มี ในขณะที่ เพียงแข็งปรากฏ ตับ ปอด หัวใจ แขน ขา ศีรษะ มือ เท้า ก็ไม่ได้ปรากฏเลย

เพราะฉะนั้นตามความเป็นจริงก็คือ เฉพาะรูปใดที่ปรากฏ แสดงว่ารูปนั้น มี ลักษณะอย่างนั้น เกิดขึ้น แล้วก็รู้ว่า เพียงเท่านั้นเอง ที่เคยเป็นเราตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า ก็ชั่วขณะที่รูปนั้นปรากฏว่า มีจริง ๆ แล้วก็ดับไป

ความลึกซึ้งยิ่งกว่านั้น ก็คือว่า รูปที่เราเห็นว่า ใหญ่โต เป็นแขนบ้าง เป็นขาบ้าง ก็คือหลาย ๆ รูป ประชุมรวมกัน ไม่ใช่รูปเดียวเลย เพราะว่ารูปเดียวสามารถที่จะรู้ ว่า เล็กแค่ไหน โดยที่มีอากาศธาตุแทรกคั่น อย่างละเอียดยิบ เพราะฉะนั้นแต่ละรูป แต่ละ

กลุ่ม แต่ละกลาป ในภาษาบาลี ก็เกิดเพราะเหตุปัจจัย แล้วก็ดับไป แล้วก็กำลังทยอยกันเกิด ทยอยกันดับ โดยไม่มีใครรู้เลยทั้งสิ้น

นี่คือ จำเป็นต้องกล่าวเรื่องรูป เพื่อให้เห็นความจริง ซึ่งไม่ใช่สาระ เพราะเป็นเพียงสิ่งที่เกิดขึ้น แล้วก็ดับไป แต่รูปก็ยังเป็นปัจจัย ให้จิตเกิดขึ้น จิตไม่ได้เกิดนอกรูปเลย ถ้ารูปนี้ไม่มีจิต ลองคิดดู ทุกคนรู้สภาพของรูปซึ่งไม่มีจิตใช่ไหม เมื่อตายแล้ว รูปก็เคลื่อนไหวไม่ได้ พุดไม่ได้ เดินไม่ได้ เป็นรูปจริง ๆ เหมือนยังไม่ตาย

รูปจริง ๆ ก็ไม่สามารถทำอะไรได้เลย ถ้าไม่มีจิต ที่เป็นปัจจัยที่จะทำให้รูปนั้นเคลื่อนไหว

ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นไปอย่างละเอียด ชั่วขณะที่แสนสั้น เพราะไม่รู้ว่าความจริงว่า แม้แต่ ๑ รูป กลาปเดียวนั้น ก็เป็นที่เกิดของจิต เช่น เห็นขณะนี้ ก็ต้องมีรูปที่สามารถกระทบสิ่งที่ปรากฏทางตา เล็กแค่ไหน แต่ก็ยังเป็นที่เกิดของจิตเห็น

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่า เราไม่รู้จักรักรณะ ไม่รู้จักรูปธรรม ไม่รู้จักนามธรรม จนกว่าจะได้ฟังความละเอียดยิ่ง ค่อย ๆ อบรมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก

รักตัวเองด้วยอะไรกันแน่

ถ้าจะพูดถึงรักตัวเอง ทำร้ายตัวเอง เพราะมีกิเลสของตัวเอง เพราะฉะนั้นการรักตัวเองด้วยความไม่รู้ กับการที่บอกว่า รักตัวเองด้วยความรู้ ที่จะรู้ว่า เมื่อมีกิเลสที่สะสมมามาก เพราะฉะนั้นก็หาทางที่จะขัดเกลา ละคลาย ไม่ให้เกิดทุกข์ ไม่ทำร้ายด้วยกิเลสของตัวเอง

เพราะฉะนั้นการฟังธรรมะ ต้องมีความเข้าใจจริง ๆ ในแต่ละคำ จนกระทั่งถึงในที่สุด ก็คือว่า เมื่อมีปัญญาเกิดแล้ว ก็คือ พ้นจากการยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็นตัวตน จึงจะเริ่มที่จะละการทำร้ายตัวเอง ด้วยการมีกิเลสมาก ๆ

เพราะว่าจริง ๆ แล้ว ทุกข์ทั้งหมด มาจากกิเลส และในขณะที่กิเลสเกิดไม่เข้าใจเลยว่า ขณะนั้นรักตัวเองหรือเปล่า คนที่ว่ารักตัวเอง เวลาที่กิเลสเกิดรักตัวเองหรือเปล่า ไม่ได้มีการรู้อะไรเลยทั้งสิ้น แต่รัก ด้วยความไม่รู้

เพราะฉะนั้นรักด้วยความไม่รู้ก็เป็นอย่างหนึ่ง คือ อยากให้ตัวเองเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ มีปัญญา พันภัยต่าง ๆ ล้วนแต่รักตัวเอง ด้วยความไม่รู้

แต่ถ้ารู้จริง ๆ รักตัวเอง ต้องไม่ทำร้ายตัวเอง โดยการไม่มีกิเลสของตัวเอง ที่จะ ทำร้ายตัวเอง นั่นคือความรู้ และเมื่อมีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้น ก็รู้ว่า ไม่มีตัว นั้นจึงจะเริ่มที่จะละการทำร้ายตัวเองได้

เมื่อไม่มีตัวตน เป็นแต่สภาพธรรมะทั้งหมด แต่กิเลสอื่นก็ยังมีปัจจัยเกิด เพราะฉะนั้นรู้นั้น ก็จะทำให้สามารถที่จะดับกิเลสได้หมด

รักตัวเอง ด้วยความเห็นผิดว่า เป็นตัวเองจริง ๆ เป็นเราจริง ๆ

รักตัวเอง ด้วยโลภะ ความติดข้อง แต่ไม่เห็นผิด ก็ยังรักตัวเอง

รักตัวเอง ด้วยมานะ ความสำคัญตนว่า มีเราสำคัญ ขณะนั้นก็เป็นความรักตัวเอง ที่สำคัญตนว่า มีความสำคัญต่าง ๆ

เพราะฉะนั้นรักตัวเอง ด้วยความเห็นผิดว่า มีเราจริง ๆ แล้วแน่นอน รักยิ่งกว่า อะไรมหดยเลย

และก็รักตัวเอง แม้ไม่เห็นผิด แต่ก็ยังมีความติดข้องในตัวตน ด้วยตัณหา

และก็รักตัวเอง แม้ว่าไม่มีทิฏฐิ ก็ยังมีความสำคัญตน

เพราะฉะนั้น ความรักตัวเอง ก็ด้วยทิฏฐิ ด้วยตัณหา ด้วยมานะ

เพราะฉะนั้น กว่าจะไม่ทำร้ายตัวเอง เพราะรู้ว่าไม่มีตัวเอง และดับกิเลสได้หมด

ฟังเพื่อรู้ความลึกซึ้งของธรรม

เพราะฉะนั้นฟังแล้ว ประโยชน์ก็คือว่า ให้เข้าใจความลึกซึ้งของธรรมะ เท่านั้นเอง แสดงความจริงทุกอย่างว่า ธรรมะขณะนี้ที่ปรากฏ เหมือนไม่ได้ดับเลย ตั้งแต่เช้า เมื่อไร จนกระทั่งทำอะไรมาแล้ว จนกระทั่งกำลังนั่งอยู่ในขณะนี้ ก็เหมือน ไม่ได้ดับ แต่ความจริง ความถูกต้องก็คือว่า ธรรมะเกิดเพราะเหตุปัจจัย แล้วดับ แล้วไม่เหลือเลย แล้วก็ไม่ได้กลับมาอีกด้วย

นี่คือ สัญญา ความจำ ในขั้นความเข้าใจที่มั่นคง เพื่อจะน้อมนำ ค่อย ๆ เป็นสังขารขันธให้เข้าใจสภาพธรรมะที่กำลังเป็นอย่างนี้ ในขณะนี้ แต่ละอย่าง เท่านั้นเอง

ไม่ใช่ให้เราไปคิดมาก วิจัย วิจาร์ณ วิพากย์ พยายามคิดไปอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยตัวเอง แต่ฟังเพื่อรู้ความลึกซึ้งว่า สิ่งที่ทุกคนมองไม่เห็น เหมือนไม่ลึกซึ้งเลย เห็น ทุกคนก็เห็น จะลึกซึ้งอะไร แต่ผู้รู้สามารถจะเห็นความจริงที่ลึกซึ้ง ของสิ่งที่คนอื่นไม่รู้

เพราะฉะนั้นเมื่อได้รู้ความจริงอย่างนั้น เห็นโทษมหาศาล มหันตภัยของความไม่รู้ว่า นำมาซึ่งภพชาติไม่จบสิ้นเลย ต้องจากโลกนี้ไปแน่นอน ช้าหรือเร็ว ทรัพย์สมบัติอะไรก็เอาไปไม่ได้ แต่สิ่งที่จะไปได้ก็คือ คุณความดี ความเข้าใจถูก ถ้ามี แต่ถ้าไม่มี ก็เป็นความมืดเหมือนเดิม

ภพหนึ่ง ชาติหนึ่ง เกิดมาก็เพื่อที่จะเห็นบ้าง ได้ยินบ้าง ได้กลิ่นบ้าง สู้บ้าง ทุกข์บ้าง แล้วก็จากไปในความมืด ไม่มีความสว่างของความเห็นถูกต้องใด ๆ เลยทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้นถ้าจะเกิดมา มีโอกาสที่จะฟัง ได้เข้าใจ เพราะว่าเราไม่ใช่สัตว์เดรัจฉาน สามารถที่จะได้ยินเสียง ยังเข้าใจความหมายของเสียง และสะสมมาที่จะเข้าใจสภาพธรรมที่มีจริง ๆ เพราะฉะนั้นก็จากไปพร้อมด้วยการสะสมความเห็นถูก ไม่ว่าจะไปสู่ภพไหน ชาติไหน ก็ยังมีธรรมะที่เป็นปัจจัยที่จะทำให้ศรัทธาเกิด และปัญญาเจริญขึ้นได้ คือ ฟังเพื่อให้เข้าใจ แต่ไม่ใช่ให้เราไปคิดอย่างนั้น อย่างนี้ แล้วเลยงง เลยสงสัยเพิ่มขึ้น

ให้รู้ความลึกซึ้งของธรรมะ ไม่ว่าจะพูดถึงธรรมะใด ลึกซึ้งทั้งนั้น จากรักตัวจนไม่มีตัว เพราะรู้จริง ๆ รักตัวด้วยความไม่รู้ กับรักตัวเพราะเห็นโทษภัย ที่สะสมกิเลสมา ที่จะยึดมั่นในความเป็นตัว

ปัญญามีค่ายิ่งกว่าทอง

ก็น่าคิด ที่คุณอรอนพกล่าวว่า ปัญญายิ่งกว่าทอง และยิ่งกว่าเพชรด้วยหรือเปล่า ยิ่งกว่าทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเงินซื้อได้ และราคาจะแพงสักเท่าไร ก็ยังอาจจะซื้อได้

ด้วยเงิน แต่สิ่งที่มีค่ากว่านั้นที่เงินเท่าไรก็ซื้อไม่ได้ นี่เป็นความต่างกันแล้วใช่ไหม เพราะสิ่งที่เราคิดว่า มีราคาแพงมากมายมหาศาล ก็ยังซื้อได้

แต่ว่าปัญญา เงินเท่าไร ก็ซื้อไม่ได้ เพราะฉะนั้นค่าจะมากกว่าสิ่งที่ซื้อได้สักแค่ไหน ทองก็อยู่นอกกาย เพชรนิลจินดา ก็อยู่นอกกาย แต่ปัญญาอยู่ในจิต ไม่ออกไปไหนเลย ฟ้าผ่าไม่ได้ ลมพัดไม่ได้ กระจายกระจายไม่ได้ หรือว่าแสงแดดจะต้องจะทำให้มันไหม้ไหม้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นเป็นที่เก็บที่ปลอดภัยที่สุด

และปัญญาจะเจริญได้ สามารถติดตามไปได้ ในเมื่ออย่างอื่น ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สมบัติเงินทอง หรือแม้ร่างกายที่เคยเข้าใจว่าเป็นเรา ก็ติดตามไปไม่ได้

เพราะฉะนั้นก็เป็นการสะสมสิ่งที่มีค่า คือ จะอยู่ที่ไหน ภพไหน เกิดเป็นอะไร สิ่งที่ได้สะสมมาแล้ว ก็ไม่ได้สูญหายไปไหน อย่างมัจฉานุรู้กะ ทุกคนรู้ว่า เมื่อสิ้นชีวิตแล้ว ก็เกิดเป็นกัณฐกเทพบุตร มาเฝ้าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า รู้แจ้งอริยสัจธรรม เป็นพระโสดาบัน ปัญญาและการสะสมอยู่ที่ไหนในชาติที่เป็นมัจฉานุรู้กะ

เพราะฉะนั้นทุกคนมีอะไรที่สะสมมาแล้วอยู่ในจิต เพราะเป็นนามธรรม ไม่สามารถที่จะมีอะไรไปเปิดออกมาให้เห็นได้ว่า สะสมอะไรไว้บ้าง ทั้งกุศล ทั้งอกุศล ทั้งปัญญา ทั้งศรัทธา แต่ว่าชีวิตวันหนึ่ง ๆ ถ้าไม่มีจิต ก็ไม่มีการกระทำใด ๆ ทางกาย ทางวาจาซึ่งเกิดตามเหตุ ตามปัจจัย ที่ได้สะสมมา

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่า สิ่งที่มีค่าที่สุด ซึ่งขโมยลักไม่ได้ โจรปล้นไม่ได้ น้ำพัดพาไปไม่ได้ ก็คือ ปัญญา ความเห็นถูก ความเข้าใจถูก ซึ่งแม้ว่าจากโลกนี้ไป ใครก็ไม่รู้ว่า จะเกิดเป็นอะไร แต่สิ่งที่สะสมไปแล้ว ปรุงแต่งเมื่อถึงกาลที่สามารถเป็นปัจจัยให้ได้ เข้าใจธรรม อย่างองคุลิมาล หรือมัจฉานุรู้กะ สิ่งที่มี มีพร้อมที่จะปรุงแต่ง เมื่อถึงเวลา

เพราะฉะนั้นขณะนี้ก็เป็นการสะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก ละความไม่รู้ ละความติดข้องไปเรื่อย ๆ จนกว่าสังขารขั้นนี้จะปรุงแต่ง ไม่ว่าจะเกิดภพไหน ชาติไหน สิ่งที่มีอยู่ ก็ยังคงอยู่ ปัญญาของมัจฉานุรู้กะอยู่ในจิตที่สะสมมาแล้ว แต่ไม่มีปัจจัยที่จะเกิดในชาติที่เป็นสัตว์เดรัจฉาน แต่เมื่อถึงโอกาสที่เกิดเป็นกัณฐกเทพบุตร สิ่งทีสะสมมาแล้ว เมื่อได้ฟัง ก็สามารถละความสงสัย ดับความไม่รู้ รู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

เพราะฉะนั้นแต่ละชีวิต ไม่มีใครรู้ว่า ปัญญาจะเจริญเมื่อไร จะมากน้อยแค่ไหน แต่สะสมไปเถอะ เพราะเก็บรักษาอยู่ในจิต

ความดีที่ทำได้ไม่ยาก

ที่กรุงเทพฯ ก็มีคำถาม ที่เขาถามว่า ความดี ทำไมทำได้ยาก จริงไหม จริง แต่ความดีง่าย ๆ ทำไม่ยาก ก็คือ ฟังพระธรรม ยากไหม ฟังดนตรี ก็เคยฟัง ฟังอย่างอื่น ก็เคยฟัง แต่ความดีที่ไม่ต้องเสียเวลาไปทำให้เหนื่อยยากเลย แค่ว่า ฟัง แล้วก็เข้าใจ แต่สำหรับผู้ที่ไม่เห็นประโยชน์ หรือไม่ได้สะสมมา ก็เป็นการยาก

เพราะฉะนั้นจากคนที่ไม่มีศรัทธา แล้วก็ไม่ได้ฟัง ก็ควรที่จะสะสมศรัทธาที่เห็น ประโยชน์ของการฟัง เพื่อที่จะได้ไม่ขาดการฟัง

ความดีทำง่ายมาก แค่ว่า ฟัง แล้วก็สะสม และเป็นความดีที่ประกอบด้วยปัญญา ด้วย

ขอเพียงเข้าใจธรรม

เมื่อเข้านี้ ฟังเรื่องฝั่งนี้กับฝั่งโน้น ฝั่งนี้ คือ กิเลสทั้งนั้นเลย ฝั่งโน้น คือ ดับกิเลส เพราะฉะนั้นพอคิดถึงฝั่ง ก็มองเห็นเป็นฝั่งไป และก็แม่น้ำขวางกัน แต่ความจริงก็คือว่า จากผู้มีกิเลสมาก ๆ นับประมาณไม่ได้เลย เหมือนภูเขาใหญ่ที่อยู่ใต้น้ำ โผล่ยอดมานิดเดียวให้เห็น เพราะฉะนั้นสิ่งที่สะสมอยู่ในใจจะมากมายสักแค่ไหน ทั้งฝ่ายกุศล และอกุศล

แต่ถ้าในวันนี้ อกุศลยังมีมากอยู่ ก็แสดงให้เห็นว่า กุศลที่จะเกิดไม่พอ ที่จะทำให้อกุศลลดน้อยลง แต่พระอรหันต์ลดอกุศลไม่เท่าปุถุชน เพราะว่าไม่มีความเห็นผิดเกิดร่วมกับโลภะอีกเลย จะมีแต่ความยินดีในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ในอะไรก็ตาม โดยที่ไม่มีความเห็นผิดว่า สิ่งนั้นเที่ยง หรือสิ่งนั้นเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด แต่มีความเข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง เพราะกว่าจะรู้ความจริง ต้องเริ่มจากการฟังด้วยความมั่นใจว่า แม้แต่เพียงทางตาขณะนี้ เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้

ทำไมต้องเข้าใจอย่างนี้ ก็เป็นความจริง และถ้าเป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏให้เห็นได้
ค่อย ๆ คลายความติดข้องใหม่ ไม่ว่าอะไรทั้งหมด ที่ติดข้องเพราะเห็น แต่ถ้าไม่เห็น
เลย ก็ไม่สามารถจะติดข้องในสิ่งที่ไม่เห็นได้ และเมื่อไรจะไม่เห็น เพราะมีปัจจัยที่
จะต้องเห็น มีปัจจัยที่จะต้องติดข้อง เพราะฉะนั้นกว่าจะถึงความเป็นพระโสดาบัน
หรือพระอริยบุคคล ปัญญาของท่าน ต้องจากการฟัง มีความเข้าใจในสิ่งที่ฟัง

เพราะฉะนั้นเกิดมาแล้ว ขอเพียงเข้าใจธรรมะ เพราะฟังธรรมะ เพื่อจะได้มี
ความเห็นถูก และความเข้าใจธรรมะ ตลอดจนถึง อรหัตมรรค อรหัตผล เพราะว่าจะ
ขาดความเข้าใจไม่ได้เลย แต่ต้องตามลำดับ และไม่ใช่ว่าเร่งร้อนด้วยความอยาก
ด้วยความเป็นตัวตน เพราะเหตุว่าพระธรรมทั้งหมด เป็นเรื่องละ

โปรยกิเลสเข้าไปในใจ

กว่าจะค่อย ๆ เข้าใจธรรมะ ที่สืบทอดกันอย่างรวดเร็ว อย่างละเอียด เพื่อจะไม่ได้
ไม่ยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็นตัวตน แม้แต่เรื่องราวขณะนี้ที่กำลังได้ยินได้ฟัง ก็ต้องมี
เสียงกับคิดสลับกันอยู่ตลอดเวลา ก็ไม่ได้มีการรู้หรือเข้าใจตามความเป็นจริงว่า เสียง
เป็นเสียง และตามความเป็นจริงที่ลึกซึ้ง ที่เป็นอภิธรรมะ ก็คือว่า เสียงปรากฏ แล้วยัง
ไม่ดับ อกุศลก็เกิดแล้ว

เพราะฉะนั้นมีข้อความในพระไตรปิฎกว่า “โปรยกิเลสเข้าไปในใจ” ตลอดเวลา
“โปรย” คือ ที่ละเล็ก ที่ละน้อย ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ

เพราะฉะนั้นวันนี้มากไหม แล้วก่อนนี้ละ และต่อไปอีกละ ถ้าไม่มีการรู้ความ
จริง ขาดหน้าแคไหน

เปิดจิตได้ จะเจออะไร

ได้ยินคำว่า “สังขารขันธ” ไม่มีตัวเราอีกต่างหากไปทำ แต่ชั่วขณะที่กำลังฟัง
สะสมกับการที่เคยได้ฟังในอดีตชาติ หรือว่าในวันก่อน ๆ ก็ทำให้ขณะนี้คิดอย่างนี้ เริ่ม

เข้าใจอย่างนี้ เพราะฉะนั้นสังขารชั้นนี้ก็ทำหน้าที่ เหมือนสิ่งที่เก็บไว้อย่างดีในจิต แต่จิตเป็นนามธาตุ นามธรรม ไม่มีใครเห็น

ถ้าเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ เราก็สามารถเปิดจิตออกดู แล้วก็รู้ว่า ในจิตนั้นสะสมอะไรมาบ้าง ทั้งกุศลและอกุศล ทั้งความจำ ตลอดตั้งแต่เด็กจนกระทั่งถึงเดี๋ยวนี้ แต่แม้ไม่ใช่รูป นามธรรมก็เหมือนอย่างนั้นแหละ คือ ไม่ว่าอะไรที่เกิดแล้ว ดับแล้ว ก็สะสมสืบต่อ โดยความไม่รู้ว่าเป็นธรรมะ

เพราะฉะนั้นกว่าความรู้ว่า เป็นธรรมะจะมั่นคง ก็ต้องอาศัยการฟัง พิจารณา ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น เพื่อละความไม่รู้ และละความติดข้อง โดยเข้าใจความเป็นธรรมะของสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้เพิ่มขึ้นทีละเล็กทีละน้อย ทีละเล็กทีละน้อยจริง ๆ เพราะเหตุว่า เห็น ขณะนี้ น้อยหรือมาก ชั่ว ๑ ขณะ แต่ว่าเห็นดับแล้ว ความติดข้องเกิดขึ้นทีละละมาพร้อมที่จะมีกำลัง เห็นแล้ว ก็ชอบบ้าง ไม่ชอบบ้าง แล้วสะสมมานานเท่าไร ขณะที่ชอบ ไม่ชอบ ก็มีความไม่รู้ความจริงด้วย

เพราะฉะนั้นกว่าความจริงจะลดความไม่รู้ เพราะเมื่อรู้ว่า ธรรมะเป็นธรรมะอีกนานไหม เพราะเหตุว่าสะสมความไม่รู้มามาก

เพราะฉะนั้นหนทางเดียว คือ ฟัง แล้วก็เข้าใจขึ้น เป็นสังขารชั้นที่ชีวิตก็ดำเนินไปตามการสะสมเก่า ๆ ที่ได้สะสมมาแล้ว รวมทั้งใหม่ ๆ ที่เพิ่งสะสมอีก แต่ละชาติก็ทำให้ชีวิตต้องเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย แต่มีโอกาสได้ฟังพระธรรม ได้เข้าใจพระธรรม ได้สะสมความเห็นถูก แม้แต่ทีละน้อย ก็เป็นประโยชน์ เพราะเหตุว่ากำลังเป็นสังขารชั้นที่จะสะสมสืบต่อไปให้มีความเห็นถูกในสิ่งที่กำลังปรากฏ

เพราะว่าการที่จะดับกิเลส ไม่ใช่ไม่รู้อะไร จะเป็นพระอรหันต์โดยไปนั่งทำอะไร แล้วก็รู้อะไรที่กำลังปรากฏ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ตามเหตุ ตามผล

เพราะฉะนั้นก็ไม่ต้องไปคิดถึงพระอรหันต์ ไม่ต้องไปคิดถึงนิพพาน ไม่ต้องคิดถึงการตรัสรู้ของผู้ที่จะเป็นพระอรหันต์ คือ รู้ร้อยสี่ ๔ แต่เข้าใจธรรมะที่ได้ฟัง เพราะเป็นเรื่องเดียวกัน คือ เป็นร้อยสี่นั่นเอง เพียงแต่ว่าปัญญายังไม่ถึงขั้นที่มีกำลังพอที่จะเมื่อเห็น ก็สามารถแทงตลอด คือ ไม่ใช่เฉพาะสิ่งที่ปรากฏ โดยไม่รู้ ไม่เข้าใจ

แต่เริ่มที่จะเข้าใจจริง ๆ เหมือนสิ่งที่กินไว้ ค่อย ๆ น้อยลง จนกระทั่งสามารถเห็นสิ่งที่
เป็นจริง ที่ไม่เคยรู้มาก่อน

กำไรชีวิต

สภาพธรรมะที่เกิดขึ้น ตามเหตุ ตามปัจจัย เพราะฉะนั้นก็ต้องรู้ว่า ผลของ
กรรม คือ ขณะที่เราเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส ถ้าหมดกรรม ไม่มีกรรม
อีกเลย จะมีผลของกรรมได้ไหม ก็ไม่ได้

เพราะฉะนั้นไม่ว่าจะเป็นกุศลกรรมหรืออกุศลกรรม ซึ่งเป็นเหตุ ก็ทำให้เกิดผล
ตามควรแก่เหตุ นั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผลมากประการใดก็ตาม ก็ต้องเป็นไปตามเหตุ

ผลมากก็คือ ได้เห็นสิ่งที่ดี ได้เสียงที่ดี ได้กลิ่นดี ลิ้มรสดี รู้สิ่งที่กระทบสัมผัสดี
เป็นผลของกรรม ซึ่งเลือกไม่ได้เลย ถึงวาระที่กุศลกรรมจะให้ผล ปฏิเสธไม่เห็นสิ่งที่
น่าพอใจ หรือเสียง กลิ่น รส ต่าง ๆ ที่ดี ไม่ได้เลย

เช่นเดียวกับเวลาที่ถูกอกุศลกรรมให้ผล สิ่งที่ไม่ดี ใครจะอยากได้ ไม่มีใครอยากได้
เลย แต่ต้องเกิดขึ้น เพราะมีเหตุที่จะต้องเป็นอย่างนั้น

ถ้าพูดถึงนัยของการกำลังฟังขณะนี้ เป็นกุศลกรรม เพราะเหตุว่าไม่มีความติด
ข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมิจิต ไม่ได้ไปทีอื่นเพื่อความสุขสำราญอะไร
ต่าง ๆ แต่มีศรัทธาที่จะได้เข้าใจสิ่งที่มีจริงที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้นกุศลกรรมให้ผลหรือเปล่า เป็นกุศลวิบาก นี่แน่นอน แต่ขณะใดที่
มีปัญญาเกิดร่วมด้วยกับกุศลจิตนั้น ผลก็คือว่า กุศลกรรมต้องให้ผล นำสิ่งที่ดีมาให้
แล้วยังมีกำไร คือ ปัญญา เกิดจากขณะที่ฟัง หรืออ่าน หรืออะไรก็ตาม กุศลนั้น
ประกอบด้วยปัญญา เพราะฉะนั้นผลของกุศลย่อมให้ตามควร แต่ยังมีกำไร คือ ความ
เข้าใจธรรมะด้วย

เพราะฉะนั้นในเชิงธุรกิจ ตลาดพอหรือเปล่าที่จะได้กำไร เพราะอย่างไร ๆ เหตุมี
อย่างไร ผลก็ต้องได้อย่างนั้น แต่ว่าขณะนี้กำไรอยู่ที่ความเข้าใจ ความเห็นถูก มีมาก
หรือน้อย ก็แล้วแต่เหตุ ถ้าขณะนี้ได้สะสมความเห็นถูกมาแล้ว สามารถเข้าใจสิ่งที่

กำลังปรากฏ ไม่ได้คิดถึงเรื่องอื่นเลย แต่มีสิ่งที่กำลังปรากฏ แม้สั้น แม้เล็กน้อย แต่
ขณะนั้นปัญญาก็เกิดขึ้น รู้ความจริงของสิ่งที่ปรากฏได้

จะเอาเพียงแค่ผลของกรรม ไม่เอากำไรหรือ

ฉาน ๒ อย่าง

ฉาน ๒ อย่าง คือ อารัมมณูปนิชฌาน ลักษณะูปนิชฌาน ต่างกัน

อารัมมณูปนิชฌาน คือ ฉานที่มีอารมณ์ ที่ทำให้จิตเป็นกุศล เช่น จิตเป็นกุศล
เกิดขึ้น โดยมีอารมณ์ใดที่จะทำให้แนบแน่นมั่นคงเป็นกุศลบ่อย ๆ ขณะนี้กำลังเป็นกุศล
บ่อย ๆ หรือเปล่า แต่ลักษณะของอารมณ์ปรากฏหรือเปล่านั้น เป็นอารมณ์ที่ทำให้กุศล
เกิดขึ้นบ่อย ๆ

แต่อย่าลืม ธัมมานุสสติ กำลังฟัง มีสติระลึกเป็นไปในธรรมะ ด้วยความเข้าใจที่
ถูกต้อง ขณะนั้นจิตสงบ ระดับหนึ่ง ซึ่งมองไม่เห็นเลย เพราะว่าไม่มั่นคง เพียงแต่ว่า
ชั่วขณะเล็ก ๆ น้อย ๆ ในขณะที่เราเข้าใจ

เพราะฉะนั้นถ้าจะอบรมกุศลที่สงบ จนกระทั่งถึงความมั่นคง จะยากสักแค่ไหน
ก็เป็นสิ่งที่ทุกคนมองเห็นได้ว่า อารัมมณูปนิชฌาน คือ ทำให้จิตสงบจากอกุศล

แต่ลักษณะูปนิชฌาน ฉานที่มีลักษณะของธรรมะที่กำลังปรากฏ จะมีลักษณะ
ของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ด้วยความเข้าใจถูก ด้วยความเห็นถูก

ขณะนี้สภาพธรรมะกำลังปรากฏ แต่ชอบ เป็นลักษณะูปนิชฌานหรือเปล่า ไม่
เป็น เพราะว่าขณะนั้นเป็นอกุศล แต่ว่าขณะที่สภาพธรรมะปรากฏ แล้วมีลักษณะที่เป็น
ธรรมะ ไม่ใช่ลักษณะของดอกไม้ช่อนี้ กลิ่นนี้ รสปร่างอย่างนี้ เป็นอย่างนี้ หรือว่าเรื่องราว
ต่าง ๆ ไม่ได้มีลักษณะของธรรมะ แต่ขณะนี้เอง แม้ลักษณะของธรรมะก็ปรากฏ แต่
ปรากฏกับความไม่รู้

นี่คือ ความต่างอย่างละเอียด จากสภาพธรรมะที่ปรากฏเป็นปกติกับความไม่รู้
มาเป็นสภาพธรรมะที่ปรากฏกับความเข้าใจลักษณะนั้นว่า เป็นธรรมะ

เปลี่ยนจากการที่ไม่เคยรู้เลยว่า ขณะนี้เป็นธรรมะ มาเป็นขณะที่กำลังมีธรรมะปรากฏ และเริ่มรู้ว่า ธรรมะที่กำลังปรากฏ มีลักษณะเฉพาะแต่ละอย่างจริง ๆ และปรากฏเมื่อปัญญาเริ่มเข้าใจ ขณะนั้นก็ป็นลักษณะปนิชฌาน แต่ยังไม่ถึงโลกุตตรฌาน

โลกุตตรฌาน คือ มรรคจิตทั้งหมดเลย ที่ขณะนั้นได้รู้แจ้งสภาพธรรมะและประจักษ์ลักษณะของพระนิพพาน

ด้วยเหตุนี้การฟังธรรมเพื่อเข้าใจ เข้าใจขึ้น ๆ ในขณะที่เข้าใจ ก็ละความไม่รู้และความไม่เข้าใจ จนกว่าจะเริ่มมองเห็นจริง ๆ ด้วยปัญญาที่รู้ว่า ทุกขณะนี้เป็นธรรมะ

ฟังเพื่อเข้าใจธรรมะ เพื่อสะสมความเห็นถูก จนกระทั่งสามารถที่จะเป็นลักษณะปนิชฌาน และโลกุตตรฌานได้

สมาธิที่มั่นคงมีประโยชน์

สมาธิมีอุปการะ มีความมั่นคง คืออะไร เราอาจจะพูดได้ว่า สมาธิมั่นคง เป็นประโยชน์ เกื้อกูลแก่ปัญญา แต่มั่นคงอย่างไร เพราะว่าลักษณะของสมาธิเป็นสภาพที่ตั้งมั่นในอารมณ์หนึ่ง เป็นเอกัคคตาเจตสิก ซึ่งเกิดกับจิตทุกประเภท ทุกขณะ

เพราะฉะนั้นขณะนี้ก็มีเอกัคคตาเจตสิก ซึ่งเกิดกับจิตทุกขณะ แต่มั่นคงไหม มั่นคงพอหรือยัง มั่นคงที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ไม่ใช่เปลี่ยนไปเรื่อย ๆ เดียวทางตา เดียวทางใจ เดียวทางจมูก เดียวทางลิ้น เดียวทางเรื่องราวต่าง ๆ

แต่ความมั่นคงก็คือว่า ขณะนั้นประกอบด้วยปัญญา ถ้าไม่ประกอบด้วยปัญญา ไม่มีทางที่สมาธิจะมั่นคงได้

เวลาที่อกุศลจิตเกิด เราใช้คำว่า “มีสมาธิ” แต่เราไม่ได้บอกว่า สมาธิอะไร ขณะที่กำลังใจจดใจจ่อ อ่าน เขียน หรือทำอะไรก็ตามแต่ ขณะนั้นก็ป็นลักษณะของเอกัคคตาเจตสิก ซึ่งเกิดกับจิตทุกทวาร ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ทุกขณะไป ขณะนั้นมั่นคงหรือ เราอาจจะคิดว่าขณะนั้นมั่นคงพอสมควร

เพราะว่าลักษณะของสมาธิปรากฏว่าตั้งมั่นอยู่ที่อารมณ์หนึ่งมากพอสมควรที่จะสังเกตได้ แต่ก็ยังไม่มั่นคงในความหมายที่ว่า เกื้อกูลแก้ปัญหา

ที่ว่า “มั่นคง” ที่นี่ ต้องหมายความว่า เมื่อมีความเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะ เพราะสมาธิตั้งมั่นคงที่นั่น ขณะนี้ก็มีเห็น มีได้ยิน สติไม่เกิด สมาธิจะมั่นคงที่ไหน แต่ถ้าขณะนั้นสติสัมปชัญญะเกิด รู้ลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏมากขึ้น ความมั่นคงของสมาธิก็ปรากฏ ปัญญาที่รู้ชัด ก็ปรากฏลักษณะของสมาธิที่มั่นคงด้วยในขณะนั้น เพราะแนบแน่นอยู่ที่อารมณ์เดียว ทำให้ปัญญาสามารถที่จะเข้าใจถูก เห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมะนั้น

เพราะฉะนั้นไม่เพียงแต่ชื่อ แล้วเราก็คิดเอง หรือคาดคะเน แต่ต้องเป็นการเข้าใจความหมายของแต่ละคำด้วย ที่ว่า สมาธิที่มั่นคงมีประโยชน์ ต้องประกอบด้วยปัญญา เพราะว่าขณะนั้นเมื่อปัญญาสามารถที่จะเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะเพิ่มขึ้น ความมั่นคงที่สมาธิกำลังตั้งมั่นในอารมณ์นั้นก็มากขึ้น และปัญญาที่รู้จริงในลักษณะของสภาพธรรมะ ก็ลองคิดถึงว่า ความมั่นคงของสมาธิจะแค่ไหน เพราะว่าขณะนั้นเกิดร่วมกับปัญญา

อวิชชาที่มาก โลภะก็ฉลาด

รอบรู้จริง ๆ จึงจะสามารถค่อย ๆ เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะ เมื่อสติสัมปชัญญะรู้เฉพาะลักษณะของธรรมะที่ละอย่าง และวันนี้อย่างอย่าง ธรรมะทั้งนั้นไม่รู้เลยสักอย่าง แล้วรู้บ้างหรือยัง ในทีละหนึ่ง

แข็งอย่างนี้ ปรากฏตั้งแต่เข้ามา เห็น ก็มีสิ่งที่ปรากฏทางตา ก็ตั้งแต่เข้ามาและหลากหลายมาก รวดเร็วมาก และก็ไม่น่ากลับมาอีกเลยสักอย่างเดียว ไม่ต้องไปเป็นห่วง จะไปรู้สิ่งที่ดับไปแล้ว ไม่ต้องคร่ำครวญหาสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่เดี๋ยวนี้มีสิ่งที่กำลังปรากฏ และฟัง

เพราะฉะนั้นก็เป็นผู้ตรง ที่จะรู้จักตัวเองว่า ฟังแล้ว กำลังเข้าใจเห็น เฉพาะเห็น วิตกไม่ได้เกิดพาไปที่อื่น เพราะเหตุว่า กว่าวิตกจะมาที่ลักษณะของสภาพธรรมะ

ก็ต้องอาศัยความเข้าใจ ไม่มีใครไปตั้ง ไปทำ ไปปฏิบัติ ให้มาอยู่ตรงนี้ ตรงนั้น ให้มา กำหนดตรงนี้ ตรงนั้น ก็ไม่ได้ แต่รู้ตามความเป็นจริงว่า ทั้งหมดเป็นอนัตตา

กล่าวหาญ หรือ อาจหาญ ว่าเรื่องที่จะเข้าใจว่า เป็นธรรมะ ที่ไม่มีใครสามารถ บังคับบัญชาได้ แต่เกิดเพราะเหตุปัจจัย

ถ้ามีปัญญา ไม่ต้องห่วงอะไรเลย เพราะเป็นเรื่องของปัญญา ที่เข้าใจถูก และ เข้าใจขึ้น เมื่อมีการฟัง มีการไตร่ตรอง มีความเข้าใจขึ้นอีก ก็เป็นความเข้าใจที่ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ใครก็ยับยั้งไม่ได้ เพราะเหตุว่าไม่ขาดอาหารของปัญญา รู้ตามความเป็นจริงว่า เป็นธรรมะ มันคงขึ้น จึงจะเป็นปัจจัยให้ระลึก แล้วรู้ และเข้าใจลักษณะ ของสภาพธรรมะที่ปรากฏ

เพราะขณะนี้ มีแข็งก็จริง พอพูดถึงแข็ง ถ้ามีคนบอกให้รู้แข็ง ได้ ไม่ยากเลย ง่าย เพราะแข็งมีอยู่แล้ว แต่ไม่มีความเข้าใจ และก็ไม่ใช่สติสัมปชัญญะซึ่งเป็นอนัตตา เพราะฉะนั้นไม่ได้ละความต้องการ และไม่ได้ละความไม่รู้

เพราะฉะนั้นไม่ใช่หนทาง เพราะฉะนั้นอริยสัจทั้ง ๔ จึงลึกซึ้ง แม้แต่หนทางก็เป็นปกติ เพราะมีความเข้าใจตามความเป็นจริงว่า ทั้งหมดเป็นธรรมะ เกิดดับโดยไม่รู้ เพราะฉะนั้นวิชามามากมายสักแค่ไหน และอย่างอื่นก็ไม่สามารถที่จะละวิชาได้เลย ปรากฏธรรมะอะไรสักอย่างด้วยตัวตนไม่ได้ โลภะเกิดมาก หลงละชิ มีแต่โลภะจะพาไป เพราะได้ยินเพียงแต่ชื่อ และขณะนั้นก็เป็นเราที่กำลังมีโลภะ เข้าใจว่าเป็นเรา

เพราะฉะนั้นการเข้าใจธรรมะ แม้ขณะนี้ ก็ส่งไปถึงการสะสม ที่สะสมมานานแล้วว่า มีกิเลสเล็กน้อยแค่ไหน กิเลสอะไรบ้าง ระดับไหนบ้าง และจะละคลายได้ อย่างไรด้วย

ถ้าไม่ใช่ปัญญาจริง ๆ ก็ไม่ใช่หนทาง ที่จะทำให้อกุศลทั้งหลายลดน้อยลง เพราะโลภะฉลาด แต่ไม่ใช่เข้าใจถูก เพียงแต่พาไปตลอดเวลา โดยไม่รู้ตัวเลยสักนิดเดียวว่า ทั้งหมดเป็นไปตามโลภะทั้งนั้น ถ้าปัญญาไม่เกิด ถ้าต้องการเมื่อไร ฉลาดไหม รู้จักโลภะไหม อยู่ที่ไหน มาหรือยัง ไม่เห็นเลย เพราะกำลังต้องการ แล้วทำอะไร พาไปเลย ใช่ไหม เก่งไหม

เพราะฉะนั้นก็สะสมปัญญาและความดีทุกอย่างด้วย เพื่อที่จะให้มีกำลัง เพราะว่าเป็นปัญญาไม่ทำให้เกิดอกุศล เพราะฉะนั้นเวลาที่อกุศลเกิด ปัญญาน้อยมาก

ความดีทำได้ทุกโอกาส

ความดีทำได้ทุกโอกาส แม้แต่การจะหยิบฉวยสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ใคร ผ่าตัก ช้อนส้อมตัก หยิบขึ้นมาได้ไหม หรือเขาเก็บเอง เดี่ยวเขาก็รู้เอง เราจะต้องเก็บ ให้เขาทำไหม ชี้ก็เกียจ ก็ชี้ก็เกียจ และยังไม่เห็นประโยชน์ด้วย ซึ่งขณะนั้นก็เป็นอกุศล

เพราะฉะนั้นความเป็นตัวตน และอกุศลมากมายนับไม่ได้เลยว่า แค่นี้ไม่ต้องไปนับ แต่เห็นกำลังว่า ขณะไหนเป็นกุศล ขณะไหนเป็นอกุศล แค่นี้ก็เป็นปัญญาที่จะทำให้กุศลเจริญ ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม บางคนก็บอกว่า ธุระไม่ใช่ ของเขา เขาเก็บเอง ก็มาอีกรูปแบบหนึ่ง สารพัดจะคิดด้วยอกุศล แต่ถ้าเป็นปัญญา ไม่รังรองเลย ทำเลย ถ้าไม่ทำเป็นอกุศล

คิดดูก็แล้วกัน วันหนึ่ง ๆ ถ้าจะสะสมกุศลจริง ๆ ได้มาก แต่เพราะไม่รู้ก็ไม่ได้สะสม เพราะฉะนั้นอกุศลก็ต้องมากกว่า

เห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ ซึ่งจะจากโลกนี้ไปเมื่อไร ไม่มีสามารถจะรู้ได้ และตราบไถที่ยังหนักด้วยกิเลส เพราะสะสมไว้มากเหลือเกิน จมแน่ ไปไหน อบายภูมิ

ปุถุชนไม่ฟังสิ่งที่ควรรู้

ฐานะของปุถุชนผู้ที่มีกิเลสมาก จะข้ามไปเป็นพระอรหันต์ อย่างหวังเลย หรือว่าจะเป็นพระอนาคามี ก็คิดไปเถอะ เป็นไปไม่ได้ เพราะว่าฐานะตามความเป็นจริง ปัญญาต้องเห็นตามความเป็นจริงว่า ปุถุชนมีมากมาย หลายหนึ่ง คือ แต่ละหนึ่ง ๆ นับไม่ถ้วนเลย เพราะฉะนั้นก็มีคำที่กล่าวไว้ว่า ข้อความในพระไตรปิฎกและอรรถกถา “ปุถุชนไม่ฟังสิ่งที่ควรรู้” สั้นมาก ปุถุชนไม่ฟังสิ่งที่ควรรู้ ฟังได้ทุกเรื่อง ชอบฟังทุกเรื่อง เรื่องอื่น ๆ ชอบหมดเลย

เพราะฉะนั้นผู้ที่ได้ยิน ได้ฟังธรรมะ และก็เข้าใจอรรถ ความลึกซึ้งของแต่ละคำ ที่ทรงแสดงความหมายของปุถุชนนัยหนึ่งว่า ปุถุชน คือ ผู้ที่ไม่ฟังสิ่งที่ควรรู้ เพราะฉะนั้น ผู้ที่กำลังฟังสิ่งที่ควรรู้ ก็เป็นปุถุชนที่มีความเห็นถูกต้อง จนกว่าจะหมดถึงที่สุดของ ความเป็นปุถุชน

ไม่ใช่ด้วยการละโลกะที่ติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณฐัพพะ แต่ ละ การคิดว่า สภาพธรรมะขณะนี้ เป็นเรา หรือเป็นของเรา ด้วยความยึดมั่นจริง ๆ ซึ่ง ละเอียดมาก มีตั้งแต่ระดับขั้นของอนุสัย ที่เป็นพืชเชื้อที่จะให้เกิดอกุศล จนถึงว่าเมื่อมี ปัจจัยที่อกุศลจิตจะเกิด อกุศลธรรมเกิดขึ้นขณะนั้น ทำให้จิตนั้นเป็นอกุศล และจนถึง ระดับขั้นที่ทำทุจริตกรรมต่าง ๆ ได้

นี่ก็คือ ชีวิตตามความเป็นจริง ที่เป็นธรรมะ ที่ต้องเข้าใจจริง ๆ พระธรรมทั้งหมด พุทธะ คือ รู้ ศาสนา คือ คำสอน พุทธศาสนา คำสอนให้รู้ถูก ให้เห็นถูก ให้เข้าใจถูก ไม่ใช่อย่างอื่น ทั้งหมดเลย ตั้งแต่ต้น จนถึงที่สุด เพื่อความถูกต้อง เพื่อความเข้าใจ ธรรมะ ตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้นขณะนี้ ให้ละอย่างอื่น ละไม่ได้หรอก รูป เสียง กลิ่น รส โณฐัพพะ แต่ค่อย ๆ ละ ความไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมะแล้วก็เคยยึดถือว่าเป็นเรา เป็นสิ่ง หนึ่งสิ่งใดก่อน ไม่ใช่ทำอย่างอื่น และหนทางก็คือ เข้าใจ ถ้าไม่มีความเข้าใจ ก็ไม่มี อะไรไปค่อย ๆ ละความไม่รู้ได้

เพราะฉะนั้นในขณะที่กำลังฟังและเข้าใจ แม้ว่าจะแสนไกล เพราะว่าลักษณะ ของสภาพธรรมะถ้าเทียบอย่างกว้างกับจักรวาล จนมาถึงขณะจิตหนึ่ง นามธรรม คือ จิตและเจตสิกที่เกิดร่วมกัน ดับเร็วแค่ไหน

ขณะนี้ ให้เข้าใจความจริง เป็นพื้นฐานที่จะสะสมไป ที่จะค่อย ๆ มั่นคง โดย ไม่ใช่ไปรีบร้อนแสวงหา จะเป็นพระโสดาบัน หรือว่าจะละความไม่รู้ จะประจักษ์การ เกิดดับของสภาพธรรมะ ซึ่งปรากฏเป็นเท็จ ตราบใดที่ยังไม่รู้ความจริง ก็ต้องฟัง ในขณะที่เข้าใจ ขณะนั้นแต่ละคนเหมือนกันหรือเปล่า คำเดียวกันที่ฟัง คิดต่างกัน

เพราะฉะนั้นถ้าคิดลึกซึ้ง และคิดละเอียด ก็จะทำให้สามารถเข้าถึงความจริง ของธรรมะได้ ซึ่งทั้งหมดก็เป็นสิ่งที่มีจริง โดยอาศัยคำสอนของพระอรหันตสัมมาสัม

พุทธเจ้า ทำให้สามารถเข้าใจความจริงของสิ่งที่มีจริง ในขณะที่มีโอกาสดำฟัง ถึงกาลที่จะได้ฟัง แต่ใครจะรู้ว่า เวลาที่จะฟังธรรมะ จะมีมากหรือน้อยแค่ไหน

เพราะฉะนั้นพระธรรมทั้งหมด เพื่อไม่ประมาทเลย เพราะใครก็ไม่รู้ว่า อะไรจะเกิด แม้แต่ขณะต่อไป ไม่มีใครสามารถรู้ได้เลย สภาพธรรมะเกิด ตามเหตุตามปัจจัย

เพราะฉะนั้นไม่ประมาท คือ ฟังธรรมะ เพื่อจะสะสมความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง ไม่ใช่ไปอยากรู้ อยากเข้าใจ หรืออยากเรียก คำต่าง ๆ

นิพพานไกลหรือใกล้

ส. นิพพานไกลอะไรคะ ไกลวิชา วิชาเข้าไปใกล้นิพพานได้ไหม

กุลวิไล ไม่ได้ค่ะ

ส. อะไรล่ะคะที่จะใกล้นิพพานได้

กุลวิไล มรรคจิต ผลจิตค่ะ

ส. ปัญญา ความเห็นที่ถูกต้อง ขณะนี้ทุกคนกำลังเห็น อะไรเกิดดับบ้าง ที่จะเป็นทุกข์ ที่จะทำให้สละคืน สิ่งที่เคยติดข้อง เพราะรู้จริง ๆ ว่า เป็นทุกข์แน่นอน จึงเห็นว่า สิ่งที่ไม่เกิด เป็นสุข เพราะว่าไม่มีการเกิดอีกเลย แต่ถ้าตราบใดที่ยังเกิด แล้วดับอย่างนี้ จะเป็นสุขได้อย่างไร

เพราะฉะนั้นเวลานี้อะไรอยู่ใกล้ เห็น ใกล้ไหม ไม่ต้องไปหาที่ไหนเลย ไม่ต้องไปขอยืมตาใครมาเห็น กำลังเห็นอยู่แล้ว ใกล้ที่สุด ได้ยิน ใกล้ไหม คิดนึก ใกล้ไหม และถ้าไม่รู้จักความจริงต่าง ๆ เหล่านี้ จะรู้แจ้งนิพพานได้ไหม

เพราะว่าบางท่านไม่ได้เข้าใจว่า ปัญญารู้ลักษณะของสภาพธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ปรากฏขณะนี้ จึงไปทำ เพื่อจะไปรู้สิ่งที่ยังไม่เกิด อย่างนั้นจะชื่อว่า เข้าใจไหม

อรรรรณ ก็ไม่เข้าใจ

ส. แล้วก็มีโอกาสที่จะประจักษ์การเกิดดับไหม

อรรรรณ ก็ไม่ได้

ส. มีโอกาสที่จะรู้ว่า นิพพานอยู่ในที่ใกล้ไหม

อรรถาธิบาย ก็ไม่ได้

รักษาจิตให้พ้นจากอาสวะ

ส. เมื่อมีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การลิ้มรส การคิดนึกเมื่อไร เมื่อนั้น อนุสัยกิเลสก็มีปัจจัยที่จะทำให้อกุศลเจตสิกเกิดร่วมกับจิตขณะใด ขณะนั้นเป็นกิเลสซึ่งใครรู้ เช่น ทางตา กำลังเห็นเดี๋ยวนี้ รูปยังไม่ดับ จิตเห็นดับแล้ว และจิตที่เกิดสืบต่อ ก็ดับ แต่ก็ยังมีอกุศลเกิดสืบต่อในขณะที่รูปยังไม่ดับ เพราะว่ารูปมีอายุเท่ากับจิตเกิดดับ ๑๗ ขณะ รูป ๆ หนึ่งจึงดับ เพราะฉะนั้น ขณะนี้เอง ยังไม่เป็นอย่างหนึ่งสิ่งใดเลยทั้งสิ้น อกุศลก็เกิดแล้ว เป็นอาสวะ

เพราะฉะนั้นต้องรู้จักด้วยว่า จะดับหรือจะรักษา รักษาอย่างไร จะไปรักษาอาสวะแบบไหน รักษาให้มีมาก ๆ หรือเปล่า ก็ไม่ใช่ แต่รักษาจิตให้พ้นจากอาสวะ เพราะเหตุว่าการที่จะรักษาจิตให้พ้นจากอาสวะได้ ก็โดยต้องดับอนุสัยกิเลส เพราะเหตุว่าถ้าตราบใดยังมีอนุสัยกิเลสอยู่ ไม่มีใครรู้เลย ไม่รอดจากอกุศลทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ แต่ละวาระมากมายแค่ไหน

เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรม เพื่อความไม่ประมาทที่จะรู้ว่า ชาตินี้หน้าจะเป็นใคร ชาตินี้ชัดเจน เป็นคนนี้ ไม่เป็นคนอื่นเลย ตามกรรมที่ได้สะสมมา แล้วสิ่งที่เกิดหลังจากปฏิสนธิเป็นปวัตติ ก็แล้วแต่กรรมใดจะให้ผล จากกุศลกรรม ก็เป็นอกุศลกรรม ทางกายบ้าง ทางจุมูกบ้าง ก็ได้ทั้งนั้น ชาตินี้รู้ว่า เป็นอย่างนี้ แต่ชาตินี้หน้าจะเป็นใคร คิดบ้างไหม คิดไม่ออกแน่ ๆ เพราะยังไม่เกิดขึ้น แต่เหตุมีแล้ว เพราะฉะนั้นสำคัญที่เหตุ เมื่อเหตุมี ผลต้องมีแน่นอน

เพราะฉะนั้นแทนที่จะคิดถึงชาตินี้ เราเป็นใคร เราทำอะไร เพราะชัดเจน แต่ชาตินี้หน้าจะเป็นใคร ก็คือตามกรรมที่ได้สะสมไว้ และเมื่อปฏิสนธิจิตเกิด ต่อจากจุติจิตของชาตินี้ ก็เป็นภวังค์สืบต่อ มีการรู้อารมณ์เมื่อไร อาสวะก็เกิด เราไม่รู้เลย แต่ก็มี

ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาจิตจากอาสวะ หรือใช้คำว่า ในอาสวะ ก็คือว่า มีความเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริงว่า ถ้าไม่มีปัญญาแล้ว อะไรจะรักษาเรา จะเกิดเป็นอะไร ชาดิหน้า ไม่มีทางเลย และเวลานี้ที่กำลังเห็น รักษาหรือเปล่า

ถ้ารักษา หมายความว่า ขณะนั้นอกุศลไม่เกิด อาสวะไม่เกิด แต่ขณะนี้เป็นอย่างนั้นหรือยัง ถ้ายัง มีหนทางที่จะเป็นอย่างนั้นไหม ถ้าอบรมเจริญปัญญา ก็สามารถเป็นอย่างนั้นได้ แต่ถ้าไม่มีปัญญาเลย ก็ไม่มีทางเลย จมแน่ เพราะว่าหนักด้วยอกุศล ไม่ถึงฝั่งนิพพาน

เพราะฉะนั้นมีข้อความที่ว่า “วิตถารออกจากเรือ” ก็คือ จิตที่มากด้วยอกุศล ไม่ควรจะสะสมอกุศลต่อไป แต่ว่าทุกอย่างก็เป็นอนัตตา

ด้วยเหตุนี้ปัญญาจึงเป็นเลิศในบรรดาธรรมะทั้งหลาย ที่เป็นสังฆารธรรม

หลังคากิเลส

สุ. เพราะฉะนั้นทั้งหมดที่ได้ฟัง เพื่อให้รู้ตัวเองตามความเป็นจริงที่จะเห็นโทษของอกุศล แล้วเห็นประโยชน์ของการได้เกิดเป็นมนุษย์ ได้มีโอกาสฟังพระธรรม ได้มีการอบรมเจริญปัญญา ความเห็นถูกต้องในสภาพธรรมะที่มีจริงในขณะนี้ ซึ่งผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสได้ยินได้ฟังเลย ท่านอุปมาเหมือนคนที่อยู่ใต้หลังคา มองเห็นอะไรข้างนอกบ้าง ไม่เห็นเลย เพราะอยู่ใต้หลังคา

หลังคา คือ กิเลส ครอบไว้หมด ไม่ว่าจะไปทางไหน ไม่มีโอกาสที่จะได้เห็นความจริง ๆ แล้วเป็นอะไร แต่พอเปิดหลังคา แสงสว่างล้อมรอบ ก็สามารถเห็นสภาพธรรมะตามความเป็นจริงได้

นี่คือ ความไพเราะของพระธรรม ที่ทรงอนุเคราะห์ทุกสถานการณ์ แม้แต่แต่ละคำที่จะแสดงถึงการตกอยู่ในอำนาจของกิเลส ไม่พ้นจากอำนาจของกิเลส เป็นผู้ที่ยังติดข้องในกามคุณต่าง ๆ เหล่านี้ เพื่อให้อบรมเจริญปัญญา

ไม่ต้องทำอะไร เข้าใจสิ่งที่ได้ฟัง และเป็นผู้ละเอียดที่จะเห็นโทษของอกุศล เพื่อในขณะนั้นจะได้เป็นกุศลที่เจริญขึ้น เพราะถ้าไม่มีกุศล หรือกุศลไม่เกิด กุศลไม่เจริญ

วันนี้ก็อยู่ได้หลังคา แต่ขณะนี้ก็มีโอกาสที่จะมีแสงข้างนอกส่องมา พอที่จะมองเห็นว่ามีอะไร

นี่คือการที่จะรักษาจิตจากอาสวะ หรือใช้คำว่า “ในอาสวะ”

ธรรมะเป็นเรื่องที่ละเอียด ไตร่ตรองแล้วจะเข้าใจ แม้แต่คำว่า “อยู่ได้หลังคา กิเลส” เพราะเมื่อถึงขั้นพูดถึงอาสวะ กามาสวะ กำลังมี หลังจากที่ได้เห็นดับไปแล้ว อยู่ได้หลังคากิเลสหรือเปล่า ไม่เห็น จะเข้าใจความหมายของสิ่งใดก็ตาม แม้มี แต่ก็ไม่ได้เห็นตามความเป็นจริง ก็เหมือนกับอยู่ได้หลังคาของกิเลส ลองคิดถึง ขณะนั้นก็จะได้เข้าใจความหมายของแต่ละคำที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดง

เพราะฉะนั้นการฟังธรรมะ เป็นเรื่องเข้าใจขึ้น ๆ ไม่ต้องคิดที่จะทำอะไรว่า แล้วใครจะรักษาจิต เพราะรู้อยู่แล้วว่า ธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา อกุศล รักษาจิตไม่ให้ตกไปในอาสวะไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็ต้องมีปัญญาที่ค่อย ๆ เจริญขึ้น แม้ว่าขณะนี้ มีศรัทธาในการฟัง ได้ฟังแล้ว ปัญญาเจริญหรือยัง

ก็ต้องเป็นผู้ที่ตรง ฟังแล้วเข้าใจขึ้นเมื่อไร นั่นคือ ปัญญาเจริญขึ้นนิดหนึ่ง หรือว่าปัญญาเจริญมาก จนกระทั่งสามารถที่จะรู้ลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ผู้นั้นก็เป็นผู้ตรง เพราะเหตุว่าทั้งหมดนี้ไม่ใช่เป็นคำในหนังสือ แต่กล่าวถึงสภาพธรรมะที่มีจริง ๆ ด้วยคำต่าง ๆ ตามความเป็นจริงของสภาพธรรมนั้น ๆ

นกรู้ปรมัตถ์ได้ไหม

ส.	นกรู้ปรมัตถ์เป็นอารมณ์ได้ไหม นกรู้จิตหรือเปล่า
ผู้ถาม	มีครับ
ส.	มีอารมณ์หรือเปล่า
ผู้ถาม	มีครับ
ส.	แล้วมีปัญญาเข้าใจอารมณ์ที่กำลังปรากฏหรือเปล่า
ผู้ถาม	ไม่มีครับ

ส. แล้วคนที่ฟังธรรมะแล้ว มีอารมณ์ที่กำลังปรากฏ แล้วไม่เข้าใจ อารมณ์ที่กำลังปรากฏได้หรือเปล่า

ผู้ถาม ได้รับ ขณะนั้นหลงลืมสติครับ

ส. เพราะฉะนั้นทั้งหมดเป็นธรรมะ เป็นจิตแต่ละประเภท เดียวนี้เป็นทั้งนั้นเลย ไม่ว่าจะพูดถึงจิตประเภทไหน จักขุวิญญาณก็มี โสทวิญาณก็มี สัมปฏิจฉันนะ สันตึระณะก็มี คือ ให้รู้ตามความเป็นจริงว่า สิ่งที่เราไม่รู้ พระผู้มีพระภาค ทรงตรัสรู้ และทรงแสดง เพื่อให้มีความเข้าใจถูกต้องว่า ไม่ใช่เราเลย แต่เป็นธรรมะ แต่ละลักษณะ

ข้อสำคัญที่สุด จะต้องทราบว่า สภาพธรรมะที่มีจริง มีปัจจัยเกิดแล้วดับ เพราะฉะนั้นยังไม่ต้องไปรวมกับอย่างหนึ่งอย่างใดเลยทั้งสิ้น ไม่ว่าเห็นที่ไหน เห็นเมื่อไร รูปร่างอย่างไรก็ตาม ขณะนั้นมีธาตุที่กำลังเกิดขึ้น รู้สิ่งที่กำลังปรากฏให้เห็นได้ เท่านั้นเอง จะในสวรรค์ นรก บนบก ในน้ำ หรือที่ไหนก็ตาม ไม่ต้องคิดถึงรูปร่าง

การที่จะเข้าใจธรรมะว่า เป็นธรรมะซึ่งไม่ใช่อัตตา ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ใช่ของใคร แต่เป็นธรรมะล้วน ๆ ธรรมะเท่านั้น ธรรมะจริง ๆ แต่ละหนึ่ง ซึ่งมีปัจจัยเกิดขึ้นแล้วดับไป เพราะฉะนั้นถ้ามีความเข้าใจจริง ๆ ว่า ถ้าเอารูปร่างของคนทีนี้ออกหมด แต่ก็มีเห็น เพราะฉะนั้นการที่จะเข้าใจเห็นได้ ก็คือ ทราบว่า ขณะนี้มีสิ่งที่กำลังปรากฏ ซึ่งมีธาตุชนิดหนึ่ง สามารถเห็นสิ่งนี้ได้ และกำลังเห็นด้วย แต่ต้องเกิดขึ้นเห็น แล้วก็ดับไป

เพราะฉะนั้นจะต้องเรียกว่า “คน” ใหม่ ในขณะที่กำลังเห็น เพราะฉะนั้นจะต้องเรียกว่า “นก” ใหม่ เพราะฉะนั้นก็แล้วแต่รูปร่าง จะเป็นเทวดา จะเป็นพรหม จะเป็นมนุษย์ จะเป็นอะไรก็ตามแต่ แต่ถ้าจะรู้ความจริงว่า เป็นธรรมะ ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด ก็คือ รู้ว่า เห็น เป็นธรรมะอย่างหนึ่ง มีจริง ๆ เกิดขึ้นเห็น แล้วก็ดับไป

กิเลสตัวแม่ – กิเลสตัวพ่อ

ไม่ลืมว่า การฟังธรรมะเพื่อเข้าใจ เวลาที่อ่านข้อความจากพระไตรปิฎก สำนวน

และธรรมะที่ทรงแสดง ไม่ง่าย และต้องมีความเข้าใจก่อน จึงสามารถเข้าใจสิ่งที่ได้ยินได้ ฟังถูกต้องยิ่งขึ้น

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น ถ้าเราไม่กล่าวถึงข้อความที่เพิ่งกล่าวถึงเมื่อครั้งนี้ แต่พูดถึง ความจริงให้เข้าใจว่า ขณะนี้กำลังมีวิชาหรือเปล่า เพราะยังมีวิชา จึงต้องมีสังขาร มีทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น เพราะมีวิชา ถ้าไม่มีวิชาแล้ว อะไร ๆ จะมีได้ไหม ก็ ไม่ได้ เพราะฉะนั้นก็มีความเข้าใจในเบื้องต้นว่า วิชาเป็นปัจจัยที่จะทำให้นามธรรม รูปธรรมเกิดขึ้น

ตอนนี้ก็ไม่มีข้อสงสัย แต่ธรรมะก็ไม่ได้มีอย่างเดียว เมื่อมีวิชาแล้ว ไม่รู้ ความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏ แต่ขณะนี้มีความติดข้องในสิ่งที่ปรากฏด้วย ไม่ใช่มีแต่ เฉพาะวิชา

เพราะฉะนั้นการฟังธรรมะ จึงต้องฟังโดยละเอียด เมื่อเข้าใจแล้ว ข้อความก็ ตรงกับที่ได้ยิน แต่ต้องมีความเข้าใจก่อนว่า มีความไม่รู้ ไม่รู้อะไร ไม่รู้สิ่งที่กำลัง ปรากฏในขณะนี้ ตามความเป็นจริง เมื่อไม่รู้ตามความเป็นจริง ย่อมมีความติดข้อง แน่นนอน เพราะไม่รู้ว่า แท้ที่จริง สิ่งที่กำลังปรากฏขณะนี้ ความจริงก็คือ เป็นธรรมะ อย่างหนึ่ง มีปัจจัยเกิด แล้วดับเร็วมาก ยังไม่ทันรู้เลยว่า เป็นอะไร แต่ก็ติดข้องเสียแล้ว ในสิ่งที่ปรากฏ

เวลานี้ถ้าจะพูดถึงการเกิดดับสืบต่อของจิต นับประมาณไม่ได้ เพราะเพียงชั่ว ขณะที่จักขุวิญญาณหรือจิตเห็นเกิดขึ้นเห็น เท่านั้น เห็นเพียงสิ่งที่ปรากฏ แล้วจิตที่เห็น ดับ ก็มีจิตอื่นเกิดดับ รูปร่างที่ยังไม่ดับ จนเมื่อรูปนั้นดับแล้ว จิตก็ไม่สามารถมีรูปนั้นเป็น อารมณ์ต่อไปได้ ซึ่งในระหว่างตั้งแต่จิตเห็นจนกระทั่งถึงรูปดับ มีความติดข้องพอใจใน สิ่งที่ปรากฏ

นี่คือความจริงเดี๋ยวนี้ ซึ่งถ้าไม่พูดถึง เราก็ไม่รู้เลยว่า อกุศลทั้งหลายมีมาก เพราะเรารู้เพียงว่า ขณะนี้กำลังเห็น แต่จะ 모르ถึงความติดข้องในสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ถูกต้องไหม รู้แต่เพียงว่าเห็น

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่า นอกจากอวิชชา ก็ยังมีตัณหา เพราะว่ามี ความพอใจในสิ่งที่ปรากฏ และมีอุปาทาน การยึดมั่นในสิ่งที่ปรากฏว่า เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่ดับ ที่เพียงที่กำลังพอใจอยู่

ด้วยเหตุนี้ธรรม ๔ ประการ คือ อวิชชา ตัณหา และอุปาทาน เปรียบเสมือน มารดา คือ เพิ่มขึ้นมาจากที่ว่า อวิชชา ก็รวมทั้งตัณหาและอุปาทานด้วย และกรรม เปรียบเหมือนบิดา เพราะว่าเป็นเหตุให้กระทำเหตุ ที่จะให้เกิดนามรูป

ถ้ามีความเข้าใจอย่างนี้ ก็จะเข้าใจข้อความนั้นได้ และจะจำได้ด้วย เพราะว่า กำลังเป็นความจริงในขณะนี้ว่า มีทั้งมารดาและบิดา มารดาก็คืออวิชชา มีแน่นอน และตัณหา และอุปาทาน เท่านั้นยังไม่พอ ยังมีเจตนาซึ่งเกิดในขณะที่เป็นกุศลหรืออกุศล ซึ่งเปรียบเสมือนบิดา

เอาเงินไปให้กู คิดอย่างไร

ธรรมะเกิดขึ้น ไม่เป็นของใคร ถูกต้องไหม มีใครเป็นเจ้าของหรือเปล่า จนกระทั่ง มีคนถามว่า ถ้าอย่างนั้นมีเงิน ก็ให้คนอื่นเขาไปซิ เพราะว่าไม่มีอะไรที่เป็นของเราเลย ทุกอย่างเป็นธรรมะ แต่คิดให้ดี เอาเงินไปให้กู กูคิดว่ามีเงินหรือเปล่า ก็เงินนั้นแหละ แต่ให้คน คนคิดว่า มีเงิน ได้เงิน แต่ว่าเอาเงินไปให้กู กูจะคิดใหม่ว่า กำลังมีเงิน ก็เป็นไปไม่ได้

เพราะฉะนั้นธรรมะต้องละเอียด เห็นเกิดขึ้น ๑ ขณะ มีเงินไหม ได้ยินเกิดขึ้น ๑ ขณะ กำลังได้ยิน มีเสียงเป็นอารมณ์ มีเงินหรือเปล่าขณะนั้น มีทรัพย์สมบัติ มีอะไร หรือเปล่า ก็ไม่มี

เพราะฉะนั้นธรรมะจึงเป็นเรื่องที่เมื่อไรเข้าใจจริง ๆ ไม่ใช่ฝัน ๆ และก็คิดว่า เข้าใจแล้ว แต่ต้องเข้าใจถึงความเป็นธรรมะที่ตรัสไว้ว่า เป็นความจริง จิตเห็นมีแน่นอน จิตเห็นเกิดขึ้นเห็น แล้วก็ดับไป แล้วจิตเกิดต่อไป ก็มีวิตกเจตสิก ไม่เห็น แต่รับสิ่งที่จิตเห็น เห็น รู้อารมณ์เดียวกัน โดยมีเจตสิกอื่นเกิดร่วมด้วย เพราะเหตุว่าทำ

หน้าที่ต่างกัน จนกระทั่งมาถึงจิตที่คิดนึก ตอนนี้มีทุกอย่าง มีรูป มีเสียง มีกลิ่น มีทุกอย่าง ครบหมดเลย แต่ถ้าจิตคิดนึกไม่มี จะมีไหม เงิน หรือว่าทรัพย์สมบัติต่าง ๆ

งูก็คิด งูก็ไหม แต่งูไม่เคยคิดเรื่องเงิน งูก็เห็นเงิน และก็รู้ด้วย รูปร่างสัญญาณ แต่ไม่รู้ว่าเป็นเงิน และไม่คิดว่ามีเงิน เพราะฉะนั้นที่ว่ามีเงิน เพราะคิด แล้วจิตประเภทไหน ที่คิด

เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องของธรรมะที่หลากหลายมาก จนกว่าจะตรงว่า ธรรมะเป็นธรรมะ แต่ละหนึ่งซึ่งมีปัจจัยเกิดขึ้น และก็ดับไป และก็ไม่ใช่ว่าใคร ถ้าคิดอย่างนี้ พอที่จะฟังแล้วเชื่อขึ้นมาอีกหน่อยใช่ไหมว่า ธรรมะไม่ใช่ของใครเลย

กำลังหลับสนิท เงินทองมหาศาล บ้านช่องก็ไม่มี อะไรก็ไม่มีสักอย่าง รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ อะไรก็ไม่มี หมดเลย ในขณะนั้น เพราะว่าเป็นธรรมะซึ่งเกิดขึ้น ไม่ใช่เห็น ไม่ใช่ได้ยิน ไม่ใช่คิดนึก แต่ดำรงภาพชาติความที่ต้องเป็น และจะต้องเป็นไปตามการสะสมด้วย เมื่อมีปฏิสนธิเกิดแล้ว ต้องเป็นไป ปวัตติ ความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ที่แต่ละคนสะสมมา

นี่ก็คือ เมื่อไรเข้าใจว่า ธรรมะเป็นธรรมะ เมื่อนั้นก็จะค่อย ๆ สละ ละคืน คลาย การติดข้องในสิ่งที่เคยติดข้อง เพราะรู้ความจริง แล้วอย่างนี้จะให้เงินคนอื่นไปให้หมดได้ไหม

พูดมากหรือพูดน้อยดี

พระสูตรลึกซึ้งโดยอรรถ พูดมากเพราะว่าสะสมมาที่จะเปล่งวาจา แต่ทุกคนคิดมาก คิดแล้ว จะพูดหรือไม่พูดนั้นอีกเรื่องหนึ่ง แต่ไม่คิดแล้วพูด นี่มีไหม

เพราะฉะนั้นทุกคนคิดมาก แต่ว่าจะพูดมากหรือเปล่า แต่คิดมาก เป็นของที่แน่นอน เพราะฉะนั้นคิดมาก แล้วก็พูดออกมาด้วย ความคิดในใจ ไม่มีใครรู้หรอก แต่เมื่อพูดออกมาแล้ว ทุกคนรู้ เพราะคำพูดนั้นออกมาแล้ว แต่ถ้าอยู่ในใจ ไม่มีใครจะรู้ได้ว่า ขณะนั้นจิตเป็นกุศล หรือเป็นอกุศล ระดับไหน ขึ้นไหนด้วย

เพราะฉะนั้นจึงมีวัฏจักรที่ทำให้ไปสู่อบายภูมิได้ ตามกำลังของกิเลส นั้น ๆ ก็เป็นเครื่องเตือนให้ระวัง ไม่ใช่ระวังเฉพาะวาจา แม้ความคิดก็ต้องระวัง

พุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน พ้นจากกิเลส เพราะตรัสรู้ความจริงซึ่งถึงที่สุด ไม่มีการเปลี่ยนอีกเลย เพราะฉะนั้นคำพูดจากปัญญาอย่างนั้น จะผิดไหม และผู้ที่ฟังก็จะต้องอบรมความเข้าใจถูกต้อง ความเห็นถูกต้อง ให้ตรงตามคำที่ได้ยินได้ฟังด้วย จึงจะเป็นประโยชน์

เพราะฉะนั้นเราก็จะมีแต่เพียงได้ยินได้ฟัง แต่ไม่สามารถเข้าถึงความจริงซึ่งนำไปสู่นิพพาน เพียงได้ยินก็อยาก แต่ไม่รู้ไปอย่างไร อยากจะไปเหลือเกิน นิพพาน แต่ไปไม่ถูกแน่ ๆ เพราะไม่ใช่ปัญญา

ถ้าเราจะกล่าวว่า คำพูดที่ไม่มีประโยชน์ แม้มาก ก็ไม่มีประโยชน์เลย กับคำพูดที่แม้น้อยก็มีประโยชน์ทุกคำ ก็ได้

เพราะฉะนั้นไม่ได้อยู่ที่มากหรือน้อย แต่อยู่ที่ประโยชน์ของคำนั้นด้วย ไม่พ้นจากจิต เพราะฉะนั้นจิตสำคัญที่สุด ฟังธรรมะ เพื่อรู้จักธรรมะตามความเป็นจริง ซึ่งจิตเป็นใหญ่ เป็นประธาน

ผู้ให้กำเนิดที่ต้องถูกฆ่า

สุ. โลภะ เป็นความติดข้อง อวิชชา คือ ความไม่รู้ ๒ อย่างก็ต่างกันแล้ว เพราะอวิชชาไม่สามารถจะติดข้องได้ ถูกต้องไหม อวิชชา เป็นอวิชชา คือไม่รู้ จะไปติดข้องไม่ได้ หรือจะไปสำคัญตนก็ไม่ได้ เพราะว่าอวิชชาเป็นความไม่รู้ แต่ว่าตัณหา เป็นความติดข้อง เป็นความพอใจ เหมือนมารดาร์ก ลูกให้ทุกอย่างทุกอย่าง

เวลานี้ทุกคนมีโลภะ หรือมีตัณหา ซึ่งต้องการทุกอย่างทุกอย่าง ตัวตัณหาเป็นความต้องการ และนำมาซึ่งความติดข้อง เมื่อได้มาแล้ว ก็ต้องติดข้องด้วย

เพราะฉะนั้นใครเขาอะไรมาให้ลูกบ้างตั้งแต่เกิด ทุกคนมีมารดาบิดา เพราะฉะนั้นใครเป็นคนเลี้ยงดู ใครเป็นคนนำทุกอย่างทุกอย่างมาให้ ก็เหมือนกับโลภะ ทำให้เกิดด้วย เพราะว่าทุกอย่างเป็นปัจจัย ที่จะต้องทำให้เกิดขึ้น เกิดแล้ว ก็ยังต้องรักใคร่ ดูแลอย่างยิ่ง

เพราะฉะนั้นจึงเปรียบเทียบเหมือนกับมารดา และถ้ามีความสำคัญตอนเมื่อไร เมื่อนั้นความสำคัญต่อนั้นก็เหมือนบิดา ซึ่งจริง ๆ แล้วมีความสำคัญต่อนมากในความ เป็นบิดา

มารดาก็มีความรัก มีความผูกพัน มีการให้เกิดขึ้นต่าง ๆ เพราะฉะนั้น เวลาที่มี โภคะแล้ว ก็มีการให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้น ๆ ไม่มีวันจบเลย

แต่ว่าเวลาใดที่มีความรู้สึกสำคัญต่อน ความสำคัญต่อนั้นใหญ่ใหม่ ที่ว่าเป็นบิดา คือ ใหญ่ ที่จะแสดงความเป็นใหญ่ นั่นคือ บิดา

กุลวิไล เพราะฉะนั้นท่านจึงทรงแสดงถึงธรรมะ ที่เป็นฝ่ายกุศลธรรมที่ควร จะต้องละ อุปมาเหมือนบิดามารดาที่จะต้องฆ่า ซึ่งถ้าผู้ที่ศึกษาธรรมะไม่แยบคาย อาจจะทำให้ผิด กราบเรียนท่านอาจารย์คะ

ส. ได้ยินแล้วก็ตกใจ แม้พระภิกษุในครั้งนั้นว่า ทำไมพระผู้มีพระภาคตรัส อย่างนี้ ก็ต้องอธิบายให้ฟังว่า เมื่อมารดาบิดาเป็นผู้ให้กำเนิด อวิชาและอกุศล ทั้งหลายที่ยังมี ก็ยังคงทำให้มีสังสารวัฏต่อไป

รู้ว่ามีวิชามาก และรู้ว่ามีกิเลสมาก รู้จริง ๆ หรือเปล่า และถ้ารู้จริง ๆ หรือเริ่ม เข้าใจจริง ๆ แล้ว อย่างไรต่อไป สังขารขันธ์ปรุงแต่งหรือยัง ที่ให้เห็นโทษของอกุศล และทำกุศลทุกโอกาส เพราะว่าเวลาที่อกุศลจิตเกิด ดับแล้วก็จริง สะสมสืบต่อ จนวนันท์ ไม่เบาเลย

ทุกครั้งที่อกุศลเกิด จิตใจจะไม่สงบ วุ่นวายด้วยประการต่าง ๆ แต่ขณะนั้นก็ไม่รู้ เลยว่า เป็นอกุศล บางคนเข้าใจว่า กำลังทำดี แต่ใจเดือดร้อน ขณะนั้นดีหรือเปล่า กิเลสนั้นจะหมดไปได้อย่างไร ไม่ใช่ด้วยความเป็นเรา ไม่ใช่ด้วยความเพียงตั้งใจ แต่ ต้องเป็นปัญญา ที่มีความเห็นถูก เข้าใจถูกจริง ๆ ในสภาพธรรมะแต่ละอย่าง ว่าเป็น ธรรมะ ไม่ใช่เรา

เพราะฉะนั้นก็จะเห็นได้ว่า ถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ จะตรงกันข้ามกับฝ่ายอกุศล ผู้ที่จะพ้นทุกข์ได้จริง ๆ ก็ต้องเป็นผู้ที่เข้าใจว่า ปัญญารู้อะไร เข้าใจอะไร ที่สำคัญที่สุด ที่ตรงที่สุด ก็คือ ทุกอย่างเป็นธรรมะ

อยู่คนเดียวด้วยปัญญา

ส. กำลังฟังธรรมะ เป็นคนเดียวหรือเปล่า อยู่คนเดียวหรือเปล่า กำลังฟังธรรมะ รู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ไหม ด้วยปัญญา เพราะฉะนั้นต้องเข้าใจว่า อยู่คนเดียวไม่ใช่ไม่มีปัญญา แต่เพราะมีปัญญาจึงรู้ว่า ไม่มีใครเลย นอกจากสภาพธรรมะ เฉพาะลักษณะหนึ่ง ซึ่งปรากฏ แล้วก็หมดไป ถ้าไม่รู้ลักษณะของสภาพธรรมะที่ปรากฏ จะรู้ได้อย่างไรว่า สิ่งนั้นเกิดแล้วดับ แต่ละคำ ก็ควรจะเข้าใจความหมายจริง ๆ ว่าเป็นเรื่องของการอบรมเจริญปัญญา จนสามารถที่จะเข้าใจความหมายของคำว่า “ผู้เดียว” หรือ “คนเดียว” ได้

พอได้ยินคำว่า “สติปัฏฐาน” รู้สึกว่าจะตื่น เพราะเป็นคำที่สนใจมาก อยากจะถึง อยากจะมีเยอะ ๆ แต่ลืมเรื่องเข้าใจสิ่งที่กำลังปรากฏ เพราะฉะนั้นอะไรเป็นความถูกต้อง คิดถึงคำว่า “สติปัฏฐาน” แต่ว่าไม่สนใจสิ่งที่กำลังปรากฏ แม้พูดเรื่องสิ่งที่กำลังปรากฏ ก็นึกถึงอย่างอื่น

เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อไรจะได้รู้ความจริงว่า ผู้เดียว ไม่มีอะไรเลย หมายความว่า ขณะนั้นมีสภาพธรรมะเพียงหนึ่งที่ปรากฏ ไม่มีอย่างอื่นเลย ปรากฏได้เพราะมีสภาพที่กำลังรู้ เพราะฉะนั้น ขณะนั้นมีธาตุรู้ และสิ่งที่กำลังปรากฏให้รู้ที่ขณะเท่านั้น

ทุกอย่างเป็นที่ตั้งของสติและปัญญาได้ แต่มีหรือเปล่าเท่านั้นเอง ทั้ง ๆ ที่สภาพธรรมมีอยู่ตลอดเวลา เป็นธรรมะที่พร้อมที่จะให้ปัญญาเห็นถูกต้องตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้นไม่กังวลว่า ขณะนี้อะไรกำลังปรากฏ แต่มีความเข้าใจในสิ่งที่กำลังปรากฏ มากน้อยแค่ไหน

งานดีที่ต้องอดทน

งานสบาย ๆ เหมือนกับไม่ได้ทำ เพราะไม่ต้องทำอะไรเลยที่เหนื่อยยาก เพียงฟังแล้วก็เข้าใจขึ้น เพราะฉะนั้นก็เป็นงานที่สบาย จะทำเมื่อไรก็ได้ ไม่มีใครบังคับด้วย แต่ว่าผลที่จะได้ก็แล้วแต่งาน ถ้ามีเวลาทำงานมากและทำดี ผลก็ต้องดีแน่นอน

เพราะฉะนั้นก็เป็นเรื่องที่แล้วแต่อะไรจะตัดสินใจ อกุศลจะตัดสินใจ โลกจะวินิจฉัย โทสะจะวินิจฉัย หรือปัญญาวินิจฉัยว่า ควรทำงานอย่างนี้ทุกชาติ ไม่ลำบากเลย กำลังเข้าใจเมื่อไร ขณะนั้นก็เป็นการทำงานของสภาพธรรมะ ที่จะทำให้พ้นจากกิเลส ได้ โลกจะมาสมัครไหม โทสะจะมาสมัครไหม

กุลวิไล ไม่สมัครค่ะ

สุ. เพราะฉะนั้นก็ต้องเป็นศรัทธา

กุลวิไล แล้วขันติจะเป็นประโยชน์ได้อย่างไรคะ

สุ. เพราะต้องทราบว่าเป็นขันติเป็นตบะอย่างยิ่ง ตบะ คือ ธรรมะที่เผา กิเลส เครื่องเศร้าหมอง เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีความอดทน ลองคิดว่า เราจะไหวไหม แม้แต่การที่จะให้ทาน เกิดขุ่นใจมานิดหนึ่ง ก็ไม่ให้เสียแล้ว กับการที่ไม่ว่าผู้รับจะเป็นใคร แต่เมื่อมีกุศลจิตที่จะช่วยอนุเคราะห์สงเคราะห์ ก็ไม่คำนึงถึงผู้รับเลย เพราะว่าเพียงให้ เพื่อเขาจะได้ประโยชน์ และขณะที่ให้จิตก็ผ่องใสด้วย ไม่ได้คิดถึงผู้รับเลย

เพราะฉะนั้นขณะนั้น ลองคิดว่า เป็นอย่างนี้บ้างไหม ขณะนั้นผู้รับเป็นอย่างไร อย่างบางคนเห็นคนที่ขัดสนมาก ก็ร้องไห้สงสารเขา ขณะที่ร้องไห้สงสารเขา เป็นอกุศล ด้วย อดทนไหมที่จะเข้าใจความจริงว่า ขณะนั้นใครก็เลือกอะไรไม่ได้ เพราะว่าเป็น ธรรมะ

ถ้ามีความเข้าใจว่า ทุกอย่างเป็นธรรมะจริง ๆ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัย ไม่ว่าจะพบเห็นอะไร สิ่งที่น่าพอใจหรือไม่พอใจ ก็รู้ว่า ขณะนั้นเป็นธรรมะ ซึ่งเกิด ไม่ใช่เรา เพราะฉะนั้นก็จะไม่หวั่นไหว ไม่ตกไปในการที่จะรัก หรือจะชัง แต่ในทางที่จะเห็นใจ คนที่ขัดสน แต่ไม่ต้องร้องไห้

คือว่า เห็นใจก็สามารถที่จะเป็นมิตร แล้วก็เข้าใจในจิตใจของคนที่กำลังเป็นทุกข์ เราก็เคยเป็นทุกข์ ใครก็ต้องเคยเป็นทุกข์ คนที่ไม่รู้จักความทุกข์ ไม่มี แล้วแต่ว่าจะทุกข์มากทุกข์น้อย ทุกข์ด้วยกิเลส หรือทุกข์เพราะกรรม เจ็บไข้ได้ป่วยเพราะกรรม แต่ถ้าไม่ได้เจ็บไข้ได้ป่วย แต่โกรธ นี่ไม่ใช่เพราะกรรมแล้ว แต่เพราะการสะสม

เพราะฉะนั้นถ้าเห็นโทษของอกุศล แล้วก็อดทน ที่จะไม่หวั่นไหวไปตามอกุศล ไม่ว่าจะอยู่ในเรื่องของกุศลประเภทใด ๆ ทั้งสิ้น บางท่านอาจจะรู้สึกว่าการมาฟัง

ธรรมนี้ลำบาก บำรุงไกล เมื่อเข้านี้ไม่ลำบากมาได้ แต่ตอนปลายอาจจะมีธุระติดขัดหรือลำบากเสียแล้ว เพราะฉะนั้นอดทนใหม่ เห็นความอดทนใหม่ เราอาจจะมองไม่เห็นเลย แต่ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องใด ๆ ทั้งสิ้น ความอดทนต้องมี ในขณะที่กุศลทั้งหลายจะสำเร็จไปได้ หรือจะดำเนินไปได้ โดยไม่ขัดข้อง หรือว่าไม่หวั่นไหว

เพราะว่าบางคนเห็นคนทุกข์ยาก มีใจเมตตาอนุเคราะห์เกื้อกูล แต่ร้องไห้ส่งสารเขา ไม่อดทนแล้ว แต่ถ้าฟังธรรมะ แล้วรู้ว่า การสามารถช่วยให้เขาพ้นทุกข์ได้ ทำให้จิตของเราผ่องใส แม้เพียงเล็กน้อยที่เราสามารถทำได้ เราก็ทำ ขณะนั้นก็ย่อมมีความปิติที่ได้ทำ แต่ว่าไม่ต้องไปร้องไห้ด้วย

ข่าวดีที่ควรฟัง

ทุกคนฟังข่าวทุกวัน แล้วใครบ้างที่จะรู้ว่า เป็นข่าวของจิตและเจตสิกและรูปไม่รู้เลย ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม แม้จะได้ฟังพระธรรมก็ตามแต่ แต่เวลาที่ไดยินข่าว ขณะนั้นใจคิดถึงอะไร ไม่ได้คิดถึงเลยว่า ขณะนั้นทุกข่าวเป็นกุศลจิตหรือเป็นอกุศลจิต หรือเป็นผลของกรรม คือ วิบากจิต ไม่ว่าจะเป็นอกุศลวิบากหรือกุศลวิบาก

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นข่าวที่ได้ยินได้ฟัง และมีความเข้าใจถูกต้อง ก็จะได้รู้ว่า ข่าวทั้งหมดก็คือเรื่องราวของจิต เจตสิก และรูป ถ้าไม่มีจิต ไม่มีเจตสิก ไม่มีรูป ข่าวไม่มีเลย เพราะฉะนั้นจากการที่ไม่รู้ว่า ข่าวคืออะไร บัดนี้พอฟังแล้วก็รู้ว่า ข่าวก็คือเรื่องราวของจิต เจตสิก และรูป

เรื่องราวของกรรม เรื่องราวของผลของกรรม เรื่องราวของกุศลจิต เรื่องราวของอกุศลจิต หรือใครคิดว่าไม่ใช่อย่างนี้ ทุกข่าว แต่ไม่ได้คิดเลยสักนิดว่า ขณะนั้นเป็นกุศลจิต หรือเป็นอกุศลจิต เป็นกุศลกรรม หรือเป็นอกุศลกรรม หรือเป็นกุศลวิบาก หรือเป็นอกุศลวิบาก ชีวิตประจำวันเป็นธรรมะทั้งหมด

เพราะฉะนั้นการที่จะรู้จักธรรมะ ก็คือฟังธรรมะแล้วก็ไตร่ตรอง แล้วก็เข้าใจทุกอย่างว่าเป็นธรรมะ ไม่ใช่เป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นตัวตน อย่างที่เคยคิด เคยเข้าใจ

นี่คือประการหนึ่ง คือ ประการแรก ที่ว่าเมื่อได้ฟังแล้วว่า สภาพธรรมะจริง ๆ ก็คือจิต เจตสิก รูป เพราะฉะนั้นข่าวทั้งหมดเป็นเรื่องราวของจิต เจตสิก รูป นี้อย่างนี้ขั้นหนึ่ง

นี่ต่อไปอีก ใครกำลังได้ยินข่าว ไม่ได้คิดเลยในขณะที่กำลังฟังข่าว ก็ไม่รู้ว่าเป็นเรื่องราวของกุศลจิตและอกุศลจิต และผลของกรรม

เพราะฉะนั้นสามารถเข้าใจได้ตอนหนึ่งว่า เพราะมีจิต เจตสิก รูป จึงมีข่าวต่าง ๆ แต่ว่าใครกำลังฟังข่าว อีกตอนหนึ่ง

เพราะฉะนั้นก็คือ ไม่มีเราแน่นอน คำเดิม ไม่เปลี่ยน คือ จิต เจตสิกแน่นอน ที่กำลังฟังข่าว ได้ยินข่าว และขณะที่ฟังข่าว ได้ยินข่าว จิตอะไร เจตสิกอะไร ก็ลึกลงไปอีก ที่จะรู้ว่า ขณะนั้นฟังแล้วเป็นอย่างไร ฟังแล้ว โทสะเกิด

ขณะนั้นบอกแล้วว่า โทสะเกิด ไม่ใช่เรา แต่ไม่รู้เลยว่า ขณะนั้นที่ได้ยิน สิ่งที่ไม่น่าพอใจ เป็นปัจจัยให้โทสะเกิด มีปัจจัยที่โทสะ ซึ่งเป็นธรรมชาติประเภทหนึ่ง เกิดขึ้นในขณะที่ได้ยินอย่างนั้น

ถ้าเป็นเรื่องที่น่าพิสดาร อย่างบางคนก็จะได้ข่าวจากโทรทัศน์บ้าง จากหนังสือพิมพ์บ้าง หรือเรื่องบันเทิงต่าง ๆ พอเป็นข่าวเรื่องบันเทิง สนุกสนาน ขณะนั้นจิตอะไรเกิด ก็เป็นปัจจัยให้โลภมูลจิตเกิด ไม่รู้เลยว่า ตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นธรรมชาติทั้งหมด

นี่คือ เริ่มรู้ว่า ในขณะที่ฟังข่าวก็คือ กุศลจิตบ้าง อกุศลจิตบ้างเกิด แต่ความละเอียดยังมีต่อไปอีกว่า ในขณะนั้น มีเห็น และขณะที่จิตเห็นกำลังเห็นสิ่งที่ปรากฏ ขณะนั้นเป็นข่าวหรือยัง หรือเป็นแต่เพียงสิ่งที่ปรากฏ และต้องปรากฏ เมื่อถึงวาระที่กรรมจะเป็นปัจจัยให้มีการเห็นเกิดขึ้น

เพราะฉะนั้นการเข้าใจธรรมะละเอียดขึ้น ๆ ถ้าสามารถมีปัจจัยที่จะระลึกได้ ย่อมสามารถที่จะรู้ความจริง คือ ได้ฟังวาจาชัดเจน แล้วก็ไตร่ตรองจนสามารถเข้าใจได้ว่า แม้ขณะนั้นก็เป็นลักษณะของสภาพธรรมะประเภทต่าง ๆ

สมบัติมีในมหรสพ

ส. คิดเกิด แล้วดับ มีชั่วขณะที่คิด ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐีหรือคนยากจนก็คิด แล้วแต่ว่าขณะนั้น มีโลภะมาก มีโทสะมาก หรือมีปัญหามาก ก็ไม่ได้ต่างกันเลย เป็นแต่เพียงธรรมชาติเท่านั้น เพราะฉะนั้นมีข้อความสั้น ๆ ว่า “สมบัติมีในมหรสพ”

หมายความว่าอะไร ทุกคนเคยดูใช่ไหม มหรสพ เพราะฉะนั้น ถ้าคิดว่ามีเงิน หรือเป็นเศรษฐี หรือเป็นมหาเศรษฐี หรืออะไรก็ตามแต่ เหมือนมหรสพไหม เพราะถึงเวลาก็แค่เห็นเหมือนกัน ได้ยินก็เหมือนกันหมด ได้กลิ่น ลิ้มรส รู้สิ่งที่กระทบสัมผัส หิวเหมือนกัน อิ่มเหมือนกัน รสอาหารก็ปรากฏเหมือนกัน เท่านั้นเอง

แต่ว่ามหรสพของความคิดเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้มากมาย แต่ตามความเป็นจริง คือ แค่คิดจริง ๆ แค่รูปที่ปรากฏ เดียวก็เป็นคุณปลา เดียวก็เป็นคุณอรจิรา มหรสพหรือเปล่า

แล้ววันนี้กลับไปบ้าน สมบัติทั้งนั้น หรือกิเลสทั้งนั้น เพราะของเรา ผิดแล้ว เป็นเพียงแต่สิ่งที่ปรากฏ เพราะฉะนั้นจะจากบ้านนั้น ที่นั้นหรือสมบัตินั้นเมื่อไรก็ได้ ไม่ใช่ของเราเลย แต่โลภะติดตามไป ถ้ามีความเข้าใจจริง ๆ ก็ารู้เลยว่า สมบัติมากหรือกิเลสมากเพราะว่า สมบัติจากไปทุกขณะ เพราะเกิด แล้วดับไป แล้วไม่กลับมาอีกเลย แต่ว่ากิเลสสะสมอยู่ในจิตทุกขณะ เวลาที่เข้าใจว่ามีทรัพย์สมบัติมาก ไม่เสมอ เพราะโลภะ เวลาที่เข้าใจว่า มีสมบัติน้อย ก็ไม่เสมออีกแล้ว เพราะว่ามีน้อย

นี่ก็คือ โลภะ หรือโทสะ เป็นผู้วินิจฉัย เป็นไปชั่วขณะที่คิดเท่านั้นเอง ความจริงจะมีมากหรือน้อย ก็เห็น และสมบัติมากมาช่วยอะไรในขณะที่กำลังเห็นขณะนี้ กำลังได้ยินธรรมดา ๆ สมบัติมากมายมาช่วยอะไร ได้ยินจะให้เปลี่ยนเป็นอย่างอื่น หรือว่าเสียงจะเปลี่ยนเป็นอย่างอื่น ก็ไม่ได้ ก็ต้องเป็นปกติธรรมดา คือ เท่านั้นเอง

แต่ความคิดนี้หลากหลายมากตามกำลังของการสะสม และถ้ารู้ว่า มหรสพไม่ได้อยู่นอกกาย ในขณะที่คิด บางคนคิด แล้วก็สนุก มหรสพเรื่องนี้ เพลิดเพลินดี บางคนคิดแล้วเศร้า มหรสพมาอีกเรื่องหนึ่งแล้ว ก็แล้วแต่ อยู่ข้างในแท้ ๆ เลย

คำเตือนเรื่องความตรง

ส. คงได้ยินคำว่า “สัจจบารมี” เป็นผู้ที่ตรงและจริงใจตั้งแต่เริ่มฟังพระธรรม และเมื่อฟังแล้วก็เห็นว่า ไม่มีอะไรที่จะเป็นประโยชน์เท่ากับความจริงที่ปรากฏ แล้วก็ไม่รู้ เพราะฉะนั้นก็เป็นผู้ที่ตรงต่อการเห็นประโยชน์ว่า ควรรู้สิ่งที่มีจริง ๆ ที่กำลังปรากฏ แล้วใครบ้าง ที่คิดอย่างนี้ คนที่ไม่คิดอย่างนี้ก็มี อย่างนั้นเป็นคนที่จะตรง และเป็นคนที่เห็นประโยชน์ของความจริง สัจจะหรือเปล่า

เพราะฉะนั้นเพียงเท่านี้ก็ยังไม่พอ เพราะเหตุว่า วาจาจริง มี วาจาเท็จ ไม่จริง ก็มี เคยพูดบ้างไหม วาจาอย่างไหน แสดงถึงความเป็นผู้มั่นคงจริง ๆ หรือเปล่า

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า กำลังของกุศลเท่านั้น ที่จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปได้ และกุศลก็ไม่ใช่ว่าเกิดวันนี้นั้นวันเดียว ที่เคยสะสมมามีความมั่นคง หรือมีความหวั่นไหว ก็แล้วแต่การสะสม เพราะฉะนั้นต้องเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์ของคุณความดี ทั้งหมดที่เป็นบารมี และเป็นผู้ที่มีมั่นคงด้วย

บางคนก็บอกว่า พูดไม่จริงนิด ๆ หน่อย ๆ ไม่เห็นเป็นไรเลย ใครก็ไม่เดือดร้อน บางทีเขาอาจจะสบายใจขึ้นด้วยซ้ำไปถ้าเราจะไม่พูดความจริงอย่างนั้น แต่ถ้าเป็นผู้ที่มั่นคงในคำจริง ไม่พูดก็ได้ หรือพูดคำอื่นซึ่งไม่ใช่คำไม่จริงก็ได้ ที่จะทำให้อื่นสบายใจขึ้นก็ได้

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นผู้ที่มั่นคงจริง ๆ แม้คำเล็กคำน้อยที่ไม่จริง ก็ไม่กล่าว จนกระทั่งเป็นอุปนิสัยมั่นคง เพราะฉะนั้นคำจริงของพระโพธิสัตว์ทั้งหลาย ก็จะต่างกับ คำจริงของคนที่ยากได้ประโยชน์ เพราะได้ยินว่า สัจจวาจา คือ พูดจริง พอมีอันตราย ไฟจะไหม้ ก็นึกถึงนกคุ้ม หรืออะไรก็ตาม แล้วไปนั่งพูดอย่างนั้น ไม่ใช่เลย ต้องเป็น อริยาศัยที่มั่นคง ที่ตรงต่อความจริงในสันดาน คือ การเกิดดับสืบต่อมาแต่ละชาติ จนกระทั่งถึงการที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม เป็นพระโสดาบันเมื่อไร ถึงจะดับเหตุที่ทำให้ กล่าววาจาที่ไม่จริง

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า กิเลสมากมาย เหนียวแน่น หนาแน่น และติดแน่นด้วย อยู่ในจิตเลย ที่จะเอาออกไปได้ไม่ใช่วิสัยของอกุศล แต่ต้องเป็นปัญญา ที่มีความเข้าใจ ถูกต้อง และอบรมคุณความดีทุกอย่าง

เพราะฉะนั้น เรื่องราวในพระไตรปิฎกทั้งหมด ก็เป็นการที่จะศึกษาให้เห็น ประโยชน์ของกุศล ไม่ใช่เราเฝิน ๆ แล้วอยากจะได้ประโยชน์ ก็เลยทำอย่างนั้นบ้าง แต่ต้องเป็นผู้ตรง ทั้งหมดเลย ทั้งบารมีทั้ง ๑๐ ด้วย

ที่ฟังที่แท้จริง

ที่ว่ามีคนเป็นที่ฟังจริง ๆ นั่นคืออะไร สันที่สุด ที่ฟังจริง ๆ คือ **เข้าใจธรรมะ** ตั้งแต่ขั้นฟัง ถ้าฟังโดยไม่เข้าใจ โดยจำเท่านั้น ไม่ใช่ที่ฟัง สบสน และไม่รู้ด้วย

นั่นคือ ขั้นฟัง และเข้าใจธรรมะที่กำลังปรากฏ ก็เป็นที่ฟังที่มั่นคงขึ้น

เพราะฉะนั้น ทั้งหมด แม้กำลังรู้แจ้งอริยสัจธรรม ก็มีความเข้าใจในสิ่งที่กำลัง ปรากฏ โดยมากคนจะประมาณคำว่า “เข้าใจ” แต่ความจริง ต้องเป็นความเข้าใจโดย ตลอด เพราะเมื่อไรตรงกันข้าม คือ ไม่เข้าใจ

จะมีประโยชน์อะไรในขณะนั้น แม้ว่าสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ และกำลังได้ ยินได้ฟัง แต่ไม่เข้าใจ ถ้าจะไม่เข้าใจเรื่องราว ปริยัติจะนำไปสู่การเข้าใจลักษณะของสิ่ง ที่ปรากฏไม่ได้

แต่ว่า ฟังเข้าใจเรื่องราว ก็ต้องเป็นผู้ที่ละเอียดด้วยที่จะรู้ว่า เข้าใจจริง ๆ ยิ่งกว่านั้น ไม่ใช่เรื่องราวของสิ่งที่มีจริง แต่จะนำไปสู่ขณะที่กำลังเข้าใจจริง ๆ ใน ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏ

และเมื่อมีความเข้าใจเพิ่มขึ้น ละความติดข้อง ความไม่รู้ ความไม่เข้าใจ จึงสามารถประจักษ์ความจริงของสภาพธรรมะได้ ก็จะหมดความสงสัยว่า อะไรปิดบัง สิ่งที่กำลังปรากฏไม่ให้เห็นสภาพความจริงของสิ่งนั้น เพราะไม่รู้ความจริง แล้วยัง ต้องการจะรู้อีก

คนที่ต้องการมาก ๆ เริ่มเห็นหรือยัง เพราะไม่รู้ความจริงของสิ่งที่ปรากฏ แล้วยังต้องการ จนถามว่า ทำอย่างไรจะรู้ได้ นี่ก็แสดงให้เห็นว่าไม่ได้เข้าใจเลย รู้ไม่ได้แน่ ในเมื่อ “ทำอย่างไร” ก็คือไม่รู้ เพราะฉะนั้นก็ไม่มีทางที่จะรู้ว่า แท้ที่จริงแล้ว เป็นเรื่องความเห็นถูก ความเข้าใจถูกโดยตลอด ทุกคำที่ได้ยิน ตั้งแต่ขั้นการฟัง

ต่อไปนี่ก็คือ เข้าใจแล้วว่า เมื่อเข้าใจเมื่อไร จะมาก จะน้อย ก็มีที่พึงตามสมควร

ความติดข้องในรูป

ต้องเข้าใจคำว่า “กาม” หมายความว่าถึงรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นสิ่งที่น่าใคร่ เพราะว่ากามี ๒ ความหมาย วัตถุกาม ที่ตั้งของความยินดีพอใจ และโลกะ ซึ่งเป็นสภาพที่เป็นกาม คือ ความพอใจ ความติดข้อง

เพราะฉะนั้นสิ่งที่มีในโลกนี้ ก็คงจะไม่พ้นตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ หรือสิ่งที่ปรากฏให้เห็นทางตาขณะนี้ เป็นที่ตั้งของความติดข้อง ความพอใจหรือเปล่า

นี่คือธรรมะ แล้วก็ลืม ทั้ง ๆ ที่จะติดข้อง ก็ไม่ได้ติดข้องอย่างอื่น นอกจากสิ่งที่ปรากฏให้เห็น เสียง ก็เช่นเดียวกัน กลิ่น รส โผฏฐัพพะทั้งวัน ที่เคยกล่าวไว้ว่า “พอดีนขึ้นก็แสวงหารูป” เพราะพอใจในรูป สิ่งที่ปรากฏทางตาเป็นรูปอย่างหนึ่ง ที่สามารถจะปรากฏให้เห็นเท่านั้นเอง แต่ก็เป็นที่ตั้ง ที่พอใจของความยินดีที่แสวงหา มีใครบ้างที่ไม่แสวงหาสิ่งที่ปรากฏทางตาตั้งแต่เช้า

แสวงหาเสียงใหม่ ฟังข่าว อีกแล้ว ทุกคนตื่นขึ้นมาก็ไม่พ้นที่จะฟังข่าวคราวต่าง ๆ ก็เสียง แต่เสียงนั้น มีความติดข้องเพราะว่ามีการคิดนึกถึงเรื่องของเสียง เป็นเรื่องต่าง ๆ ด้วย

เพราะฉะนั้นความติดข้องตลอดเวลาไม่ปรากฏ ในขณะที่กำลังติดข้อง จะไม่รู้ว่า ขณะนั้นกำลังเป็นธรรมะที่ติดข้อง ถ้าไม่มีการได้ยินได้ฟังเลย ก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเหตุว่าไม่เคยรู้เลยว่า ติดข้องอยู่มากมาย ยับยั้งไม่ได้เลย

ทางจมูก เมื่อเข้านั่งรถมาก็มีดอกไม้ในรถ หอมด้วย ดอกสายหยุด คนที่นำดอกไม้มาใส่ไว้รถก็บอกว่า เดี่ยวกลิ่นก็หมด และสมชื่อจริง ๆ พอตอนสายก็หยุด ก็เป็น

ที่ติดข้อง เพียงแค่ปรากฏ จะมาก จะน้อย จะช้า จะเร็ว ขณะที่กำลังปรากฏ ก็ติดข้องในสิ่งนั้น

ทางลื่น ติดข้องมาก ไม่ว่าเด็ก หรือผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุอาจจะคลายความติดข้องในหลายเรื่อง แต่รส ยังไม่ได้คลาย

เพราะฉะนั้น สำหรับทุกวัยก็就会有ความติดในรส และในสิ่งที่กระทบสัมผัส เย็น หนาว ฝน ร้อน หนาว ฝน ก็ต้องการสบาย ๆ ที่ต้องการ คือ ร่างกายไม่เจ็บไข้ได้ป่วย

นี่ก็แสดงว่า เกิดมาเพื่อติดข้องในภูมิซึ่งเต็มไปด้วยรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ยังไม่สามารถจะคลาย และจากไปสู่ภูมิอื่นที่สูงกว่านี้ คือ ภูมิที่ละความติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ ตามสมควร เพราะเหตุว่า ถึงแม้จะติดข้องในสิ่งที่ปรากฏทางตา แต่ไม่เห็น ก็เป็นโทษ เพราะเหตุว่า จะไม่รู้เลยว่า สิ่งที่ปรากฏเป็นธรรมะอย่างหนึ่ง และยังไม่คลายความติดข้องเลย เพียงแต่เมื่อไม่ปรากฏ ก็ไม่ติดข้อง

เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าจะมีการละคลายความติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เป็นความสงบของจิตระดับหนึ่ง ซึ่งถ้าไม่เสื่อม สามารถเป็นความสงบระดับนั้น ก่อนจากโลกนี้ไป คือ ก่อนจุติจิต ซึ่งเป็นจิตขณะสุดท้ายจะเกิด ความมั่นคงของความสงบนั้น ก็เป็นปัจจัยให้เกิดในอีกภูมิหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ภูมิที่เต็มไปด้วยรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ แต่ก็ยังมีรูป ซึ่งเป็นที่ตั้งให้จิตสงบเป็นอารมณ์ เพราะฉะนั้นภูมินั้นก็เป็นที่เกิดของรูปพรหมบุคคล จึงเป็นรูปพรหมภูมิ

ไปมาแล้วหรือยัง จะกลับมาอีกไหม ไปมาแล้ว แต่ก็ยากที่จะกลับไป เพราะเหตุว่าต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาที่มั่นคง ที่เห็นโทษว่า การติดข้องในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ นำมาซึ่งอะไร แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่พ้นจากต้องมีการเห็นอีก ได้ยินอีก ไม่ว่าจะเกิดที่ไหนก็ตาม

นี่คือธรรมะ ซึ่งเป็นอนัตตา ถ้าไม่ศึกษา也不知เลยว่า ที่เกิดของสัตว์โลก ไม่ใช่มีแต่ในมนุษย์เท่านั้น แต่ยังมีภพอื่นตามควรแก่กรรมนั้น ๆ ด้วย แต่พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้หนทาง ที่จะดับความยินดีติดข้องทุกอย่างเป็นสมุจเฉท ไม่เกิดอีกเลย สงบใหม่ สบายใหม่ ถึงได้ใหม่ แต่ต้องด้วยปัญญา ความเห็นถูก

ตามลำดับ เพราะต้องเป็นผู้รู้สภาพธรรมะที่สะสมมาตามความเป็นจริง แล้วรู้ว่าแม้ขณะนี้ กำลังเห็น ก็ยังไม่รู้เลยว่า ติดข้องในสิ่งที่กำลังปรากฏ แล้วจะละได้อย่างไร

เพราะฉะนั้นทางเดียว ที่พึงจริง ๆ ก็คือว่า ความเข้าใจธรรมะตามความเป็นจริง โดยถูกต้อง จึงสามารถที่จะรู้ว่า เป็นธรรมะ ซึ่งไม่ใช่เรา

มนุษย์กับธรรมะ

แล้วมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับธรรมะอย่างไร เพราะเหตุว่า เราทราบว่ามีพระรัตนตรัยมี ๓ คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงแสดงพระธรรม ให้ผู้ได้ฟังเข้าใจจนกระทั่งรู้ตาม จึงมีพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ คือ ผู้ที่ฟังธรรมะ จนกระทั่งมีความเข้าใจ

เพราะฉะนั้นมนุษย์จะเกี่ยวข้องกับพระธรรมอย่างไร ถ้ากล่าวถึงธรรมะ ก็หมายความว่าถึงสิ่งที่มีจริง ไม่ว่าอะไรทั้งนั้นเลย นี่คือ สิ่งใหม่ที่เราจะได้ฟัง เพราะว่าเราเคยได้ยินเศษเล็กเศษน้อยของพระธรรม เช่น จริยธรรม หรือศีลธรรม เป็นต้น

แต่จริง ๆ แล้ว ก่อนจะเข้าใจพระธรรมได้ว่า ด้วยเหตุใดพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องบำเพ็ญพระบารมีนานแสนนาน ถึง ๔ อสงไขยแสนกัป ที่สามารถจะรู้พระธรรม เพราะฉะนั้นพระธรรมที่ทรงแสดงตลอด ๔๕ พรรษาอยู่ที่ไหน และเดี๋ยวนี้มีใหม่ และคนยุคนี้สามารถได้รับฟังและเข้าใจได้หรือเปล่า นี่เป็นความต่างกันของคนในยุคโน้นกับคนในยุคนี้ ถ้าเคยไปวัด ฟังพระธรรม ก็คงจะรู้ว่า ในอดีตกาลสมัยพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้ามีพระอรหันต์มากมาย

พระอรหันต์ คือใคร ก็ไม่ใช่เพียงแต่ได้ยิน และได้ยินอะไรก็ไม่ว่า แต่ถ้าได้ยินแล้วต้องการที่จะเข้าใจ ก็ฟังพระธรรม จนกระทั่งสามารถค่อย ๆ เข้าใจคำที่ได้ยินทีละเล็กทีละน้อย เช่น ถ้าถามว่าพระอรหันต์ คือใคร พระอรหันต์ คือ ผู้ที่ดับกิเลสหมด ไม่มีกิเลสใด ๆ เกิดขึ้นได้เลย

เพราะฉะนั้นจึงเป็นผู้ควรเคารพอย่างสูง เพราะว่าการดับกิเลส เป็นสิ่งที่ไม่ง่ายเลย ถ้ามีความเข้าใจถูกต้องว่า เมื่อเกิดมาทุกคนก็มีกิเลส และอยู่ไปวัน ๆ ทุกวันนี้

ก็เต็มไปด้วยกิเลส เพราะฉะนั้นถ้าใครสามารถดับกิเลสได้ ผู้นั้นควรแก่การเคารพอย่างยิ่ง

สมัยนี้มีไหมพระอรหันต์ แล้วจะรู้ได้อย่างไรว่า ใครเป็นพระอรหันต์และใครไม่เป็นพระอรหันต์

นี่คือ ถ้าเราขาดความรู้ เราก็จะถูกหลอก เพราะเหตุว่าถ้าใครบอกว่า คนโน้นคนนี้ เป็นพระอรหันต์ เราก็อาจจะเชื่อ แต่ตามความเป็นจริง ต้องเป็นความรู้ของเราเอง จึงสามารถที่จะเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามความเป็นจริง

ด้วยเหตุนี้เราจึงมีคำว่า มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่เราใช้กันบ่อย ๆ พุทธัง ธรรมัง คัจฉามิ มีใครเป็นที่พึ่ง มีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง

ธัมมัง ธรรมัง คัจฉามิ มีพระธรรม ที่ทรงแสดงแล้ว ที่ทำให้ทุกคนสามารถหมดจดจากกิเลสได้เป็นที่พึ่ง เพราะถ้าไม่มีพระธรรม ใครก็หมดกิเลสไม่ได้

และก็มีพระสังฆรัตนะ คือ สังฆัง ธรรมัง คัจฉามิ ถึงพระอริยสงฆ์ เป็นที่พึ่ง

ไม่ใช่ถึงผู้ที่ไม่ใช่อริยะ แล้วก็เป็นที่พึ่งได้ แต่ต้องเป็นผู้สามารถเข้าใจธรรมะจนสามารถช่วยคนอื่นให้เข้าใจ ในฐานะของสาวกด้วย ไม่ใช่ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ทุกคนเคยพูดคำนี้ไหม ๓ ประโยค พุทธัง ธรรมัง คัจฉามิ ธัมมัง ธรรมัง คัจฉามิ สังฆัง ธรรมัง คัจฉามิ แต่ขอเป็นที่พึ่งอย่างไร เพราะเหตุว่าแม้คำว่า “ที่พึ่ง” ก็ไม่รู้ว่า จะพึ่งพระรัตนตรัย พึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างไร เพราะว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว ไม่มีอีกเลยที่จะไปเฝ้า สักการะ หรือจะขอเป็นที่พึ่ง แต่ยังพึ่งได้อยู่ เพราะเหตุว่า เป็นพระบรมศาสดา ที่ทรงแสดงพระธรรมให้คนอื่นสามารถรู้ สามารถเข้าใจได้

เพราะฉะนั้นการที่จะพึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือ พระองค์เป็นผู้มีพระปัญญาสูงสุดในสากลจักรวาล ไม่มีผู้ใดเปรียบได้เลย และทรงแสดงพระธรรมให้คนอื่นเข้าใจได้ เพราะฉะนั้นจะพึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าวันนี้ จะพึ่งอย่างไร หรือจะไม่พึ่ง หรือแต่เพียงกล่าวว่า พึ่ง แต่ไม่รู้จะพึ่งอย่างไร

เพราะฉะนั้นวันนี้ เพียงแค่คำเดียวว่า “ธรรมะ” จะฟังธรรมะ จะฟังอย่างไร กำลังจะฟังเมื่อได้ฟังและเข้าใจ จึงจะฟังได้ ถ้าไม่เข้าใจ ไม่มีทางจะฟังได้เลย

วิชาทางโลก – วิชาทางธรรม

ปัญญา คือ ความเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริงของสิ่งที่มีจริง ถ้าขณะใดก็ตามไม่รู้ความจริง ขณะนั้นไม่ใช่ปัญญา

เพราะฉะนั้นไม่ว่าเราจะเรียนวิชาการใด ๆ ทั้งสิ้น ให้ทราบว่า ความจริงแท้ที่จะสามารถปรากฏเป็นโลกกว้างใหญ่ทั้งหมด ก็จะปรากฏได้เพียง ๖ ทาง คือ

ทางตา ทำให้เห็น และสามารถจดจำ และคิดนึกถึงสิ่งที่เห็น เป็นวิชาการต่าง ๆ สารพัดจากการเห็น คนตาบอดจะมีความรู้ของคนตาดี มากมายกว้างขวางได้ไหม และนอกจากนั้น ก็ยังต้องอาศัยหู เวลาที่ได้ยินก็จะมี การคิดนึกถึงเรื่องราวที่ได้ยิน ประจักษ์เป็นวิชาการต่าง ๆ

แต่ไม่รู้ความจริงว่า ขณะนั้นแม้ความคิดเกิดจากอะไร ทำไมบางคนคิดไม่เหมือนกัน แม้ว่าเห็นก็เห็นอย่างเดียวกัน เช่น ในขณะนี้ ได้ยินในขณะนี้ ก็ได้ยินเสียงเดียวกัน เรื่องเดียวกัน แต่ต่างคน ต่างคิด

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ คือ สามารถมีความเห็นถูกต้องในความเป็นจริงของสภาพธรรมะว่า สิ่งต่าง ๆ แต่ละหนึ่งคืออะไร ถ้าจะรู้จริง ๆ รู้รวมกันไม่ได้หลายอย่าง แต่การที่จะรู้สิ่งหนึ่งสิ่งใดจริง ๆ ต้องรู้เพียงทีละหนึ่ง เช่น ขณะนี้ ทางตาไม่ได้เกี่ยวข้องกับทางหูเลย ไม่ได้เกี่ยวข้องกับความคิดนึกด้วย เพราะเหตุว่า ตาสามารถเป็นปัจจัยให้มีการเห็นสิ่งที่กำลังปรากฏ เท่านั้นเอง

นี่จริงหรือเปล่า ก่อนที่จะมีวิชาการต่าง ๆ ทั้งสิ้น แหล่งของโลก หรือวิชาการต่าง ๆ ก็ไม่พ้นจากตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

เพราะฉะนั้น ใจเป็นสภาพที่รู้ทุกอย่าง ไม่ว่าตาจะเห็น ใจก็คิดนึกถึงสิ่งที่ปรากฏเป็นรูปร่างสัญญาณ เป็นสัตว์ในท้องทดลอง หรือจะเป็นพืชผัก หรือจะเป็นอะไรก็ตามแต่ ทั้งหมดก็ต้องมีแหล่งที่มา

เพราะฉะนั้นสำหรับโลกของธรรมะ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า “โลก” ในภาษาบาลี ที่ใช้คำว่า “โล-กะ” หมายความว่าถึง สภาพธรรมะที่มีจริง ที่เกิดแล้วดับ ทุกสิ่งทุกอย่างไม่เที่ยง แต่สืบต่อ จนกระทั่งเหมือนกับไม่ได้ดับไปเลย

เพราะฉะนั้นในขณะนี้ ทุกคนคิดถึงความจริงเพียงว่า มีคนในห้องนี้หลายคน และมีอะไรบ้าง แต่ไม่รู้ความจริงยิ่งกว่านั้นว่า แม้แต่ ๑ คน ก็เป็นแต่เพียงชั่ว ๑ ขณะที่ได้เห็น หรือ ๑ ขณะที่ได้ยิน ๑ ขณะที่กำลังคิดนึก

แตกย่อยเหตุการณ์ทั้งหมดที่รวมกัน ปะปนกัน ที่ลองให้เห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ได้ดับไปเลย ให้รู้ความจริงของแต่ละอย่างว่า แต่ละหนึ่งเปลี่ยนไม่ได้ จะไปซ้ำกันก็ไม่ได้ เช่น ได้ยินขณะที่แล้ว เกิดแล้ว ดับแล้ว เสียงนั้นก็ดับ ได้ยินก็ดับ เสียงใหม่ เกิดใหม่ ได้ยินใหม่ แล้วก็ดับไป

นี่คือโลกตามความเป็นจริง ซึ่งไม่เคยหยุดการสืบต่อของการเกิดดับ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รวมเป็นหนึ่ง เหมือนกับว่า มีคนหนึ่ง เพราะฉะนั้นก็มีอีกคนหนึ่ง เพราะฉะนั้นก็มีอีกคนหนึ่ง แล้วก็ยังมีอีกเรื่องหนึ่ง ก็เลยกลายเป็นเรื่องราวทั้งหมด เหมือนกับว่าเป็นโลกที่เต็มไปด้วยคน และวิชาการต่าง ๆ แต่ถ้าตามความเป็นจริงก็คือว่า ต้องรู้แต่ละหนึ่งว่า คืออะไร

เพราะฉะนั้นปัญญาในทางพระพุทธศาสนา ต่างกับปัญญาของชาวโลก เพราะว่าปัญญาของชาวโลก ไม่ได้รู้ความจริงของความคิดเลยว่า มาจากไหน มาจากไหน มาจากได้ยิน มาจากการฟัง และมาจากการไตร่ตรองเป็นวิชาต่าง ๆ แม้แต่การปรุงอาหาร หรือการตัดเย็บ หรือการปลูก การไถ การค้า การขาย ทั้งหมดก็มาจากโลก ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจนั่นเอง

เพราะฉะนั้นอะไรจะเป็นจริงกว่ากัน สำหรับผู้ที่เข้าใจว่า มีปัญญามาก แต่ว่าไม่รู้ความจริงเลยว่า แท้ที่จริงแล้ว ก็เพียงแค่คิด และ แล้วแต่ว่าจะได้ยินได้ฟังอะไรมาก็จดจำ ไตร่ตรองเพิ่มเติมจนเป็นวิชาการสาขาต่าง ๆ

แต่ความจริง ทั้งหมดไม่เที่ยง และสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ไม่ทำให้เกิดความสุขที่แท้จริงเลย จนกว่าจะมีความเข้าใจตามความเป็นจริงว่า ทุกคนหวังสุข เพราะมีความยึดถือว่าเป็นเรา

เพราะฉะนั้นถ้ารู้ว่า ปัญญา คืออะไร ก็จะทำให้ความรู้ค่อย ๆ ละความเห็นแก่ตัว หรือความเข้าใจผิดว่าเป็นเรา หรือเป็นของเรา เพราะฉะนั้นก็จะมีประโยชน์กว่าวิชาการอื่นใดทั้งสิ้น

จะอยู่ได้อย่างไร

ยากที่สุด ฟังได้ เข้าใจได้ แต่การที่จะประจักษ์ความจริงของสภาพธรรมะขณะนี้ ไม่ใช่อยากจะรู้ ก็รู้ได้ แต่ต้องเป็นเรื่องของความไม่รู้ เพราะฉะนั้นขณะนี้ มีเห็น ยังไม่ได้เห็นว่า เห็นเป็นทุกข์สัจจะ เกิดขึ้น แล้วดับไป และได้ยิน รู้หรือยังว่า เป็นทุกข์สัจจะ เกิดขึ้น แล้วดับไป

เพราะฉะนั้นทุกอย่างก็ฟังเพื่อเข้าใจ ชีวิตจะเหลืออีกเท่าไร ใครบอกได้ เพราะฉะนั้นจะอยู่อย่างไร อยากรู้ก็ต้องอยู่ เพราะว่ายังไม่จากโลกนี้ไป แล้วจะอยู่อย่างไรที่ประเสริฐที่สุด ก็คือ อยู่เพื่อเข้าใจธรรมะ เพราะอย่างไร ๆ ทุกคนตายไม่ได้ ถ้าไม่ถึงกาลที่กรรมจะทำให้สิ้นสุดความเป็นบุคคลนี้ จะอยู่แบบไหน อยู่อย่างไรก็ได้ แต่กรรมที่ทำให้ต้องเห็น ต้องได้ยิน และเวลาที่มีการเห็น การได้ยินแต่ละครั้ง กิเลสหรือกุศลก็ตามที่สะสมอยู่ในจิต ไม่ได้ออกไปจากจิตเลย ถึงเวลาที่จะออกหลังจากที่เห็นแล้ว จะเป็นกุศล หรืออกุศล

เพราะฉะนั้นแต่ละคนให้รู้จักตัวเองตามความเป็นจริง และเป็นผู้ไม่ประมาทเลย ที่จะรู้ว่า ความไม่รู้มีมาก จึงทำให้มีอกุศลมาก และกุศลที่สะสมมาที่ประกอบด้วยปัญญามีมากหรือน้อย

อย่างตัวอย่างของพระสูตร ท่านเหล่านั้นได้ฟังพระธรรมแล้ว เป็นอย่างไร ถึงความเป็นพระอรหันต์ แล้วเราก็ฟัง แต่ยังไม่ถึง แม้การเป็นพระโสดาบัน ถ้าไม่ได้เข้าใจสภาพธรรมะอย่างมั่นคง และรู้จริง ๆ ว่า แท้ที่จริงแล้ว สิ่งที่เราเคยเข้าใจว่า เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใด ที่เที่ยง ความจริงเพียงปรากฏแค่นี้ แต่เวลานี้ไม่ได้เพียงปรากฏเลย เป็นคนนั้น เป็นคนนี้ เป็นโต๊ะ เป็นเก้าอี้ ไม่ใช่เพียงสิ่งที่ปรากฏ

เพราะฉะนั้นก็จะถึงความเข้าใจที่มั่นคงขึ้นว่า เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏในขณะที่กำลังปรากฏด้วย แต่ในขณะที่กำลังคิดเรื่องราวต่าง ๆ สิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ปรากฏเลย

แต่ถ้ามีความจำ และยึดถือ และเกิดอกุศลประเภทต่าง ๆ หรือ อกุศลประเภทต่าง ๆ ก็ตามเหตุตามปัจจัยที่ได้สะสมมา ถ้าสะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก จะถึงวันที่ได้ฟังพระธรรม และเป็นพระอรหันต์ได้ไหม ก็ได้

เพราะฉะนั้นไม่ใช่ใครก็ตาม เพียงอ่าน และคิดว่าง่ายจริง ๆ แคฟังพระธรรมก็สามารถที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ แต่ความจริงเป็นเรื่องของปัญญาทั้งหมด กว่าที่จะค่อย ๆ ผ่านมาสู่หรือน้อมมาสู่การเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏจริง ๆ ได้

สัมมาสังกัปปะ หลังจากที่มีสัมมาทิฐิที่มั่นคง ก็จะทำให้ขณะใดที่กำลังกล่าวถึงสิ่งใด สิ่งนั้นมีจริง และเริ่มเข้าใจความจริงตามที่ได้ฟังว่า สิ่งนี้ก็เป็นอย่างนี้แหละ

นี่คือ การสะสมปัจจัยที่จะทำให้มีความเข้าใจที่จะละความไม่รู้และความติดข้อง

วิตกด้วยปัญญา

ถ้าได้ยืนยันว่าขณะนี้ไม่มีวิตกเจตสิกเกิด ก็จะได้รู้ได้เลยว่า ขณะนี้ที่คิดเพราะวิตกจรดในอารมณ์นั้น แล้วจะรู้ด้วยว่า ขณะนั้นวิตกเกิดกับปัญญา หรือไม่ใช้ปัญญา เกิดกับโณภะ หรือเกิดกับโทสะ

เพราะฉะนั้นเริ่มเข้าใจว่า ทุกสิ่งทุกอย่างเป็นอนัตตา เพราะแม้แต่เจตสิกหนึ่งก็ขาดไม่ได้ เช่น วิตกเจตสิก หลังจากทีทวิปัญจวิญญาณ จิตเห็น จิตได้ยิน จิตได้กลิ่น จิตลิ้มรส จิตรู้สิ่งที่กระทบสัมผัส เพียง ๑๐ เป็นกุศลวิบาก ๑ อกุศลวิบาก ๑ ทั้ง ๕ ทางดับไป ใครจะยับยั้งไม่ให้วิตกเจตสิกเกิด ไม่ได้

เพราะฉะนั้นวิตกเจตสิกเป็นเท้าของโลก ที่ก้าวไป ขณะที่คิด วิตก คิดตามการสะสมที่ได้สะสมมา ถ้ามีปัญญาที่เกิดจากการฟัง ขณะนี้เข้าใจ ก็จะเริ่มรู้ตามความเป็นจริงว่า ขณะใดก็ตามที่กำลังสะสมความเห็นถูก ความเข้าใจถูก ก็มีการตรึก หรือนึกคิดในสิ่งที่ได้ฟังยิ่งขึ้น

เช่น ขณะที่กำลังมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดปรากฏ ขณะนี้กำลังเห็น วิตกจรดพร้อมกับสัญญาที่จำ ที่เคยได้ยินว่า เป็นเพียงสิ่งที่ปรากฏทางตา

นี่คือ ขณะนั้นเราจะรู้ว่า แม้แต่ความคิดอย่างนี้ วิตกที่จะเกิดพร้อมสัญญาจากการที่เคยฟัง ก็ประกอบด้วยความเข้าใจเพียงเล็กน้อยในขั้นต้น คือ เพียงได้ยินว่า ขณะนี้มีสิ่งที่มีจริง ๆ กำลังปรากฏให้เห็น แต่ยังไม่รู้จริง ๆ ว่า สิ่งที่ปรากฏให้เห็นเป็นเพียงธรรมะ หรือธาตุอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่ใครอื่นใดเลยทั้งสิ้น ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นแต่เพียงสิ่งหนึ่งซึ่งมีจริง ที่สามารถจะปรากฏว่ามีจริงเฉพาะเมื่อกำลังปรากฏ

ค่อย ๆ ไถ่ถอนการที่ว่าเป็นเรา และก็เห็นตัวเรา หรือเห็นคนนั้น เห็นคนนี้ เห็นสิ่งนั้น สิ่งนี้ โดยเพิ่มความที่จะละความติดข้อง เพราะรู้ว่า เป็นแต่เพียงสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ถ้าอย่างนี้ก็เป็นวิตกที่ถูก เป็นกุศลวิตก เป็นสัมมาสังกัปปะ

คำที่ได้ยินได้ฟังทุกคำ ถ้าสามารถที่จะประมวลไว้อย่างมั่นคง เป็นปัจจัยที่จะทำให้นึกได้บ่อย ๆ แต่ถ้าเรามีเรื่องอื่นที่จะคิดไตร่ตรองมาก วิตกก็เป็นไปตามความจำในเรื่องอื่น

เพราะฉะนั้นเมื่อวานนี้ วิตกทำหน้าที่อย่างทีกล่าไปแล้วเกือบจะทุกขณะจิตแล้วจำได้ไหม เพื่อที่จะไม่เื่อยไยว่า แม้แต่วิตกที่ดับไปแล้วก็ไม่ใช่วิตกในขณะนี้ คือ การคิดไตร่ตรองในคลองของธรรมะที่ได้ฟัง เป็นไปได้มากมายกว้างขวาง เพียงไม่ลืมสิ่งที่ได้ฟัง แต่ก็ห้ามไม่ได้ เพราะว่าธรรมะทั้งหลายเป็นอนัตตา คู่กันเคยกับสิ่งใดมากก็จำ และคิดถึงสิ่งนั้น

แสดงว่าเราไม่ได้คู่กันเคยกับธรรมะมากพอที่จะระลึกได้บ่อย ๆ จนสามารถที่จะปฏิบัติ เข้าถึงสภาพที่กำลังปรากฏด้วยความเห็นที่ถูกต้องตรงตามที่ได้ยินได้ฟัง เพราะว่าได้ยินได้ฟังอย่างนี้ และมีความเข้าใจอย่างนี้ แต่ยังไม่มั่นคงพอ เพียงแต่กำลังสะสมความมั่นคง ที่จะทำให่วิตกไม่ไปที่อื่น

แต่วิตกที่ค่อย ๆ มาจรดที่ลักษณะของธรรมะที่กำลังปรากฏ ก็เป็นวิตกที่เกิดจากการฟังขั้นปริยัติ มาถึงวิตกที่เป็นปฏิบัติที่เป็นขั้นปฏิบัติจนถึงปฏิเวธ

พละนอยในเหวลิกจะขึ้นได้อย่างไร

ข้อความในพระไตรปิฎกมีว่า ทุกวัน ทุกคนอยู่เฉย ๆ หรือเปล่า หรือว่ากำลังพละนอยไปทุกสารทิศ เพราะมีลูกศรเสียบอยู่ในใจ ถ้าไม่ฟัง ก็ไม่รู้ คิดว่ารู้เยะแล้ว แต่ลูกศรก็คือ ความไม่รู้ จะออกจากใจไปได้อย่างไร เห็นก็ไม่รู้ ได้ยินก็ไม่รู้ เกิดมาก็ไม่รู้ ตายไปก็ไม่รู้ มีชีวิตอยู่ อะไรดี อะไรชั่ว ทำอะไร ก็ไม่รู้หมดเลย แล้วก็จากโลกนี้ไปด้วย ความไม่รู้ สะสมความไม่รู้ ความมืดของอวิชชา เพราะไม่สามารถเห็นจริง ๆ ว่า ไม่ว่าชีวิตแต่ละวันจะดำเนินไป เห็นบ้าง ได้ยินบ้าง สุขบ้าง ทุกข์บ้าง รักบ้าง ชังบ้าง ก็ไม่รู้ตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า ความไม่รู้ มีมากกว่าอย่างอื่น เพราะสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ตามที่ปรากฏ ไม่สามารถที่จะมีความเห็นที่ถูกต้องตามความเป็นจริงได้

เพราะฉะนั้นถ้าเพ่งคิดที่จะละอื่น ซึ่งสะสมมามากมายมหาศาล ความติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในอาหารอร่อย ๆ ในทุกเรื่อง สนุกสนาน ไม่ใช่ให้ใครไปละแต่ให้รู้ว่า เพราะไม่รู้ จึงติดข้อง และจึงเกิด และตายไป

ทุกวันนี้หลักเลียงไม่ได้เลย ถึงเวลา ก็ต้องเห็น ถึงเวลา ก็ต้องได้ยิน แล้วก็คิดนึก ไปตามการสะสม ซึ่งแต่ละคนก็คิดต่าง ๆ กัน แม้แต่การฟังธรรมะก็ขึ้นอยู่กับการสะสมว่า สะสมมาที่จะเข้าใจแค่ไหน แต่กำลังสะสม ที่จะเพิ่มขึ้นอีก ที่เข้าใจถูกต้องขึ้นอีกได้

ด้วยเหตุนี้อยู่เฉย ๆ หรือเปล่า กำลังนั่งเฉย ๆ กันหรือเปล่า นั่งเฉยจริง แต่ใจไม่เฉย พละนอยไป แล้วแต่ พละนอยด้วยโลภะก็แสวงหาอะไร พละนอยด้วยโทสะ พละนอยด้วยมานะ ทั้งหมดเลย อยู่เฉยไม่ได้เลย เพราะความไม่รู้

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น ต้องรู้ เพื่อที่จะละความไม่รู้ ก็เลสทั้งหลายจึงจะดับไปได้ เพราะฉะนั้นไม่เป็นผู้ที่ประมาท จากโลกนี้ไปเมื่อไรได้ทันที แล้วข้อสำคัญไปเกิดที่ไหนเป็นอะไร คิดแล้วน่าหวาดเสียว ตกเหวในโลกมนุษย์ก็ยิ่งขึ้นมาได้ แต่เหวที่ลึกลง ๆ ไปอีก ทุกขณะที่เพิ่มขึ้นของอกุศล แล้วจะขึ้นมาได้อย่างไร ถ้าไม่ฟังธรรมะด้วยความไม่ประมาท ด้วยการเห็นพระคุณ ด้วยการรู้ว่า สิ่งที่มีค่าที่สุด ก็คือ ความเห็นที่ถูกต้อง

ซึ่งคนอื่นไม่สามารถนำมาให้ เพราะไม่ใช่วาจาเท็จจะ เพราะไม่รู้จักความจริง แล้วจะมากล่าวถึงความจริงได้อย่างไร แต่ผู้ที่รู้จักความจริง ก็สามารถกล่าวถึงความจริงโดยละเอียดยิ่ง โดยประการทั้งปวง โดยสิ้นเชิง กล่าวได้ว่า ไม่ว่าอะไรก็เป็นธรรมะทั้งหมด

ในความมืดสนิทที่อยู่ในเหวที่ลึกที่สุด ก็ยังมีแสงสว่างที่จะทำให้เรามองเห็นว่า มีทางที่จะขึ้นมาจากเหว แต่ต้องมั่นคง ถ้ามีเชือกเส้นหนึ่ง จับมัน ๆ ขึ้นมาได้ ต้องมีกำลังด้วย ถ้าเป็นคนอ่อนแอ จับแล้ว ปล่อยทิ้งไป ก็ตกไปอีก ก็ไม่มีใครสามารถที่จะช่วยได้

มีกำลังพอที่จะจับเชือกไหม เพราะว่ามันลึกมาก กว่าจะค่อย ๆ ไต่ขึ้นมาได้ เร็วแรงหมดไปก่อนหรือยัง และอะไรละที่จะทำให้มีกำลังได้ นอกจากคุณความดี

ธรรมะที่เป็นหนทาง

ทุกอย่างเป็นธรรมะ ค่อย ๆ รู้จักทีละหนึ่ง เวลาที่รู้จักแล้ว ปัญญา สัมมาทิฐิ ความเข้าใจถูก เป็นทางแน่นอน

แล้วก็จะนำไปสู่หนทางที่เป็นกุศลยิ่งขึ้น ตามลำดับขั้นของความเข้าใจถูก ถ้ามีความเข้าใจเพียงเล็กน้อย ไม่พอเลย เพราะว่าสะสมอกุศลมามาก

ด้วยเหตุนี้สัมมาทิฐินำทาง ปัญญานำทางชีวิตไปสู่ทางที่เข้าใจถูก ปลอดภัยจากทุกข์ทั้งปวง เพราะฉะนั้นเป็นมรรค เป็นทางแน่นอน แล้วเป็นทางที่ดี ทางที่ถูกด้วย

สำหรับสภาพที่ตรึก หรือจรดในอารมณ์ คือ วิตกเจตสิก เกิดมากในวันหนึ่ง ๆ แล้วแต่จะไปทางไหน ใครรู้ ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมว่า กำลังไป

เพราะฉะนั้นที่ถามทั้งหมดก็คือ ขณะใดที่มีความคิดที่เป็นกุศล ขณะนั้นก็นำไปสู่ทางที่จะเป็นกุศลเพิ่มขึ้น เพราะว่าค่อย ๆ สะสม โดยเฉพาะเกิดร่วมกับปัญญา เมื่อมีความเห็น ความเข้าใจที่ถูกต้อง

วันหนึ่ง ๆ ก็เป็นอย่างนี้ ให้เข้าใจตามความเป็นจริง แต่เวลาที่เราไปคิดถึงเรื่องราวต่าง ๆ เราก็กลุ้มว่า ทั้งหมดเป็นธรรมะ แต่จากการฟังบ่อย ๆ จะมีการเกิดสติ

สภาพที่ระลึกได้ในขณะนั้น แล้วแต่ว่าจะระลึกถึงเรื่องราวของธรรมะ หรือเข้าใจลักษณะของธรรมะว่าเป็นธรรมะ ในขณะนั้น

เพราะฉะนั้นถ้าเป็นมรรคที่ดี พุดเป็นกุศล เพราะจิตขณะนั้นเป็นกุศล เพราะฉะนั้นแม้สัมมาวาจาก็เป็นทางด้วย ทางเดินของจิตโดยคำพูด ที่จะเข้าใจมรรคมีองค์ ๘ ค่อย ๆ เข้าใจตามความเป็นจริง เพราะว่ายังเป็นไปกับรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ เรื่องราว ชีวิตประจำวัน แต่แม้กระนั้นก็ยังสามารถที่จะเข้าใจได้ว่า แม้แต่วาจา ก็เป็นไปตามวิตกเจตสิก

เพราะฉะนั้นคำพูด สำคัญด้วยว่า ขณะนั้นเป็นกุศล หรืออกุศล ใครรู้ ก็ต้องเป็นบุคคลนั่นเองที่ฟังธรรมะแล้ว จึงสามารถเข้าใจได้ว่า เป็นธรรมะ มิฉะนั้นก็เป็นเรา เป็นเขา เป็นกุศล เป็นอกุศล แต่ทั้งหมดให้ทราบว่ายู่คนเดียว

ธรรมะเกิด เกิดแล้วดับไปที่ละ ๑ ขณะสืบต่อ เพราะฉะนั้นจริง ๆ ก็เป็นไปตามที่จะต้องเป็น ตามเหตุ ตามปัจจัย แต่ว่าสามารถเข้าใจธรรมะเพิ่มขึ้น แม้แต่คำพูด ก็ต้องเปลี่ยน ถ้าสัมมาวาจาเกิดเมื่อไร เป็นทางไปไหน ถ้ามีจณาวาจาเกิด ไปไหน ก็เป็นทางอีกเหมือนกัน

เพราะฉะนั้นทั้งการกระทำ ทั้งคำพูด ก็เป็นทางด้วย ถ้าทุกคนไม่มีวิตก การคิด ไตร่ตรองสิ่งที่ได้ฟัง ไม่มีทางที่จะถึงการรู้ลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้นในขณะนี้ ทุกคำเพื่อที่จะน้อมไปสู่ทางที่จะทำให้ไม่คิดเรื่องอื่น เรื่องอื่นคิดทีหลัง หรือว่า กำลังอยู่ตรงนี้ ได้เฝ้าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยการฟังธรรมะที่พระองค์ได้ทรงแสดงไว้ ณ กาลครั้งหนึ่ง เพราะฉะนั้นก็ยังมีโอกาสที่จะได้ยินได้ฟัง เหมือนได้เฝ้าได้ฟังพระธรรมจากพระโอษฐ์

เพราะฉะนั้นโอกาสนี้ก็เป็นโอกาสที่วิตกเจตสิก จะตริก จะคิด ไปทางไหน ไปทางที่จะเข้าใจธรรมะ คือ สิ่งที่กำลังได้ฟัง

เพราะฉะนั้นสัมมาวาจา คำพูดที่เป็นวจีสังขละ คือ คำนั้นเป็นคำจริง ที่สามารถทำให้เข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ โดยวิตกเกิด ไม่ใช่ไปคอยตอนเป็นมรรคมีองค์ ๘ แต่ขณะนี้เอง แม้แต่ความคิดที่จะนำไปสู่การเข้าใจลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ก็ต้องเป็นในขณะที่ฟังธรรมะด้วย

กิเลสท่วมใจยิ่งกว่าภัยน้ำท่วม

ข่าวประจำวันขณะนี้ คือ น้ำท่วม เป็นภัยใหญ่ใหม่ เพิ่มขึ้น ๆ เดียวไหลไปทางโน้น เดียวไหลมาทางนี้ ผู้คนก็เดือดร้อนเพราะน้ำท่วม แต่น้ำ คือ กิเลส ท่วมอยู่ทุกขณะ ภัยอยู่ไหน

ภัยภายนอกยังลด ท่วมแล้วก็ลด แต่ภัยที่เป็นกิเลสที่ท่วมอยู่ พอเห็นก็กิเลสท่วมอีกแล้ว โหชะ ได้ยิน กิเลสเกิด ท่วมอีกแล้ว เพราะฉะนั้นอยู่ท่ามกลางน้ำท่วมของกิเลส โดยที่ไม่รู้เลย

เพราะฉะนั้นการที่จะพึงธรรมะ ถ้าไม่มีความเข้าใจธรรมะจริง ๆ ไม่มีทางที่จะลดคลายความทุกข์ได้ เพราะเหตุว่า เข้าใจว่าทุกข์เกิดเพราะน้ำท่วม แต่กำลังเป็นข่าวน้ำท่วม ขณะนั้นจิตที่คิดเป็นอะไร ท่วมแล้วด้วยกิเลส

เพราะฉะนั้นก็แสดงให้เห็นว่า ถ้าเราไม่มีความเข้าใจธรรมะจริง ๆ แล้วเราก็คิดแต่เพียงเรื่องที่จะดับกิเลส หรือจะไปทำอะไรที่จะละคลายกิเลส โดยไม่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และไม่เห็นความละเอียดของธรรมะ ไม่มีทางที่จะดับได้เลย

เพราะฉะนั้นให้ทราบว่าเวลาคิด เป็นกุศล หรือ เป็นอกุศล เพราะว่าจะต้องมีสิ่งที่จะเป็นข่าวจากตา หู จมูก ลิ้น กาย แล้วใจก็คิด

ที่โต๊ะอาหารมีข้าวใหม่ ที่ห้องครัวมีข้าวใหม่ ตื่นขึ้นมาก็มีข้าวทั้งนั้นเลย เพราะคิดถึงแต่เรื่องราวของสิ่งต่าง ๆ และเราก็ไปคิดเพียงบางข่าว แต่ความจริง ทุกครั้งที่พูดถึงอะไร ด้วยความคิดถึงสิ่งนั้น อย่างนั้น ๆ ก็เป็นข่าวในขณะนั้น แต่จิตที่คิดเป็นกุศลและอกุศล

ที่สำคัญที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุด คือ รู้ว่าเกิดมา แล้วก็คิด แล้วก็จากโลกนี้ไป แต่เรื่องที่คิด ไม่ได้ตามไปได้เลย แต่อกุศลที่คิด หรืออกุศลที่คิด จะติดตามไป

เพราะฉะนั้น วิตกเป็นสภาพที่ตรึก หรือคิด และความคิด ก็ต้องมีทั้งที่เป็นกุศลหรืออกุศล และเราสามารถรู้ได้ใหม่ว่า วันนี้เป็นอกุศลที่คิดเท่าไร

แต่ขณะนี้ที่กำลังฟังธรรมะ เปลี่ยนเรื่องแล้วใช่ไหม เปลี่ยนคิดแล้วใช่ไหม แทนที่จะคิดเรื่องอื่น เรื่องน้ำท่วม คนเดือดร้อน ก็มาคิดถึงกิเลสท่วม จมใจเดือดร้อน ถ้ามีความเข้าใจอย่างนี้จริง ๆ ก็จะเป็นผู้ไม่ประมาท ฟังธรรมด้วยความละเอียดจริง ๆ เพื่อเข้าใจขึ้น ๆ

บางคนก็บอกว่า เขาเกิดคิดได้ว่า ขณะนี้ก็เป็นแต่เพียงสิ่งที่ปรากฏให้เห็น แล้วก็คิดเรื่องราวต่าง ๆ รู้ใหม่ว่า ขณะนั้นพระธรรมเริ่มเข้าไปในจิตอย่างละเอียดเลย อย่างที่ไม่รู้เลยว่า แม้ขณะที่คิดถูกอย่างนั้น ถ้าเพิ่มกำลังขึ้น มีมากขึ้น ก็สามารถทำให้เข้าใจ ธรรมะทุกขณะที่ปรากฏได้

อย่างเวลาได้ฟังข่าวน้ำท่วม ขณะนั้นคิดอย่างไร เห็นไหม น้ำท่วมที่จังหวัดนั้น ตั้งเยอะ ไหลไปทางนั้น ไหลมาทางนี้ แต่จิตที่คิดเป็นอย่างไร ไม่รู้ แต่ถามถึงวิตก เจตสิก และถามถึงสภาพจิต

เพราะฉะนั้นให้ทราบว่า คิดอยู่แล้ว และคิดตลอดเวลา และคิดทุกวัน เว้นหลับ และความคิดไม่ได้ติดตามไปโลกไหนเลย อยู่ในโลกนี้ทั้งหมด เพราะเป็นเรื่องคิดของโลกนี้ แต่ถ้าเกิดอีก ก็เป็นโลกอื่น แล้วก็คิดเรื่องอื่น

เหมือนจากโลกก่อนมา คิดแต่เรื่องของโลกก่อน ไม่รู้เลยว่า โลกที่จะมาสู่คือ โลกนี้เป็นอย่างไร และแต่ละวันที่มีชีวิตในโลกนี้ ซึ่งขณะนั้นอยู่ในโลกก่อน ก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่า โลกนี้จะเป็นอย่างนี้ มีอะไรเกิดขึ้น มีน้ำท่วม มีคนพบปะกัน สนทนากัน ก็ไม่รู้เลยทั้งสิ้น เพราะว่ายังไม่เกิดขึ้น จันใด โลกหน้า คือ ความคิดในโลกหน้าก็จะเปลี่ยนจากความคิดในโลกนี้ แต่ว่าจะคิดด้วยกุศลจิต หรือด้วยอกุศลจิต ก็ เป็นสิ่งที่จะสะสมสืบต่อไป

ด้วยเหตุนี้ธรรมะจึงเป็นเรื่องที่ละเอียด และเป็นเรื่องที่เข้าใจจริง ๆ ว่า ทุกอย่าง ที่เกิด ชั่วคราว สั้นมาก ไม่ต้องคอยถึงชาติหน้า ก็หมดไปแล้ว และก็ไม่น่ากลับมาอีกด้วย

สำคัญที่ใจ

ทุกคนเสมอกันใหม่ มีตาด้วยกัน และก็เห็นสิ่งเดียวกัน เพราะฉะนั้นสำคัญที่ใจ ถ้าขณะนั้นใจไม่เดือดร้อน กับคนที่มีทรัพย์สมบัติมากมายมหาศาล แต่ใจเดือดร้อน ทุกข์อยู่ที่ไหน

เพราะฉะนั้นถ้าสามารถจะรู้ตามความเป็นจริงว่า ทุกอย่างเกิดได้จริง ๆ ต่อเมื่อมีเหตุปัจจัยที่สมควร ที่สิ่งนั้นจะเกิดขึ้น เป็นอย่างนั้น ไม่เป็นอย่างอื่น และถ้ามีความเข้าใจอย่างนี้แล้ว ทุกสิ่งที่เกิดขึ้นปรากฏเล็กน้อย แล้วก็ดับไป แล้วก็ไม่มีใครเป็นเจ้าของจริง ๆ

ชีวิตยังมีอีก ยาวนานมาก สำหรับในชาตินี้ก็ไม่ทราบว่าจะนานเท่าไร แล้วอะไรจะเกิดขึ้น ก็ต้องเกิดขึ้นตามเหตุ ตามปัจจัย

ทุกคนไม่อยากจะมีความทุกข์ แต่เลือกไม่ได้ และความทุกข์จริง ๆ ไม่ใช่ทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น แต่เกิดขึ้นทางกาย (ทุกข์กาย) ถูกต้องไหม เห็นอะไรแล้วเดือดร้อน ไม่ใช่เป็นความเจ็บปวด ป่วยไข้ ได้ยินเสียงอะไรแล้วเดือดร้อน ก็ไม่ใช่อีก

เพราะฉะนั้นให้ทราบว่า จริง ๆ แล้ว มีตา หู จมูก ลิ้น กาย สำหรับรู้สิ่งที่ปรากฏ แต่การสะสมที่มีอยู่ในใจ แล้วแต่ว่าขณะนั้นมีปัจจัยที่จะเป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ถ้าไม่มีความเข้าใจธรรมะ ก็เป็นไปตามอกุศลที่ได้สะสมมา แต่ถ้าเริ่มมีความเข้าใจธรรมะ ก็จะเข้าใจในขณะนั้นว่า ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชา แล้วอะไรจะเกิดขึ้น ไม่มีใครสามารถรู้ได้

เพราะฉะนั้นมีความเข้าใจเพิ่มขึ้น แล้วไม่หวั่นไหว ขณะนั้นก็ต้องเป็นสุขกว่าคนที่อยากจะเห็น อยากจะได้ยิน มีทรัพย์สมบัติมากมาย แต่หวั่นไหวด้วยความทุกข์

รู้คุณของความดี

วันก่อนเราพูดถึงเรื่องกตัญญู ขณะใดก็ตามที่รู้คุณของความดี อย่าลืม “รู้คุณของความดี” ขณะนั้นเป็นผู้กตัญญู

อย่างเวลาที่เราเห็นใครทำกุศล เขาทำกุศลเป็นคุณความดี เรา รู้คุณ คือ ความดีของผู้ที่ได้ทำกุศลใหม่ เห็นกุศลของคนอื่น ก็คือ รู้คุณของคุณความดีที่คนอื่นทำ ที่เป็นกุศลของเขา เพียงแค่อนุโมทนา จิตของเราไม่เศร้าหมองเลย ไม่ริษยา ไม่โกรธ สามารถที่จะรู้คุณของคุณความดี จิตผ่องใส เพราะฉะนั้นเบิกบานในกุศล แม้ของคนอื่น เพราะฉะนั้นถ้าเป็นกุศลของตนเองที่ทำ จะยิ่งกว่านั้นจะสักแค่ไหน

เพราะฉะนั้นคุณนิรันดร์ ก็มันคงที่จะทำความดี อยู่ด้วยความดี และก็นั่นคงว่า ถ้าได้ทำดีแล้ว กุศลกรรมความดีนั้น ก็ต้องให้ผลที่ดี ความดี ดีจริง ๆ หรือเปล่า เพราะฉะนั้นดีจริง ๆ ก็ต้องดี

รู้คุณ คือรู้ว่า ความดีนั้นมีประโยชน์ ไม่มีโทษใด ๆ เลยทั้งสิ้น แล้วก็เห็นแต่ประโยชน์ของคุณความดีเพิ่มขึ้น เห็นคุณความดีที่มีเมตตาใหม่ เห็นคุณความดีของการช่วยเหลือคนอื่นใหม่ เห็นคุณความดีของการที่จะเข้าใจธรรมะใหม่ คือ ทุกอย่างก็เป็นความดี เพราะฉะนั้นเมื่อเห็นคุณของคุณความดี มีหรือที่จะไม่ทำดี

ถ้าใครก็ตามที่ยังไม่ทำดี คนนั้นเห็นคุณของคุณความดีจริง ๆ หรือเปล่า เห็นแล้วไม่ทำ หรือยิ่งเข้าใจว่า เป็นความดีแม้เพียงเป็นการอนุโมทนาในกุศลของคนอื่น ซึ่งเราไม่ได้ทำเอง แต่คนอื่นทำ เราก็ยังอนุโมทนา และถ้าทำเอง จะยิ่งมีดีกว่าที่เพียงแต่อนุโมทนาหรือ

เพราะฉะนั้นมีชีวิตอยู่ด้วยความดี ไม่ว่าจะมีสิ่งทีกระทบตา หู จมูก ลิ้น หรือกายที่เป็นทุกข์ ใจก็ไม่หวั่นไหวได้

กว่าจะสละความยึดถือในสภาพธรรม

ส. คุณคำปันเคยเสียสละไหมคะ

คำปัน เสียสละครับ

ส. มีของดีหลายชิ้น เราก็เป็นหนึ่งในนั้นที่ได้ของดีนั้น แต่เรารู้ว่า คนอื่นก็อยากได้เหมือนกัน ถ้าเราได้ของที่ดีน้อยกว่า แล้วคนอื่นเขาจะมีความสุขในการที่เขาจะได้ของดี เราเป็นอย่างนั้นหรือเปล่า สละได้ไหม

เริ่มรู้จักความหมายของการที่จะสละเพื่อคนอื่น แม้เพียงเล็กน้อยในชีวิตประจำวัน แต่ก็พื้นฐานของการสามารถสละ การยึดติดสภาพธรรมะว่าเป็นเรา รู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์แก่คนอื่น สำหรับเราก็มีประโยชน์เหมือนกัน แต่คนอื่นเขาก็มีประโยชน์มากกว่า

บางทีเราก็มีของตั้งเยอะแยะ แต่คนอื่นเขามีน้อย หรือว่าถึงมีน้อยด้วยกัน แต่เราไม่ค่อยได้ใช้ คนอื่นเขาจะใช้มากกว่า ทางที่จะคิดถึงประโยชน์ของคนอื่นมีมาก ถ้าเราไม่คิดถึงตัวเอง ไม่สะสมทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อตัวเอง แต่สิ่งใดที่จะเป็นประโยชน์แก่คนอื่น แม้พื้นฐานเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะมี ความมั่นใจขึ้น จนกล้า ที่จะสละการยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็นเรา

ปัญญากว่าที่จะละการยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็นเรา เพราะรู้ความจริงของสภาพธรรมะ จนไม่มีข้อสงสัยใด ๆ เลย ในสภาพธรรมะใด ๆ ทั้งสิ้น ต้องมาจากการอบรม และมีกุศลเพิ่มขึ้นด้วย ไม่ใช่คนที่ฟังธรรมะแล้ว ก็เห็นแก่ตัวเหมือนเดิม ประโยชน์อะไรจากการฟัง

แต่ถ้าฟังและมีความเข้าใจจริง ๆ ว่า เป็นธรรมะ ความเข้าใจจริง ๆ ก็จะทำให้พฤติกรรมในชีวิตเป็นไปในทางที่ดีขึ้นทุกอย่าง

ถ้าถามว่า ทำอย่างนี้แล้วเหนื่อยไหม แต่ถ้าสิ่งนั้นเป็นประโยชน์ จะมานั่งคิดถึงเหนื่อยไหม ๆ ทำไม่กัน

นี่ก็คือ การที่เราเริ่มจะเห็นว่า การที่คนอื่นจะได้รับสิ่งที่เป็นประโยชน์นั้นสำคัญ ถ้าเราสามารถกระทำได้ คือ มีการคิดถึงคนอื่นมากขึ้น เสียสละมากขึ้น และคิดถึงตัวเองน้อยลง จนไม่มีเวลาที่จะมานั่งคิดถึงตัวเอง จะทำประโยชน์ให้ทั้งเขาและเรา เพราะว่าไม่ต้องมานั่งคิดว่า เดียวเราจะป่วยไข้ เดียวจะเป็นอย่างนั้น เดียวจะเป็นอย่างนี้ มัวแต่กังวลถึงเรื่องตัวเอง

ดูชีวิตของพระโพธิสัตว์ ความดีทั้งหมด ต้องให้ผลที่ดี และตอนที่เป้นสุเมธดาบส ก็ได้เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงพระนามว่า ที่ปังกร ปรรณนาที่จะถึงความเป้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นทำไม เพียงแค่เป็นสาวก ก็ยากแล้ว

แต่ผู้ที่ทรงปรารถนาถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ความเสียสละเพื่อคนอื่น ไม่ใช่เฉพาะตน จะมากมายสักแค่ไหน กว่าที่จะรู้แจ้งสภาพธรรมะตามความเป็นจริง ถ้าไม่มีบุคคลเช่นนี้ เราก็ไม่มีโอกาสที่จะได้ฟังธรรมะ ไม่มีโอกาสได้เข้าใจสิ่งที่กำลังปรากฏในขณะนี้เลย

เพราะฉะนั้น ก็ตามกำลังว่าใครจะเป็นอะไร ก็ตามการสะสม เพราะเหตุว่าไม่ใช่ทุกคนจะสามารถเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ หรือว่าโดยง่ายเลย แต่ต้องเป็นผู้ที่มีอริยาศัยใหญ่ คือ ไม่เห็นแก่ตัว หรือเฉพาะตัวเท่านั้น

นี่เป็นประโยชน์ ที่ทำให้เรารู้คุณค่าของความดี และรู้ว่า ถ้าไม่มีความดีจะถึงการดับกิเลสไหม การที่จะไม่มีกิเลสใด ๆ เลยทั้งสิ้น ซึ่งเป็นไปได้ ไม่ใช่เป็นไปได้ แต่ต้องอาศัยหลายอย่าง ซึ่งเป็นบารมี ทั้งสัจจะ ความจริงใจ และเป็นผู้มีอธิษฐาน ความมั่นคง ที่จะประพฤติตามความจริงใจด้วย ก็ต้องมีบารมีอื่น ๆ ด้วย แสดงให้เห็นว่าความดีเท่าไรไม่พอ ถ้าความดีเกิดมาก ๆ คนนั้นก็เป็นคนดีมาก ๆ แต่ถ้าความดีเกิดเล็กน้อย คนนั้นก็ดีเพียงเล็กน้อย

นิรันดร์ อย่างนี้ต้องมีปัญญามาก ๆ ใช่มั้ยครับ

ส. เพราะฉะนั้นจึงมีปัญญา ๓ ระดับ มหาโพธิสัตว์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกโพธิสัตว์ และสาวกโพธิสัตว์

ไม่ว่า ไม่มีคุณความดี ไม่มีปัญญา แล้วก็จะไปเป็นสาวกได้ ก็ต้องตามลำดับ แต่ว่าเพียงแค่สละความเห็นแก่ตัว ยังกยาก และก็สละการที่จะไม่ยึดถือสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดเลยทั้งสิ้น จะยากกว่าไหม

เพราะฉะนั้นความดี เป็นสิ่งที่ทำได้และควรทำ แล้วก็ทำบ่อย ๆ ก็จะมีกำลังขึ้น ต้องเป็นผู้ที่เห็นประโยชน์จริง ๆ ของความดีว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่ทุกคนจะได้รับ ก็ต้องมาจากความดีเป็นเหตุ สิ่งที่ไม่ดีจะนำสิ่งที่ดีมาให้ไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นกุศลทั้งหลาย ไม่มีทางที่จะนำสิ่งที่ดีมาให้ได้เลย และก็มีความมั่นใจ มั่นคงว่า กุศลทั้งหลายซึ่งเป็นสิ่งที่ดี ก็จะต้องนำมาแต่ซึ่งสิ่งที่ดีได้ ถ้ามีความมั่นใจอย่างนี้ ก็จะทำให้ทำความดีเพิ่มขึ้น

ใส่ใจในความคิดหรือความชั่ว

ถ้าศึกษาสภาพธรรมะก็จะรู้ว่า มีเจตสิกหนึ่งชื่อว่า “มนสิการเจตสิก” ถ้าแปลโดยตรง ก็คือ การกระทำไว้ในใจโดยแยบคาย แต่คำแปลโดยตรงสำหรับภาษาหนึ่ง ถ้าเป็นผู้ที่เข้าใจภาษาบาลี เป็นชาวมคธ ง่ายเลย ไม่เหมือนเรา ที่จะต้องแปลแล้ว หมายความว่าอะไร เพราะเราไม่คุ้นเคยกับสำนวน ภาษา รูปของประโยคอย่างนั้น

เพราะฉะนั้นการที่เราจะเข้าใจในภาษาไทยง่าย ๆ คือ “การใส่ใจ” ซึ่งขณะนี้ ทุกคนจะต้องมีมนสิการเจตสิกเกิดกับจิตทุกขณะ เห็นสิ่งที่ปรากฏด้วยกัน ใส่ใจในอะไร บางคนใส่ใจในสีสัน เปรียบเทียบได้ อย่างพวกนักวาดรูป ช่างเขียน เขาก็สะสมมาที่จะใส่ใจในสีต่าง ๆ มีความรอบรู้ในเรื่องการที่จะให้รูปภาพนั้นออกมาเป็นอย่างไร แต่บางคนก็ใส่ใจในการปลูก เห็นแล้วชอบใจ อยากจะรู้ว่า จะปลูกวิธีไหน เป็นต้น

เพราะฉะนั้นความใส่ใจของแต่ละคน ก็ต่าง ๆ กันไป จันใด แม้แต่เพียงเกิดมาแล้ว ความใส่ใจในทางดี และในทางชั่ว ก็ต่างกันตามการสะสม คนที่ใส่ใจในความดี พอได้ยินคำว่า “ธรรมะ” ก็รู้ว่า น่าสนใจ ควรที่จะได้เข้าใจ ไม่ใช่ผ่านไป แล้วไปใส่ใจในอย่างอื่น

นี่แสดงให้เห็นว่า กว่าที่จะถึงกาลที่แม้ศรัทธาจะเกิด ในการเห็นประโยชน์ของการฟัง ก็ไม่ใช่จะเป็นไปตามความต้องการได้ แต่ต้องอาศัยการปรุงแต่งของธรรมะที่เป็นสังขารชั้นอย่างเจียบ ๆ แม้ในขณะนี้ก็ทำหน้าที่ของเจตสิก แต่ละเจตสิกนั้น ๆ เป็นสังขารชั้นแล้ว ที่จะทำให้มีความศรัทธาเพิ่มขึ้น มีความสนใจที่จะเข้าใจธรรมะ ไม่ใช่เพียงได้ยินคำ แล้วก็จำคำ แล้วก็คิดว่า เข้าใจแล้ว

เพราะฉะนั้นแม้แต่การฟัง ยังต้องเป็นผู้ที่ละเอียด ในการที่จะใส่ใจในคำที่ได้ยิน เพื่อที่จะได้เข้าใจว่า หมายถึงสภาพธรรมะที่มีจริง ๆ เดียวนี้ แต่เราได้ยินเพียงชื่อเหมือนสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น กำลังอยู่ในความมืด ไม่ปรากฏเลยสักอย่าง

เวทนา ความรู้สึก ก็มี ไม่ใช่ว่าไม่มี แต่ก็เกิดดับเปลี่ยนแปลง ไม่ได้รู้เฉพาะสภาพธรรมะหนึ่ง ที่เกิดขึ้นเป็นอย่างนั้น แล้วก็ดับไป และก็มีเวทนา หรือ ความรู้สึก

อย่างอื่น ก็เกิดสืบทอด สลับไป จนกระทั่งเพียงแต่ได้ฟังเรื่องราว และก็กำลังคิดถึงสิ่งที่มีจริง

แต่ถ้าฟังบ่อย ๆ มีการใส่ใจที่ถูกต้อง ที่จะเข้าใจลักษณะของสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง ก็จะต้องเป็นผู้ที่ฟังด้วยดี ก็สามารถที่จะได้ประโยชน์จากการฟัง

เพราะฉะนั้นก็เป็นแต่ละหนึ่ง ๆ จริง ๆ เป็นธาตุแต่ละอย่าง ซึ่งแม้ขณะนี้ก็มีกี่คน ก็เป็นจิตแต่ละหนึ่งซึ่งหลากหลาย ต่างกัน และในจิตแต่ละหนึ่ง แต่ละขณะ ที่เราเข้าใจว่า เป็นคนหนึ่ง ๆ นั้น ก็ต่างกันไปตามการสะสม

ก็เป็นเรื่องทีละเอียด แต่ให้เข้าใจว่า เป็นธรรมะทั้งหมด ไม่ลืมนว่าเป็นธรรมะเมื่อมีความค่อย ๆ เข้าใจขึ้น ในที่สุดก็จะค่อย ๆ คลายการไม่รู้ว่าเป็นธรรมะ

และเมื่อมีความเข้าใจลักษณะของสิ่งที่ปรากฏละเอียดขึ้น ความเข้าใจว่าเป็นธรรมะก็ต้องเพิ่มขึ้น

เหตุต่างกัน ผลจึงต่างกัน

ทุกสิ่งทุกอย่างมีเพียงชั่วคราวยุติจริง ๆ เห็นก็ชั่วคราว คิดก็ชั่วคราว สุขก็ชั่วคราว เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเล็กน้อย แต่รวดเร็ว สืบทอดจนกระทั่งเหมือนกับมันคง และยังคงมีอยู่

แต่จากการที่ทรงบำเพ็ญพระบารมี ตรัสรู้ความจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างที่กำลังปรากฏในขณะนี้ เป็นวิภูฏะ หมุนเร็วเหมือนลูกข่างที่หยุดนิ่ง ทำให้เหมือนว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่เกิดดับเลย และลองคิดดู คิดว่าเป็นอย่างนี้มานานแสนนาน กว่าที่จะรู้ความจริงแต่ละขณะ ก็เป็นธรรมะแต่ละอย่าง มีปัจจัยเกิดขึ้นแล้วก็ดับ

และ ๑ ขณะนี้จะเทียบอย่างไร ไม่มีทางที่จะรู้ได้เลย เช่น ขณะนี้ เห็น เหมือนหลายขณะ เป็นเห็นอยู่ตลอดเวลา และมีได้ยิน ก็แสดงให้เห็นว่า ได้ยินกับเห็นต่างขณะ แต่ในระหว่างได้ยินกับเห็นที่ต่างขณะ ก็ยังมีจิตเกิดดับหลายขณะด้วย

เพราะฉะนั้นสิ่งที่ไม่รู้ มีมาก แต่ฟังเพื่อเห็นความเป็นธรรมะว่า นี่เป็นธรรมะที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงความจริงของธรรมะได้เลย ค่อย ๆ ฟังจนกระทั่งเข้าใจว่าเป็นธรรมะ แล้วจะเป็นเราได้อย่างไร

และเมื่อรู้ว่าเป็นธรรมะ ก็เข้าใจถึงธรรมะที่ต่างเป็นดีและชั่ว เมื่อเข้าใจว่าเป็นธรรมะที่ดีและชั่ว ซึ่งเป็นเหตุ ก็ต้องนำมาซึ่งผล ซึ่งแต่ละคนก็จะได้เห็นผลของอกุศลกรรมมากมาย อย่างเมื่อวันก่อนก็กล่าวถึงการเกิด เกิดมาเป็นสัตว์เดรัจฉาน มองเห็นอยู่ รูปร่างลักษณะหลากหลาย มากมายเหลือเกิน แม้แต่สิ่งที่คุณคล้ายคลึงกันในที่แห่งหนึ่ง แต่ในที่อีกแห่งหนึ่ง ก็ต่างกันไป ใครทำได้ ถ้าไม่ใช่เหตุ ต้องเป็นเหตุที่จะกระทำให้สิ่งนั้น ๆ ต่างกัน

อย่างเราเห็นตึกเตน หรืออะไรก็ตามแต่ หรือ ฐ ในเขตนี้กับในเขตโน้น ก็ต่างกัน แม้กำเนิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน ฝิเสือก็มีปีก แต่ปีกของฝิเสือแต่ละตัว แต่ละชนิด ก็ต่างกันไป แม้เป็นคน มีตา ๒ ข้าง มีหู มีจมูก มีหน้า ก็ยังต่างกันไป จนจำได้ว่า ใครเป็นใคร ทั้ง ๆ ที่ ก็ดูน่าจะจำยาก อย่างวัวควาย ใครจำได้ ยากกว่าใช่ไหม

นี่แสดงให้เห็นว่า ความหลากหลายของเหตุ ก็ทำให้เกิดความหลากหลายของผล และในความหลากหลายนั้น ถ้าเป็นดีและชั่ว ก็ยังต่างกันไป

เพราะฉะนั้นถ้ามีความมั่นคงในเรื่องเหตุที่ดี ก็จะเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งไม่ทำชั่ว

ก้าวแรกของการศึกษาธรรม

ธรรมะที่จะได้ฟัง มากมาย แต่ว่าต้องพิจารณา แม้แต่คำเริ่มต้น สิ่งที่มีจริงขณะนี้ เป็นธรรมะ หายสงสัยไหม แค่ว่าเข้าใจตอนต้น เริ่มจากการรู้ว่าสิ่งที่มีจริงขณะนี้ทั้งหมด เป็นลักษณะของธรรมะแต่ละหนึ่ง อย่างเสียง มีจริง ๆ สิ่งที่มีจริง ภาษาบาลีใช้คำว่า “ธรรมะ”

เพราะฉะนั้นธรรมะในภาษาบาลี ก็หมายความว่า เดี่ยวนี้ สิ่งใดที่มีจริง สิ่งนั้นเป็นธรรมะ นี่คือ ขั้นต้น เรียกว่า “บันไดก้าวแรกของการศึกษาธรรมะ”

เพราะเหตุว่าขณะนี้ศึกษาธรรมะ โดยไม่รู้ว่า ธรรมะคืออะไร จะมีประโยชน์ไหม ศึกษาเรื่องราวมากมาย ตำรามากมาย แต่ไม่รู้ธรรมะว่าคืออะไร และไม่เข้าใจด้วยว่า เดี่ยวนี้เป็นธรรมะจริง ๆ

เพราะฉะนั้นก่อนอื่น ไม่ใช่เพียงให้จำ หรือว่าให้ตาม แต่ให้พิจารณาจนกระทั่งเข้าใจมันคงขึ้น จากการที่ไม่รู้จักธรรมะ แต่พอได้ยินธรรมะ เดียวนี้ สิ่งที่กำลังมีแต่ละหนึ่ง ๆ เป็นธรรมะ

คิดมีจริง เป็นธรรมะ เห็นมีจริง เป็นธรรมะ โกรธมีจริง เป็นธรรมะ มีอะไรบ้างไหมที่ไม่ใช่ธรรมะ ที่มีจริง ๆ อันนี้ คือ ไม่ลืม

และการศึกษาธรรมะ เพื่อศึกษาสิ่งที่มีจริง จนเป็นความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องในสิ่งที่มีจริง น่าเบื่อไหม ไปศึกษาเรื่องอื่นดูจะดีกว่า ศึกษาดนตรี ก็มีเสียงเพราะ ๆ ศึกษาการวาดรูป ก็มีอะไร ๆ ให้เห็นเพลิดเพลิน แต่ศึกษาให้เข้าใจสิ่งที่มีจริง เบื่อไหมก็มี ดูธรรมดาตามาก แต่ว่าพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ทรงบำเพ็ญพระบารมีนานเท่าไรที่จะรู้ความจริงที่กำลังมี เพราะเกิดแล้ว

ส่วนใหญ่เราจะคิดถึงสิ่งที่ยังไม่เกิด เดียวเราจะไปทำอะไร จะไปศึกษาวิชาอะไร แต่ว่า สิ่งที่มีเดี๋ยวนี้ไม่ศึกษา

เพราะฉะนั้นการศึกษาธรรมะ คือ ไม่ใช่ศึกษาสิ่งที่ยังไม่เกิด แต่สิ่งใดก็ตามที่มีในขณะนี้ เดียวนี้ ศึกษาให้เข้าใจ

เพราะฉะนั้นต้องเป็นผู้ตรงจริง ๆ ว่า น่าศึกษาไหม ก่อนอื่นต้องรู้ว่า สิ่งที่มีในขณะนี้ น่าศึกษาหรือเปล่า เพราะว่า เป็นความจริงชั่วขณะ เกิดมาเห็น เกิดมาได้ยิน บังคับได้ไหมว่า ให้ได้ยิน หรือว่าให้เห็นตามใจชอบ แต่เกิดแล้ว และขณะที่กำลังเห็นจะมีอย่างอื่นด้วยหรือเปล่า

นี่คือ ความละเอียดของธรรมะจริง ๆ ไม่อย่างนั้นเราจะข้าม แล้วเราคิดว่า เราศึกษาธรรมะ แต่เราต้องเป็นผู้ตรงว่า ในขณะนี้ที่กำลังเห็น มีอะไรนอกจากเห็นหรือเปล่า ชั่วขณะที่เห็นปรากฏ แค่นี้เราก็อาจจะไม่คิดแล้ว เราอยากจะข้ามไปรู้เรื่องอื่น

แต่ว่าขณะนี้ มีเห็นจริง ๆ เห็นกำลังปรากฏ ในขณะที่มีเห็น มีเสียงหรือเปล่านั้น ไม่มี แต่ว่ามีสิ่งที่เพียงปรากฏกับธาตุที่กำลังเห็นสิ่งนั้นซึ่งเป็นธรรมะ ที่ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล

นี่คือ การฟังธรรมะ เพื่อรู้จักธรรมะที่กำลังปรากฏ ไม่ใช่อยู่ในตำราเลย เดียวนี้มีเห็น เริ่มเข้าใจว่า ขณะที่มีสิ่งที่ปรากฏให้เห็น ขณะนั้นไม่มีอย่างอื่น นี่คือการตั้งต้นที่จะรู้ว่าเป็นธรรมะ แต่ละหนึ่ง ๆ

ขณะนั้นที่เสียงปรากฏ ขณะนั้นไม่มีสิ่งที่ปรากฏทางตาให้เห็น ขณะนั้นมีธาตุที่ได้ยินเสียงที่กำลังปรากฏ เพราะขณะนั้นขณะนั้นไม่มีเรา ไม่มีใครเลย มีแต่ธรรมะซึ่งเป็นธาตุที่เกิดขึ้นตามเหตุ ตามปัจจัย

คือ เสียงกระทบกับหู เป็นปัจจัยให้จิตได้ยินเกิดขึ้น ได้ยินเสียง เสียงก็ดับ ได้ยินก็ดับ มิฉะนั้นจะไม่ได้เข้าใจธรรมะที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้ว่า รู้สิ่งซึ่งกำลังเกิดดับในขณะนี้ได้

ทั้ง ๆ ที่เป็นอย่างนี้ แต่ก็ไม่มีใครรู้ เพราะเวลานี้ไม่มีอะไรดับเลย มีแต่ปรากฏ แล้วก็คิดนึกว่า เป็นสิ่งนั้นสิ่งนี้

เพราะฉะนั้น กว่าจะเข้าใจธรรมะจริง ๆ ต้องเป็นผู้ที่ตรง ที่จะรู้ว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงรู้แจ้งสภาพธรรมะ จึงสามารถที่จะดับกิเลสได้ และเรามีกิเลสมากไหม แล้วจะดับได้อย่างไร ไม่มีทางเลย ถ้าไม่ได้เข้าใจธรรมะตรงตามความเป็นจริง

เพราะฉะนั้นประโยชน์ก็คือว่า แม้ว่าศึกษาเพียงเริ่มต้น แต่ศึกษาให้ตรงว่าการศึกษาเพื่อรู้และเข้าใจสิ่งที่กำลังปรากฏ แม้ว่ายากแสนยาก แต่เข้าใจได้ เพราะว่า มีผู้ที่ได้เข้าใจแล้ว และหมดกิเลสแล้ว

เพราะฉะนั้นเมื่อยุคสมัยผ่านมาจนถึง ณ ขณะนี้ ก็ยังสามารถได้ยินได้ฟัง เพื่อไตร่ตรอง เพื่อเข้าใจขึ้น เพื่อรู้หนทางว่า พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงดำเนินไปด้วยหนทางนี้ที่จะทำให้ดับกิเลสได้

คำแรกและคำสุดท้ายที่ต้องศึกษา

ณ กาลครั้งหนึ่ง สมัยหนึ่ง ที่นี้ ก็เป็นที่ที่พระผู้มีพระภาคประทับ และทรงแสดงพระธรรม พุทธศาสนิกชนที่ได้ยินคำว่า “พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า” หรือว่าที่เคย

กล่าวบ่อย ๆ ว่า มีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง มีพระธรรมเป็นที่พึ่ง มีพระอริยสงฆ์เป็นที่พึ่ง

“ที่พึ่ง” ที่นี้ ไม่ใช่ที่พึ่ง ที่จะให้มีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เกิดแล้วตาย เกิดแล้วตาย ซึ่งแต่ละชาติ ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ได้ว่า จะมีการประสบพบเห็นสิ่งที่เป็นทุกข์ เดือดร้อน หรือเป็นสุขโสมนัสสักแค่ไหน เพราะว่าทุกอย่างก็ผ่านไป

เพราะฉะนั้นขณะนี้ ทุกอย่างก็กำลังผ่านไปอยู่เรื่อย ๆ ตราบใดที่ยังไม่ได้ฟัง พระธรรม โลกมีดสนิท ไม่รู้จักแม้แต่คำว่า “ธรรมะ” ได้ยิน เหมือนอยู่ในความมืดสนิท ได้ยินคำ เสียงแว่ว ๆ ว่า “ธรรมะ” แต่ก็ยังไม่รู้จักธรรมะ

เพราะฉะนั้นการศึกษาพระธรรม ให้ทราบว่า พระปัญญาคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ทรงบำเพ็ญพระบารมี ๔ อสงไขยแสนกัป เพื่อที่จะได้ตรัสรู้และทรงแสดงพระธรรม อนุเคราะห์สัตว์โลก

ทุกคำ ไม่ใช่ว่าชาวโลกซึ่งอยู่ในความมืดสนิทสามารถที่จะเข้าใจได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่เจียระไนลงสลับ และศึกษาคำนั้น ให้เข้าใจจริง ๆ จึงจะเข้าใจความหมายของคำว่า พระรัตนตรัย

พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง ให้เกิดปัญญา แสงสว่างที่ทำให้ออกจากความมืดสนิทได้ ตราบใดที่เพียงได้ยินคำว่า “ธรรมะ” แต่ไม่รู้จักธรรมะ ไม่เข้าใจธรรมะ ซึ่งเป็นคำแรกและจะเป็นคำสุดท้ายตราบเท่าถึงพระอรหันต์ เพราะว่าทุกขณะเป็นธรรมะ แต่ไม่เคยรู้ว่า เป็นธรรมะ

เพราะฉะนั้นก็หมายความว่า อยู่ในความมืดสนิทมาแสนนาน และความลึกซึ้งของพระธรรมที่กำลังปรากฏทุกขณะ ไม่เคยขาดเลย ไม่มีใครสามารถที่จะรู้ความจริงได้เลย ทั้ง ๆ ที่ทุกอย่างขณะนี้ ก็เกิดขึ้น จึงปรากฏ แล้วก็หมดไป

เพราะฉะนั้นการศึกษาพระธรรมด้วยความเคารพ ด้วยความไม่ประมาท ไม่เผลอ ไม่คิดว่าเข้าใจแล้ว ก็จะทำให้ปัญญา ความเข้าใจ ความเห็นถูกในสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏในขณะนี้เพิ่มขึ้น จนกระทั่งสามารถที่จะมีความเห็นถูกต้อง ตามความเป็นจริงของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้นขณะนี้ ก่อนอื่นควรที่จะได้เข้าใจคำว่า “ธรรมะ” ถ้าไม่มีธรรมะ จะมีพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าได้หรือ แต่แม้มีธรรมะ แต่ไม่มีปัญญาที่จะรู้ความจริงของธรรมะที่กำลังปรากฏ ก็ไม่สามารถที่จะอาศัยพระผู้มีพระภาคเป็นที่พึ่ง

เสียงธรรมจากธัมเมกสอุป

ณ กาลครั้งหนึ่ง สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม ณ ที่นี้ ให้พระปัญจวัคคีย์ได้ฟัง เห็นไหม เพียงแต่เห็น ใจของเราก็คิดถึงเรื่องราวในอดีต และก็รู้ว่า ณ ที่นี้ คือ ที่ที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรม ทรงอนุเคราะห์สัตว์โลกให้รู้แจ้ง อริยสัจธรรม ดับกิเลสเช่นที่พระองค์ได้ทรงรู้แจ้ง เป็นการถึงความสมบูรณ์ของการสะสมพระบารมีที่จะอนุเคราะห์ให้คนอื่นได้รู้ตาม

ถ้าไม่มีใครได้รู้ตามเลย ใครจะรู้ถึงพระปัญญาคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่ต้องเป็นผู้ที่สะสมปัญญา ความเห็นถูก ความเข้าใจถูก จึงสามารถเข้าใจพระธรรม

ทุกคำเป็นวาจาจริงจะ คือ เป็นคำจริง ที่ส่องถึงสภาพธรรมะที่มีจริง เช่น ขณะนี้สิ่งที่กำลังปรากฏให้เห็นได้ เป็นวาจาจริงจะเป็นความจริง และก็ไม่ใช่เสียง เพราะว่าเสียงไม่สามารถปรากฏให้เห็นได้ แต่เสียงก็เป็นสิ่งที่ปรากฏให้ได้ยิน ให้รู้ว่าเสียงมีก็เป็นธรรมะอย่างหนึ่ง ปรากฏต่อเมื่อมีจิตได้ยิน

นี่ก็คือ ทุกขณะในชีวิต เกิดดับสลับต่อรวดเร็วมาก ต้องอาศัยการฟังจนค่อย ๆ เข้าใจขึ้น แล้วก็ละลายความติดข้องที่เคยยึดถือสภาพธรรมะว่าเป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ไม่มีดับ

แต่ถ้าไม่ดับแล้ว จะมีธรรมะปรากฏหลาย ๆ อย่างพร้อมกันได้อย่างไร แต่เพราะเหตุว่าธรรมะอย่างหนึ่งเกิดปรากฏ แล้วดับไป แล้วธรรมอื่นก็เกิด สืบต่อ ปรากฏแล้วก็ดับไปอย่างรวดเร็วมาก สุดท้ายจะประมาณได้ จึงไม่ปรากฏว่า ธรรมะหนึ่งธรรมะใดเกิดดับเลย

เพราะฉะนั้นการสืบทอดอย่างรวดเร็ว ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ๖ โลก ก็ทำให้มีความยึดมั่นเพราะความไม่รู้ในสิ่งที่แท้จริงดับแล้ว แต่ก็มีสิ่งที่มีปัจจัยทำให้เกิดปรากฏเหมือนเดิม ทำให้เข้าใจผิด คิดว่าไม่ได้ดับไปเลย ทั้ง ๆ ที่สภาพธรรมะแต่ละขณะ แม้แต่เสียง เสียงที่กำลังปรากฏขณะนี้ ไม่ใช่เสียงก่อน เสียงก่อนหายไปไหน เกิดแล้วดับไป ไม่เหลือเลย แต่ก็ยังติดข้อง ยังจำได้ แล้วยังคิดเป็นเรื่องราวของเสียงนั้น

เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรมก็คือ ได้ฟังความจริงของสิ่งที่มีจริง และเห็นประโยชน์ของการที่เกิดมาแล้ว อยู่ด้วยความไม่รู้ เป็นเหตุให้เกิดความติดข้อง ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และเวลาที่ไม่ได้สิ่งที่ต้องการก็เกิดโทสะ ก็เลยทั้งหลายก็นำมาเพราะความไม่รู้

แต่ถ้ารู้จริง ๆ ว่า ทั้งหมดเป็นสภาพธรรมะ เห็นก็เป็นธรรมะ โกรธก็เป็นธรรมะ ลำคัญตนก็เป็นธรรมะ พยาบาทก็เป็นธรรมะ เมตตาก็เป็นธรรมะ แล้วจะเป็นของใคร

เป็นแต่เพียงธรรมะหลากหลาย ซึ่งเกิดมา แล้วก็หมดไป แต่ว่าสะสมสืบทอดอยู่ในจิต ทำให้แต่ละคนแม้จะจากโลกนี้ไปแล้ว แต่สิ่งที่สะสมไว้ในโลกนี้ก็ติดตามไป ทำให้เป็นแต่ละบุคคล แต่ละอภยาศัย แม้แต่รูปร่างกาย เป็นคน มีตา หู จมูก ลิ้น กาย ก็ไม่เหมือนกัน ตามความละเอียดของกรรมที่ได้กระทำแล้ว

เพราะฉะนั้นการฟังพระธรรมก็เป็นเรื่องของความอดทน การเห็นประโยชน์ มีความเพียร และตรงตามความเป็นจริง คือ สัจจะ ว่าฟังเพื่อเข้าใจ

เพราะฉะนั้นถ้าฟังแล้วไม่เข้าใจ ฟังอีก ทบทวน ไตร่ตรอง จนกระทั่งรู้ว่า คำที่ได้ยินเป็นวาจา สัจจะ ซึ่งจะนำไปสู่ญาณ สัจจะ ความรู้ที่ถูกต้องจริง ๆ ไม่ผิดไปจากพระธรรมที่ทรงแสดงไว้ จนกระทั่งสามารถที่จะเป็นมรรค สัจจะ หนทางที่จะนำไปสู่การอบรมปัญญา ยิ่งขึ้นจนกว่าสามารถที่จะละความไม่รู้ และความติดข้อง ซึ่งจะทำให้เมื่อละแล้ว สภาพธรรมะจึงสามารถที่จะปรากฏตามความเป็นจริงว่า แต่ละหนึ่งเกิดขึ้น แล้วก็ดับไป และจะเยื่อใยในแต่ละหนึ่งซึ่งเกิด แล้วดับไป และไม่กลับมาอีกใหม่

งานอดิเรกที่ดีที่สุด

ทุกคนคงเคยได้ยินคำว่า “งานอดิเรก” ไม่มีใครบังคับให้ทำเลย แต่เป็นเพราะความสนใจ เพราะฉะนั้นเรามีงาน ทุกคนเกิดมาในวัยทำงาน ก็ทำงานไป แต่จะเป็นอะไรก็ตามแต่ บางคนชอบเล่นไพ่ บางคนก็ชอบเล่นกอล์ฟ บางคนก็ชอบอะไรก็ได้แต่ ดนตรี เป็นต้น นั่นคือ งานอดิเรก

จะบอกว่า เราไม่มีเวลาสำหรับงานอดิเรกที่เราชอบหรือ พอว่างนิดหนึ่ง เราก็หันไปหาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นดนตรี หรือฟังเพลง อะไรก็ตามแต่ เพราะฉะนั้นเวลาที่มีสำหรับผู้ที่มีความสนใจในสิ่งหนึ่งสิ่งใด เขาก็จะหันไปหาสิ่งนั้น

เพราะฉะนั้นเรื่องที่จะศึกษาธรรมะ หรือฟังธรรมะ ไม่มีเวลา นี่ไม่ใช่ เพราะเหตุว่าเหมือนงานอดิเรกซึ่งไม่มีใครบังคับ แต่เป็นสิ่งที่มีความยิ่งกว่างานอื่น ๆ

งานทั้งหลายก็นำมาซึ่งเรื่องราว อย่างคนที่เขาเริ่มคิดเรื่องไฟฟ้า รถไฟ เครื่องบิน จรวดทั้งวิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ พวกนี้ ก็เป็นงานของเขา ซึ่งเขาก็สะสมมาทำไมคนอื่นไม่ทำ คนนี้ทำด้านนี้

เพราะฉะนั้นแต่ละคน ก็แต่ละอัธยาศัย คนหนึ่งก็ตัดเสื้อ คนหนึ่งก็ทำผม อะไรก็ได้แล้วแต่ เพราะฉะนั้นคนที่ฟังธรรม ก็เป็นอย่างหนึ่ง ซึ่งไม่แปลก เพราะว่าได้สะสมศรัทธาที่จะรู้ว่า ชีวิตนี้สั้น เกิดมาตายได้เลยทันที ๒ เดือน ๓ เดือน ปีหนึ่ง ๑๐๐ ปีก็มี ก็แล้วแต่

แต่ว่าระหว่างนั้น ทำอะไรที่คิดว่าเหมาะสม มีประโยชน์ที่สุดแล้วหรือ ต่อการที่จะต้องตาย เพราะอย่างไรก็ต้องตาย เราจะทำเพื่อประเทศไทย เกิดใหม่ก็ไม่รู้ว่า จะอยู่ที่ประเทศไทยหรือเปล่า ถ้าไม่ใช่เฉพาะเจาะจงประเทศไทย ทำเพื่อโลก เราเกิดอีก เราจะอยู่โลกไหน ก็ยังไม่รู้เลย

เพราะฉะนั้น สิ่งที่มีประโยชน์ ในระหว่างที่ยังไม่จากโลกนี้ไป ซึ่งทุกคนต้องจากไปแน่ และประโยชน์นั้นเป็นประโยชน์กับตนเองด้วย เมื่อเป็นประโยชน์กับตนเอง คือ คุณความดีก็ต้องมีประโยชน์กับคนอื่นด้วย แล้วทำไมเราไม่คิดว่า ที่เรากำลังทำงานอยู่ทุกวันนี้เป็นความดี หรือว่าเป็นอะไร

เพราะฉะนั้นถ้าศึกษาธรรมะแล้ว ก็เป็นส่วนพิเศษของความสนใจที่จะได้ประโยชน์ที่ว่า มีโอกาสจะได้เข้าใจทุกอย่าง เพราะว่าถ้าพรุ่งนี้ตาย ทำอย่างไร ทำงานแค่นี้ จบแล้ว พอใจแล้ว ที่ได้ทำแค่นี้ แล้วถ้าย่นย่อ เกิดกับตายให้ติดกัน ง่ายมากเลย ไม่มีอะไรในระหว่างนั้นเลย

แต่เพราะเกิดกับตายนี้น่างัน จนกระทั่งมีเวลาตรงกลาง ส่วนใหญ่สะสมสิ่งที่ไม่ดี ซึ่งเรามองเห็นเลย พอใครแสดงการกระทำอะไรที่ไม่ดี เรารู้ว่านี่ไม่ดี แต่ความไม่ดีมีตั้งแต่ อย่างที่ออกมาทางกายบ้าง ทางวาจาบ้าง แต่ถึงยังไม่ออกเลย ขณะนั้นก็ไม่ได้ โดยที่ไม่รู้ คิดว่าดีแล้ว

แต่พอมาถึงพระพุทธเจ้า ท่านสามารถมีพระญาณที่ละเอียดยิ่ง ที่จะรู้การสะสมของแต่ละคนว่า ชาติก่อน ๆ ซึ่งเราก็เคยเกิดมาแล้ว และตายแล้ว เราก็ต้องเกิดอีก เป็นอะไร อยู่ที่ไหน และสะสมอะไรมาากน้อยแค่ไหน

เพราะฉะนั้นที่เราคิดว่า เราดีแล้ว ไม่ใช่ดี เพราะอะไร เพราะไม่รู้ความจริง ไม่ใช่กล่าวง่าย ๆ ลอย ๆ ว่าไม่ดี ๆ แต่ไม่มีเหตุผล ดี ก็เรียกว่าไม่ได้ไปทำร้ายใคร ในทางที่ทุจริตเบียดเบียน นั่นคือ ความดี คือ ละเว้นสิ่งที่ทุจริต

แต่ขณะที่กำลังละเว้น เราก็ยังมีความไม่ดี ซึ่งคนจะไม่รู้เลยว่า ความไม่ดีนั้นคืออะไร ความไม่ดีนั้นคือ ไม่รู้ความจริง เกิดมา มาจากไหน อยู่ดี ๆ ก็เกิดมาอย่างนั้นหรือ

ถ้าเป็นคนที่มีเหตุผล เขาก็จะต้องรู้ว่า ต้องมีเหตุทำให้เกิด และเหตุที่เกิดขึ้นหลากหลายมาก คนเกิดมาก็ยังไม่เหมือนกันเลย อะไรทำให้แต่ละคนต่างกัน บางคนเป็นเศรษฐี บางคนพิการ บางคนนิสัยดี บางคน ทั้ง ๆ ที่เป็นเศรษฐี นิสัยก็แย่มาก ทั้ง ๆ ที่เป็นคนยากจน นิสัยก็ดี

นี่ก็เป็นสิ่งที่แต่ละคนไม่รู้เลยว่า ต้องมีเหตุแน่นอน และระหว่างที่เราเกิดอยู่ เราก็กำลังสะสมเหตุนั้น ๆ โดยที่เราไม่รู้ตัวเลย ถ้าไม่ได้ฟังคำสอนว่า แท้ที่จริงทุกขณะมีเหตุที่ทำให้เกิดขึ้น

และถ้าเป็นความดี ความชั่ว นั้น ไม่ได้ไปไหนเลย สะสมอยู่ในจิต ใครจะลักขโมยเอาออกไปไม่ได้เลย เพราะว่าจิตเป็นสิ่งที่อยู่ภายในที่สุด ไม่มีอะไรที่จะอยู่ภายในยิ่งกว่าจิต

พระคุณอันประเสริฐสูงสุด

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ ผู้ที่ได้ทรงบำเพ็ญพระบารมีที่จะตรัสรู้ความจริงของสิ่งที่ทุกคนมีตั้งแต่เกิดจนตาย แต่ไม่รู้ ให้เข้าใจถูกต้องตามความเป็นจริง ละความไม่รู้ซึ่งเป็นต้นเหตุให้เกิดอกุศลต่าง ๆ มากมาย มหาศาล เพราะว่าเพิ่มขึ้นแต่ละวัน ที่ไม่รู้

เพราะฉะนั้นเมื่อสามารถที่จะมีความเข้าใจถูกต้อง ก็สามารถรู้ว่า สิ่งใดเป็นอกุศล สิ่งที่ไม่ดี และธรรมที่ตรงกันข้าม คือ ความดีนั้น คืออะไร ถ้ามีปัญญาเหมือนแสงสว่าง ก็จะนำไปสู่ทางของกุศล ห่างไกลจากอกุศลซึ่งเคยมีมากมาย แต่ว่าห่างทันทีไม่ได้เลย ค่อย ๆ เป็นไปตามความเข้าใจ ถ้าความเข้าใจน้อยมากแล้วก็อยากจะดับกิเลส พุดถึงเรื่องสติปัฏฐาน ไม่มีทางที่จะเข้าใจได้ มีแต่ความอยากที่จะทำ

เพราะฉะนั้นคำสอนใดก็ตามที่นำไปสู่ความอยาก หรือความต้องการ นั้นไม่ใช่คำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่คำสอนใด แม้เพียงคำเดียว ที่จะทำให้เข้าใจถูกต้อง ในสิ่งที่มีในขณะนี้ได้ แม้เพียงเล็กน้อยในขั้นต้น คำนั้นก็มิประโยชน์มาก เพราะเหตุว่า เป็นวจีส์จะ เป็นความจริงที่จะทำให้มีความเข้าใจสิ่งที่มี และไม่เคยรู้เลย

และบางคนก็จากโลกนี้ไป ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้เลย ตั้งแต่เกิดจนตาย ไม่รู้ ต่อไปอีกชาติ หน้า ชาติไหน ๆ เหมือนชาติก่อน ๆ ที่ผ่านมา ก็แล้วแต่ว่า จะได้สะสมการได้ยินได้ฟัง มากน้อยแค่ไหน แต่ถ้าเปรียบเทียบความไม่รู้กับความรู้ ก็จะเห็นได้ว่า ความไม่รู้มากมายมหาศาล

เพราะฉะนั้นจะมีตัวตนที่จะไปเร่งรัด ที่จะไปทำให้ความไม่รู้หมดสิ้นไป ทำให้ โลกะหมดไป ทำให้โทสะหมดไป เป็นความเพ้อฝัน เป็นไปไม่ได้เลย ไม่ใช่ความจริง

เพราะฉะนั้นความเป็นผู้ที่เคารพในพระปัญญาคุณของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าก็คือ ศึกษาพระธรรมด้วยความไม่ประมาทในพระพุทธานุภาพ ทุกคำ ว่าเป็น ความลึกซึ้งอย่างยิ่ง ซึ่งสามารถที่จะทำให้เราเกิดปัญญารู้ตาม ยังไม่ต้องใช้คำว่า “สติปัฏฐาน”

เพราะเหตุว่าธรรมะมีตั้งแต่ขั้นต้น ลำดับแรก คือ ขั้นปริยัติ หมายความว่า ความรอบรู้ในธรรมะ ไม่ใช่ในตัวหนังสือ ไม่ใช่ภาษาบาลี อ่านได้ แปลได้ แต่ต้องรู้ว่าการนั้น หมายถึงสภาพธรรมะ เดียวนี้ ขณะนี้เอง มิฉะนั้นแล้วจะไม่ชื่อว่า เป็นผู้ที่ศึกษาปริยัติธรรม

เพราะปริยัติธรรม คือ ความรอบรู้พระธรรมที่ทรงแสดง โดยการไตร่ตรองทุกคำ เช่น คำว่า “ธรรม” ถ้าศึกษาธรรมะโดยไม่รู้ว่า ขณะนี้เป็นธรรมะ ไม่รู้ว่าเห็นเดี๋ยวนี้เป็นธรรมะ ไม่รู้ว่า คตินึกเกิดแล้ว ดับแล้ว เปลี่ยนเรื่องแล้ว เป็นธรรมะ ถ้าไม่รู้อย่างนี้ ไม่ชื่อว่า ศึกษาพระธรรม ไม่ใช่ปริยัติ เพราะฉะนั้นจะเป็นวจีส์จะไม่ได้ ถ้าไม่เป็นไปเพื่อการละความไม่รู้

เพราะฉะนั้นเมื่อมีความเข้าใจถูกต้องแล้ว ก็จะนำไปถึงปัญญาอีกระดับหนึ่ง ซึ่งสามารถที่จะเห็นถูกในลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏ ความต่างของสภาพธรรมะหลากหลายมาก เพราะเหตุว่า เห็นก็ไม่ใช่ได้ยิน ไม่ใช่คตินึก ไม่ใช่ได้กลิ่น ไม่ใช่ลิ้มรส

ทั้งวันก็เป็นความหลากหลายของธรรมะ แต่ละหนึ่ง ซึ่งเกิด แล้วดับไป เร็วมาก ใครรู้บ้างว่า วันนี้ธรรมะที่เกิดแล้วดับไป มีจำนวนเท่าไร ไม่มีทางเลย ไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่าเป็นธรรมะ และการเกิดดับก็เร็วสุดที่จะประมาณได้ จนเสมือนว่าไม่ได้ดับไปเลย

อย่างขณะนี้ เห็นไม่ใช่ได้ยิน ขณะที่เห็น ไม่มีเสียงปรากฏ ขณะที่ได้ยิน สิ่งที่กำลังปรากฏทางตาปรากฏไม่ได้ เพราะขณะนั้นมีเฉพาะเสียงที่ปรากฏ

นี่ก็แสดงให้เห็นถึงการเกิดดับสลับต่อที่เร็วสุดที่จะประมาณได้ ใครรู้ ถ้าไม่ได้บำเพ็ญพระบารมีถึงความเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ไม่มีทางที่จะรู้ได้เลย แล้วก็ไม่ใช่รู้เฉพาะตน แต่ทรงพระมหากรุณาที่รู้ว่า สัตว์โลกที่ไม่รู้ มีมากมายมหาศาล เพราะฉะนั้นสัตว์โลกสามารถที่จะเข้าใจธรรมะจากการได้ฟังคำที่เป็นวจีส์จะ

เพราะฉะนั้นทรงบำเพ็ญพระบารมีให้ถึงความเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นก็จะเห็นพระมหากรุณาคุณ ซึ่ง ณ กาลครั้งหนึ่ง สมัยหนึ่ง ประทับ ณ ที่นี้ ทรงแสดงพระธรรม ให้ผู้ที่ได้ฟังในครั้งนั้นสามารถเข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้ฟัง

และถ้าสะสมปัญญามาพอที่จะละความติดข้อง และเข้าใจความจริงของสภาพธรรมะ ก็สามารถที่จะประจักษ์ความจริง ซึ่งความจริงเป็นอย่างไร ความเห็นถูก ก็ต้องเห็นตรงตามความเป็นจริงอย่างนั้น

มีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งหรือยัง

ความรู้มีมากมายหลายสาขา ประมาณไม่ได้เลย แม้แต่การทำอาหาร ก็ยังต้องเป็นความรู้ แต่ในบรรดาความรู้ทั้งหมด ความรู้เรื่องตัวเอง ซึ่งจะทำให้เรารู้จักคนอื่น ละเอียดิบและถ่องแท้ได้ เพราะเหตุว่าทุกคนเหมือนกัน แต่ไม่รู้เหมือนกันอย่างไร และต่างกันตรงไหนด้วย

อย่างเห็น เห็นเป็นเห็น เห็นจะเป็นได้ยินไม่ได้ เห็นจะเป็นคิดนึกไม่ได้ และทุกคนก็เห็น แต่บางคนได้เห็นสิ่งที่สวย ๆ งาม ๆ บางคนก็ได้เห็นสิ่งที่ไม่น่าดูเลย มีเหตุทั้งนั้นที่ทำให้เป็นอย่างนั้น และที่สำคัญกว่านั้น เห็นแล้ว ได้ยินแล้ว ก็แล้วแต่ว่าหลังจากเห็น เป็นกุศล หรือเป็นอกุศล

เพราะฉะนั้นในวิชาการทั้งหลายที่เราคิดว่า คนโน้นก็เก่ง เราต้องไปเรียนจากเขา เราต้องไปทำอะไรหลายอย่าง สอบบ้าง อะไรบ้าง เพื่อให้เก่งระดับที่คนอื่นยอมรับ แต่ในบรรดาคนเก่งทั้งหลาย มีใครเก่งพอที่เราจะกราบไหว้ทุกวันว่า ขอถึงเป็นที่พึ่งบ้าง

พุทธัง สรณัง คัจฉามิ เราไม่ได้พึ่งคนอื่นเลย ไม่ได้พึ่งนักวิทยาศาสตร์ อะไร ๆ ทั้งสิ้น แต่พึ่งพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่จริง ๆ แล้ว เราเพียงกล่าว แต่ยังไม่พึ่งเลย เพราะฉะนั้นเป็นโอกาสที่จะได้พึ่ง โดยการพึ่งพระธรรม ให้รู้จักพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คือ พระปัญญาคุณ ไม่มีใครรู้จักโลก และแม้สิ่งที่เหนือโลกอย่างพระพุทธเจ้าที่ได้ทรงตรัสรู้ก่อน และได้ทรงแสดง

เพราะฉะนั้นทุกคำที่เราพูดตั้งแต่เกิดจนตายเป็นคำที่ไม่รู้จัก อย่างโลก เรารู้จักแค่แผ่นดิน และมีภูเขา ทะเล ที่โน่น ที่นี้ ที่นั่น แต่พระผู้มีพระภาคเจ้ารู้จักโลกจริงยิ่งกว่าคนอื่น คนอื่นเพียงแค่เห็นรูปร่าง แล้วก็สืบทอดกันมาว่า นี่คือโลก ก็พูดตาม ๆ กันมา

ว่า โลก แต่โลกจริง ๆ นั้น คืออะไร ทั้งหมดจะมีคำตอบในพระพุทธศาสนา ที่ทำให้เราไม่เพียงแต่พูดว่า มีพระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่ง แต่ไม่ได้พึ่งพระธรรม

เพราะฉะนั้นถ้าจะพึ่งจริง ๆ ก็คือ พึ่งพระธรรมที่ทรงแสดง ๔๕ พรรษา ตลอดเวลา ๔๕ ปี ตั้งแต่ตรัสรู้จนกระทั่งใกล้จะปรินิพพานอย่างละเอียด เพราะรู้ว่า ปัญญาของแต่ละคนไม่เท่ากัน บางคนฟังสั้น ๆ เป็นคนที่มีเหตุผล สะสมมาแล้ว ที่จะละความไม่รู้ ก็สามารถรู้ความจริงของสิ่งที่กำลังปรากฏได้

เพราะฉะนั้นความรู้สำคัญที่สุด ถ้าจะรู้กับไม่รู้ ก็คิดดู อย่างไหนจะดี และความรู้ที่สูงที่สุดไม่เกินพระธรรมได้

เพราะฉะนั้นใครจะรู้อะไรมา อย่างไรก็ตาม เกิดแล้ว ก็ต้องตาย แล้วก็สุข เป็นทุกข์ น้ำท่วม ไฟไหม้ อะไรก็แล้วแต่ แต่ก็ไม่รู้จักพระธรรม กับการที่ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหน ก็สามารถรู้ความจริงซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เข้าใจสิ่งที่กำลังมีในขณะนั้นได้ ก็เป็นอภิยาศัยจริง ๆ แล้วแต่การสะสม บางคนฟังธรรมะเพลินมาก ฟังตลอดเลย เข้า สาย บ่าย ค่ำ เพราะเห็นคุณค่าว่า ได้ฟังสิ่งที่ไม่เคยฟัง และสิ่งนั้น ๆ เป็นความจริงซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลย

และยิ่งฟัง ยิ่งเข้าใจขึ้น ก็รู้ว่า เข้าใจเพียงแค่นี้ยังไม่พอ ยังสามารถเข้าใจได้อีก อยู่ที่ศรัทธา ท่านเรียกว่า ความน้อมใจเชื่อ เพราะเห็นประโยชน์ ถ้าสิ่งใดที่มีประโยชน์สำหรับคนนั้น คนนั้นทำแน่นอน แต่ถ้าตราบดีที่คนนั้นยังไม่เห็นประโยชน์สำหรับเขา เขาก็ไปทำสิ่งอื่นซึ่งเขาคิดว่ามีประโยชน์สำหรับเขา

เบิกบานอยู่บนกองขยะ

สัตว์โลกที่ยังมีกิเลส เบิกบานในกิเลส จริงไหม เมื่อเข้านี้ อะไรต่อมิอะไร ก็เบิกบานพอใจด้วยกิเลส แต่ถ้ารู้ว่า เหมือนนอนอยู่ในกองขยะทั้งวันทั้งคืน จะลุกขึ้นใหม่ หรือยังอยู่ต่อไปในกองขยะ ยังไม่สามารถที่จะพ้นไปได้เลย

เพราะฉะนั้นเวลาที่มีความเข้าใจถูก มีความเห็นถูก ตามความเป็นจริง เบิกบาน ที่ได้ออกจากความเห็นผิด เบิกบานออกจากความติดข้องในสิ่งที่เป็นขยะ

คำว่า “ขยะ” มีในพระไตรปิฎก ไม่ใช่คำที่เราคิดเอง ทุกคำ ที่เป็นคำจริง และความจริง เป็นคำตรัสของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหมด แต่อย่าลืม “พุทธะ” ผู้ตื่น ผู้รู้ ผู้เบิกบาน ผู้ละ

แต่เรา กำลังติดแล้ว ติดอีก และก็มีคำที่ชักชวนให้ติดขึ้น ติดขึ้น ติดขึ้น เพราะฉะนั้นไม่ใช่คำสอนของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะว่าทรงให้ละ ความไม่รู้ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความติดข้อง คือ โลภะ

เมื่อมีโลภะ ติดข้อง ย่อมเป็นเหตุให้เกิดพยาบาท หรือความขุ่นเคืองใจ ไม่พอใจ เป็นทุกข์ทั้งนั้น และทุกข์ก็มีหลายระดับ ขณะนี้ใครเป็นทุกข์บ้าง มีแน่ ๆ กำลังเป็นทุกข์ กัน คนละนิดคนละหน่อย

แต่ทุกข์จริง ๆ ก็คือ ทุกอย่าง เกิดขึ้นแล้ว ดับไป เพราะอะไร ทุกข์อื่นแก้ไขได้ ทั้งหมด กำลังไม่สบายใจก็มียา หิวน้ำก็มีน้ำ ก็พอแก้ไขไปได้ แต่ทุกข์ที่ไม่มีใคร สามารถจะแก้ไขได้เลย คือ การเกิดขึ้นและดับไป เพราะความไม่รู้ทุกขณะ

เพราะฉะนั้นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปรียบด้วยอุปมาหลายอย่าง แม้แต่แพทย์รักษาโรค และรักษาโรคที่เป็นทุกข์อย่างยิ่ง คือ โรคกิเลส คนที่มีทรัพย์สิน เงินทองมาก มีทุกข์ใหม่ ทุกข์เพราะอะไร ถ้าไม่มีกิเลส ไม่ทุกข์เลย

และคนที่ไม่มีทรัพย์สินอะไรเลย แต่ก็ไม่มีความติดข้อง ไม่เป็นทุกข์ ตราบใดที่ยังมีกิเลสอยู่ ไม่มีใครที่จะพ้นจากความทุกข์ได้ แต่ไม่รู้ว่า กำลังเป็นทุกข์ หรือ สุขเล็กน้อย ๆ บนกองขยะ ไม่ใช่ใหญ่โตมหัพสาร แค่นิดหน่อย เพราะเกิดขึ้น แล้วก็ดับไป เกิดขึ้น แล้วก็ดับไป ไม่ยั่งยืน

ความดีที่สมบูรณ์แบบ

หนทางในพระพุทธศาสนา คือ ละโดยตลอด ละอกุศล ละกิเลส แต่กิเลส ละยาก ต้องด้วยปัญญาจริง ๆ เขาก็ไม่รู้ว่า ต้องด้วยปัญญาเท่านั้นที่จะละ เขาก็มีความเป็นตัวตนที่พอฟังแล้ว ก็ยังคงจะทำอย่างนั้น อย่างนี้ เพราะระดับของความเข้าใจมาสู่เพียงขั้นผิว

ขั้นผิว คือ ฟังแล้ว เข้าใจแล้ว ก็ดีแล้ว ก็เลยไปยึดส่วนที่ดีว่า ได้ส่วนที่ดีจากธรรมะ แต่ลืมว่า ขณะที่ฟัง แต่ก่อนซึ่งเคยไม่รู้ ละความไม่รู้เลยว่า นี่คือธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงสอน และในขณะที่เราคิดว่า เราได้ประโยชน์ เพราะเราสามารถระลึกได้ว่า ควรจะเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ แต่เราก็ก็นึกว่า ขณะนั้น เพราะปัญญาเข้าใจ

นี่คือ มันซ่อนกันอยู่ เพราะคนส่วนใหญ่ เขาจะดูคนภายนอก เหมือนกับว่าคนนี้ดี ฟังธรรมะ แล้วช่วยการกุศล และอะไรอีกหลายอย่าง ภายนอกเหมือนดี แต่เขาไม่รู้ว่าเป็นจริง ๆ นั้น ไม่ใช่เหมือนคนที่เพียงทำ แล้วไม่รู้ธรรมะ

เพราะฉะนั้นดีจริง คือ ผู้นั้น ดีของเขามาจากความเข้าใจธรรมะ นี่มันมี ๒ อย่าง เขาสะสมมา อธิยาศัยเขาชอบช่วยเหลือใคร เป็นคนเมตตา เขาก็ทำ วาจาเขาดี เขาพูดร้ายกับใครไม่เป็น นั่นเขาก็สะสมมา ทั้งกาย ทั้งวาจา ทั้งใจ เขาอบรมมา ชาติก่อน หรือ ชาตินี้ ศีลธรรม มารยาท เขาก็อบรมไป แต่ไม่ได้มาจากความเข้าใจธรรมะ

นี่เป็นจุดที่คนมองไม่ถึง เพราะฉะนั้นคนที่เข้าใจความละเอียด ก็สามารถที่จะอ่านได้ คนนี้ดี แต่ไม่เข้าใจธรรมะ เราไม่ได้ว่าเขาไม่ดี เขาดี แต่เขาไม่เข้าใจธรรมะ

ส่วนอีกคนหนึ่ง เข้าใจธรรมะ แล้วดี เราก็มารู้ว่า ที่เขาดี เพราะเข้าใจธรรมะด้วย แต่ก็ต้องแยกกันว่า การสะสมของเขา เป็นอย่างหนึ่ง อย่างบางคน สะสมมามาก แล้วก็ฟังธรรมะ ความเข้าใจยังไม่มากพอ สิ่งที่เขาสะสมมา ก็ต้องไหลออกมา มากกว่า คนก็เลยตัดสินเพียงว่า คนนี้ไม่ดีอย่างนั้น ไม่ดีอย่างนี้ แต่ลืมว่า เพราะเขาเข้าใจธรรมะ แล้วเขาก็กำลังเริ่มขัดเกลาเพราะปัญญา ตัวปัญญาจะเปลี่ยนแปลงทุกสิ่งทุกอย่าง

เพราะฉะนั้นถ้ามีความเข้าใจขึ้น เราก็มองเห็นเขาเปลี่ยนไปมากกว่าที่เป็นไปได้ เพราะฉะนั้นก็มี ๒ ระดับ ระดับหนึ่ง คือคนคิดว่า เรียนธรรมะแล้วได้อะไร อยากจะได้ เพราะเคยสนใจเรื่องโลกะ ได้เงินได้ทอง ก็ไม่ใช่ ได้ชื่อได้เสียง ก็เอาไปทำอะไร โช้ไหม

แต่จริง ๆ แล้ว ความเป็นคนตรง คือ เรียนเพื่อรู้ เพื่อเข้าใจธรรมะให้ถูกต้อง แล้วไม่ต้องเป็นห่วง ปัญญาเป็นสิ่งที่ประเสริฐสุด นำแต่สิ่งที่ดีมาให้ เพราะมาจากใจ และเข้าไปถึงในใจ แต่ดีอื่นไม่ถึงใจ และไม่ได้เข้าใจธรรมะด้วย

เพราะฉะนั้นค่าสูงสุด คือ ปัญญา และเราจะรู้เลยว่า ไม่ต้องไปพยายามฝืน เพราะฉะนั้นความเป็นตัวตนของเรายังมีเยอะมาก เพราะฉะนั้นประโยชน์ของเราคือนำธรรมะมาพิจารณาด้วยความเป็นเรา แต่ต่อไปเราจะรู้เลยว่า เราไม่ต้องทำอะไรเลย เพราะปัญญาเขาทำหน้าที่ของเขา ค่อย ๆ คลายไป ค่อย ๆ คลายไป ทีละเล็ก ทีละน้อย แล้วเราจะเข้าใจคน เพิ่มขึ้นด้วย

ถ้าไม่ฟังธรรมะเลย ต่อให้เขาเป็นคนดี ใครก็ชม เราก็ชม แต่เขาก็ไม่เข้าใจธรรมะ เพราะฉะนั้นความดีขึ้นของเขาจะมาจากไหน แต่ถ้าเขาเข้าใจธรรมะด้วย ทุกอย่างจะสมบูรณ์ หมายความว่า รู้เลยว่า คนนั้นได้เข้าใจธรรมะ และดีขึ้นเพราะธรรมะ ตามกำลัง

แต่การเข้าใจธรรมะจะยากตรงที่ว่า ละเอียดเหมือนจับด้ามมีด เราไม่รู้เลยว่า ค่อย ๆ สึก ช่วงขณะที่เราฟังธรรมะ กุศลจิตเกิดแล้ว และเมื่อประกอบด้วยปัญญา ปัญญาก็เกิดแล้ว แต่อกุศลที่มากมายมหาศาล อะไรจะเกิดมากกว่ากัน

อกุศลเขาก็เกิดเป็นประจำ ทำงานไป อะไรไป แต่ในขณะเดียวกัน เพราะเขาเคยฟัง เคยเห็นประโยชน์ เขาก็ไม่ทิ้งเลย เพราะฉะนั้นเขาจะได้ทั้ง ๒ อย่าง

ชีวิตชั่วคราว

ก่อนอื่น เอาอดีตมาก่อน เมื่อเข้าใจว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไม่ได้ เพราะไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใคร และสิ่งที่เกิด แล้วดับก็เป็นอนิจจัง เกิดแล้วไม่เที่ยง อนิจจัง ภาษาบาลีแปลว่า ไม่เที่ยง นิจจัง แปลว่าเที่ยง พอมิ “อ” ก็แปลว่า ไม่ เหมือนกับ “วิชา” แปลว่า รู้ อวิชา ก็คือไม่รู้

เพราะฉะนั้นนิจจัง แปลว่า เที่ยง อนิจจัง แปลว่า ไม่เที่ยง เที่ยง ที่นี้หมายความว่า ไม่เกิด ไม่ดับ เพราะฉะนั้นอนิจจังหมายความว่า สิ่งนั้นต้องเกิดดับ การเกิดดับนี้ น่าพอใจไหม น่าเพลิดเพลินไหม ไม่รู้สึกอะไร เพราะไม่ประจักษ์การเกิดดับ ได้ยินแต่คำว่า “เกิดดับ” แต่เวลานี้เราชอบสิ่งสวย ๆ แนนอนทุกคน เพราะไม่เคยรู้

เลยว่า สิ่งที่เราว่าสวຍ ปรากฏเมื่อกระทบตา แล้วดับ ไม่กลับมาอีกเลย แต่มันเกิดดับ ต่อจนกระทั่งว่า เหมือนมืออยู่ตลอดเวลา

เพราะฉะนั้นถ้าประจักษ์ความจริงเมื่อไรว่า เราไปติดข้องในสิ่งซึ่งเกิดมาให้ติด แล้วก็ไปไหน ก็ไม่รู้ ไม่เหลือเลย แล้วยังไปหลงติดข้องอยู่ วิชชา หรือ อวิชชา

ตอบ อวิชชา

ส. กว่าที่จะถึงวิชาได้จริง ๆ จนหมดกิเลส ต้องรู้ว่า กิเลสมากมายมหาศาล แค่นั้น ลึก เหนียวแน่นแค่นั้น และถ้าไม่มีการฟังให้เข้าใจ ไม่มีทางจะดับกิเลสได้เลย คนไม่รู้ก็ไปนั่งปฏิบัติ ทำอะไรต่ออะไร หวังว่าจะรู้ แล้วจะหมดกิเลส แต่ถ้าไม่ใช่ความ เข้าใจสิ่งที่กำลังมีขณะนี้ ไม่ใช่ปัญญาเลย ไปเข้าใจอะไรที่ไม่ปรากฏ แล้วสิ่งที่ปรากฏ ไม่เข้าใจ แล้วจะบอกว่ามีปัญญาได้อย่างไร

เพราะฉะนั้นต้องเป็นคนตรงอย่างยิ่ง จึงจะได้สาระจากพระธรรม และสามารถเข้าใจธรรมะและอบรมเจริญปัญญา ซึ่งขณะนี้มันน้อยมาก เพราะว่ายาก เลยไม่สนใจ ไม่อยากจะเรียน ไม่อยากจะรู้ ยอมจากโลกนี้ไปด้วยความไม่รู้

ไปอย่างโง่ ๆ เกิดมาอย่างโง่ ๆ แล้วก็ไปอย่างโง่ ๆ แล้วเต็มใจไปอย่างโง่ ๆ ด้วย เพราะไม่รู้ อวิชชาครอบคลุมหมดทุกอย่าง

นอกจากอวิชชา สิ่งก็ตามมา ไปคู่กันก็คือ ความติดข้อง เพราะไม่รู้จึงติดข้อง ชอบอะไรที่สวຍ ๆ ไม่รู้ว่า ความจริงแค่ปรากฏให้เห็น ไปยึดถือว่ายังมีอยู่ ทั้ง ๆ ที่ไม่มี สิ่งนั้นจะจากเราไป ถูกคนเขาขโมยไปก็ได้ หรือเราจะจากสิ่งนั้นไป คือ เราจะตายจาก สิ่งนั้น ไม่เป็นเจ้าของสิ่งนั้นอีกต่อไปก็ได้

เพราะฉะนั้นชีวิต ชั่วคราวมาก แต่ก็เร็วจนกระทั่งเราคิดว่ามันนาน แต่เพราะ การเกิดดับสืบต่อ จึงมีความติดข้องในทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏ สิ่งเดียวที่จะติดข้อง ไม่ได้ คือ นิพพาน แต่ไม่มีทางไปรู้จักนิพพานได้เลย ตราบใดที่ยังไม่เข้าใจสภาพธรรมะ ที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้นต้องอบรมเจริญปัญญา อย่างพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า กว่าที่จะรู้แจ้งนิพพาน ๔ อสงไขยแสนกัป แล้วเราวันนี้จะไปมีปัญญาถึงระดับนั้นก็ได้ แต่เข้าใจเพื่อเวลานี้ละความไม่รู้ นิดหนึ่ง เข้าใจเมื่อไรก็เอาความไม่รู้ ออกไปหน่อยหนึ่ง

เพราะฉะนั้นความรู้ของเราจะเพิ่มขึ้น เมื่อฟังแล้ว เข้าใจ และจะจากโลกนี้ไปอย่างเข้าใจขึ้น ดีกว่าไม่เข้าใจเลย ถ้าพบพระพุทธเจ้า แล้วเราไม่เข้าใจมาก่อน ไม่มีทางฟังธรรมะรู้เรื่องเลย แต่เพราะได้ฟังธรรมะมาบ่อย ๆ จนกระทั่งเข้าใจขึ้น พอมีโอกาส สำหรับใครก็ตามแต่ได้เฝ้าได้ฟังพระธรรม ก็สามารถเข้าใจได้

พระพุทธเจ้าพระองค์นี้ หลังจากที่ได้ฟังคำพยากรณ์จากพระที่ปึงกรสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว ได้ผ่าน คือ ได้เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒๔ พระองค์ เพราะฉะนั้นของเราก็ไม่รู้ว่ามากน้อยแค่ไหนแล้ว เครื่องพิสูจน์คือ ฟังธรรมะเข้าใจ เร็วหรือช้า ถ้าเข้าใจได้เร็วก็คือ สะสมมา

สงสารเข้าไป

ปุถุชนก็ยังต่างกัน เป็นอันธปุถุชน ปุถุชนที่มีตสนิท ที่เราใช้คำว่า อันธการ หรือ อนธการ คือ มีตสนิท เพราะฉะนั้นปุถุชนผู้มืดบอดเลย ไม่ได้ฟังธรรมะเลย ไม่มีหูที่จะได้ยินเสียงธรรมะ แต่ได้ยินเสียงอื่น เห็นไหม นี่คือความเป็นไปของธรรมะ ซึ่งเป็นอนัตตา บังคับบัญชาไม่ได้ แต่ก็ยังมีปุถุชนที่มีศรัทธา มีบุญในอดีตที่ทำให้มีโอกาสได้ฟังพระธรรม และก็มีใจความเข้าใจในเหตุในผล

เมื่อมีความเข้าใจในเหตุในผล ก็เป็นผู้ที่ตรง ที่จะรู้ว่า อะไรดี อะไรชั่ว ไม่ใช่เรา ไม่ใช่เขา สูงศักดิ์ ลักเท่าไร แต่ไม่ดี ไม่ดีก็คือไม่ดี ต่ำลักเท่าไรก็ตาม แต่ดี ดีก็ยังคงเป็นดี

เพราะฉะนั้นถ้าเราเป็นคนตรงต่อธรรมะ เมื่อฟัง มีความเข้าใจแล้ว พระพุทธเจ้าทรงแสดงธรรมะที่เป็นจริงในชีวิตประจำวันของผู้ประเสริฐ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ได้ยินจนชินหู และพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีกิเลสใหม่ ทรงแสดงธรรมให้คนเกิดกิเลส หรือ ให้เห็นโทษของกิเลส พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมให้คนดี หรือว่าให้คนไม่ดี

เพราะฉะนั้นระหว่างเมตตากับโทสะ เมตตาคือความหวังดี ความเป็นมิตร ไม่เลือกด้วย ไม่ว่ากับใคร พร้อมที่จะเกื้อกูล ถ้ามีโอกาสที่จะช่วยเหลือ หรือทำอะไรได้ นี่คือความเป็นมิตร คุณกนกวรรณอยากจะให้มีมิตรใหม่

กนกวรรณ ก็อยากค่ะ

สุ. อยาก คนเลว คนดี อยากทั้งนั้นเลย คนเลวก็อยากมีมิตร คือ คนหวังดีต่อเขา คนดีก็อยากมีมิตร คือคนที่หวังดีต่อเขา ไม่มีใครอยากจะมีศัตรู

เพราะฉะนั้นนี่เป็นความเห็นถูกหรือเปล่า ที่พระพุทธเจ้าสอนให้เราเป็นมิตร ไม่ใช่สอนให้เราเป็นศัตรูกับใคร เพราะว่าจริง ๆ แล้ว ศัตรูคือ กิเลสของเรา ทำร้าย แต่ไม่รู้ ศัตรูที่ต่อหน้าเหมือนเป็นมิตร

จริง ๆ แล้ว อยู่ในโลกคนเดียว แล้วก็คิดถึงคนอื่น แล้วแต่ว่าจิตที่คิด เป็นกุศล หรือเป็นอกุศล ถ้าคิดเป็นอกุศล คิดว่าเขาไม่ดี จิตขณะที่คิดนั้นเป็นอย่างไร มีความเมตตาว่า น่าสงสาร สะสมมา เขาต้องได้รับผล

แล้วอย่างเวลาที่มีอุบัติเหตุเกิดขึ้น เช่น น้ำท่วม หรือก๊าซระเบิด ทุกคนสงสารหมดเลย คนเจ็บไข้ได้ป่วย สงสารเขาเข้าไปหรือเปล่า เพราะนี่คือผลของกรรมไม่ดีของเขาเอง ไม่มีใครทำให้เลย

เพราะฉะนั้นใครกำลังทำไม่ดี เราสงสารตั้งแต่ต้นเลย เขาต้องได้รับผลอย่างนี้ เวลาที่เขาไปตกนรก คนก็จะสงสารเขา เวลาตกเหว คนก็สงสารเขา เวลาก๊าซระเบิด คนก็สงสารเขา เวลานั้นรถตู้มา กระเด็นตกสะพาน คนก็สงสารเขา แต่ไม่รู้หรือว่า เพราะกรรมที่ได้กระทำแล้วเป็นเหตุ ถ้าไม่มีอกุศลกรรมเป็นเหตุ สิ่งนี้จะเกิดขึ้นกับเขาไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้นใครก็ตามที่กำลังมีอกุศล จะเป็นเหตุให้เขาเกิดอกุศลกรรมแน่ ๆ และผลของเขาคืออกุศลวิบาก แล้วเราไม่สงสารเขา ตั้งแต่เดี๋ยวนี้หรือ และขณะเดียวกัน ถ้าคิดถึงใครด้วยความโกรธ ด้วยความไม่สบายใจ คนนั้นกำลังสบายมาก แต่คุณกนกวรรณโกรธ มีประโยชน์อะไร

อกุศลทั้งหลายแม้เล็กน้อย พระพุทธเจ้าไม่ทรงสอนให้มีเลย ให้ขจัดจนกระทั่งไม่เหลือเลย และพระพุทธเจ้าจะไม่เห็นคุณและโทษของกุศลและอกุศลหรือ จนกระทั่งชี้แจงอย่างละเอียด เพื่อให้เรามีจิตที่อ่อนโยนและรู้ว่าอะไรควร ไม่ควร

เรื่องของเขา คุณกนกวรรณทำอะไรไม่ได้ แต่จิตของคุณกนกวรรณขณะที่กำลังรู้ เรื่อนั้นเป็นกุศล หรือเป็นอกุศล ถ้าเป็นอกุศล วันหนึ่งก็เป็นอย่างเขาแหละ

กนกวรรณ เขาแก่งเราตลอด หรือบางทีให้ร้ายเราตลอด

ส. ให้ร้ายเราตลอด แกล้งเราตลอด โทษอยู่ที่ใคร โทษอยู่ที่เขา เราเดือดร้อนอะไร ไม่มีใครทำให้เราเกิดกิเลสได้ นอกจากกิเลสของเราเอง

ไม่มีศัตรูเพราะเมตตา

ส. ถ้าคบคนพาล วันหนึ่งเราต้องคล้อยตาม สนทนสนมคุ้นเคยมาก ๆ แบบมะม่วงหวานกับต้นสะเดา

เพราะฉะนั้นคนพาลไม่มีประโยชน์เลยสักนิดเดียว เพราะความพาล ความเห็นผิด แต่แม้กระนั้นพระพุทธเจ้าก็ทรงแสดงว่า ถ้าสามารถที่จะอนุเคราะห์ ก็คบเพื่ออนุเคราะห์ แต่ไม่ได้หมายความว่า คบหาสมาคมเพื่อที่จะตามเขาไป แต่ว่าคบที่นี้หมายความว่าไม่ใช่หลักเลียง ไม่อนุเคราะห์ ถ้าเขายังมีแววที่เราสามารถช่วยเขาได้

กนกวรรณ ไม่ได้เลยคะ

ส. เดี่ยวก่อนคะ เราคิดอย่างนั้น เราก็ไม่คบเขา แต่โอกาสไหนที่เราสงเคราะห์ได้ ช่วยได้ เราทำ เหตุเดียวที่จะเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่เขา ซึ่งก็เป็นประโยชน์แก่เราด้วย คือ ทำให้เรามีเมตตาเพิ่มขึ้น

ที่เราบอกว่าเจริญเมตตา ไม่ใช่ไปนั่งท่อง แต่มีความเป็นมิตรกับคนนี้ คนนั้น คนนั้น จนกระทั่งแม้ศัตรู เป็นผลแก่คนที่มีเมตตาหรือเปล่า ถ้าสามารถจะเป็นอย่างนั้นได้

คนเรามีใครบ้างที่เกิดมาพ้นจากนินทา สรรเสริญ ลาภ ยศ เสื่อมลาภ เสื่อมยศ

กนกวรรณ เข้าใจว่าไม่มี แต่ในการงานมันมีผลงั้นคะ

ส. เพราะฉะนั้นเราก็เป็นคนตรง ถ้าเป็นเรื่องงาน เราก็ต้องทำให้ถูกต้อง เพราะเขาทำอย่างนี้ ผลของเขาเป็นอย่างนั้น ถ้าทำไม่ดี ก็ต้องได้รับผลที่ไม่ดี ไม่ใช่เราไปแย้งกฎ หรือทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ในขณะที่เรามีกฎที่ดี เป็นการเกื้อกูลเขาด้วย ให้เขาเป็นคนที่รักษากฎ ให้เขาทำตามกฎ ถ้าเราเป็นคนที่ดีอ่อนหรือทำอะไรแบบนั้น ก็คือ ไม่มีกฎ ไม่มีระเบียบ มันก็เป็นโทษด้วย ตัวเขาก็เท่ากับไม่มีใครไปอนุเคราะห์ เขาก็ยังคงเป็นอย่างนั้น

แม้ศัตรูก็ยังเห็นความดีของคนที่เป็นศัตรูได้ ถ้าเขาดี พระเจ้าทูลฐคามินี ที่ศรีลังกาฆ่าพระเจ้าเอฬาระ ตอนทำสงครามศาสนากัน ประเทศศรีลังกาชาวพุทธ ครอบครองอยู่ แต่ก็มีพวกอิสลามเยอะ เขาก็รบกัน แต่พระเจ้าเอฬาระทั้ง ๆ ที่เป็น อิสลาม ดีมาก ขนาดที่พระเจ้าทูลฐคามินีฆ่า ยังต้องคำนับในความดี เพราะว่าความดี จะอยู่ที่ไหน ศัตรูก็เห็นในความดี

แต่เขาดีไม่ได้ เหนื่อยเอง แต่เขาต้องรู้ว่า ดี คือดี เขาก็ต้องสรรเสริญคนที่ดี แต่ เขาจะดีอย่างนั้นไม่ได้ เพราะเขาสะสมมา ที่จะไม่ดี แต่พอเริ่ม ก็เห็น รู้จักความดี ถ้า มีพอ เขาก็เริ่มค่อย ๆ สะสมขึ้น แล้วแต่การสะสมว่า เขาจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยน

แต่อย่าให้คนอื่นมาทำให้เราดีมึน อย่าให้คนอื่นมาทำให้เราชั่ว อย่าให้คนอื่นมา ทำให้เรามีกิเลสหนาแน่น เพราะความจริงไม่ใช่เขาทำ กิเลสของเราต่างหาก ถ้าเราไม่ มีกิเลส เราก็มีแต่ความดีเพิ่มขึ้น พอไม่มีกิเลสเลย อย่างพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ ใคร ก็ทำให้เกิดกิเลสไม่ได้

เพราะฉะนั้นไม่ใช่โทษเขา เขาเลวเรื่องของเขา แต่เรา ขณะนั้นเป็นอะไร ยังเป็น มิตรหรือเปล่า คือ ไม่เป็นศัตรู ต่อให้ใครเลวกับเราเท่าไร เราก็สามารถที่จะไม่เป็น ศัตรู คือ ไม่คิดร้ายกับเขา นั่นคือ ความดีของเรา

เมตตาไม่จำกัดบุคคล คนที่รัก คนที่ชัง คนที่เสมอกัน มิตรหรือศัตรู เขาเป็นศัตรู กับเรา แต่เราไม่เป็นศัตรูกับเขา เพราะฉะนั้นเรากล่าวได้เลยว่า เราไม่มีศัตรู ทั้ง ๆ ที่ เขาไม่ดีกับเรา แต่เราก็ไม่มีศัตรู เพราะเราไม่ได้คิดร้ายกับเขา

ประโยชน์ที่ถึงสันติสุข

ถ้าธรรมะไม่มีประโยชน์ ใครไม่ได้ประโยชน์ เรียนธรรมะทำไม นี่ขั้นต้นทั่ว ๆ ไป เพราะฉะนั้นอกุศล คือ ไม่รู้ธรรมะ ไม่เข้าใจธรรมะ อกุศล คือ รู้ธรรมะ ก็ดีกว่าความไม่รู้

นี่ขั้นแรก เบื้องต้นที่ทุกคนปฏิเสธไม่ได้ ทีนี้เมื่อรู้แล้ว ก็ได้ประโยชน์จากความรู้ นี่คือ ขั้นธรรมดา ขั้นต้นทีเดียว ลึกลงไปที่ว่า ธรรมะนี้ลึกเป็นขั้น ๆ ก็คือว่า ลึกลงไป เราเห็นว่า ประโยชน์ที่ได้มาจากการละ คนส่วนใหญ่จะไม่ถึงจุดนี้

คนส่วนใหญ่พอเริ่มศึกษาธรรมะ ก็ว่ามีประโยชน์แล้ว ว่า แหม เราก็เข้าใจอะไรขึ้น ก็ยังคงเป็นตัวเรา ก็มีการได้ประโยชน์ ซึ่งก็ไม่ผิด แต่เป็นขั้นต้น ถ้าเราจะลึก ให้ลึกกว่านั้นอีกว่า มาจากไหน มาจากการที่เราละความไม่รู้ เพราะเราตั้งต้นด้วยคำว่า “รู้ กับ ไม่รู้ อะไรดีกว่ากัน”

เมื่อทุกคนยอมรับ เห็นด้วยว่า รู้ดีกว่า เราทั้งความคิด และความจริงตั้งแต่ต้น ไม่ได้เลย จะตามไปจนกระทั่งถึงหมดกิเลสเลย ในการที่ทุกอย่างสอดคล้องกัน ไม่ใช่ค้านกันเลย

เพราะฉะนั้นเป็นของธรรมดา ได้ประโยชน์อย่างนั้น ได้ประโยชน์อย่างนี้ เป็นกุศล ไม่ใช่อกุศล แต่ให้เข้าใจความลึกจากนั้นอีก แล้วมันมาจากไหน ก็มาจากการที่เราละความไม่รู้ ไซ้ใหม่ ก็เตือนให้คนมุ่งไปถึงจุดสุดท้ายสูงสุดที่ว่า **ละความไม่รู้** ซึ่งมันมากมาย

ตราบใดที่ยังเป็นอกุศลเมื่อไร มีความไม่รู้ตรงนั้น โลภะเกิดเมื่อไร มีความไม่รู้ตรงนั้น โกรธเกิดเมื่อไร ก็มีความไม่รู้ตรงนั้น

เพราะฉะนั้นอกุศลทั้งหลายมีรากเหง้ามาจากความไม่รู้ และสำหรับพระพุทธเจ้า ความไม่รู้ก็ถึงกับทำให้เกิดกุศลด้วย อวิชชาเป็นปัจจัยแก่สังขาร ปฏิจจสมุปบาท สังขารที่นี้ทั้งกุศลและอกุศล เหมือนพื้นดินเป็นที่ปลูกของผลไม้ มีพืชและไม่มีพืช แต่ก็อยู่บนดินนั้น

เพราะฉะนั้นตราบใดที่ยังไม่รู้ อยู่ บางคนเขาไปเชื่ออย่างอื่น แต่เขาก็ยังมีการให้ทาน มีการละเว้นทุจริต แต่เขาก็มีความไม่รู้ เพราะฉะนั้นความไม่รู้ทำให้เกิดทุกสิ่งทุกอย่างได้ซึ่งเป็นเหตุที่จะให้เกิดผล

เพราะฉะนั้นความเข้าใจของเราต้องตามลำดับขั้นจริง ๆ ถ้าได้ประโยชน์ก็ยังต้องไต่ร่ตรงต่อไปอีก แล้วประโยชน์มาจากไหน และในที่สุดพอกุศลมากขึ้น เราก็ยังรู้ว่า ถ้ายังเป็นกุศลอยู่ ก็ยังมีเหตุที่เราจะได้ผล เพราะเมื่อเหตุมี ผลต้องมี

แล้วท่านคิดลึกยิ่งไปกว่านั้นอีกกว่าจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ทุกอย่างมาจากเห็น ไซ้ใหม่ โลภะก็มาจากเห็น โทสะก็มาจากเห็น กุศลก็มาจากเห็น ต้องเห็น และถ้า

เกิดมา มีชีวิตแล้ว มีใครบ้างที่ไม่เห็น ไม่ได้ยิน ไม่ได้กลิ่น ไม่ลิ้มรส ไม่รู้สิ่งที่กำลังกระทบสัมผัส ไม่คิดนึก เป็นไปไม่ได้เลย เพราะทั้งหมดเป็นธรรมชาติ

และถ้าไม่มีธรรมะเสียเลย จะไม่เป็นสันติสุขหรือ คือ สุขอย่างยิ่ง ไม่ต้องมานั่งเดียวกุศล เดียวอกุศล ชั่วคราว แล้วก็หมดไป เพราะฉะนั้นจึงเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ เพราะท่านมีปัญญาที่ลึกที่จะไตร่ตรองว่า ตราบใดที่ยังมีการเกิด ตราบนั้นไม่ใช่สุขที่แท้จริง เป็นแต่เพียงสุขชั่วคราว คือ ความรู้สึกสุข เดียวความรู้สึกทุกข์ก็เกิดแล้ว เดียวความรู้สึกเฉย ๆ ก็เกิด

เพราะว่าตราบใดที่ยังมีปัจจัยที่จะให้โลก โล - กะ ที่นี้ หมายความว่าถึงสิ่งที่เกิดแล้วดับ ตราบใดที่ยังเป็นโลก วนเวียนไป ก็ยังไม่พ้นจากการต้องเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด เพราะฉะนั้นทรงแสวงหาทางที่จะดับโลก พ้นจากโลก คือ ไม่มีการเกิดอีกเลย

นี่ ต้องเข้าใจธรรมตามลำดับ

เพราะฉะนั้นไม่ใช่ไม่มีประโยชน์ มี แต่ให้ไตร่ตรองเข้าไปอีก ไตร่ตรองไปอีกจนกระทั่งถึงเมื่อไม่มีอะไรเลยทั้งสิ้น นั่นคือ ไม่มีอะไรจะทำให้เราเดือดร้อนได้เลย เพราะไม่มีเรา แล้วก็ไม่มีธรรมะที่จะต้องมาเห็น ใครอยากเห็นไหม เห็นเกิด แล้วติดข้องในเห็น อยากมาแล้ว ที่นี้ก็แสวงหาแล้ว เดือดร้อนกันไปทั้งวัน ทุกชาติด้วย

เพราะฉะนั้นกว่าเราจะเข้าถึงพระปัญญาคุณของพระพุทธเจ้าที่สอนจนกระทั่งไม่เหลือกิเลสใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งเราเกิดเพราะกิเลส ถ้าไม่มีกิเลส ไม่ต้องเกิด

เป็นพระอรหันต์ทั้งหลาย ใช้คำว่า “ปรินิพพาน” หมายความว่าดับแล้ว ไม่มีการเกิดขึ้นอีกเลย แต่ถ้ายังไม่เป็นพระอรหันต์ เป็นพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี ก็แสดงว่า ยังมีเชื้อของกิเลสที่ทำให้เกิด แต่ไม่เกิดในอบายภูมิ ไม่เกิดในนรก ไม่เกิดเป็นเปรต ไม่เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน เพราะเหตุว่าปัญญากว่าที่จะถึงการรู้ว่าเป็นธรรมะ สามารถที่จะไม่ไปเกิดในทางที่จะไม่ประกอบด้วยปัญญา

เพราะฉะนั้นการฟังธรรม แค่ว่าเราเข้าใจเท่านั้นเอง และพอเข้าใจแล้ว เราก็เข้าใจลึกขึ้น ตามลำดับ จนกระทั่งรู้ว่า ธรรมะก็เป็นธรรมะแน่ ๆ จะเป็นเราไม่ได้เลย เพราะว่าธรรมะแต่ละอย่างก็เกิดขึ้น เพราะเหตุปัจจัยทั้งนั้น ถ้าไม่มีปัจจัยก็ไม่เกิด

ความดีคือการสละ

บารมี คือ ความดีที่จะทำให้ถึงฝั่ง คือ การดับกิเลสได้ โดยต้องมีปัญญาเป็นหัวหน้า แต่ถ้าทราบใดที่ยังไม่มีปัญญาเป็นหัวหน้า แต่เป็นความดี ความดีนั้นเป็นบริวารของปัญญาบารมีอีกทีหนึ่ง ง่ายต่อการที่เราจะเป็นคนดี และก็เข้าใจธรรมะเพราะอะไร

คนดี หมายถึงเป็นผู้สละ ไม่ใช่ผู้เอา ลองดูความดีทุกอย่าง ต้องมาจากการละอย่างเรื่องของทาน การให้ เราก็ไม่ติดในสมบัติ จนกระทั่งไม่สามารถสละได้เพื่อประโยชน์ของคนอื่น เราไม่ใช่เอาเงินไปทิ้ง ๆ ขว้าง ๆ แต่เงินนั้นมีประโยชน์สำหรับคนอื่น เราก็สละให้เพื่อประโยชน์ของเขา

ถ้าเราเอาบาตรไปให้ชาวบ้าน เราไม่ได้ทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่ชาวบ้าน เอาบาตรไปให้ชาวบ้านทำไม เอาเสื้อผ้าสวย ๆ ไปให้พระ เอาเงินไปให้พระ ผิดแล้วเอาไปให้ท่านได้อย่างไร

ในเมื่อการเป็นพระ หมายถึงสละทุกอย่าง ทรัพย์สินสมบัติ ญาติพี่น้อง เงินทอง วิชาคณาญาติ เงินในแบงค์ต้องสละหมด ต้องให้ตรง ความจริงใจก็จะทำให้เป็นผู้ตรงต่อไป เพราะฉะนั้นนั้นเป็นการละโลภะ

กุศลทุกชนิด ท่านใช้คำว่า “เนกขัมมะ” หมายถึงความว่าสละอกุศล ออกจากอกุศล ไม่ว่าอกุศลประเภทใดก็ตาม ท่านเรายังสามารถที่จะให้วัตถุที่เป็นประโยชน์

ดิฉันเคยเห็นคนจน ไม่มีอะไร เขามีขนม เขาแบ่งกัน คิดดูซิ คนจน เขาหิว เขาไม่ค่อยได้อาหารที่อร่อย แต่พอเขามีอาหารอร่อย เขาแบ่งได้ แล้วคนที่มั่งมีศรีสุข มีอะไรก็ให้คนอื่นไม่ได้ ก็แสดงสภาพของจิตใจแล้วว่าต่างกัน

เพราะฉะนั้นความดีทุกอย่าง คิดให้ลึก มันมาจากการสละ ความไม่ติด ซึ่งในที่สุดเราจะสละความเป็นเราได้ เพราะเวลานี้ปัญญาแค่นี้สละความเป็นเราไม่ได้หรอก

เห็น ก็เป็นเราเห็น ได้ยิน ก็เป็นเราได้ยิน ดี ก็เป็นเราดี ชั่ว ก็เป็นเราชั่ว เป็นเราไปหมด จนกว่าจะสละความติดข้อง เพราะรู้ว่าเป็นธรรมะจริง ๆ ถึงที่สุดของปัญญา ก็รู้ความจริงของธรรมะที่เกิดดับ จนค่อย ๆ คลาย จนหมด ไม่มีความสงสัยว่า ไม่ใช่เรา

เพราะอะไร เพราะมันเป็นธาตุ หรือ ธรรมะที่เพียงเกิดปรากฏ แล้วดับ แล้วไม่กลับมาอีกเลย

คำพูดนี้เป็นความจริงตั้งแต่บัดนี้ จนกระทั่งถึงเป็นพระอรหันต์ ไม่มีการเปลี่ยนแปลง เพราะเหตุว่าเป็นเรื่องของการละ ที่สามารถละได้ และละอันดับแรก คือ ละการยึดถือสภาพธรรมะ เพราะเข้าใจว่าเป็นเรานี้ผิดแล้ว

เห็นเกิดขึ้น แล้วดับไป แล้วเห็นเป็นเรา เราก็ต้องไม่มีชิ ได้ยินเดี๋ยวนี้ ทำไมถึงเกิดได้ยินขึ้น ถ้าไม่มีเสียงมากระทบหู ได้ยินก็เกิดไม่ได้ และได้ยินแค่ชั่วคราว สั้นมาก ได้ยิน แล้วก็ดับ แค่เกิดมาทำหน้าที่ได้ยิน แล้วดับ แล้วจะเป็นเราได้อย่างไร แล้วก็ไม่กลับมาอีกเลย

ถ้าเรามีความเข้าใจขึ้น ๆ การละความเป็นเราก็เพิ่มขึ้น สามารถที่จะฟังพระธรรม ละความยึดถือ สภาพธรรมะจึงปรากฏได้ เหมือนม่านหนา ๆ ค่อย ๆ เปิดออกไปทีละชั้น จนกระทั่งชั้นในที่สุดที่บังไว้อย่างบางที่สุดก็เปิดออก เห็นความจริงของธรรมะที่กำลังเกิดดับในขณะนี้

นั่นคือ การจะไปสู่ความเป็นพระอรหันต์บุคคลที่ไม่ใช่เพียงคิดว่า ไม่ใช่เรา แต่เป็นการรู้ความจริงว่า เป็นธรรมะแต่ละอย่าง

ภาระหน้าที่ที่ประเสริฐ

แต่ละคนไม่รู้เลยว่า เราจะอยู่ในโลกนี้อีกเท่าไร สิ่งเหมือนเป็นของเรา ไม่ใช่ของเราเลยสักอย่าง ตัวทั้งตัว ตั้งแต่ศีรษะจรดเท้า เพียงจิตไม่เกิดเท่านั้น ไม่มีแล้วที่จะนั่งอย่างนี้ได้ พุดอย่างนี้ได้ ทำอะไรได้ ก็เหมือนท่อนไม้ แล้วมีกลิ่นเหม็นเน่า ปฏิเสธไม่ได้เลย นี่หรือของเรา

แต่ระหว่างที่ยังไม่เห็นความจริงว่า แท้ที่จริงไม่ใช่ของเรา ทุกขณะเลย เพราะว่า เป็นเพียงธาตุที่อ่อน หรือแข็ง ตาก็เป็นรูป ที่กรรมทำให้รูปนี้สามารถกระทบกับสิ่งที่ปรากฏให้เห็น

หู ก็คือ รูปที่กรรมทำให้รูปนี้กระทบกับเสียง แต่ยังไม่ได้ยิน เพราะเสียงยังไม่เกิดหรือยังไม่กระทบ แม้เสียงเกิดกระทบแล้ว ก็ต้องยังไม่ดับไป จึงเป็นปัจจัยให้จิตเกิดขึ้น ได้ยินแล้วดับไปเลย

นี่คือ หน้าที่หรือภาระของสิ่งที่เกิดว่าจะต้องทำงาน ไม่ใช่เกิดมาเปล่า ๆ แต่งานอย่างนี้เป็นงานของความไม่รู้ แต่ภาระหรืองานที่ยิ่งใหญ่ที่มีประโยชน์กับสัตว์โลกทุกชีวิตทุกคน ก็คือว่า **งานที่จะเข้าใจธรรมะ** เพราะว่าเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุด แก้วแหวนเงินทอง น้ำท่วมเอาออกมาได้ไหม ทุกคนก็ต้องทิ้งบ้าน ทิ้งตั้งหลายอย่าง

เปรียบเทียบแล้ว สมบัตินั้นเล็กน้อยมาก เพราะเหตุว่าซื้อได้อีกถ้ามีเงิน แต่ความเข้าใจธรรมะ เงินซื้อไม่ได้ เงินเท่าจักรวาลก็ยังซื้อปัญญา ความเข้าใจธรรมะไม่ได้ ต้องสะสม ต้องเกิดขึ้น เพราะเป็นธาตุที่ไม่อยู่ในบังคับบัญชาของใคร ถ้าใครเห็นประโยชน์อย่างนี้ แม้ที่กำลังฟังธรรมะ ถูกถูกงูกัด ประโยชน์อยู่ตรงไหน ทุกคนต้องเกิดและตาย ไม่ใช่ลูกจะไม่ตาย และลูกจะไม่เกิดอีก ลูกก็ต้องตายและเกิดตามกรรมของลูก

ทุกคนต้องเป็นอย่างนี้ แต่ทุกคนลืมนะ ที่สุดแล้วก็คือ ทุกคนเกิดมาแล้ว ต้องจากโลกนี้ไป แต่ว่าจะจากไปโดยไม่มีความเข้าใจธรรมะ ไม่มีการเข้าใจความจริงก็มีติดบอด เหมือนนกที่อยู่ในขาย ออกจากขายไม่ได้เลย แล้วเราก็หลงมาก ๆ เลยที่ใช้คำว่า โลกะ โทสะ โมหะ

โมหะ คือ ความไม่รู้ความจริง เป็นความหลง เป็นเหตุให้เกิดความติดข้อง เมื่อติดข้องแล้ว ไม่ได้สิ่งที่เราอยากได้ เราก็เกิดโทสะ เพราะฉะนั้นไม่มีอะไรที่จะอยู่ในอำนาจบังคับบัญชา

เพราะฉะนั้นภาษาไทยใช้คำถูก แต่ไม่ได้เข้าใจความหมาย หลง รัก รักอะไร หลงชอบสิ่งที่ปรากฏให้เห็นแวบเดียว ชั่วคราวแล้วไม่กลับมาอีก ผู้ที่รู้ความจริง รู้เช่นนั้นเลย แล้วเมื่อความจริงเป็นอย่างนี้ ควรรู้ไหม

มีผู้ที่มีความเมตตาอนุเคราะห์ บำเพ็ญด้วยความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัสที่คนอื่นทำไม่ได้ เพื่อให้เรามีโอกาส ได้ยิน ได้ฟัง ได้ไตร่ตรอง ได้อบรมปัญญาว่า แท้ที่จริงแล้ว ไม่มีอะไรเป็นของเรา เราคิดว่า ไม่เป็นของเราตอนเราจากโลกนี้

แต่ผู้ที่ตรัสรู้รู้ว่า ไม่ใช่ของเราเลยสักขณะเดียว เป็นธาตุหรือเป็นธรรมะที่หลากหลายมาก ประมาณไม่ได้เลย เพราะมีปัจจัยปรุงแต่งให้เกิด แล้วดับ แล้วไม่กลับมาอีก แต่ก็มีปัจจัยทำให้สภาพธรรมะไม่หยุดที่จะเกิด แล้วก็ดับ เกิด แล้วดับ

เพราะฉะนั้นก็เป็นเพียงการทำงานของธาตุ ซึ่งอวิชชาทำ หรือโลภะทำ หรือว่าโทสะทำ หรือว่าปัญญาทำ เพราะทุกอย่างที่เกิดสะสมอยู่ในจิตซึ่งไม่มีใครมองเห็นเลย เป็นเหตุให้ทุกคนมีอัธยาศัยต่าง ๆ กัน

เพราะฉะนั้นภาระหน้าที่ที่ประเสริฐ คือ การเข้าใจธรรมะ ถ้าใครมีศรัทธาศึกษาธรรมะ ส่งเสริมให้เขาไปถึงที่สุด คือ การเข้าใจที่สุดที่จะเป็นไปได้สำหรับแต่ละบุคคล เพราะไม่รู้ข้างหน้าเลยว่า วันไหนจะมีโอกาสได้ฟังพระธรรมะอีก ไม่ง่าย

และเกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว มีโอกาส แต่ก็ไม่ได้สะสมมาที่จะฟังก็มีมาก สะสมมานิด ๆ หน่อย ๆ ก็ฟังนิด ๆ หน่อย ๆ ยังไม่เห็นประโยชน์มหาศาล

ที่เราเคารพนับถืออย่างสูงสุด คือ พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะฉะนั้นความเป็นคนตรง เคารพใคร ต้องเคารพในคุณความดีสูงสุด ท่านต้องมีสิ่งที่ทำให้เรายิ่งกว่าคนอื่นให้ คือ ให้ความรู้ หรือ ให้ปัญญา ซึ่งไม่สามารถที่จะคิดเอง หรือทำอย่างไร ๆ ก็ไม่มีทางที่จะได้ปัญญา เพราะเราไม่ใช่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราเป็นสาวก คือ ผู้ฟัง

เพราะฉะนั้นเราก็รู้ฐานะของกำลังปัญญาของเราตามความเป็นจริง ฟังธรรมะ เข้าใจธรรมะที่ฟัง ฟังน้อยก็เข้าใจเพียงเท่านั้น แต่มีโอกาสจะเข้าใจมากกว่านั้นอีก ถ้าฟังอีก ไตร่ตรองอีก

และเมื่อมีวาจาจริงจะ พระพุทธเจ้าตรัสคำจริง ทุกคำนำไปสู่ญาณจริงจะ ปัญญาของคนที่ฟังแล้วเข้าใจนำไปสู่มรรคจริงจะ หนทางที่จะดับกิเลส เพราะว่าไม่มีใครชอบกิเลสเลย ว่าแต่มีกิเลสกันทั้งนั้น ใส่ชื่อเข้าไป ความจริงก็เป็นกิเลส แต่จะให้เราว่า กิเลสไหนมากน้อยแค่ไหน ก็มีชื่อไว้ว่า คนนั้นชื่ออย่างนี้ มีกิเลสอย่างนั้น อย่างนี้ แต่ความจริงก็คือ ไม่มีใครชอบกิเลส

เพราะฉะนั้นถ้าไม่มีใครชอบ แล้วเราจะเป็นผู้มีกิเลสเยอะ ๆ อย่างนั้นหรือ เพราะวันหนึ่งต้องกิเลสมากแน่ เพราะกำลังสะสมอย่างไม่รู้ตัวด้วย

เพราะฉะนั้นพระอภิธรรมแสดงเพื่ออะไร เพื่อให้รู้ความละเอียดยิ่งว่า จิตแต่ละขณะที่เกิดขึ้น เกิดดับสืบต่อเร็วแค่ไหน เพียงคร่าว ๆ จิตเห็นกับจิตได้ยินเหมือนพร้อมกัน ได้ยินด้วย ก็ยังเห็นด้วย เหมือนพร้อมกัน

แต่ความจริง คือ พร้อมไม่ได้เลย ที่เกิดและเหตุให้เกิดก็ต่างกัน ตาก็อยู่ตรงนี้ หูก็อยู่ตรงนั้น มีอากาศธาตุแทรกคั่นละเอียดยับ และจะมาพร้อมกันได้อย่างไร จะห้ามไม่ให้เกิดอย่างรวดเร็วอย่างนี้ จนดูเหมือนว่าพร้อมกันก็ไม่ได้ แต่ความจริงเมื่อไม่พร้อม ก็ต้องค่อย ๆ เข้าใจว่า ก่อนเห็น ก่อนได้ยิน มีเห็น มีได้ยินไหม

นี่คือ ความละเอียดของธรรมะ ที่จะทำให้เราเข้าใจธรรมะจริง ๆ และถ้าใครมีโอกาสจะได้ฟัง อนุโมทนา ตราบใดที่ยังไม่มีเหตุที่จะทำให้เขาต้องไม่ได้ฟัง

น้อมเข้ามาในตน

สุ. เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงการอบรมเจริญปัญญาจริง ๆ เป็นเรื่องของการที่บุคคลนั้นจะรู้เองว่า รู้แค่ไหนไม่พอที่จะละ เพราะฉะนั้นการที่ใครจะมีอัธยาศัยสะสมมาคิดอย่างไร ปัญญาที่อบรมแล้วสามารถเห็นว่า เป็นธรรมะ สำคัญที่สุดคือ เข้าใจว่าเป็นธรรมะ

ถ้าตราบใดที่ลักษณะของธรรมะไม่ปรากฏ จนกระทั่งชิน จนกระทั่งละคลาย ไม่มีทางถึงความเป็นพระโสดาบัน

เพราะฉะนั้นหนทางของพระพุทธเจ้าที่ต่างกับคนอื่น คือ รู้ หนทาง รู้

วิชา ไม่ใช่ อวิชา ขาดความรู้ความเข้าใจถูกในลักษณะของสภาพธรรมะที่กำลังปรากฏไม่ได้ ไม่อย่างนั้นคิดว่า ตัวเองละหมดแล้ว ละเยอะแล้ว ไม่มีโลภะ ไม่มีโทสะ แต่ว่ารู้อะไร ถ้าไม่สามารถรู้สิ่งที่กำลังปรากฏ ผิดแล้ว

เพราะว่าสิ่งที่ดับไปแล้วไม่สามารถที่จะรู้ได้ และสิ่งที่ยังไม่มาถึง ก็รู้ไม่ได้ ต้องเดี๋ยวนี้ที่กำลังกำลังฟัง แล้วเราจะเป็นผู้รู้ด้วยตัวเองว่า มีสิ่งที่กำลังปรากฏ

อย่าง “เห็น” ก็แค่ได้ยิน ได้ฟัง เป็นธาตุ เป็นธรรมะ มีจริง เกิดดับ แต่เรายังไม่รู้ตัว “เห็น” จริง ๆ แต่ ธรรมะ ไม่ใช่เพียงขั้นปริยัติ คือ ความรอบรู้เข้าใจในสิ่งที่ได้ยินได้

ฟัง ไม่สงสัย ไม่เคลือบแคลง ไม่ว่าจะฟังเรื่องชั้นไหน เรื่องธาตุ อายตนะ ก็คือ ธรรมะ โดยประการที่ละเอียดขึ้น ๆ ที่จะคลายความสงสัยในขั้นการฟังว่า ต้องเป็นอันนี้แหละ ที่ปัญญาจะรู้ความจริงได้ และก็อดท�ที่จ้ะรู้ว่า นานแสนนานเท่าไรกว่าที่สภาพธรรมะ จะเกิดขึ้นจากการฟังและรู้สิ่งที่ปรากฏ

เพราะว่าทันทีที่ฟัง เราคิดถึงสิ่งอื่นหมดเลย ไม่ได้รู้ลักษณะของสิ่งที่ปรากฏที่กำลังปรากฏ

เพราะฉะนั้นการฟังจะค่อย ๆ น้อมเข้ามา “โอปนยโก” ธรรมะที่เราสวดทั้งหมด น้อมเข้ามาในตน คือ ตัวที่กำลังปรากฏเดี๋ยวนี๊ ที่เคยเป็นตน ก็น้อมเข้ามาที่จะรู้ความจริงว่า นี่แหละเป็นธรรมะ ไม่ใช่ น้อมเข้ามาอย่างไร เอามาใส่ตัวเรา หรืออะไรต่ออะไร ก็ไม่ใช่

แต่เวลานี้มีแข็งปรากฏ น้อมเข้ามาในตน คือ ฟัง จนกระทั่งขณะนั้น ไม่คิดอย่างอื่น

พอแข็งปรากฏ เคยปรากฏกับกายวิญญาณ ใคร ๆ ก็รู้แข็ง ธรรมดา ไม่มีปัญญาอะไรเลย จนกระทั่งฟัง รู้ว่าแข็งเป็นธรรมะอย่างหนึ่ง เวลาปรากฏเพราะอาศัย กาย แล้วเวลาที่แข็งปรากฏ อย่างอื่นจะไม่ปรากฏเลยตามความเป็นจริง ถึงจะเป็นการรู้ชัดทีละหนึ่ง หลาย ๆ อย่างรวมกัน รู้ไม่ชัด

เพราะฉะนั้นในขณะนั้นที่กำลังรู้ น้อมเข้ามาในตน ที่เคยยึดถือว่าเป็นตน แล้วก็มีใจความเข้าใจถูกต้องว่าเป็นธรรมะแต่ละหนึ่ง

เพราะฉะนั้นอย่าเทียบปัญญาของพระพุทธเจ้ากับคนที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจ แล้วหลงทางด้วย คิดว่า ปฏิบัติ คือ ทำอย่างอื่น แล้วประเดี๋ยวก็นะรู้ แล้วรู้อะไร ถ้าตราบใดที่ยังไม่รู้สิ่งที่มีจริง ๆ ที่กำลังปรากฏ นั้นไม่ใช่หนทาง

เพราะฉะนั้นพระพุทธเจ้าเทียบกับใครไม่ได้ คนอื่นจะมาตั้งทฤษฎี หรือคิดว่า จะต้องรู้อย่างนั้นอย่างนี้ รู้ไม่ได้หรอกในสิ่งที่หมดไปแล้วหรือในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่ต้องเป็นเดี๋ยวนี๊ที่กำลังปรากฏ

และแต่ละหนึ่ง ๆ ก็ต่างกันไป อย่างแม่ มีตั้งหลายคน แม่คนนี้คิดอย่างนั้น แม่คนนั้นคิดอย่างนี้ก็ได้ ทั้งหมดเป็นธรรมะ ซึ่งถ้าจริง ๆ เมื่อไร ไม่จำกัดว่า ใครจะต้องทำอะไร

นายที่มองไม่เห็น

ส. เพราะฉะนั้นเราก็พยายามที่จะข้าม ๆ ไป แต่เราฟังเพื่ออะไร เพื่อจะได้ไม่หลงทางไปคิดว่า เราไม่ต้องรู้สิ่งที่กำลังปรากฏก็ได้ นี่เป็นความผิดพลาดอย่างยิ่ง คือ ฟังธรรมะไม่ละเอียด และหนทางของพระพุทธเจ้าไม่ใช่อย่างที่เราคิดเองได้เลย

แต่ละคำใคร่ครวญ ไตรตรอง เป็นผู้มีเหตุผล เป็นผู้มีมีความเคารพว่า คำพูดนี้ถูกหรือผิดที่ว่า สิ่งทั้งหมดไปแล้วเราไม่สามารถจะรู้ได้ สิ่งที่ยังมาไม่ถึงก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้

เพราะฉะนั้นสิ่งนี้แหละ ปกติธรรมดาอย่างนี้แหละ ปัญญาสามารถที่จะเห็นตามความเป็นจริงตั้งแต่คำแรก คือ เป็นธรรมะ เวลานี้ลักษณะของธรรมะยังไม่ถึงเลย เพียงแต่ฟัง แล้ว“เห็น” ก็มีจริง ๆ เข้าใจ“เห็น”ว่ามีจริงเท่านั้น หรือเข้าใจ“เห็น”ว่าเป็นธาตุ หรือ เป็นธรรมะซึ่งเกิดขึ้นรู้ คือ เห็น

ก็ต้องค่อย ๆ ฟัง แล้วก็ค่อย ๆ เข้าใจขึ้น โดยไม่หวัง ตัวนี้เป็นหนทางที่ยากมาก คือ เราอดหวังไม่ได้ เพราะว่าเราสะสมโลภะไว้มาก อย่างที่กลางวันเราพูดถึง “เป็นนายที่มองไม่เห็น” แต่ทำตามเขาทุกอย่างทั้งวัน

เพราะฉะนั้นปัญญาสามารถที่จะเห็นโลภะ แล้วละโลภะ เพราะเหตุว่าอริยสัจมี ๔ อริยสัจที่ ๑ คือ ทุกขอริยสัจจะ ไม่ได้หมายความว่าถึงความรู้สึกเป็นทุกข์ ทุกข์ที่นี้หมายความว่าถึงสภาพนั้นไม่น่ายินดี ตรงกันข้ามกับสุข ที่เราเพลิดเพลินและต้องการ

เพราะฉะนั้นในขณะที่สิ่งหนึ่งสิ่งใดปรากฏ ไม่เห็นว่าเป็นทุกข์เลย ใครจะเห็นว่าเห็นขณะนี้เห็นทุกข์บ้าง ไม่มีทาง แต่ตราบใดที่ เห็น เกิด ดับ ไข้ใหม่ ตามความเป็นจริง เมื่อไรที่ประจักษ์อย่างนั้น เมื่อนั้นคือ ทุกขอริยสัจจะ แล้วการที่จะรู้อย่างนี้ได้ ต้องละความไม่รู้ ในขั้นฟัง หนทางของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหนทาง **รู้แล้วละ**

ถ้าไม่ฟังเลย จะเอาอะไรมารู้ว่า ขณะนี้แหละเป็นธรรมะที่เกิดดับ แม้ชั้นฟัง และกว่าจะรู้สภาพธรรมะจริง ๆ ก็ต้องฟัง จนกระทั่งเป็นความรอบรู้ ความต่างของ ขณะที่เราเห็น แต่ว่าไม่รู้ว่าเป็นธรรมะ กับขณะที่เห็นแล้ว เริ่มค่อย ๆ เข้าใจทีละเล็ก ทีละน้อย เหมือนจับด้ามมีด ว่าเห็น คือ กำลังเห็น อย่างนี้แหละ ไม่ต้องไปทำอย่างอื่น เลย แต่ต้องเข้าใจให้ถูกต้องว่า เป็นธรรมะที่เห็น ไม่ใช่ธรรมะที่ปรากฏให้เห็นทางตา

แค่นี้แหละ คือ ชีวิตประจำวันของทุกคน ตั้งแต่เกิดจนตาย ที่กล่าวว่า เกิด แล้ว ตายไปโดยไม่รู้ ไม่เข้าใจธรรมะ ก็เพราะไม่ได้ฟังพระธรรม จึงไม่รู้จริง ๆ ว่า ธรรมะอยู่ที่ ไหน ได้ยินแต่เพียงเขาบอกว่า ธรรมะเป็นอย่างนี้ ธรรมะเป็นอย่างนั้น แต่เดี๋ยวนี้ ธรรมะ คือ ขณะที่กำลังทำหน้าที่ของธรรมะแต่ละอย่าง เพราะต้องเกิดขึ้น ถ้าไม่เกิดก็ เห็นไม่ได้

เพราะฉะนั้นความเข้าใจของเราจะข้ามไปไม่ได้เลย ต้องตามลำดับจริง ๆ เรียน หนังสือก็ตั้งแต่เตรียมอนุบาล แล้วก็อนุบาล แล้วก็ต่อไปเรื่อย ๆ ตอนนี้อยู่ตรงไหน ใครอนุบาลบ้าง เกือบจะไม่ต้องกล่าวชื่อเลย แต่ทุกคนก็รู้จักตัวเอง

เราจะรู้จักคุณหนูใหม่ รู้จักคุณธิดารัตน์จริง ๆ หรือเปล่า ก็เพียงแค่คิด คาคะเน แต่บุคคลนั้นเองต่างหากที่จะเป็นผู้ที่รู้ตามความเป็นจริง ไม่ถูกหลง เพราะ เหตุว่าปัญญาสามารถที่จะรู้ความจริง

แต่พอวิชานี้ ถูกหลง ไม่รู้ ก็เข้าใจว่ารู้ ไม่ใช่หนทาง ก็เข้าใจว่าหนทาง ไม่ใช่คำ สอนของพระพุทธเจ้า ก็คิดว่า นี่แหละ พระพุทธเจ้าสอนอย่างนี้